

קובץ גליונות

פרשת וירא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן המשגיח הגה"צ רבי חיים וולקין זצוק"ל

הלימוד בקובץ
לזכות ולעילוי נשמת

הר"ר יחיאל קרמר ז"ל

בהר"ר חיים זצ"ל

נלב"ע בשם טוב

י"ז מר חשוון תשע"ד

הונצח ע"י המשפחה

תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:07	5:20	5:58
בני ברק	4:21	5:21	5:55
קרית ספר	4:15	5:20	5:57
בית שמש	4:06	5:21	5:57
אופקים	4:16	5:23	5:57
חיפה	4:13	5:19	5:54

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידנו ונציגנו החשוב הרב **אהרן סמיד** שליט"א מאופקים

לרגל **הולדת הבן נ"**

יהי רצון שיזכה לרוות ממנו ומכל יוצ"ח נחת וקדושה כל הימים

בברכה מרובה, מערכת "קובץ גליונות"

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• כ"ה חשון חיי שרה	• כח טבת וארא	• ג' ניסן ויקרא	• ז' סיון חג השבועות נשא	• י"א אב ואתחנן
• ב' כסלו תולדות	• ו' שבט בא	• חג הפסח	• י"ד סיון בהעלתך	• ב' אלול שופטים
• ט' כסלו ויצא	• כ' שבט יתרו	• כ"ד ניסן שמיני	• כ"א סיון שלח	• ט' אלול כי תצא
• ט"ז כסלו וישלח	• כ"ז שבט משפטים	• א' אייר תזריע מצורע	• כ"ח סיון קרח	• ט"ז אלול כי תבא
• כ"ג כסלו וישב	• ד' אדר תרומה	• ח' אייר אחרי קדושים	• ה' תמוז חקת	• כ"ג אלול נצבים
• ל' כסלו מקץ	• י"א אדר תצוה	• ט"ו אייר אמור	• י"ב תמוז בלק וילך	• י"ט תמוז פינחס
• ז' טבת ויגש	• י"ח אדר כי תשא	• כ"ב אייר בהר בחוקותי	• כ"ו תמוז מטות	• א' תשרי ר"ה
• י"ד טבת ויחי	• כ"ה אדר ויקהל פקודי	• כ"ט אייר במדבר	• מסעי	• ויו"כ
• כ"א טבת שמות		• ד' אב דברים	• חג הסוכות	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 493 פרשת וירא
תשפ"ג שנה אחת עשרה

להקדשות:

053-3145900

בברכת שבת שלום

יצחק גולדשטון

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"אני בצדק אחזה פנק"

אחת המצוות שהיה רבינו זי"ע א מדקדק בהם ביותר הייתה מצוות הצדקה, כמעט לא היה מושג כזה אצל רבינו שיעבור לפניו עני וישיב פניו ריקם, והיה טורח כל פעם להוציא מהארנק מטבע, והיו עניים קבועים שהחשיבו זה לסגולה 'לפתוח את היום' עם מטבע מהרב...

אמנם רבינו זצ"ל חשש מאד שנתנית צדקה באמצע התפילה מפריעה את הכוונה בתפילה, ואף בהכנת מטבעות לפניו שיהיו מזומנים לעניים, כתב רבינו: **אני יודע בעצמי שאם אני מכין לפני התפילה זה מפריע לי בכוונת התפילה**, והרי פסק השו"ע (או"ח סי' צ"ב ס"י) שטוב ליתן צדקה קודם התפילה, ועוד שהרי בשבת ויר"ט אינו יכול לתת, על כן הגה בחכמתו פתרון לזה, ע"י שהיה לוקח בכל ראש חודש סך כסף המתחלק לל' יום, ומתנה שיחול כל יום מטבע לצדקה בעת אמירת ואתה מושל בכל (כמש"כ המ"ב שם סקל"ו בשם האר"י), וכך נתן צדקה בלא שתופרע כוונתו בתפילה.

דבר זה עשה רבינו זללה"ה, עפ"ד החזו"א (דמאי סי' ט' סק"ב) שאפשר להקנות קודם השבת שיחול בשבת, ובשונה הלכות (סי' ש"ו דין י"ב) ציין רבינו שכן נראה במ"ב סי' של"ט סקכ"ז, ודלא כדעת רעק"א בתשו' סי' קנ"ט שאסר.

אמנם דבר זה לא הועיל לאותם עניים הבאים בעצמם לתבוע צרכיהם באמצע התפילה, שעליהם סבר רבינו שיש את החשש של הנאמר ברמ"א (יר"ד סי' רמ"ט ס"ד) שעובר משום 'אל ישוב דך נכלם', ולהם המשיך לתת ביתר שאת, ובאמת היה סבור רבינו שאין ליתן להם כלל באמצע התפילה שהרי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ואין לך עוסק במצווה יותר מן העוסק במצוות התפילה, וכ"כ בצה"ל (פ"י ממתנות עניים סקצ"ו) **דאין חייבין ליתן להם** [באמצע קריאת התורה] **דהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכן באמצע התפילה, וכן כל העוסק במצוה פטור אז מצדקה כמבואר בב"ק נ"ו ב'**, ומ"מ חשש לאיסור דרבנן הנ"ל, ואמר שאי"ז ממש מבטל המצווה שהרי יכול להמשיך להתפלל, זולת בפס' ראשון של ק"ש, וכ"כ בספר אלא (פ"ט אות י') וז"ל, כשעני עובר לפניו בזמן תפילה, ואמירת קריאת שמע, נותן לו צדקה, ואעפ"י שיש אומרים שעוסק במצוה פטור, ונותן צדקה אפילו בפרשה של ק"ש (ואהבת). ובס' תל תלפיות (סי' תמ"ה ואילך) כתב רבינו דאף שאסור לרמוז בפ' ראשונה **לא שייך לרמיזה דחשיב כאילו מתפטר ממפריע**, ואף רשאי לבקש עודף מהעני **בפרשה שניה, מותר לרמוז וכל שכן לדבר מצוה, (וזה נחשב דבר מצוה) שאם לא כן לא יתן**.

ובס' בירור הלכה (ח"ה סי' ס"ג) הביא כמה חילופי מכתבים שדן בזה לפני רבינו, וכתב שם רבינו **ע"פ דין אין שום חיוב להכין קודם שבא העני מספק**, ועו"כ שם שאין חייב להכין לפני התפילה מעות שמא יבא עני, ומי יודע אם יבא, ואיך ישמרם כל התפילה, ואין ספק שיפריע הכוונה, ובאמצע התפילה בודאי יצטרך להפסיק, והר"ל אין יכול לקיים שניהם. ועו"כ שם רבינו: **וכן שמעתי בהדיא מאדם גדול בעל הוראה שפסק כן למעשה שאין חיוב לתת באמצע התפילה**. ושמעתי מרבינו שכן הורה חמיו מרן הגר"ש אלישיב.

והנה בחול המועד הקפיד רבינו זצ"ל מאד שלא לילך עם כסף, שהרי מקח וממכר שלא לצורך המועד אסור, וא"כ יש בזה חשש הוצאה שלא לצורך, ועל כן לא היה נותן אז מטבע לעניים, ושמעתי מרבינו ז"ל שאחר המועד משלים לעניים שפונים אליו, ומכיר שפנו אליו גם במועד, וכופל נתינתו שלא ינזקו מחומרותיו!

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

ניתן להזמין במערכת הפצת הספרים שע"י "קובץ גליונות" את הספרים הבאים:
שיח שידוך, חיי תורה, להדבק, החובות, אלא, שבענו מטוביך, שגדל בתורה, ומתוק האור,

להזמנות: 053-3145900

משלוח חינם בכפוף למוקדי ההפצה ברחבי הארץ

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת חיי שרה - הגאון רבי נתן צבי ב"ר מרדכי שולמן (י"ח חשון)

פרשת תולדות - הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג בעל 'ציץ אליעזר' (כ"ט חשון)

פרשת ויצא - הגאון רביאסר זלמן מלצר (י"ד כסלו)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון האדיר רבי ראובן כ"ץ זצ"ל גאב"ד וראש הישיבה בפתח תקוה

לו מהצות כל שנה. באחת השנים הגיע רבינו בערב פסח בשעה שישיב ר' ראובן עם מספר רבנים מהסביבה (רעננה, כפר סבא, ועוד), עם הגוי כדי למכור לו את החמץ. כשהבחין בו ר' ראובן שמח איתו ולקח מיד את המצות. כשיצא רבינו, שאל ר' ראובן בהתלהבות את הרבנים - האם הבחנתם באברך הזה שהיה כאן? הלא הוא ספר תורה חי, הוא החזון איש של הדור הבא! (מפי רבי אברהם יצחק ב"ר ראובן כ"ץ).

היום יותר מהדור!

לעובדא הנ"ל, יש תוספת: אחרי הסתלקות החזון איש ביקש מרן הסטייפלר מבנו רבינו שימשיך ליסוע לר' ראובן להביא לו מצות, והוא אכן נסע להביא לו, עם בואו שאל אותו ר' ראובן, האם גם הפעם המצות כשרות כמו שהיה בזמן החזון איש?

נענה רבינו בחיך: אדרבה, הפעם הרבה יותר מהדור. כי בחיי החזון איש היה מוטל עליו עול הכשרות, ובכל ספק הוא הכריע. אחרי פטירתו בכל שאלה שהתעוררה ולא ידעו הכרעה החמירו ולא השתמשו... אם כן זה יותר טוב משל חזון איש...

בנו הגאון רבי אהרן כ"ץ

בתקופת לימודיו של רבינו בישיבה, מסר שיעורים גם בנו הגדול של ר' ראובן, הגאון רבי אהרן זצ"ל. רבינו שמע ממנו שיעורים כשנה, ולימים סיפר שאף העלה אותם על הכתב.

בעיתונות דאז - שנת תש"ה - מופיע מכתב ברכה לרבי אהרן לרגל הולדת בתו. בין הבחורים החתומים מופיע גם שמו של רבינו.

הכרת הטוב לר' אהרן

מאז שלמד רבינו אצל ר' אהרן, כיבדו מאוד והכיר לו טובה בצורה מפליאה על כך ששמע ממנו שיעורים. ובכל ספר חדש שהיה מוציא לאור, היה נוסע במיוחד לפתח תקוה והולך להביא את הספר אל ביתו של ר' אהרן כדי לכבדו.

ופעם אחת נודע לרבינו כי ר' אהרן שובת בבני ברק לרגל שמחה משפחתית באולמי 'וגשל' ברחוב הרב מלצר בבני ברק (היה זה בנישואי נכדתו עם ראי"ש הבר ז"ל), הוא הגיע במיוחד עם רעהו הגר"ד וינטרוב, לאחל מזל טוב לר' אהרן, תוך שהוא מקדים ואומר "שמעתי שהראש ישיבה פה ובאתי לומר מזל טוב".

גם כשהיו באים בניו ומשפחתו של רבי אהרן כץ כיבדו אותם רבינו מאוד מכוח הכרת הטוב כלפי האבא. פעם אחת כשהגיע בנו של ר' אהרן, אמר לו רבינו בחיך 'הלא אני זוכר אותך תינוק, כשהסתובבת בין הרגלים בסטנדר של אבא שלך'.

תמונה נדירה: משמאל לימין: רבי אהרן כ"ץ, ריי"ש כהנמן, רבי ראובן כ"ץ, רבי יעקב ניימן, רבי משה עוזר - בשמחת נישואי תלמיד

בהקמת מצביה

ר' אהרן הסתלק בערב חג שבועות תשנ"ז, ונקבר בהר המנוחות, וכמובן לא ישבו 'שבעה'. והנה כעבור כמה ימים טיילן ידידו הקרוב של רבינו, הגר"ד וינטרוב לבני המשפחה ומסר כי ר' חיים שמע שר' אהרן נפטר ולא הספיק לבוא להלוויה, והוא מעוניין להשתתף בהקמת מצביה ביום השלושים.

בני המשפחה נדהמו מהתרגשות. וסידרו את השעה הנוחה, ורבינו התאמץ מאוד להגיע לירושלים יחד עם בני המשפחה, אף שבאותו היום שימש כסנדק בברית בעיר צפת. (לאחר מכן סיפר רבינו, כי אמנם בני המשפחה אמרו תהלים אך הוא לא אמר, כי אין לומר תהילים סמוך לד' אמותיו של מת, ולא רצה להעיר להם, ולכן רק החזיק בידו התהילים שלא יראה משונה).

הגאון רבי ראובן כ"ץ כיהן כראש הישיבה בלומז'א בפתח תקוה בה למד רבינו כשמונה שנים. ר' ראובן היה מוסר פעמיים בשבוע שיעורים בפני תלמידי הישיבה, ורבינו היה נכנס לשיעוריו בקביעות, ובערוב ימיו זכר לספר, כי ר' ראובן לא אהב שמתערבים באמצע השיעור, הוא חש בזה הפרעה לרצף השיעור.

מלבד שיעוריו היה גם מנהל את עניני העיר מתוקף היותו רב ואב"ד. רבינו כיבד והעריך מאוד את מורו ורבו והיריבה להזכיר ממנו דברי שמועה הלכה ואגדה. גם בספריו הוא מזכיר מחידושי שבספר 'דגל ראובן' (ראה בספרו נחל איתן סימן ט' סעיף ט' סק"א, ד', ובספר קרית מלך פ"ה מכלי המקדש ה"ז, ועוד).

גאב"ד ורב פתח תקוה הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל

בורות עמי הארץ

פעם כאשר שוחח רבינו על בורותם של יהודים פשוטים, סיפר: בפתח תקוה היה יהודי שדיבר מאוד נגד הרב כ"ץ, הוא זלזל בו כאילו הוא אחרון העמרצים. פעם שאלתי אותו, מה ראית אצלו?

ענה האיש: בפירוש ראיתי בעצמי, שאחרי עטיפת טליתו לא היה אומר את פסוקי 'מה יקר וגו'!...! (וסיים רבינו, עם בעלי בתים פשוטים כאלה אין עיצה...).

לרב - תרבו

ועוד סיפר: כשלמד בפתח תקוה, רוב התושבים היו כבר חופשיים, אבל היה עדיין ציבור של יראים וביניהם זקנים עם יראת שמים, וגם ראש העיר הראשון של העיר (ר' יהושע שטממפר) היה חרדי.

פעם אחת ביקש הרב כ"ץ מהעירייה, שיגדילו את קיצבת המועצה עבור הישיבה, וכאשר הנדון עלה בפני חברי המועצה, אמר להם ראש העיר: הלא זה פסוק מפורש בתורה (במדבר ל"ג נ"ג) לרב - תרפו את נחלתו...

שלוש דפים מול שורה

פעם אמר ר' ראובן לרבינו: מה שאני כותב בספרי דגל ראובן שלושה דפים, אצל החזון איש בספרו זה כתוב בשורה...

בעת הצעת השידוך

ר' ראובן היה מעורב גם בשידוך של רבינו. כשהגיע חמיו מרן הגרי"ש אלישיב לפתח תקוה - אל הישיבה, לראות את רבינו, נכנס תחילה אל רבי ראובן כ"ץ, ושוחח עמו בדברי תורה. בנתיים בנו של ר' ראובן - הגר"ר אהרן כ"ץ, ניגש אל רבינו ואמר לו שימהר ליסוע לביתו להחליף את בגד החליפה הישן שלבוש בו, וילבש אחרת נאה הימנה. ואכן הוא מיהר הביתה להחליף את החליפה וחזר.

ואז נכנס לביתו של הרב כ"ץ, והרב כ"ץ שוחח בפניו בדברי תורה, כדי שהרב אלישיב יראה וישמע את תגובת הבחור, ואכן הוא הגיב מעט, ואז אמר לו הרב כ"ץ שילוה את הרב אלישיב אל האוטובוס, ובדרך שוחחו עוד קצת בדברי תורה (רשימות הגר"א מן).

רבי ראובן מתכבד בסידור קידושין בנישואי רבינו

החזון איש הבא!

על הערכתו הגדולה של ראש הישיבה ר' ראובן כלפי רבינו, סיפר נכדו: מידי שנה היה רבינו מגיע אל ר' ראובן בערב פסח, ובידו שני מצות. מצות אלו נאפו בחבורתו של מרן החזון איש, וכיון שביקש לכבדו שלח

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

אבל יש כאלה שאצלם התורה היא השיחה, וכמו שנאמר (תהלים קיט, צז) "כל היום היא שיחתי", וזה תלוי עם "מה אהבתי תורתך", אם יש אהבת תורה, שהלימוד מושך ומעניין אותו מאד, אז כל היום היא שיחתי. צריך קודם "מה אהבתי תורתך". וזו מדרגה, שהלימוד זה השיחה שלו, שזה מעניין אותו מאד, ולא כל אחד יש לו את המדרגה הזו, ובדרך כלל יש צורך במיעוט שיחה כמו שאמר הגר"א.

כל הצלחה תלויה בזכויות

ובאמת התוצאות של הבחירות תלויות בזכויות של הציבור, שהכל בידי שמים, ולפי הזכויות יש סייעתא דשמיא. יש צורך בהרבה נציגים בשביל למנוע גזירות, והכל תלוי בזכויות של הציבור, ובדרך השם לציבור יש הרבה זכויות, וצריך לקוות שבזכויות האלה יהיה סייעתא דשמיא.

וגם כל אחד ואחד, ההצלחה הרוחנית תלויה בזכויות, ואם יש זכויות יש הצלחה ברוחניות, באהבת תורה, מידות טובות, ויראת שמים, כל הצלחה במעלות ברוחניות תלוי בזכויות, ואז יש סייעתא דשמיא.

תפילה על רוחניות תמיד עוזרת

והזכות הגדולה ביותר היא על ידי תפילה, וידוע שרבי ישראל סלנטר אמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, מפני שברוחניות אינו מפריע לאף אחד, ואילו בגשמיים כל מזונותיו של אדם קצובים, ויש קצבה מי עני ומי יעשר, אבל על רוחניות אין קצבה, ובדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות תמיד עוזרת.

ובאמת זוהי גמרא מפורשת בברכות דף נ', שאמרו על הפסוק (תהלים פא, יא) "הרחב פִּיךָ ואמלאהו" ההוא בדברי תורה כתיב, והיינו שבכל מה ששייך לתורה, הרחב פִּיךָ ואמלאהו, אם אתה מבקש – תקבל!

כוח התפילה גם בלב

ולא רק תפילה בנוסח התפילה הקבוע, ותפילה בדיבור, אלא גם תפילה בלב, וכל בקשה שאדם מבקש בלבו מהקב"ה שיעזור לו ברוחניות, זוהי תפילה שעוזרת ומועילה לזכות לסייעתא דשמיא.

וכבר סיפרתי בזה את המעשה שהיה עם יהודי שהגיע מחוץ לארץ והלך לכותל המערבי, והוא לא היה בעל אמונה, וכשהגיע אל הכותל התחיל לחשוב, כי אם באמת כל האמונה זה דבר אמיתי, הוא היה רוצה שמן השמים יעזרו לו בזה שיהיה בעל אמונה, ומיד באותו הרגע שחשב כך, ניגש אליו פעיל ושאל אותו האם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות. ככה בתפילה בלב על רוחניות מיד זכה לסייעתא דשמיא!

ותפילה בלב זה עוד יותר אמיתי, כי תפילה בנוסח הקבוע זה נוסח קבוע שאדם רגיל, אבל כשמתפלל בלב הרי הוא מתפלל מהלב, וזוהי תפילה אמיתית (וראה כעין זה בליקוטי אמרים להחפץ חיים פרק י'), ואף על פי שזה רק בלב ולא בדיבור, מכל מקום הרי הקב"ה יודע מחשבות, השם יודע מחשבות אדם (תהלים צד, יא), וכיון שבמחשבה הוא רוצה סייעתא דשמיא ורוצה רוחניות, יש סייעתא דשמיא.

הקב"ה יעזור שנזכה לסייעתא דשמיא לכל אחד ואחד, וכל כלל ישראל יזכו לסייעתא דשמיא להצלחה בכל העניינים הרוחניים.

הודעה משמחת!

לרגל תחילת לימוד מסכת יבמות בישיבות רבות בזמן חורף

ניתן להשיג את ספרי רבינו שליט"א על המסכת:

- שיעורי הגר"ג (הוצאה חדשה)
- הערות וביאורים (חדש)
- ממגד גרש ירחים (חדש)

להשיג בישיבת פוניבז' ובמוקד המכירות בכניסה לבית רבינו

להזמנות: **שיעורי הגר"ג** - 036198249

הערות וביאורים - 0556785132 **ממגד גרש ירחים** - 0527197855

הסקרנות על תוצאות הבחירות – בזבזו זמן

עכשיו היו בחירות, ועוד מעט יהיו התוצאות, ויש טבע של סקרנות לדעת מה התוצאות של הבחירות. ואף שאין זה נוגע לאדם למעשה, אבל זה מעניין, וכך הטבע שיש סקרנות, לדעת מה היה ומה הווה. וזה בזבזו זמן! ויכולים לנצל את הזמן הזה למשהו טוב, אבל כך הטבע שיש סקרנות, והרבה זמן מתבזבז אצל אנשים בשביל סקרנות.

והנה יש אנשים שצריכים את זה, כי אין להם תעסוקה, ואין להם מה לעשות, וכשמשתעמם זה מזיק לבריאות, לכן אין להם ברירה, וזקוקים לעסוק בדברים מעניינים בשביל הבריאות... יש כאלה אנשים. אבל **אנחנו בני תורה הרי יש לנו מה לעשות, וזכינו שמן השמים נתנו לנו סייעתא דשמיא שיש לנו תעסוקה מעניינת, עסק התורה, שזה מעניין, וכל אחד לפי הדרגה שלו, יכול ללמוד גם חומש עם רש"י, או ספרי מוסר, יש הרבה דברי תורה שמעניינים לכל אחד לפי הרמה שלו, כפי כוחו.**

סקרנות לתורה – אשריך בעולם הזה

ועסק התורה זה החיים הכי מאושרים, כמו שאמרו חז"ל בפרקי אבות (ו), (ד) ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, אשריך בעולם הזה! אין חיים יותר מאושרים מאשר עסק התורה.

וכל אחד לפי הרמה שלו, עסק התורה זה מאד מעניין, גמרא, ומשניות, חומש עם רש"י, נביאים, וכתובים, דברי הלכה ואגדה, כל דברי תורה מעניינים, וזה אשריך בעולם הזה, כך החיים הכי מאושרים, יותר מאשר מי שיש לו כסף, ומי שיש לו כסף הוא לא מאושר, וכל הזמן הוא דואג מה יהיה הלאה, אבל מי שעוסק בדברי תורה הוא רגוע, וחי חיים מאושרים. החיים הכי מאושרים זה תורה.

ניצול הזמן לאמירת פרקי תהלים

וגם תפילה זה דבר מאד נעים, לומר פרקי תהלים, וזה דבר שאנשים נהנים מזה מאד, ורואים אנשים פשוטים ונשים שנהנים מאמירת פרקי תהלים, וזה לא משעמם להם, ומרגישים שזה נעים להם מאד.

ומעשה שהיה עם אשה צעירה, שהחליטה שהיא צריכה לגמור את כל התהלים ביום חופתה, כי רצתה את זכות התהלים, והייתה אוהבת לומר תהלים, והחליטה שהיא צריכה לפני החופה לגמור את כל ספר התהלים, וכבר הגיע זמן החופה, והציבור חיכו וחיכו, ואמנם תמיד מחכים קצת, אבל כאן חיכו עוד איזה שעה או יותר, כי היא לא רצתה ללכת לחופה לפני התהלים, שזה מאד נעים וזה זכות ומצוה.

אם כן אפילו מי שלא יכול לעסוק בתורה ממש, אבל יש לו אפשרות לומר תהלים, וכפי שרואים אנשים שבאים לכותל ואומרים תהלים עם מתיקות, מאמינים בני מאמינים מרגישים בזה הרגשה מאד נעימה.

וממילא **עכשיו אחרי הבחירות, ההתעניינות מה היה, הרי זה לא נוגע למעשה, כי מה שהיה כבר היה, ורק יש טבע כזה, אבל זה לא נוגע למעשה, ומי שלומד או שאומר תהלים זה יותר טוב! ואמנם זה נגד הטבע כי יש סקרנות, אבל זה כדאי, ויכולים לנצל את הזמן למשהו חשוב, לדבר מצוה.**

לכן מי שלומד, ההתעניינות מה היה עם הבחירות זה ביטול תורה, ומי שלא לומד גם כן יכול לנצל את הזמן לעסוק בתפילה ולומר תהלים. כמובן שאי אפשר לחייב אדם כזה, אבל **מי שהוא קצת בעל מדרגה, מנצל את הזמן לדבר מצוה ולא בשביל סקרנות.**

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי

וכאמור הסקרנות היא טבע, ובאמת יש ענין של מיעוט שיחה, כמו שאמרו חז"ל בפרקי אבות (ו, ה) שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ואחד מהם זה מיעוט שיחה, וידוע מהגר"א שפירש בזה שאין הכוונה למעט בשיחה לגמרי, אלא שצריך קצת שיחה, כי אדם זקוק קצת לדבר ולשוחח, ואם לא ידבר דברים בטלים כלל הוא לא יוכל להחזיק מעמד, וכן היה מעשה בבחור אחד שחשב שהוא לא ידבר שום דברים בטלים, ולאחר זמן קצר בא אלי ואמר שאינו יכול לעמוד בזה ואין לו כוחות לכך.

לבקש רחמים על כל אחינו בני ישראל שיחזרו בתשובה שלמה שיחה מיוחדת שמסר רבינו שליט"א לאחר הבחירות בשנת תשע"ט

מועילה, כמו שידוע מעשים שהיו בתפילה בלב, שאם מבקשים תפילה אמיתית יש סייעתא דשמיא על רוחניות.

ואם תפילה על עצמו מועילה, ודאי שגם תפילה על אחרים מועילה, וכמו שידוע שרבי ישראל סלנטר ביקש מתלמידיו שיתפללו עליו בציבור להצלחתו ברוחניות (עיין אור ישראל מכתב יד), ואם הוא ביקש כך, סימן שיש צורך ותועלת בזה, ומסתבר שבאמת מה שהוא זכה להשפיע השפעה עצומה כזו הנמשכת עד היום, זה גם בזכות התפילה של התלמידים.

וגם אנו, אם היינו כולנו מתפללים, תפילה אמיתית, שאכפת לנו וכואב לנו, אזי היינו משפיעים על כל הציבור, כי תפילה זה דבר שמשפיע, ואין זה מעשה ניסים, כמו שכתב המהרש"א בקידושין דף כ"ט שתפילה אינה נס, אלא בדרך הטבע תפילה יכולה לעזור.

אבל תפילה צריכה להיות בכוונה, ובכוונה אמיתית, שזה באמת אכפת לי וכואב לי, וזה לא פשוט, וצריכים מדרגה מיוחדת לזה, שיהיה אכפת לי על יהודי אחר שאינני מכיר אותו, או שאני מכיר, שיכאב לי למה הוא לא חוזר בתשובה ולמה שהוא לא יהיה מאושר, למה שלא יהיו לו החיים המאושרים בעולם הבא ובעולם הזה, כל אחד צריך שיהיה אכפת לו מזה!

ואם היה אכפת לנו כל כך והיינו מתפללים מעומק הלב על זה, בודאי התפילה הייתה עוזרת. ואמנם זה לא פשוט, אבל זה שייך. **כל אחד ואחד שייך שיהיה אכפת לו, ויצטער ויכאב לו על השני שעדיין אינו במדרגה שצריך להיות, ולא רק על חילוני, אלא אפילו שומר תורה ומצוות יכול להיות שאינו בשלמות, כגון שאינו חושש לביטול תורה, ואם היה אכפת לי וכואב לי על מצבו והייתי מבקש רחמים עליו, הוא היה מתחזק, אבל זה לא אכפת לי כל כך ואינני מרחם עליו, וזו אכזריות, שבאה מתוך חוסר הבנה, שלא מבינים את האכזריות שבזה.**

וצריך גם תפילה על זה גופא, תפילה על עצמי שאני אהיה במדרגה יותר גדולה שיהיה אכפת לי, שתפילתי תהיה תפילה זכה שתשפיע על אחרים.

*

בעל תורה אמיתי משפיע על הכלל

(מתוך שיחה לאחר הבחירות שבט תשע"ג)

הנה המטרה של הבחירות היא להגדיל הנציגות החרדית כדי שתהיה יותר השפעה של חיוק התורה, אך עם זאת צריכים לדעת שמי שיושב ועוסק בתורה משפיע עוד יותר. כמו שכתב מרן החזון איש באגרת (ח"ג סב) כי במקום שיש בעל תורה אמיתי השפעתו ניכרת, מי שיושב ועוסק בתורה עם סקרנות, ולומד מתוך אהבת תורה אמיתית, הוא 'בעל תורה אמיתי' שמשפיע, ורואים את ההשפעה.

אדם אחד נמצא בתוך עיר גדולה, ומשפיע על כל העיר! בלי שידבר וכלי שיעשה תעמולה, עצם מציאותו משפיעה, הקדושה משפיעה, אפילו שלא רואים אותו ולא יודעים ממנו. זוהי השפעת בעל תורה אמיתי.

וידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי הפרושים באישישוק משפיעים על הרחוקים בבאליסטוק שלא יחללו שבת, שהפרושים באישישוק עסקו בתורה יום ולילה, וקדושתם השפיעה שישמרו שבת גם בבאליסטוק – למרות שאין שם הרבה תורה. ואם יחסר בדבקות בתורה של הפרושים, זה יגרום לחילול שבת בבאליסטוק, רחמנא ליצלן.

ואם אנו היינו בשלמות 'בעלי תורה אמיתיים' כמו שכתב החזון איש, בודאי היינו משפיעים השפעה גדולה מאד, ואכן ידוע שיש הבדל בין חילוני שגר בבני ברק לחילוני במקומות אחרים, שמי שגר בבני ברק ונמצא בסביבת בני תורה, הוא ממילא מושפע מהם ומהותו טובה יותר, וככל שאנו נתחזק יותר בדבקות בתורה כך נשפיע יותר על כל הכלל!

החיוב והזכות בקידוש שם שמים

הנה עכשיו היו בחירות לכנסת, והייתה סייעתא דשמיא שזכינו לקדש שם שמים, שציבור גדול הצביעו והכריזו שהשם הוא האלוקים ומשה אמת ותורתו אמת, וזה קידוש השם.

ובאמת לקדש שם שמים זה לא 'מידת חסידות' אלא חיוב גמור, שכן הוא תכלית הבריאה, וכמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, היינו שכבוד שמים זה המטרה של הבריאה, וזהו זכות הקיום של הבריאה, ואם אין כבוד שמים אין זכות קיום! וממילא זהו חיוב, ואין זו מידת חסידות ולא 'מדרגה' ומעלה מיוחדת אלא זה חיוב גמור, לעשות כבוד שמים, ומי שיכול ואינו עושה זה חטא, שהוא מונע קידוש השם, ואם כן למעשה עשינו את מה שאנו חייבים.

אבל באמת זה גם לטובתנו, וזו זכות גדולה בשבילנו, ואף על פי שזה חיוב, זה גם זכות! כעשויים את מה שחייבים זה זכות לעולם הבא ועולם הזה, פירותיהן בעולם הזה, כמו שמצינו בריש פאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקדש קיימת לעולם הבא וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם, והרי תלמוד תורה גם כן הוא חיוב ויש איסור ביטול תורה, אבל מלבד החיוב זה גם זכות, שכשמקיימים את החיוב זוכים לשכר שאין לשער. וכך גם בהצבעה בבחירות משפיעים השפעה של תלמוד תורה והשפעה של עוד הרבה דברים שהתורה מחייבת, וזו זכות גדולה של זיכוי הרבים.

כיצד משפיעים עוד על כלל ישראל?

ברם עדיין לא יצאנו ידי חובתנו, כי יש ציבור מאחינו בני ישראל הצריכים חיזוק, שאינם מאושרים, ואין להם את שמחת החיים שיש למשפחות בני תורה שחיים חיי תורה ומצוות עם השבת והתפילה והתורה, חיים של תורה זה שמחה ותענוג רוחני, ויש רבים שזה חסר להם, וצריכים לרחם עליהם! ועלינו להתבונן כיצד נוכל להשפיע עליהם ולזכות אותם.

והנה אמנם כן, יש בדורנו ברוך השם הרבה ארגונים מזכי הרבים שעוסקים בזה, אבל הרי אין סוף לזיכוי הרבים, וכל מה שיהיו מזכי הרבים זה עדיין לא מספיק, ויש ציבור גדול שחסר לו השפעה, ואין מספיק משפיעים לכל הציבור, וכל ארגון שעוסק בזה יש לו עוד מה לעשות ואינו נשאר בחוסר מעש, ויש צורך בהשפעה נוספת, בכמות ובאיכות, אך וכמה להשפיע, ויש כל מיני צורות שמשפיעים הרבה ארגונים, ועם כל זה עדיין העבודה גדולה מאד, ויש צורך לזכות עוד ועוד, ועדיין לא כלל ישראל כבר מלא מצוות כרימון.

ואמנם אמרו חז"ל (סנהדרין לו, א) על הפסוק כפלח הרימון רקתך שאפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון, ויש לפרש הכוונה בזה שכל עם ישראל יש להם נשמה יהודית, עם טבע של מידות טובות, כמו שאמרו (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו, רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים, ושמעתי פעם מאדם שנוסע הרבה לחוץ לארץ, שנפגש הרבה עם יהודים וגויים לצרכי מסחר, ואמר כי הוא רואה במציאות שיהודי יש לו טבע אחר משל הגוי, ואף יהודי שאינו שומר תורה ומצוות יש הבדל בינו ובין הגוי, ויש לו אופי אחר, לב אחר עם מידות טובות יותר, וזהו אפילו ריקנים שבך וכו', שבפנימיותם הם טובים.

אבל בפועל יש הרבה שחסר להם, וצריכים להשפיע עליהם, ונתבונן מה בידינו לעשות וכיצד נוכל להשפיע עליהם. כמובן צריכים סייעתא דשמיא, אתערותא דלעילא, אבל לשם כך צריכים קודם אתערותא דלתתא.

להתפלל מעומק הלב שיחזרו בתשובה

והדרך לזה היא על ידי תפילה! כל אחד ואחד יכול להשפיע על ידי תפילה, וכמו שאמר רבי ישראל סלנטר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת. אם אדם מבקש על רוחניות, ואכפת לו באמת וכואב לו והוא מבקש רחמים, אזי יש סייעתא דשמיא, ומסתבר שאפילו תפילה בלב

לעילוי נשמת

מרת **מלכה** בת הרב **אברהם** ע"ה
נלב"ע ח' במרחשוון תשפ"ב
תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית

מרת **עטל הניה ברוורמן** ע"ה
בת ר' שמעון בן ציון הי"ד
נלב"ע י"ב חשוון תשס"ג - תנצב"ה

לע"נ רבי **מרדכי דוד** ב"ר **זלמן לייב**

זיבלד זצ"ל נלב"ע ט"ז חשוון תשפ"ב
נדבת בנו ידידינו הרב **שמואל יצחק זיבלד**
תלמיד מרן ראש הישיבה שליט"א

לע"נ הרה"ח ר' **משה אליהו** ב"ר **יצחק**

קאופמן ז"ל נלב"ע י"ג חשוון תשע"ב
נדבת בנו הגר"ח **קאופמן שליט"א**
יור"ד ועד הישיבות בארץ ישראל

לעילוי נשמת ר' **משה דב ריינר** ז"ל ב"ר **יוסף יהודה הלוי** ז"ל
נלב"ע י"ג חשוון - תנצב"ה

מוקדש בברכה לידידינו הרב **אליהו ארנד** מתלמידי רבינו שליט"א לרגל השמחה בהולדת בנו שיחי', יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים!

מנחת דבר פרשת וירא

מרבינו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

וירץ לקראתם מפתח האהל וישתהו ארצה (י"ח א')

כתב הרמב"ן (להלן פסוק ג') שאברהם הכיר בהם מלאכי עליון כאשר יקרא אלוק' ולכן השתחוה להם ארצה. ויעוי' בסנהדרין ס"א ב' דילפינן מקרא דלא תשתחוה להם דדוקא להם אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה לאדם כמוך, ומשמע דלהם דומיא דאדם אסור ועבודה זרה היא. [ויל"ד מבחינת ענין קבל' עליו באל', ואולי סגי לזה משום ההכנעה למי שמשתחוים לו והוא דומי' דאדם. וצ"ב. כע"ר תבו"ש סי' צ' ס"ק כ"ד יעו"ש מאי דאייתי מהרמב"ם פ"ב מהע"ז, וצע"ש. ועי' במשתחוה להשגת תועלת, אך ל"ד לאדם ודו"ק]. וכן למלאך.

וא"כ צ"ב בהשתחואה זו של אברהם. [ויל"ע רמב"ן שמות כ' ג']. ועי' רמב"ם רפ"א מה' ע"ז. ויל"ע בס' דרש' הר"ן דרוש ד' [וע"ש ד"ה ובזה].

[כסבור אדם ונמצא מלאך ל"ש דליהוי שגגת מעשה, ופשוט. ועי' לענין מילתא דהשתחואה דלעיל למלאכים, את"ל דלא נודע לאאע"ה דמלאכים המה. ודו"ק].

ובענין דההיא דמלאך שהשתחוה לו יהושע ראיתי בשם ס' העיקרים דשלוחין שאני. ויל"ד לפי"ז בהשתחואה ברמב"ן הנ"ל. והכריעה לס"ת וכיוב"ז, אי"צ לזה, ועי' נחמ"ח ח' ו'. ועי' תוס' יבמות דף ו' ע"ב ד"ה יכול. ודו"ק שם. וי"ל. ויל"ע בס' נפה"ח ג' ט'. וצע"ש היטב. ויל"ע בריב"ש סי' ק"י בגדר ע"ז שכולם עובדים אותה מאהבת צורתה [ולכא' מאי ע"ז היא. וי"ל]. ודו"ק. [והנה מאהבה ויראה לאביי חשיב במהותה וענינה עבודה, שהרי מתכוון לעשות דבר שהנאהב או היראוי חפצים שיעשה, ודו"ק בגדר מהות ותוכן ענין העבודה דאיכא במתכוון לבזותה, יעוין תוס'. וי"ל].

ויל"ע בגדר מהות העבודה זרה בההיא דמקטר לשד לחבר השדים דס"ל לש"ך יו"ד קמ"ט כ"ד דהוה ע"ז. ולכא' יל"ד בזה להנ"ל אי אית בזה מתנאי הקבלה באל'. ועי' ח' הר"ן סנהדרין ס"ד ע"א (ד"ה כל) לענין מולך למ"ד דל"ח ע"ז אע"פ שהוא חושב שמועיל לו אם ימליכו עליו ויעבור בנו לפניו, דל"ה אלא כישוף. יעו"ש. וצ"ל, כיון דע"פ כוונת' דתלי' מילתא באדם הממליך לית בזה ענין הכנעה דע"ז. ועי'. וכ"ז צ"ב היטב. ול"ע.

ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם (י"ח י"ז)

כתב הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות אבל ה"ב שכר הלוייה מרובה מן הכל והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה שנאמר וירא והנה שלשה אנשים.

והנה כתב בספר עמק ברכה בשם החזו"א דאפשר דחיוב לוייה אינו אלא למי שהולד בדרך יחידי, אבל כהיום, שנוסעים הרבה אנשים יחד, נעשה כל אחד לוייה לחברו.

ויש מקשין לפי"ז היאך למדו מאברהם מצות לוי' כמש"כ הרמב"ם שהוא החק שחקקו אברהם אבינו, והרי אצל אברהם אבינו לכא' לא הי' מצוה בזה כלל שהרי היו שם ג' מלאכים שהלכו יחד ובכה"ג שהולכים יחד אין חיוב לוי'. וי"ל דבהולכים יחד מתקיים כבר מצות לוי' כל אחד לזולתו אבל בודאי יכול אדם אחר ללות אותם ויש לו בזה מצוה שנעשה הוא המלווה.

ולוט ישב בשער סדם (י"ט א')

פירש רש"י ולוט ישב בשער סדום - ישב כתיב אותו היום מינוהו שופט עליהם (ב"ר).

בתוס' בע"ז כ' א' ביאר חיוב נתינת נבילה לגר, שכיון שלשני היא שוה הרבה ואצלו הוא דבר מועט מצוה ליתן לו חנינם. (ועי' אהבת חסד ח"א סי' ה' דלאו דוקא שוה הרבה). ויש להקשות, אם דין נבילה לגר כללא הוא בכל כיוצא בזה כמבואר בתוס', וק"ו בישראל. מה הוצרכו לדין כופין על מידת סדום לחייב ליתן לדור בחצר דלא קיימא לאגרא ולא חסר (ובבבא בתרא י"ב ב' כתבו תוס' שאם עיכב מתחילה שלא ידור אצלו אין כופין). תיפוק לן משום נבילה לגר. עוד הקשה כעין זה בב"י יו"ד סי' רט"ו במי שהדירו אביו מנכסיו וירשו שאסור בהנאה מהנכסים, בי"ד מגבין לבעלי חובותיו אף הוא רשאי

לומר לאחרים שיטלו. ולכאן כה"ג חייב הוא לעשות כן משום נבילה לגר. (ואמנם באהבת חסד חידש שמה שאמרו נבילה לגר הוא בעני דוקא).

קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת וגו' והעלהו שם לעלה (כ"ב ב')

במסכת כלה פ"י איתא אהא דכל שיש בו שלש מדות הללו בידוע שהוא מזרעו של אברהם, ומקש' שם אלא רחמן הא אברהם לא רחים על ברי', ומשני היינו רבותי' דאברהם להודיעך חבתו בהקב"ה. השתא (בשאלה) קסבר דכבישת הרחמים וביטולם ה' חלק מהציווי, ודו"ק. ותירץ דלא על זה נצטווה, דכבישת הרחמים היתה ע"ד הגברת חיבתו בהקב"ה עליהם ולא ע"י ביטולם. [וידועים דברי הגאון מוהר"א אחי הגר"א בביאור דברי המדרש שהיו עיניו זולגות דמעות וליבו שמח וכו'].

ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו (כ"ב י"ג)

יל"ע היאך הקדיש אברהם אבינו את האיל לעולה, דלכאן לא שייך הקדש לפני מתן תורה, [וכן יל"ע בפסח מצרים שהי' קודם מתן תורה היאך הקדישו. מיהו יל"ע בפסח מצרים דמקחו מבעשור אי ענינו הזמנה או הקדש, עחזו"א או"ה סי' קכ"ד לדף צ"ו שדן בזה]. ובתוס' נדרים י' ב' ד"ה כאימרא מבואר דשייך התפסה דנדר באילו של אברהם, והוא מירושלמי, ומשמע דשפיר ה' על האיל דין הקדש, ומיהו יש לדחות דאפשר שהתפיסו בקדושה הבאה ע"י הקרבה ואולי זו היא גם קודם מתן תורה, ומצינו הקרבה בלא הקדשה, כמש"כ החזו"א נגעים סי' י"א סק"ה ד"ה תוד"ה דקרנן כשר גם כשלא הקדישו קודם אלא אפי' הביא חולין ושחטו לקרבן שפיר דמי, וכ"נ דס"ל נמי לתבואות שור סי' ה' סק"ב. [ובעיקר חידושו של החזו"א לכאן יל"ע מאי מקשינן בב"ק ס"ז ב' אילימא לפני יאוש פשיטא, ומאי פשיטתא לפמש"כ הרמב"ן במלחמות פ"י שם דיחוד עם מעשה מהני לדין שינוי השם דקני בגזילה גם לפני יאוש, וא"כ ה"נ בשחט בהמה דחברי' במקדש לשם קרבן ליהני, דאיכא יחוד עם מעשה לשם קרבן, מיהו ל"ד לנידון דשינוי דעוצבא בגמ' שם, דשייך בי' שינוי השם, ומשא"כ בשחיטה עצמה אין בה שום שינוי מחולין (ויעוי' במליקה בעוף) ועויל"ד]. ובעיקר הדבר יל"ע עוד מל' סיפרי זוטא בילקוט נשא רמז תש"ט על קרא דזבח שלמים, שיקדים הקדשו לזבחו (וע"ש קודם לכן על קרא דוהביא את קורבנו, מגיד שהבעלים מקדשה לשם), ועי' תו"כ ויקרא פרשה ב', קרבן לד' כשיקדים הקדשו להקרבתו, וע"ש ר"ש (ואין כוונת ר"ש דיש כאן דין מיוחד בסמיכה, אלא תחילת ענין הקרבה נקט), ודו"ק.

ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה וגו' (כ"ב ה')

צריך ביאור השתחוי' זו למה והא לעקוד את יצחק הלך ולא להשתחוות. ויעוי' בכתבי הגרי"ז עה"ת בענין ביכורים דכתיב בי' בפר' כי תבוא והשתחווית לפני ה' וגו' וכתב שם בשם הגר"א דכל הנכנס לעזרה מחוייב להשתחוות. ובאמת דבר זה מבואר בחז"ל כמש"כ הרלב"ג שמואל א' פרק א' פסוק ג' ועלה האיש וגו' להשתחוות ולזבח וגו', וכתב עלה הרלב"ג שאפשר גם כן שהיתה ההשתחואה ממש כי הנכנס שם ה' משתחוה כמו שאמרו ז"ל. ויל"ד דמצות השתחואה זו קיים אף בזמן הזה שאין בית המקדש קיים דמ"מ קדושת המקדש נשארה ודין מורא מקדש נמי איכא וא"כ אף בזה"ז כל טהור שנכנס צריך להשתחוות.

ויש לומר עפ"י שער המלך (הל' ע"ז פי"ב ה"ג) שמצות עשה שהזמן גרמא שיש בו כרת נשים חייבות בו. וראיה לדבר בסוגי' דפסחים (צ"א א') שמבואר שנשים חייבות בקרבן פסח ולא נפטרו משום מצות עשה שהזמן גרמא. ומה שכתבו הראשונים הנ"ל בקידושין כ"ט א' למעט אשה ממילה משום מצות עשה שהזמן גרמא היינו ממילת בנה שאין לה בו כרת. אבל כשדנו על חיוב עבד לעצמו הרי הוא עשה שיש בו כרת שהוא שוה לישראל בכל עונשין שבתורה. ולכך אין בו פטור של עשה שהזמן גרמא.

וכנדון זה מצינו באנדרוגינוס, שבגמ' שבת קל"ז א' אמרו שרבי יהודה סבר שדין אנדרוגינוס כאשה, ומ"מ הוא חייב במילה שריבה הכתוב אנדרוגינוס בהמול לכם כל זכר. ויש לעי' אם הוא רק בחיוב האב או שגם הוא עצמו מחוייב במילת, שכיון שהוא כאשה ופטור ממצות עשה שהזמן גרמא, לסברות הראשונים הנ"ל בקידושין יפטר מלמול את עצמו, אבל לדברי השעה"מ (וכמש"נ ברע"א) אף הוא חייב למול את עצמו.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

עניני שבת קודש - חלק ב'

תשובות בהלכות שבת שהשיב מרן שליט"א לתלמידו הרה"ג רבי מלך שניידר שליט"א

(עפ"י בקשת מרן שליט"א אין לסמוך על התשובות כהוראה הלכה למעשה. יצויין כי הרבה מהנושאים כאן האריך עליהם רבינו בספריו הגדולים "תשובות והנהגות" ו"מועדים וזמנים", ויש לעיין ב'ספר המפתח' לספרי רבינו להשלמת העניינים)

[א] שאלה: בעניין 'הוצאות שבת ויום טוב שאינו מן המניין', האם גם

'אורחים' הוא בכלל הוצאות שבת ויום טוב

תשובה: מה שצריך נכלל בזה, מה שנורמלי - "בעלעבטיש" (אורחים הוא דבר רגיל)

[ב] שאלה: אם נוסע לשבת, האם המחיר של הנסיעה בכלל הוצאות שבת ויו"ט.

תשובה: מי אמר לו לנסוע לשבת (אמרתי הרי זה עדיין לצורך שבת, והשיב 'איני יודע')

[ג] שאלה: קניתי טלית חדשה שבועיים לפני ראש השנה, האם יש לחדש בשבת הבאה או ר"ה?

תשובה: להמתין עד ר"ה.

[ד] שאלה: האם יש ענין של 'טועמיה' גם באוכל שקנה בחנות, או דווקא באוכל שמכין בעצמו?

תשובה: גם באוכל שקונה בחנות.

[ה] שאלה: בענין המצוה לרחוץ ע"ש פניו וידיו ורגליו בחמין. כשיו"ט בע"ש האם מותר (או מצוה) לרחוץ לכבוד שבת.

תשובה: אי"צ שהרי רק בימות החול מתלכלך וזהו כבוד שבת להתרחץ אבל מיו"ט הרי אי"צ שאינו מתלכלך. דהיינו, שהמצווה הוא להתרחץ והוא כבוד שבת כיון שבדרך כלל בן אדם צריך אבל מיו"ט בדר"כ אי"צ.

[ו] שאלה: אודות הדין שלא לעשות מלאכה בערב שבת, מהו הדין במלאכה שמותר לעשות ע"ש כגון תיקון לכבוד שבת, האם מותר לכוון מלאכתו לאותו זמן (כחולו של מועד שאסור)

תשובה: לא, אסור (שאלתי אם הטעם משום שהוא כחז"מ ואמר אפי' בלי זה ע"פ שכל אסור (שהרי חז"מ אסור אפי' בדיעבד)

[ז] שאלה: האם האיסור דוקא טירחה או מלאכה

תשובה: טירחה.

[ח] שאלה: לעבור דירה שאינו מלאכה

מותר.

תשובה: זה נקרא מלאכה, זה אפילו יותר ממלאכה ואסור בחז"מ.

[ט] שאלה: האם עדיף לאפות חלה כשיעור הפרשת חלה עם ברכה, כאשר מחמת זה תאפה האשה רק פעם אחת לכמה שבועות, או עדיף לאפות פחות מכשיעור חלה אבל כל שבת?

תשובה: יש שאלה אם מברכים על חלה באופן זה שמחלק לשבת (ז"ל) אבל למעשה פסקין לברך. למעשה זה שאופה בלי שיעור בלי ברכה אינו כלום (אין מעלה) ועדיף עם ברכה מלעשות כל שבוע בלי ברכה.

[י] שאלה: האם אסור ללכת לקברים אחר חצות בע"ש?

תשובה: מותר אבל אין ענין, הנשמות לא נמצאות אז.

[יא] שאלה: ראיתי בס' אחד שהנהגה טובה שבעל ידליק בעצמו נר נוסף על מה שאשתו מדליקה בהדלקת נרות כיון שמצוה בו יותר מבשלוחו.

תשובה: אין בכך ענין, שהמצוה נתנה לנשים.

[יב] שאלה: אשה שאינה בבית, על מי מוטל להדליק נרות, הבעל או הבת הגדולה?

תשובה: הבעל. אמרינן אשתו כגופו והוא עדיף.

[יג] שאלה: מי שמדליק במקום שישן והאור מפריע לו לישון מה יעשה?

תשובה: יש להדליק מחוץ לחדר באופן שהאור יכול להאיר גם לפנים החדר, אבל אם יש גם אלקטרי בחוץ יש לכבות ושוב להדליק האור ולהדליק הנר ולברך, (כיון שאור האלקטרי נחשב לתוספת אור).

[יד] שאלה: מי שישן בביתו ואוכל אצל הוריו וכדו' היכן ידליק.

תשובה: לאשכנזים, אף שאם אפשר עדיף לקיים גם את דברי השו"ע שלא להדליק במקום שיש תוספת אור, אבל כאן דבמקום אכילה מקיים כבוד וגם עונג ולכן עדיף טפי להדליק במקום שאוכל, אבל לבני ספרד עדיף להדליק במקום ששם ישנים.

מלשכת הגזית

רופא שומר שבת ורופא מחלל שבת מי עדיף

פעמים רבות נשאל רבינו הלכה למעשה, בשאלה מצויה מאוד אצל חולים, שיש לפנייהם שני אפשרויות לקרוא לרופאים בשבת, או לרופא חרדי שומר שבת או לקרוא לרופא חילוני מחלל שבת, האם יש להעדיף לקרוא דווקא לרופא המחלל שבת שהוא בלא"ה מחלל שבת.

והשיב רבינו שאם אחד מהרופאים יותר מומחה ויש יותר סיכויים שיצליח לרפאות, בוודאי שיש לקרוא למומחה יותר, אבל אם שניהם מומחים באותה המידה, יש להעדיף לקרוא דווקא לרופא שומר שבת, והטעם כי הרופא ששומר שבת, מחלל עכשיו את השבת רק משום ציווי התורה לחלל השבת להצלת חיים, והרי הוא בגדר 'אונס' כיון שאינו עושה כן מדעתו ומרצונו אלא משום שמוכרח מחמת ציווי התורה, ומעשה באונס אינו נחשב בגדר מעשה כלל עפ"י דיני התורה, אבל הרופא החילוני שבלא"ה היה מחלל שבת, אין לו היתר מטעם אונס אלא רק מטעם 'וחי בהם', ונחשב בגדר מעשה אלא שיש בו היתר, ולכן עדיף ע"י שומר שבת שנחשב אנוס ואין זה בגדר מעשה.

והוסיף רבינו שמלבד זאת, גם בימות החול יש להעדיף הרופא חרדי על פני רופא חפשי, שמגלגלין זכות ע"י זכאי, ומהשמים מסייעים לשומר תו"מ שיקיים מצות הצלת נפשות, וכן כשרופא שומר תורה ומצוות מצליח לרפא ותולים ההצלה בזכותו, מתקדש שם שמים.

אלא שמאיך הוסיף רבינו, דכל זה דוקא כשאם יקרא לרופא שומר שבת לא יתבטל הרופא מעונג שבת, אבל אם יתבטל הרופא מעונג שבת, וכגון שמנתקו בזמן הסעודה מבני משפחתו וחסר לו ולהם בעונג שבת, עדיף לקרוא לרופא מחלל שבת שבלא"ה אינו מקיים מצות עונג שבת, שקיום הרופא ומשפחתו מצות עונג שבת עדיף מאשר למנוע שלא יהא כאן מעשה עבירה שנדחה לפיקו"נ.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

קבלות שלא להתעניין בנעשה מחוץ לכותלי הישיבה

בשבוע שעבר ביום חמישי נסע מרן רבינו שליט"א לבית שמש למסור את שיעורו השבועי בהיכל הישיבה הקדושה, ובסוף השיעור קרא לתלמידי הישיבה להיות שקועים בלימוד, והוסיף שבפרט בתקופה הנוכחית כאשר רוחות זרות של 'דברים בטלים' נושבים ברחוב במלא הקיטור, יש לזהר מאוד לא להתעניין בעולם החיצון כלל וכלל, אלא להיות שקועים אך ורק בלימוד התורה הקדושה שהיא משוש חיינו.

בדבריו הביא בשם גדולי המוסר והחסידות, שכיון שהיצר הרע הוא מלאך, שהרי הוא יודע היטב כמה גדול מעלת כח לימוד התורה, ולכן הוא מקדיש את עיקר מאמצו ומלחמתו לבטל האדם מלימוד תורה יותר משאר מצוות.

כמו כן ביקש מתלמידיו בני הישיבה הקדושה לקבל על עצמם קבלות שלא להתעניין בנעשה מחוץ לכותלי הישיבה, והוסיף את דברי הגר"א כי 'העקשן יצליח', ומי שיתעקש יצליח בעז"ה בלימודו.

כבוד ה' בעולמו - תכלית הכל

השבוע הגיע למעונו של רבינו, כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א לקבל ברכת הדרך לקראת יציאתו לארה"ב להשתתף בשמחת נישואי נכדיו שהתקיים בארה"ב. רבינו שליט"א נענה ואמר לו: אתם יודעים למה אתם נוסעים? אתם לא נוסעים רק להשתתף בחתונה אלא אתם נוסעים לעשות רצון ה', ולקב"ה יש חשבון אחר שמבקש ממכם.

שאל האדמו"ר: "דהיינו? מה רצון הקב"ה?"

השיב רבינו: למחות על כבוד שמו יתברך על גזירת החינוך ושאר הגזירות, "היהודים באמריקה צריכים לדעת שבוער אש ואיך אפשר לשתוק". עוד הוסיף רבינו ואמר: אתם הרי צריכים הצלחה מרובה בנסיעה לאמריקה, תדעו לכן נאמנה שיסוד ההצלחה הוא ע"י שמעוררים על כבוד השי"ת.

לאחר מכן מזגו לחיים ובירכו על הכוס, וביקש האדמו"ר ברכה עבור בנו הגדול המשמש כמרבץ תורה שיזכה הלאה להמשיך להרביץ תורה. השיב רבינו "שיזכה לקדש שם שמים".

והנה אחד הנוכחים במקום העיר כי הנסיעה של הרבי במטוס מתוכננת לעוד פחות משעתיים וצריכים להזדרז בדחיפות לנסיעה לשדה התעופה כי המטוס כבר ממתין.

שמע זאת רבינו ואמר: המטוס ממתין לו? הלא השכינה הקדושה ממתנה לו שיקדש שם שמים באמריקה.

בפרידתם בירך הרבי מתולדות אהרן את רבינו שיזכה לחיי בריאות ושפע. השיב לו רבינו "בריאות וכל שאר העניינים הגשמיים זה הדבר השני, אבל הדבר הראשון הוא קידוש שם שמים!"

הדרכות והנהגות

שנאמר ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה דג' - תלמי"ם ומחנכים

א.ה. בהמשך לשבוע שעבר בו הובאו הליכות והנהגות מרן שליט"א בערב שבת, הננו להביא כעת הנהגות מליל שבת ויום השבת והבדלה, מלוקט מכתבי תלמידים

ליל שבת קודש

[א] בקידוש ליל שבת אינו אומר "ויהי ערב ויהי בוקר" אלא מתחיל ביום השישי, וטעמו משום שחושש לפסוקי דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן, וכשאומר רק "יום השישי" בלבד, אף שזהו סוף פסוק אבל כיון שהוא פחות מג' תיבות לא חשיב כפסוק דלא פסקיה משה.

[ב] אין אומרים במניין שבביתו מגן אבות, כיון שהאנשים המתקבצים שם אינם אנשים קבועים, ואע"פ שהמניין קבוע מ"מ כיון שבכל שבוע מתקבצים אנשים אחרים לא חשיב בגדר מניין קבוע.

[ג] מקפיד מאוד שהש"ץ יפסע ג' פסיעות לפני חזרת הש"ץ אף במעריב של ליל שבת קודש ברכת מעין שבע, והורה שמותר לש"ץ לחזור למקומו אף אם יש בסמוך לו מתפלל הנמצא באמצע התפילה.

שבת קודש ביום

[ז] אין אומרים במניין המתקיים בביתו יקום פורקן השני

[ח] בקריאת התורה מדקדק שיקראו תיבת יששכר ב' פעמים, פעם א' יששכר ופעם א' ישכר

[ט] מקפיד בבית מדרשו שלא יכבדו ילדים בגלילה, וטעמו מפני שהגלילה הוא ג"כ מצווה, והרי"ז זילתא לכבד בו את הקטן.

[י] בקידוש היום בצפרא דשבתא בבית מדרשו, מבקש להעמיד הרבה פת הבאה בכיסנין מכמה מינים, ומשום שהרבה בני אדם אוכלים רק

הבדלה

[יב] אינו מברך ברכת בורא מיני בשמים בהבדלה, כיון שאינו נהנה מהריח [וכן נהג מרן הגר"ז זצ"ל].

[יג] נוהג לכבות את אור האלקטרי

שיחת מוריני דה"י הגר"ד כהן שליט"א ר"י חברון וחבר מועצת – פרשת וירא¹

‘עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכול’

‘נתת ליראיך נס להתנוסס’ – ‘האדם הגדול בעצמים’

הנה פרשתנו עוסקת בענין נסיון העקדה, שאנו הסיוס של כל העשרה נסיונות שמכוחם נקבע מעלתו של אברהם, והנסיון הראשון הוא במה שמבואר בתחילת פרשת לך שמתואר איך שהקב"ה בא לנסות את אברהם אבינו, 'לך לך מארצך ומולדתך ומבית אביך', ואנו הנסיון הראשון שבא מפורש בתורה, אולם כבר קודם לכן מרומז ענין הנסיון באור כשדים שמסר אברהם אבינו את נפשו ליפול לתוך כבשן האש, וכדברי רש"י באבות (פרק ה' משנה ג') על דברי המשנה 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו', שנסיון אור כשדים היה מקודם לנסיון של 'לך לך מארצך':

עשרה נסיונות. נתנסה א"א מפורשים בפרקי ר"א וכולם יסדם רבי שמעון הגדול בקרוב"ץ אמרת ה' צרופה תחלה בקש נמרוד להרגו ונחבא בקרקע י"ג שנה. שוב השליכו באור כשדים. והגלהו מארץ מולדתו. והביא הקדוש ברוך הוא רעב בימיו. ונלקחה שרה בבית פרעה. ובאו המלכים והגלו את לוט בן אחיז. והראה לו בין הבתרים שעבוד ארבע מלכיות שימש לו בבניו. וצוה למול את עצמו ואת בנו. ואמר לו לגרש ישמעאל בנו אם אמו. וצוה לשחוט את יצחק בנו. הרי עשרה ולא הרהר אחר מדותיו ית' מרוב אהבתו.

וכך הוא גם דעת האבן עזרא שנסיון אור כשדים נכלל בעשרה נסיונות, אולם דעת הר"מ פני המשניות (שם) ורבינו בחיי הוא שהנסיון הראשון היה 'לך לך מארצך', ורק לאחר"כ התחילו העשרה נסיונות, וכך הוא להדיא בד' התנחומא בפרשתו (פרק ד'):

ד"א לך לך, ר' לוי בן חמא אמר, אמר לו הקדוש ברוך הוא נסיון הראשון ונסיון האחרון איני מנסה אותך אלא בלך לך, לך לך מארצך (בראשית יב א), ולך לך אל ארץ המוריה (שם בראשית כב ב).

וכ"ה בדברי רבינו בחיי בפרשת וירא (פרק כב' פס' ב):

ולך לך. עשרה נסיונות נתנסה אברהם ונמצא שלם בכולם, והראשון לך לך מארצך, וענין העקדה היה נסיון אחרון:

הרי מבואר שאין נסיון אור כשדים נכלל בעשרה נסיונות, והנסיון הראשון הוא מה שאמר הקב"ה לאברהם ללכת ממקומו, וענין זה תמוה טובא, האך עמידה בנסיון כה גדול דוגמת מסירות נפש לקב"ה אינו מן המניין, ואילו שאר הנסיונות שהם לכאורה פחותים מהנסיון של אור כשדים, מהיום חלק מהעשרה נסיונות שבהם קיבל אברהם את דרגתו בכך שעמד בכול.

א.

חיי עולם הבא - דרגתו בחיי הרגילים

והנה איתא בגמ' ע"ז (יח):

תנו רבנן כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו וכו' אמר לו רבי, מה אני לחיי העולם הבא אמר לו כלום מעשה בא לידך אמר לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים, אמר לו אם כן, מחלקך יהי חלקי וממולך יהי גורלי. אמרו לא היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא וכו'.

ודברי הגמ' טעונים ביאור, שהרי ר"ח בן תרדיון היה מעשרה הרגיל מלכות, ומה היה צריך למעשה דנתחלפו לו מעות בשביל שיזכה לחיי העולם הבא, ומה יש בכוח מעשה זוטא זה להעמידו לחיי עוה"ב יותר מהא דנהרג על קידוש ה', ובכלל צ"ב מה הסתפק ר"ח על חלקו לעוה"ב.

ובאמת בד' הגר"א (ביאורי אגדות על מסכת ברכות פרק ט) מבואר דג' דרגות יש בעוה"ב, וחיי העולם הבא הוא הדרגה הגבוה ביותר:

ידוע שה' ג' דרגין, חלק לעוה"ב שכל ישראל כו', בהכנסן לברית, ובן עוה"ב שעליו נאמר אשריך ארץ שמלך כו', ומוזמן לחיי העוה"ב מקור החיים ואלו א"צ לטבילה כלל לא למטה ולא למעלה וזהו מזומן לפי ששם אינו דין כלל ויקרא שמה רחובות כו'.

הרי מבואר בדברי שיש ג' דרגות, 'חלק' לעולם הבא, 'בן' עולם הבא, ויש 'חיי' עולם הבא, ו'חיי' עולם הבא זהו הדרגה הגבוהה ביותר, ואהנ"מ כל מה שהסתפק ר"ח הוא רק על הדרגה הגבוהה של 'חיי' עולם הבא.

אלא שעדיין יש לבאר מה יש בכח מעשה זוטא זה שנתן מעות שנתחלפו לו לצדקה, שזהו סיבה לאותו לעוה"ב יותר מאשר נפשו על קידוש ה'.

ושמעתי ממרן הגר"א שך זצוק"ל שהיה רגיל לומר בא, שיש פעמים שהאדם מתרומם ומתעלה לרגע אחד למסור את נפשו, אולם אין זה דרגתו בחיי הרגילים של היום יום, שאין הוא עומד כל הזמן בדרגה של מסירות נפש אלא היה זה מעשה שעשה פעם אחת ותו לא, ולכך כשנתחלפו לו מעות זהו נסיון של דרגתו בחיי הרגילים, שגם בפעולות הקטנות של היום יום עומד הוא בנסיון, ולכך דווקא זה סיבה לאותו לחיי עולם הבא

ומעתה זה הביאור בא שלא נמנה הנסיון של אור כשדים בכלל העשרה נסיונות, שעיקר מעלת עמידה בנסיון הוא שהאדם מתרומם ומתעלה בעצם מהלך חייו, ואילו נסיון אור כשדים הוא רק לאותו רגע מסוים, ובזה אין די להגדירו בנסיון שבא להעמיד את כל מהלך חייו, כחיים של קידוש ה'.

ב.

נסיון - להוציא מן הכח אל הפועל

אמנם יתכן לומר באופן"א, דהנה בדברי הגר"א באדרת אליהו מבואר שעיקר דרגתו של אברהם הוא ע"י ומכח הנסיונות, ואז מרומז בקרא ד'הלך ונסוע הנגבה:

הלך ונסוע הנגבה - והענין כי עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו, היה כדי לבא לדרגה דיליה כמו שנאמר 'הלך ונסוע הנגבה'.

ויש להבין היכן מרומז בפסוק זה תוכן ענינם של הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו, שהיו בכדי שיבוא לדרגה דיליה.

ומצאנו בדברי הרמב"ן (בראשית וירא כב א) שכתב לבאר דענינם של הנסיונות הוא להוציא את כוחותיו של האדם לפועל, ומשום כך ניסה את אברהם בכדי שיוציא את כוחותיו ומכח זה יבוא לדרגתו:

¹ מתוך שיחת מורה"י שליט"א בשל"ס בהיכל הישע"ק, נו"נ ע"י אחד השומעים ולא היה למראה עיניו.

והאלהים נסה את אברהם ענין הנסיון הוא לדעתו, בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא "נסיון" מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. ודע כי השם צדיק יבחן (תהלים יא ה), כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנוסה.

הרי מבואר בדברי הרמב"ן שאין מטרתו של הנסיון להכשיל את האדם, אלא אדרבה, כל ענין הנסיון הוא לטובתו של האדם, בכדי שיוציא מן הכח אל הפועל את צדקתו.

ותוספת דברים מצאנו באה בד' המהר"ל (ספר דרך חיים - פרק ה משנה א):

וכן אמרו במדרש (ב"ר פ"ה) והאלקים נסה את אברהם זה שאמר הכתוב נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה נס להתנוסס לנסותם בעולם לגדלם כנס של ספינה, אמר לו הקב"ה קח את אהרן בןך את יחידך ולא עכב זהו ה' צדיק יבחן ורשע וואוב חמס שנאה נפשו היוצר הזה אינו מקיש על קנקנים מרועעים שאינו מספיק להקיש עד שהוא שוברן רק הוא בודק קנקנים יפים שאפי' מקיש עליהם כמה פעמים אינו שוברם הפשטני הזה כל זמן שמקיש עליהם פשתנו נעשה יפה כך אין הקב"ה מנסה אלא הצדיקים משל לבעל הבית שיש לו שתי פרות אחת כחה רע ואחת כחה יפה על מי נתון את העול לא על אותו שכחה יפה כך הקב"ה אין מנסה אלא הצדיקים ע"כ במדרש. ופירוש המדרש שהכתוב אומר ה' צדיק יבחן, דמשמע שדוקא הצדיק הקב"ה מנסה אותו, ולכן הביא משלים שראוי דוקא שיהיה מנסה הצדיק. כי הנסיון הוא על ג' פנים, האחד מצד מדת הדין שיהיה צדקתו בפועל לגמרי ולא יהיה בכח ומצד זה ראוי שיהיה הקב"ה מנסה את הצדיק דוקא להוציא צדקתו אל הפועל, שאין הרשע עומד בזה ואם יש בו צדקות מעט אי אפשר שיוציא צדקתו יותר אל הפועל, ולכן מידמה אותו ליוצר שמקיש על הקנקנים שאותו שיודע בהם שאינם עומדים כאשר מקיש עליהם אינו מקיש עליהם כלל, אבל אותם שאפשר שיהיו עומדים ולא ישברו הוא מקיש עליהם, וכך אין הקב"ה מנסה להוציא צדקתו אל הפועל רק הצדיקים כדי שיהיה צדיקים במדת הדין וכו'.

הרי מבואר מדבריו, שעיקר הנסיון מטרתו הוא להגביה את האדם, שע"י הנסיונות האדם מתרומם ומתגדל, דבעצם הגדלות קיימת באדם כח, ורק צריך להוציאה אל הפועל ע"י הנסיונות.

ובדברי מוה"ר מוואלוז'ין (רוח חיים ע"ד המשנה דעשרה נסיונות), מבואר שכל מעלת אברהם והתואר 'אברהם אבינו', בא רק לאחר שעמד בנסיונות.

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו- כאן אמר 'אברהם אבינו' ולעיל אמר מנח ועד אברהם ולא אמר 'אבינו' ירצה בזה על פי מה שכתוב מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו כי כמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיג לבניו אחריו המה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה, כמו שנראה בחוש שרבים מעמי הארץ מהיהודים מוסרים את עצמם על קידוש ה', והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו, וכן בכל העשרה נסיונות היו להשיר הדרך לפנינו, וכן ההתעוררות לאדם פתאום לילך לארץ הקודש הוא מנסיון לך, וקבלת כל דעבדין משמיא לטב מנסיון הרעב שלא הרבה אחר מדות הש"ת.

מתבאר מתוך דבריו שקודם הנסיונות לא היה לאברהם את כל הכוחות שהוריש לבניו וקודם לכן היה אברהם סתם, אלא שהנסיונות גידלו את אברהם ולאחר הנסיונות נקרא במשנה 'אברהם אבינו' שעברו מדותיו לבניו, ואז מה שהתבאר בדברי המהר"ל שע"י הנסיונות התעלה אברהם אבינו, וידועים דברי הגר"י הוטנר, עה"פ 'שבע יפול צדיק וקם', דאין הכוונה לרבותא שאע"פ שנפל הרי הוא קם, אלא אדרבה, שע"י הנפילות והקשיים שיש לצדיק, באה הוא קם שעל ידי הקשיים הרי הוא מתעלה שזה הדרך בשביל לגדול.

ומבואר שענין הנסיון הוא מלשון נס שענינו לרומם את האדם כנס, שהאדם מתגדל ע"י הנסיון, שהנסיון מוציא רצון האדם וכחו שאינו נמצא במציאות אל המציאות, וכזה גדל האדם, והקב"ה רצה לגדל את אברהם אבינו, כיון שהכיר ברצונו וכוחותיו לעבוד אותו.

ג.

האדם הגדול בענקים

ובמעלת אברהם אבינו מצאנו בד' רש"י באיוב (פרק א' פסוק ג):

גדול מכל בני קדם - מדור הפלגה דכתיב ויהי בנסעם מקדם (בראשית יא) אבל מאברהם אינו כן שהרי באברהם כתיב בו הגדול שנאמר (יהושע יד) 'שם חברון לפני קרית ארבע האדם הגדול בענקים הוא', היה לו לכתוב אדם גדול ולמה כתב האדם הגדול אלא רמז שהוא אדם גדול שעמד בעשר נסיונות לפיכך כותבין אותו שני הה"ן ואיוב שנאמר בו גדול לא עמד אלא באחת שנאמר תם וישר וגו' מכל אותו הדור שלא נתפס על אותו עון (סא"א):

הרי מבואר, שרש"י הביא לדברי המדרש שהאדם הגדול בענקים' הנאמר ביהושע מדבר באברהם אבינו, ומבואר בדבריו שעיקר גדלותו של אברהם הוא במה שעמד בנסיון, והתוספת של ב' הה"ן הוא לומר שמכח העשרה נסיונות הוא נעשה האדם הגדול, ונראה הביאור בדבריו בדרך שביארנו שגדולותו של אברהם נמדדת לפי הנסיונות שעמד בהם, כיון שהנסיון מגדל ומרומם את האדם במה שמוציא את כוחותיו מן הכח אל הפועל, ולכן מכח הנסיונות הוא נעשה אדם גדול.

והנה הוסיף רש"י שם שאיוב שגדול מכל בני קדם, מ"מ אינו גדול יותר מאברהם אבינו, ויש להבחין היה רש"י צריך לומר שאינו גדול מאברהם

ומצאנו בדברי הרמב"ל (דרך ה' ח"ב פ"ד אות ג), שמה שאברהם אבינו נבחר הוא שיהיה הוא מעמיד את תכלית הבריאה:

אדם הראשון קודם חטאו היה במצב עליון מאד ממה שהוא האדם עתה... והנה בחטאו ירד מאד ממדרגתו, ונכלל מן החשך והעכירות שיעור גדול וכמש"ל, וכלל המין האנושי ירד ממדרגתו ועמד במדרגה שפלה מאד, בלתי ראוי למעלה הרמה הנצחית שהתענד לה בראשונה... ואמנם אעפ"כ לא חדל מהמצא בכלל מדרגת המין האנושי מצד שרשו האמיתי, בחינה עליונה מן הבחינה שהיה המין הזה אז בזמן קלקולו, ולא נדחה אדה"ר לגמרי שלא יוכל לשוב אל המדרגה העליונה, אבל נמצא בפועל במדרגה השפלה ובבחינה כחנית אל המדרגה העליונה, והנה נתן האדון ב"ה לפני התולדות ההם שנמצאו באותו הזמן, את הבחירה, שיתחזקו וישתדלו להתעלות מן המדרגה השפלה ולשים עצמם במדרגה העליונה... והיה הזמן הזה מאדה"ר עד זמן הפלגה... ואמנם נמצאו כלם לפי המשפט העליון, ראויים לישאר במדרגת האנושית השפלה שהגיעו לה אדה"ר ותולדותיו מפני החטא, ולא גבוהים מזה כלל. ואברהם לבדו נבחר במעשיו ונתעלה, ונקבע להיות אילן מעולה ויקר, כפי מציאות האנושית במדרגתו העליונה, וניתן לו להוציא ענפיו כפי חקו, ואז נתחלק העולם לע' אומות, כל אחד מהם במדרגה ידועה, אבל כלם בבחינה האנושית בשפלותו, וישראל בבחינה האנושית בעליון.

מכו' שבעצם אדם הראשון היה בדרגה נעלה והיה מיעד למעלה הרמה הנצחית, אולם קלקל אדם הראשון ונבחר תחתיו אברהם להיות אילן מעולה ויקר, וא"כ ודאי שונה במהות מאיוב שאינו שייך לכל אה, ולא נבחר להיות במציאות האנושית בדרגתו העליונה וכל שייכותו הייתה בתוך הבחינה האנושית השפלה, ואף שהיה גדול אה מכל בני קדם, אין אה כולל כל עיקר את אברהם אבינו.

ונמצא דעיקר בחירתו של אברהם אבינו הוא מתוך העשרה נסיונות שגדלו אותו, וזה היה יסוד מעלתו, וגם אדם הראשון נתנסה, בשביל שיעמיד את הבריאה אולם לא עמד בכך וכמו שאומרים בסליחות 'נסיתי במצווה קלה ואותה לא נצר' היה נסיון ולא עמד בו, ולכן היה אלפים שנות תהו שבהם לא היה מי שיעמיד את הבריאה, עד שבא אברהם ונבחר בעשרה נסיונות, ואז נחלקה הבריאה לשבעים אומות שאינם ראויים לתכלית.

ולפ"י נראה לבאר הטעם דמבואר בתנחומא ובשיטת הרמב"ם דאין אור כשדים ממנין עשרה נסיונות, כי ענין הנסיונות היו להעמיד את אברהם במעלתו, שזהו ענין נס להתנוסס ורק דרך כך אזה למעלתו, אולם אור כשדים היתה הסיבה לעצם בחירת אברהם שהוא אה שיעמוד בנסיונות לאחר שאדם הראשון כשל בכך, ובאור כשדים אה לעמוד במקום אדם הראשון ולהתנסות ולהיות האדם הגדול בענקים, שאדם הראשון היה בדרגה אז ומשום כך נתנסה אלא שלא עמד בנסיון ואברהם אבינו באור כשדים נבחר ע"י בורא עולם להיות במקומו ונסהו בשביל להעמיד את האדם הגדול שיעמיד את האדם המתוקן בבריאה.

ואז לשון הפס' בנחמיה (פרק ט) 'ואתה הוא ה' הא-לוקים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשדים ושמתו את שמו אברהם' נאמר בפסוק שקודם בחר ה' א-לוקים באברהם ולאחר מכן הוציאו מאור כשדים שזהו הנסיון הראשון 'לך לך מארצך', א"כ כתיב להדיא בפס' שבחירת אברהם היתה קודם שניסהו הקב"ה עשרה נסיונות, שבחירת אברהם היתה משום שמסר נפשו באור כשדים וכזה חפץ בו קב"ה, וניסהו עשרה נסיונות, וכמו שאיתא התם לאחמ"כ 'ומצאתו את לבבו נאמן לפניך', שקודם בחר בו ואז ניסהו ומצא לבבו נאמן לפניו.

לך לך

ועדין צל"ב מהו תוכן ענין ה'לך לך' ומה משמעות הלשון הזו, וכן מהו הא דמב' בתנחומא 'נסיין הראשון ונסיין האחרון איני מנסה אותך אלא בלך לך'.

ונראה, דהנה כבי' לך [השני] איתא ברש"י להנאתך ולטובתך אולם מהו ענין לך, יש בד' רש"י (ז א):

התהלך לפני- כתרגומו, פלח קדמי, הדבק בעבודתי.

ומבואר, שענין האדם שהוא הולך שהוא כל הזמן מתקדם אינו עומד, והרי הוא מתעלה שזהו הדרגה של האדם על המלאכים, שמלאכים עומדים כמו דכתיב 'נתתי לך מהלכים בין העומדים האלה' שהמלאכים הרי הם עומדים, אמנם הם רק רוחניים שאין להם כל שייכות לחומר, לעומת האדם שהוא קרוי חומר, אולם אדם יכול להתקדם ואינו ענין לך לך שתתקדם בתכלית בשביל שתגדל, ותהיה לאברהם האדם הגדול בענקים, שהליכה ענינה התעלות ורוממות, ואינו ענין 'נסיין הראשון ונסיין האחרון בלך לך', שזהו ענינו של הנסיין להוציא הכוחות מן הכח אל הפועל, ובזה הוא אכזה להיות מהלך, שההליכה ענינה ההתקדמות של האדם ובזה הוא צומח ונהיה לאדם גדול.

ואינו מה דמבואר בד' הגר"א עה"פ ה'לך ונסוע' שהם עשרה נסיונות, שההליכה היא התקדמות והתעלות של האדם, ובזה יתרונו של האדם על המלאכים שהם עומדים, ואינו עיקר האדם.

והנה מבואר בדברי רש"י הנ"ל שאברהם אבינו הוא האדם הגדול בענקים, ומבאר רש"י מהי הה"א שלפני אדם ולפני גדול הרי הם עשרה הנסיונות שהתנסה שהרי הם עולים למנין עשרה, ויש להבין מה ענין עשרה נסיונות ל'אדם' ול'גדול', לרמז כלשון האדם הגדול, וענין הגדול מבואר, שענין הנסיונות הם גדולתו של אברהם, שע"י הנסיונות הוא מתגדל, אולם עדיין צ"ע מהו ענין 'האדם'.

ומצאנו בד' המהר"ל (בנתיב המצוות) שעמד בזה, מהו לשון אדם:

אמנם אשר הוא חסר מן התורה כמו ע"ה אין צריך לבאר חסרונו כי אינו אדם, כי האדם הוא בכח והוא נברא שיצא אל הפועל על ידי תורה ומצוות. ולכן נקרא בשם אדם על שם אדמה כי האדמה היא בכח ויצאה אל הפועל, ולפי הסברה יותר ראוי שיהיה נקראת הבהמה בשם הזה שהיא אדמה גמורה, אבל הוא הפך זה שהאדם שיש בו השכל נקרא אדם על שם אדמה, וזהו כי דומה אל האדמה שנזרע בו החטה שהוא זרע נקי והאדמה מוציאה זרע אל הפועל עד שהיא בפועל, וכך נזרע בגוף האדם שהוא נברא מן האדמה הנשמה שהיא זכה ונקיה בלא פסולת. וצריך האדם להוציא אל הפועל הדבר אשר נזרע בו ולכן נקרא אדם, והתורה והמעשים הם פרי כמו שאמר הכתוב (ישעי' ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו,

ומבואר מדבריו שענין האדם הוא מלשון אדמה שנעשה מאדמה, והוקשה לו מדוע נקרא האדם כך יותר מכל החיות והבהמות אשר בארץ, שכל ענינם הוא חומר לעומת האדם שנשמתו מנגז' מרומים, ומבאר שהענין הוא שאדמה זה כח מצמח, ואינו ענין האדם שבו נמצא כח הצמיחה הכי חזק שבכחו להוציא מהכח אל הפועל, ונמצא שענין האדם שעל שמו נקרא, זה כחו להצמיח שיוצא כוחותיו אל הפועל, שיכול לגדול ולהתעלות גדלות עצומה ונראה, ואינו ענין האדם שאברהם אבינו גידל ענין האדם שבו הצמיח כוחותיו מן הכח אל הפועל, ולכן הוא 'האדם'.

ה.

נסיון דורנו - הכפירה ביסוד הבחירה

והנה יש לעמוד על תוכן ענין הנסיונות, בפשטות ענינם שהם מפריעים לאדם לקיים מצוות והאדם מחויב להתגבר עליהם בשיכול שיוכל לקיים המצוות, אולם איתא במסל"י (פרק א') שעיקר האדם לקיים המצוות ולעמוד בנסיונות:

נמצינו למדים, כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון.

שהאדם אין תכלית בריאתו רק למצוות ורק מוטל עליו לקיים על אף הקשיים אלא הקשיים והנסיונות הם עצם תכליתו להתגבר עליהם וע"י כך מתעלה, וכלשון אנשי כנסת הגדולה כתפילות ימים נוראים 'מעשה איש ופקודתו', ועוד כותב שם המסל"י שכל עניני העולם הזה הרי הם נסיונות לאדם שבשביל לאכות לעולם הבא, ולהיות האדם השלם צריך להעמוד בהם:

והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החמריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל עניני העולם בין לטוב בין לרע הנה הם נסיונות לאדם, הענין מצד אחד והעושר מצד אחד כענין שאמר שלמה (משלי ל): פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה', ופן אורש וגבתי וכו'. השלמה מצד אחד והיסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור. ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדד, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לידבק בבוראו ויצא מן הפרודור הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל לדבק בו, כן ישיגהו וישמח בו.

וכן כתב ר' יונה בשער"ת 'והנה הכורא נפח באפי נשמת חיים חכמת לב וטובת שכל להכירו וליראה מלפניו ולמשול בגוף וכל תולדותיו שענין האדם הוא למשול בגוף שלשם כך נברא.

והנה בזמן הזה יש האומרים שאין לאדם יכולת להתגבר והרי הוא מוכרח להכשל, בספר פחד יצחק מהגר"י הוטנר כותב שדבר זה הוא עיקר עבודתו עכשיו, להעמיד את הבחירה שהאדם יכול להתגבר על הקשיים (אגרות ומאמרים מב):

והנהי בזה למסור את הענין ברמיזא, הנה עומק יחודה של צורת אדם הוא בכח הבחירה הטבוע בצורה זו, והבחינה הקב"ה בתורתו כי באחרית הימים תבטל סגולת הבחירה ובודאי דאין הכוונה בזה דעל ידי מילת ערלת הלב תבטל צורת אדם, כי סילוק הבחירה הבא בתור תולדה מהתעצמות כח הבחירה אינו אלא אליו סגולת הבחירה, אע"פ שבפועל ממש בטלה ההשתמשות בכח הבחירה, ואדרבה סילוק בחירה זה מופיע דוקא כשיא הפסגה של הנשגבות הבחירה, אבל מכיון שסוף עומדת היא הבחירה להתבטל הרי הכפירה היותר סמוכה לאחרית הימים היא הכפירה בסגולת הבחירה של האדם אשר מכפירה זו נובע כל הזלזול בצורת אדם של תקופתו ואשר על כן כל כח המצטרף לפעולת הוקרת צורת אדם להעלאת ערך חי אדם ברוך הוא לנו.

מבאר שלפני ביטול הבחירה שיהיה באמן הקץ, עיקר היצר הרע נמצא בענין הבחירה שהאדם יבטל את העובדה שהוא בר בחירה, ויחשוב שאינו יכול ללכת כנגד טבעו ורצונותיו ולהתגבר על הקשיים, והמשגח מרן הגר"ש וולבה צוק"ל בספר עלי שור (ח"ב עמ' קס"ט) מרחיב בזה, שבאנחנו ישנם כל מיני אסכולות שאין לאדם בחירה והרי הוא פועל על פי רצונותיו ואין באמת ביכולתו להתגבר אולם באמת זה כפירה ביסוד התורה:

'כך עלתה לנו בימינו כי רוב משפטי האומות אמצו את השיטה שאין להאשים את בעלי הסתיות הבלתי טבעיות ואף את אלה שיצרם דחף אותם לרציחות ופשעים חמורים אחרים, שהרי 'מוכרחים' היו. ישנם גם פסיכולוגים הדוגלים בשיטה זו. הפיתוי שבשיטה זו עשה לו כנפיים עד שמצאה לה מהלכים גם בחוגם של בני תורה, אם ביודעים או בלא יודעים. העומד מול יצרים אפלים והרגלים רעים שלו יוכל לנחם עצמו ולחשוב בודאי איזה גורם בעבר הוא אשם ולא בי האשמה, ומה יכולתי לעשות ומה אוכל עכשיו לעשות הלא מוכרח אני בזה! הרי יש כאן כפירה בבחירה שהיא היסוד של כל התורה כולה! האדם אינו צרור של דחפים ויצרים המכריחים אותו בכל מעשיו'.

ואינו עובדתו בתקופה זו, לדעת שקיים כח הבחירה ויש לאדם את הכח לעמוד בנסיון ולהתגדל, שהאדם הרי הוא בעל בחירה ובכחו להתגבר ולעמוד בנסיונות ואינו כל האדם ועיקר תכליתו כפי שהתבאר מהמסל"י הנ"ל ולעמוד בנסיונות, ויה"ר שנזכה לזה.

המשגיח הגאון הצדיק רבי חיים וואלקין זצוק"ל

מנהל רוחני בישיבת עטרת ישראל למעלה מארבעים שנה, ומגדולי בעלי היראה והמוסר בדורינו שהרביץ תורה ויראה כל ימיו

מ. ברגר

עולם התורה והיראה, קיבל בשעת בוקר בתדהמה וביגון, את דבר השמועה על סילוקו לשמי רום של אחד מגדולי בעלי היראה והמוסר בדור האחרון, שזכה לינוק מבארם של גדולי התורה והיראה בדור האחרון, והרביץ תורה ויראה כל ימיו במסירות נפש, שהסתלק בפתע פתאום בשנתו הע"ז.

הגאון זצוק"ל נולד בצום גדליה תש"ו בעיר שנחאי שבסין, אליה גלו הוריו יחד עם בני ישיבת מיר המעטירה בשנות המלחמה, לאביו הגאון רבי שמואל דוד זצ"ל, רב קהילת לוקאץ בפולין, שהיה בנו של מרן הגאון רבי אהרן וואלקין זצוק"ל, רבה של פינסק ומח"ס 'בית אהרן' ו'זקן אהרן', ובימי מלחמת העולם הראשונה, כיהן רבי אהרן זצוק"ל כרבה של העיר שומיאץ, וכשאביו רבי שמואל דוד שמע שמרן החפץ חיים ושיבתו נמצאים בקרבת מקום, החליט כי זהו המקום הראוי לו ללמוד תורה ושם פעמיו לישיבה, לחסות בצילו של מרן החפץ חיים זצוק"ל, בצילו גדל והתעלה, ולאמו הרבנית צביה ע"ה נכדת הגה"צ רבי משה לנדינסקי זצוק"ל משגיח ישיבת לומז'ה, וכשאביה הגה"צ רבי אברהם סחרוב זצוק"ל התמנה לכהן כאב"ד טראב בליטא, היא גדלה אצל סבה רבי משה זצוק"ל, שהוא אף שידך את הוריו. בעת הכנסו בבריתו של אאע"ה, הסנדק היה מרן המשגיח הגה"צ ר"י לוינשטיין זצוק"ל, ואביו שלא ידע מה עלה בגורלו של אביו רבי אהרן זצוק"ל התלבט אם לקרא לו בשם הסב או לאו, והמשגיח ייעצו לקרא ע"ש דודו רבי חיים זצוק"ל ראש ישיבת וואלז'ין חתנו של רבי יעקב שפירא זצוק"ל, שנרצח בוויילנה עם משפחתו הי"ד וידעו כבר שאינו בין החיים. ולימים, בכתבי מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל רבו המובהק, מצאו את הדרשה שנשא בבריתו. כך בבית גדול לד' ולתורתו שהיה בצל הדאגה הגדולה לפליטים הרבים שהיו בגולת שנחאי, צמח והתעלה הגאון זצוק"ל בערש ילדותו.

לימים תיאר הגר"ח זצוק"ל איך הגיע אביו לשנחאי יחד עם ישיבת מיר, בהיותו רב בליטא, עם פרוץ המלחמה הגיע לוויילנה לאתר דרך להמשך המסע להצלת חייו. הוא ניגש למרן הגאון רבי אברהם דובער שפירא זצוק"ל ושטח בפניו ספקותיו, האם לנקוט בשב ואל תעשה או לברוח. הרב מקובנה השיבו במליצה, שמוצאים אנו אצל אברהם אבינו כשהתפלל על סדום אמר אולי ימצאו שם חמישים, אולי ימצאו שם ארבעים וכן הלאה, מדוע לא בירר אברהם אבינו את המספר המדויק של הצדיקים הנמצאים בסדום קודם שניגש לתפילתו, אלא שבתחילת תפילתו אכן היו חמישים צדיקים בסדום, אך הם חשו בסכנה האורבת לפתחם, והחלו להימלט, וכך תוך כדי תפילת אברהם מספר הצדיקים הנמצאים בסדום הלך ונחסר, ויעץ לו שבזמן סכנה מה שצריך לעשות זה לברוח בלי לעשות חשבונות מיותרים, ואז החליט שדרך ההצלה תהיה דרך יפן, והשיג ויזה בקונסוליה היפנית. וכך יצא עם משפחתו, יחד עם בני ישיבת מיר והפליטים מוילנא ברכבת הטרנס-סיבירית לכיוון ולאדוויסטוק, ומשם באנייה לעיר קובה שביפן, שם שהו כמה חודשים ובהם הימים הנוראים, ולאחר מכן המשיכו בדרכם לשנחאי שבסין, שם שכנו בני הישיבה לתקופת המלחמה, והיה מחזה פלאי שלאחר שירדו בני הישיבה מהאונייה בשנחאי, נשברה האנייה כליל ולא הצליחה לעשות אף דרכה חזרה.

עוד סיפר, שבשב"ק שופטים שהגיעו שני שרים ממשלת סין ובקשו לדבר עם אביו, ואמרו שזה ענין דחוף מאד, שהגיע טלפון חשוב בשבילו שרוצים להודיע דווקא עבורו. אביו דן אם ירים את הטלפון בעצמו או שבגלל קדושת השבת אחד השרים ירים וימסרו לו את הידיעה, אך השרים אמרו שהמדבר מקפיד שהרב וואלקין עצמו ידבר עמו. הוא הציע שהשרים יחזיקו את הטלפון והוא יקשיב, והידיעה הייתה הבשורה הטובה שהמלחמה הסתיימה, וכולם פרצו בריקודים עד שעוד במשך השבת התפרסמה הידיעה בין כל היהודים בשנחאי. את הפרידה מבני שנחאי תיאר אחיו לימים, 'עמדנו על הרציף, הרגשות היו חזקים, ההתרגשות הייתה רבה, מעולם לא אשכח מעמד זה, הרגשתנו הייתה כנפרדים מאחים קרובים. עמדנו על האנייה מול כל אותם שבאו ללוותנו, האנייה החלה אט אט לעזוב את הנמל, ואז לפתע החלה נשמעת מהנמל שירת 'אני

מאמין, אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, הייתה זו שירתם של בני הישיבה ששרו בקול נרגש, אני מאמין, ואבא רבי שמואל דוד שמע את השירה ופרץ בבכי ללא הפוגה.

כך בהיותו כבן שנה עלו הוריו לארה"ב, והתיישבו בברוקלין, ולימים תיאר, שבסיום המלחמה, פנה אביו לארה"ב, כי ראה בכך אפשרות ממשית יותר לקיום ע"פ התורה, בה גדל דודו הגאון רבי מרדכי לנדינסקי זצ"ל, שפעל בכל כוחותיו להשגת וויזות עבורו ועבור שאר הפליטים. שלטונות ארה"ב הערימו קשיים רבים על המבקשים להיכנס, אך אחרי מאמצים מרובים הצליח רבי מרדכי לנדינסקי לקבל את הוויזה המיוחלת. הקשר שנוצר בין גולי שנחאי היה קשר בל-ינתק. וסיפר שאביו התבטא פעם שבגלות שנחאי הם היו וחשו כמשפחה אחת גדולה, כיון שהפליטים ברובם איבדו את משפחתם, שנים רבות לאחר שיצאו את סין נשמר הקשר ההדוק ביניהם, ודווקא בתקופה קשה זו התגלה טובו והדרו של העם היהודי, כשכולם חשבו על זולתם וכל אחד ניסה לסייע לשני ממש כאיש אחד בלב אחד.

באותם שנים אביו לא חדל לעסוק למען הפליטים, עד שתיאר כי שלוש שנים כמעט לא עצם עינו מרוב עיסוקו בכך, ורבי חיים זצוק"ל נשלח ללמוד בב"ס היסודי באיישן-פארקוויי, ואח"כ למד כשנה בישיבת רבינו חיים ברלין אצל הגר"י הוטנר זצוק"ל ממנו קיבל רבות בראשית עיצובו התורתי, ולאחר מכן למד כשנה בישיבת 'נר ישראל' בולטימור, אצל הגאון הגדול ר"י רודרמן זצוק"ל, ואת עיקר גידולו עשה בשנתו בחרותו משנת תשכ"ב ועד לשנת תשכ"ח בישיבת טעלז בארה"ב, כשהיה תלמיד קרוב וחברותא עם רבותיו הגאונים: רבי חיים שטיין זצוק"ל, רבי מרדכי גיפטר זצוק"ל, ורבי ברוך סורוצקין זצוק"ל שהיה ש"ב, עמהם למד ורכש קניני תורה ודעת. בשנת תשכ"ה, כשחשקה נפשו לעלות לקבל תורה בארה"ק, עבר ללמוד בישיבת מיר המעטירה, שם התקרב למרן רה"י הגרא"י פינקל זצוק"ל, והתחבב עד מאד על רבו מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, ולאחר מכן שב ללימודיו בארה"ב בישיבת טעלז.

כל מהלך חייו היה שזור במסכת הרבצת התורה והדעת מכל אשר קיבל מרבו מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, שהיה קרוב מאד לאביו רבי שמואל דוד זצ"ל, אותו הגדירו לא אחת 'ריש גלותא' בשנחאי, והתבטא אודותיו לא אחת, שעם אביו עבר את מאורעות הגלות יחדיו, ונתחזק הימנו רבות. וגילה הגר"ח זצוק"ל שרבו מרן הגר"ח זצוק"ל היה האחרון לצאת את שנחאי, בהראותו את בקשת הויזה בה הוא כותב: 'עש"ק ניצבים שנגהאי. הוד כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם רב פעלים להצלת עמנו... ביום ד' העבר קבלתי הוויזה לארץ-הקדש, אבל אני הוא אחרון לבני תורה' כמו רב חובל שלא יורד מהאנויה עד שכולם יורדים, רק אחרי שיסודרו כולם בבטחה. ומי שעמד לימינו להצלת ההמונים היה אביו רבי שמואל דוד זצ"ל, עד שפעם מרן הגר"ח היה צריך לסדר משהו ואביו סידר במקומו, ואחה"צ ניגש לאביו באומרו: 'אמרת היום שיעור כללי יפה'. לפליאתו השיב, בזכות מה שסדרת היום ועשית מה שהוצרכתי לעשות, יכולתי למסור שיעור כללי'. והוסיף המשגיח זצוק"ל, ששמע ממרן הגר"ח ששיעוריו בשנחאי היו טובים לאין ערוך מהשיעורים במקומות אחרים, בגלל ששם היו במצב של למעלה מן הטבע בחום הכבוד ובמחלות שהיו, ועם כל זה היה עמל בתורה. ולמרות שנשא בעול הכספי של הישיבה התבטא באוזניו: "הייתי הרבה טרוד בהחזקת הישיבה, אבל לא הייתי מוטרד!" כי נס הצלת הישיבה בשנחאי הוא בבחינה של דברי הגמרא בשבת על הנר המערבי: 'עדות הוא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל' - עדות איך שהקב"ה שומר על עמו ישראל.

עם הגיעו לפרקו דיברו אודותיו נכבדות, והוא נישא בחנוכה תשכ"ח לרעייתו הרבנית שתחי' בת הג"ר יוסף מתתיהו ענגל זצ"ל, שהיה נכד אחיו של בעל ה'אתון דאורייתא' והיה הנצר הכמעט יחיד ממנו, והם ביקשו להקים את ביתם בארה"ק, ולהוריהם שמעט חששו מכך, אמרו שהם עולים לארה"ק לנסיון בלבד של שישה חודשים, וכך עליו ירושליימה והשתכנו בה, ומאז במשך ט"ו שנים רצופות היה עצם מבשרה של ישיבת מיר המעטירה, כשלא זזה ידו מתחת ידו של מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, אודותיו העיד שלא הפסיד ולו משועס אחד שנמסר מפיו, וראו בו כרבו המובהק בכל הליכותיו בתורה ובאגדה כאחד, וזכה ללמוד אז בחבורה של הגאון הגדול רבי חיים קמיל זצוק"ל, ולמד בחברותא עם ריעו הקרוב הגאון הגדול רש"י בורנשטיין זצוק"ל, כשהם היו לומדים יחד שעות על גבי שעות, וכן עם עוד גידולי מיר של אותם ימים בהם הגרמ"י לנדא זצוק"ל ועוד.

באלול תשל"ט נפטר אביו זצ"ל, ובר"ה שהיה בתוך ה'שלושים' הורה הגאון הגדול רבי ב"ב פינקל זצוק"ל לתת

להגר"ח 'מפטיר' כאות הוקרה וידידות על פועלו של אביו למען הישיבה. מאז נסתלק אביו, החלה מסכת הרבצת התורה, כשהוא נקרא לישיבת אש התורה בה החל להרביץ תורה ויראה, בשנת תשמ"ב קראו מרן הגרא"מ שך זצוק"ל לעזור להקים את ישיבת 'אור ישראל' הגדולה, והוא נקרא לכהן כה כמשגיח, ואז החל בשיחותיו המלהיבות להמשיך את דמות דיוקנו של רבו מהובהק מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, ולקראת זקנתו של מרן המשגיח הגה"צ ר"מ חדש זצוק"ל, הוא נקרא בשנת תשמ"ח לכהן כמנהל רוחני בישיבת 'עטרת ישראל', בה המשיך להרביץ את יראתו עד ימיו האחרונים ממש. במשך עשרות שנים אלו, זכה להעמיד תלמידים הרבה במיוחד במוסר ודעת, וכך מידי שבוע מלבד שיחותיו בישיבה, מסר כעשרה ועדים שונים לבחורים מישיבות שונות, ואף מעולי צרפת ואחרים, כשכל ימיו עמל להעביר תורת רבותיו לצעירי הצאן, והכל בסגנון שינן ממורו ורבו מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, כשהוא ראה עצמו כגשר המחבר הדורות הקודמים לדורינו אנו.

בתקופה האחרונה אף זכה להקים קהילות ומוסדות לתפארה, כמו המתיבתא 'בית אהרן' ע"ש זקנו זצוק"ל, שהתקיימה בבית מדרשו נועם ד' בשכונת בית וגן, בה הרביץ תורה ודעת, כן עמד בנשיאות מוסדות הקירוב ורשת הכוללים של מוסדות 'כנסת ישראל' אשר מיום הקמת המוסדות עמדו המוסדות בנשיאותו, ואף כיהן לאחר הסתלקות מייסד ונשיא שובו הגאון הגדול ר"א פאם זצוק"ל, לבקשת גדולי הדור כנשיא רשת 'שובו', ונהג לכתת רגליו בבתי הספר לחזק את ילדי הקירוב, בשנותיו האחרונות אף יצאו לאור חלק משיחותיו ומאמריו עלי ספר שנכבש בסערה בקרב בני התורה בכל תפוצות ישראל.

קשר מיוחד ובל ינתק היה לו עם גדולי התורה בדור האחרון, ובמיוחד עם מרן הגרא"מ שך זצוק"ל ומרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, וכן היה בידידות עמוקה עם גדולי תורה מכלל העדות והחוגים, כהגר"ע יוסף זצוק"ל, שאף ביקר במספר הזדמנויות בביתו, והיה ביניהם קשרי תורה והלכה מסועפים, וכן עם ענקי עולם החסידות, כמו בעשי"ת האחרון שהיה שרוי בחולשה, הגיע לביקור מיוחד בבית האדמו"ר מסלונים שליט"א, כשהסביר למקורביו שרואה עונג וטעם מיוחד בספר 'דרכי נועם' שמהלימוד בספריו ניכרת גדלותו העצומה, והטריח עצמו בחולשתו להגיע לבקרו ולהתברך לקראת השנה החדשה.

בשנים האחרונות נחלש, אך המשיך בסדר יומו עד לאותו יום רביעי האחרון שבו מסר ועד לבני עליה, ומעט לאחר מכן התמוטט לפתע, ונישאו תפילות רבות להחלמתו המהירה, עד שעם שחר הסתלק לעולם שכולו טוב במעמד בני המשפחה ותלמידים רבים שזעקו בפסוקי הייחוד ואמירת שמע ישראל.

מסע הלוויתו שיצא מביתו בשכונת בית וגן, במעמד אלפים רבים, הספידוהו תמרורים: מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א, והגאונים: רבי יגאל רוזן שליט"א, רבי אליעזר סילבר שליט"א, רבי דוד יוסף שליט"א ובני המשפחה הרוממה, שכולם תיארו את היותו עמוד מהחנה שהנחיל מיראת הדור הקודם לדורינו אנו בשלימות בלתי מצויה. ולאחר אמירת הקדיש הוא נטמן בבית החיים בהר המנוחות.

הגאון זצוק"ל הותיר אחריו את הרבנית תליט"א שעמדה לימינו כל הימים, אחיו שליט"א, וילדיו הרבנים הגאונים: רבי מאיר יחיאל שליט"א מחשובי חסידי גור בארה"ב, רבי יצחק אלחנן שליט"א מנכבדי הקהילה במונסי, רבי אהרן שליט"א מקים עולה של תורה בלייקווד, רבי יעקב שליט"א מגדולי הנכבדים בברוקלין, רבי אבגדור שליט"א מחשובי האברכים בפ"ת, רבי שמואל דוד שליט"א ראש המכינה לצעירים בבית מדרשו ונאמן ביתו, ורבי אברהם שליט"א מארה"ב שאף הו"ל את כתביו, וחתנו: רבי יוסף דב הלוי שליידר שליט"א ר"מ בישיבת תורת חיים, נכדים ונינים הממשיכים מתורשתו המופלאה.

ת.נ.צ.ב.ה.

מערכי תורה

פר' וירא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

אכילת המלאכים אצל אברהם - יתרון האדם על המלאכים

במדרש רבה פרשת יתרו (פכ"ח) איתא שבשעה שעלה משה רבנו למרום לקבל את התורה בקשו מלאכי השרת לפגוע בו, עשה בו הקב"ה קלסטרין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם ואכלתם בתוך ביתו. ומבואר דמפני שאכלו אצל אברהם היו צריכין ליתן למשה לקבל את התורה.

ובפשטות היינו משום הכרת הטוב, שהיו צריכין להכיר טובה לאברהם אבינו על ההכנסת אורחים שהכניסן לתוך ביתו.

ונראה לבאר הענין דבזה שהמלאכים נתארחו ואכלו אצל אברהם, בזה נעשה אברהם אבינו המשפיע על המלאכים, דזהו עצמו של הכנסת אורחים שבעל הבית משפיע מטובו על האורח, ואם כן בזה שנתארחו ואכלו אצל אברהם נעשה אברהם אבינו המשפיע על המלאכים, והם המקבלים ממנו, [והגם שהיו מלאכים, מ"מ באותה שעה שבאו אצל אברהם, היו צריכין למאכלו של אברהם אבינו], ולא רק שהם מקבלים מהמשפיע, אלא שהם גם תלויים באברהם, שצריכים וזקוקים הם לו שיתן להם ממאכלו.

והנה בגפש החיים שער א' פרק י' כתב שבדבר אחד יש יתרון גדול לאדם יותר מהמלאכים, והוא הכח להשפיע ולהאיר בכל העולמות, וגם המלאכים עצמם משיגים עליה ותוספת קדושה על קדושתם מכח מעשה האדם, ולכן אין המלאכים אומרים קדושה עד שישראל מקדישים קדושה למטה, מפני שאין בכוחם ויכלתם כלל מצד עצמם לפתוח פיהם להקדיש ליצורם עד עלית קול קדושת ישראל אליהם מלמטה. וזהו גם ענין אמירת פרק שירה המבואר בחז"ל, שעל ידי אמירת האדם אותו, הוא נותן כח למלאכים והשרים של כל אלו הבריות שיאמרו אלו השירות, ועל ידי זה הם משפיעים שפע בכל התחתונים עכ"ל הנפש החיים, ומבואר דכח ההשפעה של המלאכים תלוי בישראל, ובענין זה גדולים ישראל מהמלאכים. וכוחם של ישראל הוא ע"י התורה, כמו שהאריך שם בשער ד' שהכח של ישראל להשפיע בכל העולמות הוא מכח התורה דקודשא בריך ואורייתא וישראל חד הוא. וא"כ נמצא דבקבלת התורה מקבלין ישראל את הכח להיות המשפיעים על המלאכים, והמלאכים נעשים זקוקים ותלויים בישראל, שישראל יביאו עליהם השפעה.

מעתה יש לבאר, דזהו שאמר להם הקב"ה אי אתם מתביישים הימנו שאכלתם בתוך ביתו, דכיון שאכלתם בתוך ביתו ואתם המקבלים ממנו, והוא המשפיע אליכם, וכבר הוקבע הענין שאברהם הוא המשפיע, והמלאכים הם המקבלים ממנו, אם כן ראוי הוא גם עכשיו לקבל את התורה, וע"י קבלת התורה יהיה להם כח התורה להשפיע על המלאכים, ושיהיו המלאכים תלויים, ומכח המעשה שאכלו אצלו ונעשה הוא המשפיע והם המקבלים, ממילא אין להם הכח לעמוד כנגדו ולעכבו מלקבל את התורה ולהיות המשפיע אליהם.

והנה במדרש (מדר"ר פמ"ח) הקשה דבתחילה כתוב 'שלשה אנשים נצבים עליו', ואח"כ כתוב 'והוא עומד עליהם', ומתרץ המדרש דקודם שאכלו אצלו, היו הם נצבים עליו, ואחר שאכלו אצלו הוא עומד עליהם ואימתו מוטלת עליהם. ולפי"ד יש לבאר דברי המדרש, שע"י שאכלו אצלו, נעשה אברהם עומד עליהם, היינו שהוא מעליהם והוא המשפיע להם, והם נעשו מקבלים ממנו, ובזה הוטלה עליהם אימת אברהם.

'יוקח נא מעט מים'

כשבאו המלאכים אל בית אברהם כתוב (י"ח, ד) 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם'. וברש"י כתב, כסבור שהם ערביים שמשתחווים לאבק רגליהם, והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו. ועדיין יש לדקדק, למה אמר אברהם שיקחו 'מעט מים', והרי כיון דהמים באו בשביל שירחצו רגליהם, ממילא יתנו להם כדי רחיצת רגליהם, ולמה הוסיף אברהם אבינו שיהיה זה 'מעט מים'.

ויש לומר בזה, דהנה הדין הוא דנכרי מבטל עבודה זרה שלו, וא"כ יש לומר דברחיצה מועטת כבר מבטל בזה את העבודה זרה, ולזה סגי במעט מים, שרחיצה מועטת זו, תהיה מעשה ביטול על העבודה זרה שעל רגליהם, ושוב אין צריך שירחצו את כל רגליהם, דהעבודה זרה כבר בטלה. מעתה יש לומר, דכיון שפירש רש"י דכל הרחיצה באה רק בשביל שהקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו, אמר אברהם 'יוקח נא מעט מים', דעל ידי מעט מים ורחיצה מועטת, כבר יבטל שם עבודה זרה מהאבק שעל רגליהם, ולכן אין צריך מים בשיעור של כדי רחיצת רגליהם, אלא סגי בשיעור מועט של תחילת רחיצה, דבזה כבר סגי לבטל העבודה זרה.

'לושי ועשי עגות'

כתוב שאברהם אמר לשרה (י"ח, ו) 'לושי ועשי עגות'. וצריך ביאור למה צריך לומר לה ללוש העיסה, והרי כן הוא לעולם דרך האפיה. ויש לבאר דהנה רש"י להלן פסוק י' הביא מסדר עולם דהיה זה בליל פסח, ובפירוש הרוקח כתב דלכן אמר לה מהרי, כדי שלא תחמיץ העיסה

ופסח היה. ולפי זה יש לומר דלכן אמר לה ללוש, דההלכה היא ד'כל זמן שעוסק בבצק אינו מחמיץ', ולכן אמר לה כן, למנוע את חימוץ הבצק.

מצרים - בשר חמורים בשרם

כתוב (כ"א, ט') 'ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק'. צריך ביאור למה לא קראו הכתוב בשמו 'ישמעאל', אלא סתם שמו וקראו בן הגר. עוד צריך ביאור למה הזכיר הכתוב שהגר היא מצרית, ומאי נפק"מ בזה שהיא מצרית.

והנה שרה אמרה לאברהם שיגרש גם את הגר, ולכאורה צריך ביאור למה אמרה לגרש את הגר, והרי כל הטעם לגירושו של ישמעאל היה מפני שהיה מצחק, ואם כן הוא טעם לגרש את ישמעאל, ומה זה נוגע לאמו, ולמה אמרה לגרשה, ואם ישמעאל חטא אמו מה חטאה.

ויש לבאר דמעשיו הרעים של ישמעאל שהיה מצחק באו לו מרוח אמו, והשורש לכל דרכו הרעה הוא מחמת היותו בן מצרית שהם שטופי זימה ועליהם הכתוב אומר 'בשר חמורים בשרם וגו'', ולא היה זה הנהגה שחידש מעצמו, אלא היה זה הליכה בדרכי מצרים, שבאו לו מכח אמו שהיתה מצרית, ולכן אמרה שרה שיגרש גם הגר, שהיא הייתה שורש דרכו הרעה.

ולפי זה יש לבאר דלכן קראו הכתוב 'בן הגר המצרית', ולא הזכיר את שמו, שבא לומר שראתה שישמעאל בהנהגתו מתייחס אחר אמו, ולומר שהוא מושפע מאמו. וכן מבואר למה הזכיר הכתוב שהגר היא מצרית, דזהו עיקר ושורש כל ההנהגה הרעה, וראתה שרה שישמעאל נוהג במנהגי מצרים הבאים לו דרך אמו, ועל כן אמרה לגרש אותם, אע"פ שרק את ישמעאל ראתה מצחק.

אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה'

אחר שהקריב אברהם אבינו את האיל לעולה תחת יצחק, כתוב (כ"ב, י"ד) 'ויקרא אברהם שם המקום ההוא השם יראה, אשר יאמר היום בהר השם יראה', וברש"י הביא דברי הירושלמי ה' יראה עקידה זו, לסלוח לישראל בכל שנה, ולהצילם מן הפורענות, כדי שיאמר היום הזה בכל הדורות הבאים, בהר ה' יראה, אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה. נראה לבאר הדברים, דהנה בכל קרבן לאחר שנגמרו כל עבודות הקרבן, דין הקרבן הוא שנעשית מצוותו וכיפר והלך לו, ויצא מידי מעילה, ואין בהאפר שום קדושת ושמ קרבן, וכדתנן ביומא דאחר שירדו הדמים מהמזבח יצאו לחולין ונמכרים לגננים לזבל בהן את השדות. ועל זה באה תפלתו של אברהם אבינו, שאפרו של יצחק יהא 'צבור ועומד לכפרה', היינו שבאפרו של יצחק לא יהא הדין כבכל הקרבנות דנעשית מצוותו וכיפר והלך לו, אלא שלעולם יהא בהאפר שם קרבן, ולעולם יהא נחשב שהוא עדיין בהקטרה, וממילא לעולם נחשב שהקרבן הוא קרבן קיים, וזהו ביאור דברי חז"ל שאפרו של יצחק יהא צבור ועומד לכפרה, ר"ל שלעולם אפרו של יצחק שם קרבן עליו, וממילא לעולם האפר עצמו מוכן לכפרה, והכפרה שיש לעולם לא תהיה מכח זכות העבר, שבדורות הקודמים יצחק הקריב עצמו, אלא בכל הדורות אפרו של יצחק עצמו עדיין הוא בהקרבנו עומד, והאפר בעצמו נחשב קיים והוא עצמו עומד לכפרה.

'ועולתך ידשנה סלה'

והנה במדרש תהלים איתא על הפסוק 'ועולתך ידשנה סלה', אמר רבי תנחומא ועולתך ידשנה סלה, זה יצחק שנעקד על גבי המזבח כעולה, והיינו דפסוק זה נדרש על הקרבנו של יצחק, ולפי זה נראה לבאר המשך הכתוב 'ידשנה סלה', דר"ל שהדשן יהיה קיים לעולם, ו'ידשנה', היינו שהקב"ה מדשן את הקרבן לעולם, שזהו כהפכת איברים בצינורא, דחשיב עבודת הקטרה, וכמבואר בגמ' בשבועות, והיינו כמו שנתבאר דאפרו של יצחק צבור ועומד, היינו דלעולם לא נגמרה עשיית מצותה, ולעולם ההקטרה נמשכת.

והנה בגמ' בזבחים דף ס"ב ע"א איתא דכשעלו מן הגלות מהיכן ידעו מקום המזבח היכן הוא, ורבי יצחק נפחא אומר, דאפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום. ולכאורה יש לדון בזה, דמה שאפרו של יצחק מונח באותו מקום זה ראייה דבשעת העקידה היה זה מקום המזבח, שאז הוקרב שם האיל, אבל מהיכן ידעו שגם היום מקום זה הוא מקום המזבח. אכן לפי המבואר נראה היטב, דאפרו של יצחק נשאר לעולם בהקרבנו, ולעולם חשיב שהוא באמצע הקטרתו, ועל כן באותו מקום שהוא צבור, בעל כרחך דשם הוא מקום המזבח, ועל כן גם היום המקום שאפרו של יצחק צבור, הוא מקום המזבח. ולפי זה נראה לבאר מה שאומרים בתפלת מוסף בראש השנה, 'ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח, דתראה לפניך, ר"ל שלא רק שזכור את העקידה שהייתה בדורות הקודמים, אלא היא תראה לפנינו עכשיו, כיון דבאמת גם עכשיו העקידה קיימת וההקטרה נמשכת בזה שאפרו צבור ועומד על גבי המזבח, ועדיין לא נגמרה עשיית מצותה.

אכן טובה היתה תלויה על ציורו של אברהם אבינו כל הראיה אותה מיד מתרפא

בילדותו של רבנו הגר"ח זיע"א נחלה והגיע עד למצב של סכנת חיים והרופאים נואשו ואמרו כי אין בידם מה לעשות כדי להצילו. באותה תקופה שהה הבית הלוי בבית חותנו בוואלוז'ין, באחד הימים הגיע לוואלוז'ין רבי משה מקוברין זצ"ל, וכדרכו התארח בבית חותנו של הבית הלוי, בשותות שם בבית, ביקש חותנו של הבית הלוי מרבי משה שיברך את נכדו ברפואה שלמה, נענה רבי משה ואמר שיערכו שולחן לסעודה עבורו. במהלך הסעודה אמר רבי משה כי בקרוב הילד יבריא, וביאר דבריו, שהנה אצל אברהם אבינו בעת שקיים מצות הכנסת אורחים כתוב 'הוא עומד עליהם', ולכאורה צריך ביאור למה נכתב הדבר בלשון הווה, והיה צריך להיות כתוב והוא עומד עליהם בלשון עבר. וביאר כי נאמר בזה שבכל פעם שמקיימים הכנסת אורחים עדיין יש את אותה בחינה שאברהם אבינו עומד עליהם, ועמידה זו לא עברה, אלא היא הווה בכל הכנסת אורחים, והוסיף ואמר שבגמרא בבבא בתרא דף ט"ז ע"ב איתא אכן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותה מיד מתרפא, ואם כן -סיים דבריו- כיון שכעת אתם מקיימים מצות הכנסת אורחים הרי אברהם אבינו עומד עליהם, ובצוארו תלויה האבן הטובה שכל הרואה אותה מיד מתרפא. לימים הגיע ת"ח אחד לביתו של רבנו הגר"ח לקבל ממנו כתב המלצה, שאלו הגר"ח האם יש בידו איזה המלצות והסכמות מרבנים, הראה להגר"ח מכתבי המלצות שתחת ידו, כשראה הגר"ח מה שכתבו עליו הפטיר 'שוואך-חלש', מיד הגיב הלה כי הסיבה שלא הפליגו בשבחיו הוא מפני שהוא נמנה על עדת החסידים, והרבנים הם מן המתנגדים, אמר לו הגר"ח 'ומה אני', השיב הלה 'הרי הוא חצי חסיד', אמר לו הגר"ח 'וזאת מנין לך', השיב הלה מהכתוב 'הוא עומד עליהם', הבין הגר"ח כי כונתו לאותו המעשה, וביקש ממנו לספר לנכחים את סיפור הדברים, לכשסיים הפטיר הגר"ח ואמר גם אני שמעתי כן מאבא.

החיוב שלך ללכת להציל

אבל אנחנו רוצים להסביר, מה הפשט בימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי: יש מדרש ידוע (שמו"ר א, טו) ותיראן המילדות, קשטו עצמן למעשה זקנן זה אברהם. כמה שהקב"ה מעיד עליו כי עתה ידעתי כי ירא אלקים וגו'. (הוא מסר נפש) אמרו, אברהם אבינו עליו השלום פתח לו פונדק והיה זן את העוברים ואת השבים בני אדם ערלים, ואנו לא דיינו שאין לנו להאכילן, אלא להרוג אותן?! אנו נחיה אותן!

והנה אנחנו רואים מצב של מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הם הלכו במסירות נפש בשביל להציל אחרים!

נצריך לדעת מבחינת הלכה, שהרי להרוג - זה איסור רציחה, שההלכה קובעת יהרג ואל יעבור. אז צריך לומר שפה אם הם לא היו מחיות אותם זה היה נעשה בצורה כזו שלא יהיה איסור רציחה, ואעפ"כ הם החיו את כל העוברים).

ודבר מעניין הביא הגר"י זילברשטין (ב"חשוקי חמד" סוף כתובות) כאשר יש גזירה חמורה על ציבור, ויש צד רחוק שאני יכול להציל אותם, אך בשבילי זו סכנת חיים, האם מוטל עלי ללכת ולנסות להציל או לא?...

ומביא הרב זילברשטין בשם חמיו מרן הרב אלישיב, שהוא אמר שזה היה הויכוח בין אסתר למרדכי, מרדכי אמר לאסתר ללכת למלך ולהתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה.

אסתר אומרת לו: הסיכויים קלושים... ואני לא נקראתי לבא אל המלך זה שלשים יום. וזה סימן שהוא מקפיד... ומצד שני - זו סכנת חיים! רק אשר ישיט לו המלך את שרביט הזהב - וחיה. ואם הוא לא ישיט...

אם כן - אמרה אסתר - אין טעם למסור נפש על זה... גם סיכויים קלושים, וגם סכנת מוות. אבל מרדכי חייב אותה! מרדכי אמר לה, "רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת אביך תאבדו". אך לענין הלכה למעשה - כתב הרב זילברשטין - שצריך לשאול כל פעם לגופו של ענין.

ובמאמר המוסגר: אחרי העצרת עם מרן רה"י הג"ר גרשון אדלשטין שליט"א, פגש אותי הג"ר עובדיה יעבץ, ואמר לי - שים לב, כתוב פה "כי רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר - ואת אביך תאבדו". ולכאוף תמוה, מילא אם לולא ההשתדלות של אסתר היה נגרם נזק ליהודים, אז מובן, "ואת אביך תאבדו", אבל כתוב - רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, זאת אומרת שלא יקרה ליהודים כלום! אז למה את ובית אביך תאבדו?...

התירוץ הוא, מה זה איכפת לך אם יצא מזה משהו או לא יצא... את - היית חייבת ללכת להציל. אם לא הלכת להציל חיים של עמ"י משלמים על זה בחיים שלך!...

הוא אמר את זה גם על בחירות: ייתכן מאד שעם הקול שלך, ובלי הקול שלך - התוצאות יהיו אותן תוצאות, אבל בגלל שלא עשית את מה שאתה צריך - חללת שם שמים, והעונש על זה גדול...!

עכ"פ, המילדות קשטו עצמן למעשה אברהם, הם הלכו במסירות נפש בשביל להחיות את הילדים, זה מצב של מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. ונשאלת השאלה: הרי מעשי אבותי כוללים כל המעשים הנשגבים של האבות וכי זה מה שתובעים גם מאיתנו?!! להיות כמו מעשי אברהם יצחק ויעקב!

המלאך האומר לנו: גדל!

חז"ל אומרים, חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, ואומרים בשם הגאון מוילנא, שכל פעם שכתוב 'חייב' - זה עד כדי מסירות נפש.

ואנחנו באמת שואלים את עצמנו, אכן כך הם פני הדברים?!... מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב?!...

אני זוכר, כאשר נפטר הגאון ר' אליעזר יהודה פינקל זצ"ל (בשנת תשכ"ה) בימי השבעה היה כל יום הספד בישיבת מיר.

באחד הימים דיבר חתנו רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, והוא אמר - אצלי השווער ר' אליעזר יהודה - זה כמו אברהם אבינו, כמו האבות הקדושים!...

אחרי ההספד, ניגש אליו ת"ח נכבד ואמר לו, רבי חיים... אמנם ר' אליעזר יהודה היה אדם ענק הרוח, אבל בינו לבין האבות הקדושים יש קצת הבדל... הדבר כאב לר' חיים שלא הבינו אותו. הוא עלה למחרת שוב פעם על ההיכל ואמר - מה חושבים, שאני לא מבין שרבי אליעזר יהודה לא זה האבות הקדושים?!... וכי אני חושב שזה אותו הדבר?!...

אני אסביר לכם: אם היום ישאלו אותי איך אני מגדיר את הגאון מוילנא? אני לא אדע להסביר... ומה ההבדל בין הגאון מוילנא לרבי שמעון בר יוחאי?! אין לי מושג... ומהו ההבדל בין רשב"י לאלהיו הנביא?! אני לא יודע להסביר... ומה ההבדל בין אליהו הנביא למשה רבינו?! אני לא יודע להסביר. אין לי מושגים בזה!!!

אמר רבי חיים: אצלי, המושג 'לאן אדם יכול להעפיל' - נגמר בשווער שלי, ר' אליעזר יהודה. זהו אדם שהתנתק לגמרי מכל המציאות שלו, ודבק רק בעשיית רצון ה'. אבל זה שהאבות הקדושים זה הרבה יותר - - פשיטא... אצלי המושגים שאני מסוגל להבין - נגמרים פה, אני יודע שיש יותר מזה, אבל אני כבר לא מבין מה זה...!

ואנחנו חוזרים ושואלים: 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב', זו דרגה מסוימת... איך שלא נסביר את זה... מה הפשט בזה?...

האמת הוא שהקושיא לא מתחילה מפה... כתוב בחז"ל (הבוא בתוס' יבמות ה, ב) "קדושים תהיו", יכול כמוני? תלמוד לומר כי קדוש אני ה' אלוהיכם - קדושתו למעלה מקדושתכם, והדבר מעורר בנו תמיהה ופליאה נשגבה... יכול כמוני?!... הקל הקדוש - וגם אני אותו הדבר?!...

אבל שמה - עוד אפשר להבין. על אף ששם הקו' הרבה יותר גדולה, כי זה להידמות לקב"ה, אבל כתוב במסילת ישרים (תחילת פרק כו) 'ענין הקדושה כפול הוא, דהיינו: תחלתו עבודה וסופו גמול, תחלתו השתדלות וסופו מתנה.

היינו שתחלתו הוא מה שאדם מקדש עצמו וסופו מה שמקדשים אותו. והוא מה שאמרו חז"ל (יומא לט, א) אדם מקדש עצמו מעט - מקדשים אותו הרבה, מלמטה - מקדשים אותו מלמעלה."

שמה הפשט הוא, שזה בכלל לא עבודה שלי... אדם עושה מעט, ומקדשים אותו משמים הרבה, יכול כמוני?! הרי ביכלתו של הקב"ה לעשות הכל...! ת"ל קדושתו למעלה מקדושתכם, ולא יביאו אותך עד כדי כך.

כל אחד יכול להיות מלאך....!

והנה הבאנו פעם מהרשי"א על הגמ' (ב"ב קסד, ב למטה) א"ר עמרם אמר רב: 'שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום: הרהור עבירה, ועיון תפילה, ולשון הרע. לשוה"ר סלקא דעתך!! אלא אבק לשון הרע'. ושואל המהרש"א, דמשמע מלשון הגמ' שאי אפשר להינצל מג' העבירות הללו, א"כ למה זה נקרא 'עבירה'...? מה אתה בא אלי בתביעה?... ועוד קשה, מה הנפק"מ, למה אתה צריך לומר לי את זה?...

אומר המהרש"א: אין **אדם** ניצול מהן בכל יום. אדם לא, אבל **מלאך** - כן. 'אין אדם ניצול וכו' העומד בשם אדם המונח לו ואינו מדמה עצמו למלאך כלל. **אבל האיש הזוכה ומדמה עצמו במעשיו למלאך ה' - יוכל שפיר להינצל מג' עבירות אלו** ושייך בהו לשון עבירה'. אתה יכול להיות מלאך.

כאשר נפטר מרן רה"י זיע"א, הזכרנו כבר ששלחו משיבת אמרי משה למרן שר התורה זצ"ל - שאלה; (והם הדפיסו וצילמו את תשובת הגר"ח"ק בכת"י) מספרים סיפורים על הרב שטיינמן שנראה מהם שהוא היה מלאך! אז מה זה נוגע לנו?... אנחנו בני אדם...! השיב להם רבי חיים (בכת"י) 'כל אחד יכול להיות מלאך'...! וזה משי"כ במהרש"א.

כל אחד יכול להיות מלאך, ובאים אליך בתביעה 'תהיה מלאך'...

ועיין אור החיים תחילת פי' קדושים (יט סוף פסוק ב) עוד ירצה קדושים תהיו - **כמלאכים הנקראים קדושים** וכו'. ועי' באור החיים שמות - יתרו (יט, ו), כי באמצעות התורה תגדל ותעלה מעלת האדם עד אין קץ **למעלה מהמלאכים**, וזה לך האות וכו'. אדם - מצד אחד זה מלשון אדמה, כי מן האדמה לוקחת... ומצד שני זה 'אדמה לעליון'. אדם יש לו גם את כח האדמה, וגם את הכח העליון, של 'אדמה לעליון'.

במשך החיים - כל הזמן הכחות האלו במאבק. אך לאחר המאה ועשרים - כל אחד חוזר למקומו. הגוף חוזר לאדמה, והנשמה עולה למעלה, למקור מחצבתה.

במשך החיים - כשהגוף עולה הנשמה יורדת, וכשהנשמה עולה - הגוף יורד.

הדוד הגי'ר אליהו מישקובסקי זצ"ל אמר על דרך הדרוש: 'משיב הרוח ומוריד הגשם', אם אתה רוצה שהרוח תהיה למעלה - להיות יותר רוחני, 'מוריד הגשם' - תוריד את הגשמיים... זה לא הולך ביחד... זה המאבק בין שני הצדדים.

כאשר אומרים לבן אדם 'תהיה מלאך', פירושו, שיש כוחות עצורים בבני אדם, להתרומם ולהגיע למעלה ראש!

הזכרנו שהמשגיח רבי מאיר חדש אמר, הרי כל המסילות ישרים על מה הוא בנוי?... על הסולם של רבי פנחס בן יאיר, (עבודה זרה כ, ב) ושאל, מי גילה לרבי פנחס בן יאיר שיש סולם?...

[אגב, הגיע פעם איזה משגיח לרבי יואליש מסאטמר זצ"ל, והרבי שאל אותו מה אתה עושה? אמר לו - משגיח. מה אתה מלמד?... אמר לו 'מסילות ישרים'. אמר הרבי, אתה יכול לחזור לי על הסולם של רבי פנחס בן יאיר?... אמר המשגיח - בטח! זהירות, זהירות, נקיות, פרישות, טהרה... עצר אותו הרבי, לא נכון! והמשגיח ההוא חוזר שוב זהירות, זהירות, נקיות... לא נכון. אמר הרבי... והמשגיח לא הבין... הסביר לו הרבי, כתוב **תורה** מביאה לידי זהירות וכו'. את התורה שכחת!]

אבל מי גילה לרבי פנחס בן יאיר שיש כזה סולם?...

אמר הרבי'ה, (רבי מאיר חדש) המסילות ישרים עצמו מביא בהקדמה את הגמ' בפרק לפני אידיהן (ע"ז כ, ב) כתוב שם, 'תנו רבנן: ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה. מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות' וכו'.

הדין ונשמרת מכל דבר רע לא נאמר רק לגדולי ישראל... זה נאמר לכל יהודי. גם ליהודי הכי פשוט, לסבל ברחוב... לא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, סימן שיש סולם! שכי"א יכול לעלות דרכו ולהתרומם, ומהו?... מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר...

סימן שכל יהודי יכול להתרומם! וכל יהודי תהיה עליו תביעה למה אתה לא מדמה את עצמך למלאך! אם היית מלאך - היית ניצול. אמנם זה עבודה, מסילות ישרים זה עבודה... אבל אנחנו מקבלים מושגים לאן בן אדם יכול להגיע...!

הנסיון הוא להתנתק...!

ובואו נראה קצת, לפי המושגים שלנו:

בא אלי בחור טוב ושאל: במוצאי הבחירות עושים בשיבה סדר של שעתיים וחצי בתעני"ד, ולא מתעניינים בתוצאות של הבחירות עד למחרת אחרי תפילת שחרית. עשיתי את זה בשנים הקודמות - הוא אומר. אבל יש לי שאלה... מה יקרה אם אני אשמע במשך חמש דקות מה התוצאות?... הרי הסקרנות גדולה, נשמע חמש דקות וזהו...!

קודם כל - יש לקנאות בו... כי בדרך כלל חמש דקות זה מתארך ודאי עד שעתיים וחצי... מדברים עוד ועוד... (אולי יש לו כוחות על אנושיים... אבל א"כ הוא יוכל להתגבר גם על החמש דקות הללו...) ונסה קצת לענות על השאלה הזו:

הגי'ר לייב גורביץ מביא, "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך".

נשאלת השאלה: וכי היה לאברהם כ"כ טוב אצל תרח אביו?... אבא שמוציא את הבן שלו לשריפה בידי נמרוד, כזה נסיון קשה ללכת משמה?...! הוא היה צריך לומר ברוך שפטרני... מה הנסיון בזה?...

אומר רבי לייב גורביץ: ניתוק - זה דבר קשה. וכמו שחז"ל אומרים אצל יתרו, "ויחד יתרו - מלמד שנעשה בשרו חידודין חידודין כששמע על מפלתן של מצרים. והיינו דאמרי אינשי - גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה", (עי' רש"י במקום) אע"פ שהוא כבר גר ומקיים מצוות כיהודי, וזכה וייתר פרשה, אבל הניתוק קשה... עד עשרה דורות זה עוד לא ניתוק מוחלט...

להתנתק לגמרי ממשוהו, זה דבר שהוא מאד קשה. **כל בחור ישיבה שנכנס לישיבה, אם הוא יקשיב טוב לדבר ה' - אומר ר' לייב - הוא ישמע: "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך". "ושכחי עמך ובית אביך", ואז - "ויתאו המלך יופייד".** (תהילים מה, יא-יב).

בספר ברכת מרדכי מביא (עמוד מ"ז) סיפור בשם רבי ירמיה אילעי, אב"ד יוהנסבורג, שבישיבת מיר כידוע רבי ירוחם היה רוקד בשמחת תורה לכבוד התורה - זה מושגים שלא רואים היום... גדולי מיר רעדו ממנו...

באמצע הריקודים, כאשר זה היה מגיע **לשיא** - היה ר' ירוחם דופק ואומר וורט קצר, ואז הריקודים היו ממשיכים ביתר שאת...

(אגב, במיר הקפידו לא להחליף שיר כ"כ מהר... היו שרים כל שיר במשך כחצי שעה, **להתחבר** עם הניגון... ויסודו בקלם).

פעם אחת רבי ירוחם אמר בשיא ההתלהבות: "האומר לאביו ולאמו לא ראתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע" - על מה מדובר?... אבא, אמא, אחים, ילדים, הכי קרובים... זעק ר' ירוחם: איך בחור מסוגל לעשות שטייגען כאשר כל שנה מחדש הוא נוסע פעם בשנה להורים?... זה היה בזמנם שהיו נוסעים פעם בשנה.

[בתקופת הקורונה התפללו בחצרות - התפלל עמנו הגאון ר' מנדל שפרן, והוא סיפר לנו שכשהוא למד בליקווד, היו נוסעים פעם בשנה להורים (!) מי חשב אחרת ומי חלם אחרת... גם לא היו טלפונים או אמצעי קשר אחרים.]

זה ודאי לא נוגע לזמננו. אבל למעשה צריך לדעת שהיסוד הראשון זה להתנתק, בלי להתנתק - אי אפשר.

מרן הרה"י זיע"א שאל, כתוב בכתובות (סג, א) שכאשר כלבא שבוע ניגש לר' עקיבא להתיר את נדרו על בתו, שאל אותו ר"ע, אם היית יודע שהחתן שלך יהיה 'גברא רבה' גם היית נודר?... אמר לו, אפילו פרק אחד ואפילו הלכה אחת - אם הוא היה לומד, לא הייתי נודר. שואלים תוספות והלא זה נולד, ואסור לפתוח בנולד? ומתריצים, שזה לא נולד, כיון שהלך לבי רב. **דדרך הוא בהולך ללמוד - שנעשה אדם גדול!**

שאל מרן הרה"י, אז איפה כולם?... הרי כולם הולכים ללמוד תורה, אז היה צריך להיות שבכל חתונה יהיו שולחנות רבים עבור כל האנשים הגדולים ולא רק שולחן א' במזרח...

אלא אמר הרה"י, רואים שהם לא הולכים ללמוד תורה. ומה הפשט?... הרי הם כן הולכים ללמוד...! אלא ללכת ללמוד תורה פירושו להתנתק. אדם שעדיין קשור בחבלים לדברים אחרים - זה לא נקרא הולך ללמוד תורה. האומר לאביו ולאמו לא ראיתי, נכון... אתה יכול לנסוע פעם בחודש, אבל להתנתק!

פעם בשיבת גרודנא מאן דהוא הכניס עיתון. (עיתון של אז...!) והג"ר שמעון שקופ - ראש הישיבה - נסער כולו... כתוב בפרשת ויצא (לא, ל) שלכן אמר ליעקב, כי נכסוף נכספת לבית אביך, למה גנבת את אלהי?... הסביר רבי שמעון, כל הזמן אתה אומר לי, אתה לבן רשע! מושחת! בא תראה את אבא שלי, יצחק, אה...! איזה מידות... איזה יראת שמים...!

אם אתה נכספת לבית אביך, למה גנבת את אלהי?... למה פתאום האלהים שלי טובים לך...! אמר רבי שמעון, אם כל הזמן אנחנו מדברים נגד הרחוב, והעיקר זה בן תורה, אז למה אתה מביא את הרחוב לשיבה...? למה אתה מכניס עיתון לשיבה...!

אם רוצים באמת להצליח - צריכים להתנתק...! ובאמת מרגילים אותנו קצת להתנתק. עד מחר אחרי שחרית לא להתעניין ולא לדבר על הבחירות. זה לא פיקוח נפש... קצת להראות לקב"ה שאנחנו עושים משהו למען התורה! דבר פשוט.

מה זה המושג של "בן עלייה"??...

ידוע בשם רבי חיים מבריסק, שאם לא עולים - אז יורדים. אין כזה דבר להישאר באותו מקום, למה? כי כל הזמן אנחנו במאבקים. אם תזרוק אבן למעלה, כל זמן שעוצמת הזריקה קיימת - היא עולה. ברגע וזה נפסק - כח המשיכה מוריד אותה למטה. אנחנו במאבק. בין מן האדמה לוקחת, לבין אדמה לעליון. כל זמן שאתה בעליה - אתה עולה, ברגע ואתה מפסיק - אז מן האדמה לוקחת, אתה יורד...

אדם צריך לדעת ש"בן עלייה" פירושו להיות כל הזמן כלפי מעלה. [יש בזה גם דרגות גבוהות, כמו שחז"ל אומרים על יצחק, מי שמוסר נפש - אין יצר הרע שולט עליו - אבל זה לא בשביל אנשים רגילים].

הגמ' (בב"מ פה, א) מספרת שרבי זירא התענה ק' תעניות בשביל שהוא ישכח את תלמודא דבבלאי. ומה ההסבר בזה?... כיון שאנו רוצה כעת להיכנס לתורת ארץ ישראל, וכל זמן שאני עוד אהיה שייך לדרך הלימוד בבבל - אני לא יכול...!

הגאון רבי נחום פרצוביץ (אגב, הוא היה מרא דשמעתתא במסכת יבמות) היה בעל מידות מופלא! פעם אחת הגיע בחור חדש משיבה אחרת ורצה ללמוד את תורתו של רבי נחום. הוא היה בחור בעל כשרון גדול, ותוך כדי השיעורים הוא היה גם מתווכח בלימוד עם רבי נחום, ור' נחום היה גוער בו בשיעור - לא לומדים ככה! זה לא נכון...!

פעם באו אליו ואמרו לו, הבחור לא מרגיש עם זה טוב כ"כ... למה הרב ככה מדבר אליו...?

אמר להם ר' נחום: למה אתם לא מבינים... הוא בחור טוב, ולמד שמה טוב, והצליח שם מאד! אלא מה, הוא רוצה ללמוד את השיטה שלנו. כל זמן שהוא לא ישנה את הראש שלו, ואת דרך הלימוד שלו - הוא בכלל לא יוכל להפיק תועלת מכך!

רבי ברוך בער - היו לו המון מחברות וחיידושים שלו. אך ברגע והוא בא להיות תלמיד של רבי חיים בריסקער, הוא גנז את הכל וקיבל את כל תורתו של ר' חיים, ונהיה ר' ברוך בער בעל ה'ברכת שמואל'...!

זהו סוד ההצלחה - תתנתק. אתה רוצה להיות למעלה - תתנתק ממה שהיה קודם. לך לך מארצך, סוד ההצלחה טמון בניתוק.

וזה מה שאמר רבי לייב גורביץ - שכל בן תורה שומע... "ושכחי עמך ובית אביך - ויתאו המלך יופייד".

החשיבות של ה"סדר"

במדרש כתוב (פרי' לט) שאברהם אבינו הגיע לארץ ישראל וראה שהם עוסקים בניכוש בשעת ניכוש, ובעידור בשעת עידור. אמר, הלוואי יהי חלקי עמהם. אמר לו הקב"ה - לזרעך אתן את הארץ הזאת.

נשאלת השאלה: ממה אברהם אבינו כל כך התפעל?... יש בזה מהלך של סלבודקא, ומהלך של רבי יחזקאל לוינשטיין, וכ"כ לשיטתו...

בסלבודקא אמרו - הוא התפעל מהסדר, וזו גם ההדגשה של ניכוש בשעת ניכוש, עידור בשעת עידור. יש סדר מסודר, בזמן הראוי... כל דבר ודבר בעתו, בלי בלבול.

הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, כאשר שאלו אותו על קבלות וחיזוקים (בימים נוראים) אחד מהדברים שהוא היה אומר: אני מכיר הרבה אנשים שיכלו להיות גדולי ישראל ממש!!! החיסרון שלהם היה, שלא היה להם סדר. פעם למדו ביום, ופעם ישנו ביום ולמדו בלילה, פעם קדשים ופעם זרעים, עוברים ממסכת למסכת... בלי סדר - זה לא שווה כלום!

ושח לי א' מבני הישיבה - שאביו שמע את הדברים ישירות מהגרשז"א והוסיף לו, יש קרבן תמיד וקרבות מוסף, אם תחשב את כמות הקרבות תראה שבמוספים יש יותר מבתמיד, אך זו עדיפא מפני שהיא 'תמיד', כל יום בסדר קבוע.

רבי ירוחם, כאשר הוא דיבר על חשיבות ה'סדר' הוא היה מספר ואומר, שבקלם, כאשר החליטו על שעה מסויימת שהולכים לישון, אז כאשר היה מגיע הזמן להפסיק מהלימוד והם היו אוחזים בגמרא במילים 'תא שמע', הם היו מפסיקים אחרי המילה 'תא', ו'שמע' - היו אומרים על המיטה ב'קריאת שמע'...

אז בזה אנחנו יכולים להקל... אבל באמצע שיחה עם חברים - בודאי שאתה יכול להפסיק...! כשאתה מחליט שצריך ללכת לישון - לך לישון, ותקום בזמן. אחד מהדברים שיש בהם יצה"ר הכי גדול זה ללכת לישון מאוחר, ואז ממה נפשך, או שאתה לא קם בזמן לתפילה, או שאתה עייף בתפילה, או שאתה נרדם אח"כ ב'סדר'... היה סיפור שפרסמוהו לאחרונה (אבל לא רצו לספר אותו בשלמות...) מספר אותו הגאון ר' יוסף יזרעאלי מקרית ספר. (חתנו של רבי זלמן רוטברג).

הוא למד בכפר חסידים, ומספר, שהיה לילה אחד שהם ישבו בחדר אוכל של הישיבה להעתיק שיעורים של רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל. ובאמצע הלילה, בשעה שתיים או שלש - נכנסה הדודה, 'הרבנית חנה', [היא היתה אם הישיבה והיתה לשם דבר בישיבה], ואמרה להם - תלכו לישון, כדי שמחר תקומו לתפילה, ותהיו עירניים בסדר.

היא ראתה שהם לא כ"כ מתיחסים... (מה אשה מבינה...) אמרה להם שוב, וראתה שזה לא הולך. אז היא אמרה להם תשמעו, הגרה"צ רבי אליהו לאפיין כשהיה בכפר חסידים, היא זו שדאגה לו, הם היו גרים בדירות סמוכות והיא דאגה לו לאוכל וכל מחסורו. ומספרת להם הרבנית חנה, פעם אחת הגיע זמן האוכל ואני רואה שרבי אליהו לא מגיע לאכול. אז הלכתי ליד הדירה שלו ושמעתי שהוא לומד עם מישהו, אז לא רציתי להפריע וחיכיתי עד שיגמרו. לאחמ"כ ראיתי שהוא יוצא להישיבה ואמרתי לו - הרי לא אכלת היום! אז הוא אמר לי - לא נורא, כבר מאוחר... שאלתי אותו, אבל למדת עם מישהו, איפה מי שלמדת אתו?... אמר לי ר' אליהו בהתפעלות - שמעת את זה?...! אשרייד! אם זכית לשמוע - אשרייד! [וידוע שהיה לו גילוי אליהו].

המשיכה הרבנית ואמרה לבחורים: אתם מבינים שאם זכיתי לזה אז אני לא סתם מפטפטת... אני אומרת לכם, לכו לישון, ותקומו מחר לתפילה! צריך סדר בחיים, לא לומדים עד שלש, ואח"כ עייפים כל היום למחרת...

אדם צריך לדעת לעבוד עם סדר. בא תתנתק קצת מעצמך... יום

קבלת עול תורה, להיכנע לגדולי הדור

היום היו בחירות. ובחרת בחיים. שמענו בעצרת את מה שהביא הגי"ר אליהו מן בשם הרב מרדכי וינשטיין ששמע מהח"ח, שבידור אחר בידור וצירוף אחר צירוף שאחז"ל שיהיה בזמן שלפני ביאת המשיח יהיה בבחירות.

ואני רוצה להסביר: אמרו פעם למשגיח רבי דב יפה, היה איזה נושא שהלך להיות נדון במועצת גדוה"ת, וידעו שדעת מרן הגרא"י זצ"ל דעתו ברורה לכיוון אחד, ורצו אנשים מסויימים להסביר למשגיח ר' דב - למה צריך להתנגד לזה...

אמר להם רבי דב יפה, אני נכנסתי למועצת רק בשביל דבר אחד, כי רציתי לקיים מצוה לשמוע בקול דברי חכמים, ולשמוע מה שר' אהרן לייב אומר וללכת אחריו בעניינים עצומות. אין לכם מה לנסות לדבר איתי כי זה בכלל לא מעניין אותי מה הנושא, אני באתי רק בשביל לשמוע דברי חכמים!

הבחירות למדו אותנו - להיכנע. להיכנע!!! לא להגיד סברות ולא להיות מאן דאמר.

מוציא הדבה שחששו מההצלחה של דגל התורה הלכו לפרסם שדגל התורה הם שמאלנים ולא שייכים לגוש הימין... ומלבד שפשוט שהכל שקר אבל גם אם זה היה אמת הייתי שמח לקיים המצווה אפי' אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין... יש מצוה לשמוע בקול דברי חכמים. [וברמב"ן כתוב שאם חכמים אמרו לך מסתמא שהם גם צודקים ואתה טועה...] ופה בכלל זה לא ספק אפילו...

הכניעה לדעת תורה מכניסה אותנו לערך חיים אחר. דהיינו, כשמתחילים זמן - יש קבלת עול תורה. יש בחור שחושב, אמנם הישיבה אומרת ככה - אבל אני מבין אחרת. לדוגמא, הישיבה אומרת שפלאפון מוציא את הראש מהלימוד. זה לא בדיוק... אולי אצל בחורים אחרים, לא אצלי... אצלי הראש לא יוצא מהלימוד, ויש עוד כל מיני דוגמאות...

רבי לייב מאלין אומר שעיקר קבלת עול תורה זה להקשיב למה שאומרת הישיבה, ולשמוע על סדרי הישיבה בלי להתחכם. אחרת - זה לא 'קבלת עול' אלא אני עושה בגלל שאני מבין.

כתוב ברמב"ם על חסידי אומות העולם, שאם הם מקיימים את מצוותיהם כי הם מבינים, מה לי ולמצוותיו מה לי ולתורתיו... זה לא נקרא שאתה משתייך לחסידי אומות העולם. חסידי אומות העולם עושים רק בגלל שה' ציווה!

אם באמת עושים את הבחירות כמו שהקב"ה רוצה - זה מכניס אותנו לקבלת עול. אנחנו יודעים שהכל בידי שמים ואני צריך לעשות את מה שה' ציווה אותי, לשמוע לגדולי ישראל. וזה מכניס אותי תחת מרות ועול, וממילא אני יכול לקבל 'קבלת עול תורה' אמיתית, ונעשה ונשמע אמיתי, וממילא גם לא צריך להיות סקרן, כי איך שלא יהיה, הקב"ה יסובב לטוב.

עמל של בן תורה לא הולך לריק!!! כשיהודים עושים את רצון ה' - אנחנו לא יודעים איך הקב"ה מסובב - אבל סופו של דבר הוא, שכאשר משה רבינו הכריז מי לה' אלי - ויאספו אליו כל בני לוי, אז הם זכו להיות משרתי קל עליון!

יה"ר שהקב"ה יסייע בעדנו לראות ביצועתן של ישראל, ובהצלחה שלנו, ושיהיה זמן מוצלח! אמן.

אחד בא לי ללמוד ויום אחד בא לי לישון... הבלבול רק הורס. אם ישנים בזמן וקמים בזמן ומתפללים כמו בני אדם - כך נהיים גדולים! וזה מה שאמר רבי שלמה זלמן - הרבה גדולים יכלו להיות, רק 'חוסר הסדר' היה בעוכריהם.

בלי עמל ויגיעה אי אפשר להשיג כלום!!!

רבי יחזקאל לוינשטיין אמר - שאברהם אבינו עיקר ההתפעלות שלו היתה מהעמל שלהם... חורשים, זורעים, מנכשים, עודרים, כל דבר בזמנו בעמל וביגיעה! אי אפשר להשיג דברים בלי עמל.

והנה יש דבר מאד מעניין: הרי כל ההתחלות קשות. ומסכת יבמות - עוד יותר... יבמות מתחילה עם צרות... בואו ונקל קצת על עצמנו: יש וורט של רבי ישראל יעקב ליבוביץ' חתנו של הסבא מנובהרדוק, משגיח דישיבת ברנוביץ'.

כתוב בפסוק "ותקל גבירתה בעיניה" ואח"כ כתוב - "ותענה שרי ותברח מפניה". למה זה כתוב בסמיכות אחד לשני...!

והוא הסביר, [וזה גם מאד נכון], אם יבוא ויגידו לי - בא תהיה משב"ק בבית של מרן הראש ישיבה. כמה שאני אצטרך לטרוח - אני לא ארגיש טירחא. אני רק יגיד תודה רבה...! מי לא רוצה להיות שמה משב"ק?... אבל אם יבואו ויגידו לי לשמש סתם זקן ע"ה - זה יהיה סתם עינוי בשבילי...

המצב של ותענה שרי היה בגלל "ותקל גבירתה בעיניה". כל זמן שהיא חשבה ששרה היא הצדקת, היא אשתו של אברהם, אז היא בכלל לא הרגישה קושי... להיפך! היא היתה בת מלכים ובאה להידבק באברהם ושרה! היא רצתה להיות שם שפחה... אז ממילא הכל היה לה קל.

אבל ברגע ש"ותקל גבירתה בעיניה" - - היא התעברה מביאה ראשונה, ואמרה שרה זו אין סתרה כגלויה, מראה עצמה כצדקת ואינה צדקת, שלא זכתה להריון כל השנים הללו, פתאום נהיה לה קשה. אמר לה המלאך, שובי אל גבירתך והתעני תחת ידיה...! גם אם זה קשה לך, את מרויחה המון, כי היא באמת גדולה!!! אולי את כבר לא יודעת להעריך אותה, אבל זה כדאי לך...!

הרבה דברים אנחנו לא יודעים להעריך... אם נדע להעריך מה זה מושגים לצאת עם יבמות ביד, איזה רכוש זה... כמה עמל התורה יש בזה, כמה יבמות מרגיל אותנו לעמל התורה... כולנו הרי יודעים שאי אפשר להשיג שום דבר בלי יגיעה! אין כזה דבר...

כל אחד יודע את האמת שבלי יגיעה אי אפשר.

ואנחנו חוזרים שוב ושוב על דברי רבי ירוחם, למה "ותקל גבירתה בעיניה"...! אומר רש"י, היא ראתה ששרה אמנו לא זכתה להריון כ"כ הרבה שנים, והיא מיד נכנסה להריון. אומר רבי ירוחם, הגר הגר... תפתחי עיניים!!! במה את מתגאה, בלקבל בן כמו ישמעאל...! אם שרה היתה רוצה ישמעאל היא היתה מקבלת חמישים כמוהו... מי שמוכן להחזיק היום ילד היפר אקטיבי - משרד הרווחה עוד ישלם לו על זה... לקבל ילד פרא אדם שידו בכל ויד כל בו - תקבלי מיד. אבל בשביל יצחק אחד... כמה תפילות, כמה דמעות... אבל בסוף זה יצחק...! בשביל לקבל משהו טוב צריכים להשקיע, צריכים לעמול... יבמות מרגיל אותנו בעמל התורה, אצל גדולי ישראל יבמות זו היתה ה- מסכת, עם הרבה עמל! אבל הם הגיעו! איפה שיש עמל - יגעת ומצאת תאמין. וזה לא רק נותן לך טעם ביבמות, כבר נכנסת להיות בן עליה אמיתי!!!

הרה"ג ר' מרדכי יהודה לייב אלדאק זצ"ל

בן הרב ר' צבי הערש זצ"ל

נלב"ע י"ב מר חשון

תנצב"ה

נתרם ע"י בנו הר"ר צבי הערש שליט"א

לע"נ האשה הצדקנית

מרת כרמלה בת נעימה חקק ע"ה

נלב"ע ה' מר חשון תשפ"ב

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכו' שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של 5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

כבוד הרב הוי כבוד שמים

ב. 'את ה' אלוקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים':

אלא שיש להסביר מה באמת סבר רבי עקיבא לדרוש את הפסוק לענין תלמידי חכמים, ונראה לבאר שזה ודאי לא עלתה על דעתו שנוכל לדמות את מורא התלמידי חכמים למורא האמור לכפי השכינה, וכל כוונתו היא אחת - שאף שודאי אין לדמות זה לזה, מכל מקום במורא המתקיים בתלמידי חכמים, מתקיים גם מורא השכינה גופא, וחלק מצורת הקיום של ה' אלוקיך תירא' מתקיימת ביראת התלמידי חכמים.

וכל כך למה, מפני שכנודע לכל קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד, וכאשר האדם לומד את תורת הקב"ה הוא מתחבר לחכמתו של הקב"ה בעצמותה והופך את עצמו לכלי המחזיק את חכמתו ית', וממילא כאשר האדם זוכה למעלת תלמיד חכם הרי שבזה הוא מייצג את כבודו של הקב"ה בעולם, בכך ש'תורת אלוקי בליבו', וכאשר מכבדים אותו - מכבדים את תורת ה' שנמצאת בתוכו.

ומעתה הא גופא מתחדש לנו בדברי רבי עקיבא, שלא זו בלבד שאין לדמות את מורא הת"ח למורא השכינה אלא אדרבה, לא שייך לכבד את החכם עצמו מצד כבודו העצמי, שכן אל מי תדמינו ואשווה, וכל כבודו הוא רק כבוד הקב"ה, שכאשר מכבדים את מי שאוצר את התורה הרי שמכבדים אותו ית'.

וכן מצינו בברייתא במסכת שמחות (פ"ח ה"ג) שכאשר נפטר בנו של רבי עקיבא נתקבצו קהל גדול ללוותו, ואמר להם רבי עקיבא שיודע הוא שלא הגיעו לכבודו הוא, "שלא נצטערתם ובאתם אלא לכבוד תורה" וכו', הוי אומר, שמה שבאו לכבדו לא היה כלל בשביל הכבוד שלו, כבודו של 'רבי עקיבא', אלא אך ורק בשביל 'כבוד התורה'.

ובהא מתבאר להדיא כדאמרין, שכבוד התורה אינו כבוד לחכם עצמו אלא כבוד לתורה שנמצאת בו, שהיא מאמרו של מי שאמרו והיה העולם, דהרי בעבור מה כיבדו הקהל את רבי עקיבא, אך ורק משום שהוא עצמו היה מהות של ספר תורה חי שמחזיק את דברי התורה, אך כל זה רק משום מה שהוא מחזיק, דאי לאו תורה כמה עקיבא איכא בשוקא, אבל מדנפשיה לא שייך בו כל אותו כבוד.

ומעתה יתבארו לנו בתרתי דברי המשנה, ראשית מה שאמר התנא 'מורא רבן כמורא שמים' שודאי אין הכוונה כפשוטו שיש לירא מהרב כאילו יראים מהשמים, אלא שהיראה מהרב היא יראת השמים, כיון שאין ענין לירא מהרב עצמו אלא רק לירא מהשכינה שמוראה מתבטא ביראה מהרב.

ועל פי זה יתבאר מהו הדמיון בין 'כבוד חברך' ל'מורא רבן', שכשם שברבך אין המורא נוגע לרב אלא רק כלפי השכינה, אלא שהרב הוא הדמות המייצגת את מורא השכינה, כך בכבוד חברך, אין ענין הכבוד מכוון כלפי החבר עצמו אלא כלפי מה שהוא מייצג, והיינו משום ש'חברך הוא בדמות יוצרך', ויש בו את תבנית הצלם אלוקים שהיא זו שמחייבת בכבוד.

וכן הוא גם לענין 'יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך', שהרי בכך שהאדם מכבד את התלמיד הוא בעצם מכבד את עצמו ומראה שהתלמיד מקבל ממנו את תורתו, וגם בזה אין ענין הכיבוד מתייחס לדמותו של התלמיד אלא לתורה שאותה הוא מקבל מפי הרב, והיה אם הרב לא יכבד את תלמידו הרי שיחסר בזה מכבודו שלו עצמו.

ומה שנוגע לענינו הוא, להבין ולידע מהו המוטל עלינו לכבד כל אחד את חברו, כי אין זה כבוד בעלמא לדמותו של החבר אלא למה שמונח בתוכו, איבעית אימא מצד צלם האלוקים שיש בו, ואיבעית אימא מצד 'מורא רבן', שהרי כבר אמרו באלו מציאות (ב"מ ל"ג, א') שתלמידי

'רבי אלעזר בן שמעון אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, וכבוד חברך כמורא רבן, ומורא רבן כמורא שמים' (ד', י"ב).

א. ביאור סדר המשנה:

במושכל הראשון היה נראה כי יש כאן במשנה שלושה פרטים שעולים זה על גבי זה וקשורים כל אחד לשני, קודם כל כבוד תלמידך, לאחר מכן כבוד חברך, ולבסוף מורא רבן. אך אם אכן כן יקשה, שלכאורה נמצא ש'כבוד חברך' צריך להיות 'כמורא שמים', שהרי כבוד חברך שווה למורא רבן, ומורא רבן כמורא שמים...

ועל כרחק שיש כאן במשנה שלושה משפטים נפרדים, שכל אחד מהם אומר כלל בפני עצמו. וכך גם מבואר בדברי הראשונים, ויעוין בלשון רבינו יונה על אתר, שכל כלל במשנה מתייחס לרמה שונה של חיוב, שאינה דומה לשני הפרטים האחרים.

הדין הראשון הוא 'יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך', שכן כלפי התלמיד אין חיוב של כיבוד, אלא רק מעלה מסויימת של 'חביב', שהרב יכבד אותו בכל זאת 'כשלך', ואין זה דומה ל'כבוד חברך'. מה שאין כן כלפי חברך יש חיוב גמור של 'כבוד', ולפיכך אמר 'וכבוד חברך כמורא רבן', שכמו שיש חיוב גמור לירא מהרב, כך גם יש חיוב לכבד את החבר. רק לאחר כל זאת מגיע הדין השלישי של 'מורא רבן כמורא שמים', שהוא החיוב הגדול יותר מבין כולם, שעל אף שגם הוא חיוב מן הדין, מכל מקום אין בו דמיון לדין הקודם, שכן הדין הקודם הוא חיוב 'כבוד' וזה הוא חיוב 'מורא', וכפי שלומדים מן הפסוק 'ויראת מאלוקיך'.

אך על פי זה יש להבין, שלכאורה נמצא שכל מה שהבאנו את דין 'מורא רבן' כלפי 'כבוד חברך' הוא רק ללמד עד כמה חיוב 'כבוד חברך' הוא דין גמור מן התורה, ואם כן מדוע הבאנו דוק את דין מורא רבן, לכאורה כיוצא בזה היה ניתן להביא משאר כל דיני התורה, כמו שמירת שבת או מאכלות אסורות...

אלא שודאי עדיין מוכרח מלשון המשנה שיש קשר מסויים בין כל חלקיה, ואין זה ששלושה דברים נפרדים לגמרי התקבצו למקום אחד, והגם שאין דמיון בין שלושתם מכל מקום ישנה איזה משמעות באופי הדין ששווה בין כולם, ועל כן דימתה אותם המשנה.

ולביאורם של דברים יש לנו להקדים מהי מהות הדין של 'מורא רבן', שהנה בלשון הרמב"ם (ריש פ"ה מהל' ת"ת) מבואר שהשווה את דין מורא רב לדין מורא אב, וכתב שמורא רב גדול ממורא אב ואין לך מורא גדול ממוראו, והביא שם מלשון הגמרא שהיחס כלפי הרב הוא כביכול כמו כלפי השכינה, שכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה וכו'.

והדבר צריך תלמוד, היאך יתכן לדמות את הדינים הנוגעים כלפי הרב ליחס כלפי השכינה, ואכן כבר בגמ' בקידושין (נ"ז, א') תניא; "שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלוקיך תירא פירש, אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהם, אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי על הפרישה, עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים".

ומבואר בדעת רבי עקיבא שלמד את עצם המכוון בפסוק 'את ה' אלוקיך תירא' כלפי תלמידי חכמים, שהשווה מוראם למורא המקום, עד שאפשר להגיד עליהם עצמם את מה שנאמר כלפי השכינה, ולכא' דעת שמעון העמסוני שלא חזר בו והודה לרבי עקיבא (שהרי לא מצינו שהמשיך לדרוש שאר כל אתין שבתורה) הוא משום הך גופא, דהיאך יתכן להעלות על הדעת שמה שנאמר כלפי השכינה יהיה נוגע כלפי בשר ודם, וכי אפשר לו לאדם להלך אחר השכינה.

חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה, ופרש"י "לפי שהיו יושבין תמיד בביהמ"ד יחד ומקשיין ומפרקין וכולם למדין זה מזה".

והגם דאנן לא פסקינן כמנהג בבל ולא קמים זה מפני זה, מכל מקום ודאי שאין ספק שכל אחד לומד מחברו ומיני ומיני רווחא שמעתתא, ואם למשל בא אחד להגיד סברא כל שהיא לחברו הרי שבזה הוא מלמדו את אותה סברא, ואף אותה סברא עצמה באה מכח כל אותם אלו שקדמו לו ואמרו לו אותה... וכך היא דרכה של תורה, שכולם יושבים ביחד ומתחדדים זה מזה כאותה אש שאחד מדליק את חברו

וקרבו זה אל זה והיו לאחדים, ואם כן יש כאן ענין מיוחד של 'כיבוד' להראות כבוד אחד לשני.

כאשר האדם מכבד את חברו הוא מראה כבוד לתורה שיש בו, וככל שהוא מכבד יותר את התורה של חברו כך הוא מכבד יותר גם את התורה של עצמו, וכפי שביארנו, שאין כאן כבוד בעלמא לחבר אלא לעצם דברי התורה, וכבוד התורה העצמי של האדם תלוי במידה שבה הוא מכבד את עוסקי התורה ואת המלמדים אותו את התורה, ואי לאו הכי הרי שאין החסרון תלוי אלא בו.

כל אחד ותפקידו הוא (שיחת של"ס)

לכן צריכים כולם להתחיל את השירה יחד בבית אחת בלי שאחד יקדים את חברו, הואיל ועצם מהותה של השירה היא שירה שמוזכרת מכולם כאחד, ואם יש מלאך שמקדים את חבריו ולא עובד איתם יחד - כבר אין מטרה לקיומו והרי הוא נשרף מיד.

וענין זה קיים אצל בשר ודם מידה כמידה כמו המלאכים ממש. לכל אחד יש את התפקיד שלו ואת השליחות המיוחדת שאליה הוא נשלח לזה העולם, ותפקידו הוא למלא אך ורק את החלק שלו בלי להביט אנה ואנה, אולם זאת יחד עם כל בעלי התפקידים האחרים. וכבר הבאנו את הסיפור על ר' נפתלי אמסטרדם שהתאונן לפני רבו ר' ישראל סלנטר מדוע אין לו את הראש של פלוני ואת הלב של אלמוני, ואמר לו ר' ישראל - נפתלי, אתה עם הראש שלך ואתה עם הלב שלך, כך הקב"ה רוצה שתעבוד אותו.

בתנא דבי אליהו אמרו חז"ל 'חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי', וברמב"ם גם כתב (פ"ה מהל' תשובה ה"ב) ש'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם', והדברים צריכים ביאור רב, דבשלמא להיות כירבעם ראינו אנשים רבים שקיימו זאת... אך כיצד להיות 'צדיק כמשה רבינו' והיאך יתכן להגיע לרום דרגתם של אברהם יצחק ויעקב, הלא ודאי אין זה בהשגתנו.

וכידוע יש שהמליצו ש'יגיעו מעשי' אין זה לשון 'הגעה' אלא לשון 'נגיעה', שנגיע ולו במשהו במעשיהם של האבות, ויתכן שזו אכן כוונת הדברים, אך בספר הקדמון 'שערי העבודה' המיוחס לרבינו יונה כתב בדרך אחרת, שאמנם ודאי שלא נוכל להיות כמו האבות הקדושים בעצמם, אבל גם אנחנו לפי דרגתנו יכולים להתעלות כל כך - עד שלפי הרמה שלנו ייחשב הדבר שעשינו את הכל, ובשמים יחשיבו את מעלתנו כמו מעלת האבות, והיינו משום שלכל אחד יש את התפקיד שלו, ועליו לכבוש את הפסגה שנועדה בעבורו. ויעניין שם שסיים וכתב שגם האדם הפשוט בדורנו שייגיע עד השיא לפי דרגתו הוא, ויכל לקבל שכר כאברהם אבינו (א.ה.) וידוע כע"ז בשם האריז"ל שאמר למהרח"ו שלפי דורו הוא נחשב כתנא בדורות קודמים).

אך אף אם לא נאמר כן, ועי' במשנה ברורה סי' א' דמשמע שלא כאמור, מכל מקום עדיין נוכל להבין מדוע האדם במעשיו יכול להתדמות לאבות, כי כאשר האדם ממלא את התפקיד שלו ועושה את כל המוטל עליו, הוא מתאחד יחד עם הציבור לעבודה אחת, והוא מקבל שכר כמו כל הציבור. שכן כאמור, רצון הקב"ה אינו שיעבדו אותו הרבה בני אדם בודדים אלא ציבור אחד שלם שמוזכר מכולם, כל אחד על משאו ועל פקודתו, ועל כן הוא יצר את ה'ציבור' שמוזכר מכל ישראל בכל הדורות, שכולם הם ציבור אחד מתמשך שעובדים יחד את בוראם כולם כאחד, וכאשר האדם ממלא את חלקו בתוך עבודת הציבור - הוא מתאחד יחד עם הדורות הקודמים עד האבות הקדושים, וגם הוא נוטל שכר יחד איתם.

כאשר האדם ישים את הדברים על ליבו הוא יבין מחד גיסא כמה עליו להתמקד בתפקיד שלו ולהיות שמח בחלקו, ומאידך אין הוא לא עובד לבד אלא כחלק מציבור אחד גדול, ויש עליו אחריות שלא לפגום בעבודת הציבור. גם בדברים שהוא באופן פרטי היה יכול להחלש מהם, עדיין עליו להשמר שידי לא ירפו את האחרים שנמצאים יחד איתו, אם זה בתורה ואם זה בתפילה ואם זה בכל דבר וענין. כי לכולם יש עבודה אחת - לקבל עול מלכות שמים זה מזה ולתת באהבה רשות זה לזה.

"וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו" (י"ח, ב'), וברש"י; "אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות נראה פשוט, שכל מהותו של המלאך היא אחד עושה שתי שליחויות נראה פשוט, שכל מהותו של המלאך היא השליחות שאליה הוא עומד, ואין לו עוד מציאות אחרת מלבד המטרה שאליה נשלח, שכן הוא עצמו מהווה את קיום השליחות ותו לא מיד, ולפיכך ברגע שיש לו כבר שליחות אחת לעמוד בה לא יתכן שהוא יעמוד בשביל עוד שליחות אחרת.

ואת יסוד הדברים אנו מוצאים גבי מה שאמר המלאך למנוח 'למה זה תשאל לשמי והוא פלא' (שופטים י"ג, י"ח), וברש"י; "מכוסה, תמיד הוא משתנה ואין ידוע למה משתנה היום", כי בהיות שהמלאך עומד רק עבור שליחותו, כאשר שליחותו משתנה למטרה אחרת הרי שעצם מציאותו מתחלפת, וכיון שכך לא ניתן לקרוא לו בשם הקודם וכל הזמן הוא מקבל שמות חדשים לפי מטרת השליחות.

אם כן רואים אנו שדרך עבודת ה' שאצל המלאכים היא התייחדות גמורה לביצוע השליחות בלי עמידה לאף דבר אחר, ואם כי אצל האדם הדרך היא שונה, ויש עליו ציונים רבים באופנים מאופנים שונים שביכולתו לקיים ולא רק שליחות אחת ותו לא, מכל מקום יכול הוא ללמוד מהמלאכים מהי הצורה של קיום המצוות. מן הגר"א ווסרמן אמר בדברי הספד שנשא על מרן החפץ חיים, שתמיד התקשה בדעת הר"ן מדוע העוסק במצוה פסור מן המצוה גם באפשר לקיים שניהם, והלא סוף כל סוף הוא יכול לקיים את שני המצוות. אולם כשראה את מרן הח"ח בטלה קושייתו מעיקרא, כיון שכאשר היה עסוק בקיום מצוה כל כולו היה מונח אך ורק במצוה בעצמה בלי שום שיוך, וכזה 'גברא' שמונח בכל הווייתו במצוה - לא שייך לחייב בעוד מצוה אחרת. אין את מי לצוות...

והנה כאשר אנו מזכירים בתפילה את עבודת המלאכים אנו אומרים 'וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה לזה', ויש להבין מהי הכוונה 'וכלם מקבלים עליהם עול זה מזה', והרי למלאכים אין שום יצה"ר שלא לקיים את רצון קונם, וכל רצונם אחד הוא - לעבוד את הקב"ה, ובעבור מה הם עוקבים 'לקבל' עליהם את העבודה זה מזה. ובפרשני הסידור כתבו שאין כאן משפט בפני עצמו אלא פירוש הדברים אחד הוא כמו ההמשך - 'ונותנים באהבה רשות זה לזה', אכן עדיין צ"ב לפ"ז מהי הכפילות.

אכן הביאור בדברים שבאמת כל מלאך עושה את כל מה שבכוונו, אמנם משמים קבעו שכל אחד יעמוד במקום אחר וכל אחד יהיה בעל תפקיד אחר, חלק עם תפקידים גבוהים ומרוממים וחלק עם תפקידים נמוכים מזה, כל אחד כפי מה שנקבע עבורו. משל למה הדבר דומה, למכונה גדולה שמוזכרת מאלפי חלקים, יש בה חלקים מרכזיים ועיקרים כדוגמת המנוע וחלקי השלד, ויש בה חלקים זעירים שעשויים מפריטים זעירים, אולם כל החלקים כאחד נצרכים בעבור תפקוד המכונה, זה כמו זה, ואם יחסר ולו בורג אחד קטן כבר לא תוכל המכונה לפעול.

וכך הוא הענין בסדר עבודת המלאכים, לכל אחד יש תפקיד שונה שאותו עליו למלא עד תומו, ולא כולם ממלאים תפקידים בעלי אותה חשיבות, עד שבאמת יש שעומדים מעל ויש שמתחת, אך כל התפקידים כולם נצרכים במידה שווה למלאכת עבודת הבורא, והעבודה כולה מוזכרת מכל המלאכים כאחד שמשבחים ואומרים.

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע בביסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"נ וכר"ב.
נא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת וירא

לא להדר במצוה על חשבון אחרים

"ויקח נא מעט מים ורחצו רגליכם..." (י"ח - ד').

צריך להבין, שהרי כשנתן להם בשר נתן כל כך בשפע עד ששחט לכל אחד פר בשביל שיהיה לכל אחד לשון, ולמה במים נתן להם צמצום, כמו שכתוב "מעט מים".

התשובה היא, שבבשר כתוב "ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם", שאברהם בעצמו הכין את הבשר, ושם יכל לטרוח הרבה, אבל במים כתוב "ויקח נא מעט מים", דהיינו שזה נעשה על ידי אחרים, וכמו שכתב רש"י שהביא על ידי שליח, ואם היה רוצה להביא למלאכים הרבה מים זה היה על חשבון הטירח של השליח, ואת זה אברהם אבינו לא עשה, שאמנם אברהם אבינו עשה הרבה חסד, אבל לא על חשבון השני.

מסופר על **רבי ישראל סלנטר** זצ"ל שפעם הוא התארח באיזה מקום והיה משתמש במעט מים עבור נטילת ידים, שאל בעל אכסניא, יש לי הרבה מים ולמה הרב לא משתמש בהרבה מים לנטילת ידים שזה סגולה לעשירות, רבי ישראל שאל את בעל אכסניא, מי מביא את המים מהבאר, אמר לו הנערה היתומה שעוזרת פה בבית, אמר לו רבי ישראל, אם אני משתמש בהרבה מים זה על חשבונה, היא צריכה לטרוח ולסחוב הרבה מים מהבאר, ולהדר במצווה על חשבון השני, אני לא רוצה, וגם לא להתעשר על ידי השני.

ובענין אחר, כתוב בשו"ע (י"ד סי' ק"ב סעיף י"ג) שגם מי שלא אוכל פת פלטר אם יש לו אורח והוא אוכל פת פלטר שיאכל יחד עמו, כדי שהאורח ירגיש טוב.

וידוע שבאחד מהתשובות שכתב **מרן הגר"מ פיינשטיין** זצ"ל על משקה מסיום שהתעורר עליו שאלה, לאחר תשובה ארוכה כתב בסוף שם שהוא בבית לכתחילה לא שותה את המשקה הזה, אבל כשהוא נמצא בשמחות הוא שותה, כדי לא לפגוע במארחים.

לכן עלינו לשקול כל דבר ודבר, האם זה על חשבון אחרים, כי אין להדר במצוות על חשבון אחרים, כפי שלמדנו מאברהם אבינו.

.....

כמה חמורה עבירה אחת

"ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו" (י"ח - ח').

מבואר בחז"ל שהמלאכים רצו לקבל את התורה ומשה רבינו אמר להם שהם אכלו בשר וחלב, לכן הם אינם ראויים לזה.

רואים מכאן את הערך של עבירה אחת, שפעם אחת אכלו בשר וחלב ובגלל זה הפסידו קבלת התורה, וזה אפילו שלא היו מצווים, ואעפ"כ לא זכו לקבל את התורה, על אחת כמה וכמה שעכשיו שאנחנו מחויבים לקיים את המצוות שזה נותן לנו הרבה זכויות.

כעין זה שמעתי ממרן הגראמ"מ שך זצ"ל שאמר שאם אדם הראשון לא היה חוטא בעץ הדעת כל העולם היו חיים לעולם [ויש מספיק תורה ללמוד במשך שש אלף שנה!] הרי לנו כמה קלקול יש לעבירה אחת. עלינו לשמור את עצמנו ולהתרחק מלעבור אפילו על עבירה אחת שבתורה, כי מכל עבירה יכול להיות תוצאות למשך כמה דורות.

.....

להצטער בצער של אחרים

"ותאמר שרה צחק עשה לי אלקים כל השמע יצחק לך" (כ"א - ו').

כותב רש"י, ומדרש אגדה הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתרפאו בו ביום, הרבה תפלות נענו עמה, ורב שחוק היה בעולם. שואלים, איפה כאן מרומז כל זה בפסוק?

שמעתי בשם **מרן הגר"ח קניבסקי** זצ"ל שתירץ שמיד לאחר לידת יצחק שרה אמנו לא היתה שמחה בשלימות כי היא חשבה על שאר נשים שאין להם ילדים והן בצער, וכתוב כאן "צחק עשה לי אלקים" משמע שה' עשה הכל כדי שהיא תהיה מלאה בשמחה, וזה הסימן שלכולן טוב. מוכרח מכאן, שאם לא טוב לשני גם עלינו להשתתף בצער, ולדאוג שגם לשני יהיה טוב, וכך כולם יגיעו לשמחה שלימה!

לפני כמה שנים, יהודי חלה ממחלת 'פרקינסון' ונצרך לכיסא גלגלים. לא היה מעלית בבנין אז בנה רמפה. אחד מהשכנים תבע אותו לדין תורה אצל **מרן הגר"נ קרליץ** זצ"ל וטען שזה מכער את הבנין לכן הוא לא מסכים לרמפה. רבינו הגדול שאל את החולה "האם שאלת את השכנים לפני שבנית את הרמפה?". ענה שלא. רבינו הגדול שאל "ולמה לא שאלת את השכנים?". החולה ענה "חשבתי לעצמי שאם הייתי שואל את השכנים אז כל אחד היה אומר אחרת והיו מתחילים דיונים אז עשיתי וכך אין מה לשבת בדיונים מיותרים". אמר רבינו הגדול "יש כאן גזילה אם אחד מהשכנים לא מסכים לך, אתה חייב להסתדר עם כולם כי זה חצר משותף". לאחר דקות בודדות הנוכחים בחדר ראו שרבינו הגדול התחיל לבכות ודמעות זולגות על פניו. שאלו "רבי נסים, מה קרה?". ענה להם "איך יכול להיות שהם שכנים עשירים וחמש שנה והתובע לא מרגיש את הצער של שכנו החולה מפרקינסון? איך זה שהוא לא מיקל עליו ואינו רוצה להרשות לו את הרמפה כדי שיוכל לצאת מביתו?".

מספרים ששנה אחת היה **מרן הגר"נ קרליץ** זצ"ל מאוד חלש בחול המועד ובני הבית שאלו "למה רבי נסים עייף, הרי היום לא היה דיני תורה, אנשים באים לכאן רק להתברך?". רבינו הגדול ענה "אתה חושב שברכות מוציאים מהשרוול? נראה לך שרק מברכים וזהו? כשהיודי מבקש ברכה מסוימת עלי לחשוב ולהרגיש את הסיטואציה בו הוא נמצא, ולברך אותו מכל הלב שיהיה לו טוב, וזה מעייף, זה דורש ממני יותר כוחות מדין תורה".

.....

הקב"ה משלם לפי המאמץ

"ויהי בשחת אלקים את ערי הככר ויזכר אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפך את הערים אשר ישב בהן לוט" (י"ט - כ"ט).
וכתב רש"י, מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא ולא גילה הדבר שהיה חס עליו לפיכך חס הקב"ה עליו.
לכאורה קשה, איזה שכר מגיע לבן אדם על זה שלא גרם למישהו למות, והרי אם לוט היה מגלה היו הורגים את אברהם, ועל זה שלא גרם לאברהם למות מגיע לו שכר?

רואים מכאן יסוד גדול, שהקב"ה לא מסתכל על המעשה בעצמו, אלא לפי הכוחות שאדם מקריב בשביל זה, ואם אדם יש לו תאוה גדולה לגנוב, והוא גונב הרבה פעמים, ופעם אחת הוא התגבר על עצמו, הוא יקבל הרבה שכר על זה, כי הוא היה צריך הרבה להתאמץ בשביל לא לעבור עבירה, ולכן לוט שהיה לו התגברות בזה שלא גילה על אברהם, מגיע לו על זה כל כך הרבה שכר שהוא ינצל מהפיכת סדום.

וכן להיפך, שכל מצוה שאדם עושה, לפי השיעור שהוא מקריב מעצמו בשביל המצוה השכר יותר גדול.

וזה חיזוק גדול בשבילנו, שאדם לא יסתכל על השני מה הוא עושה ומה לא, וגם אם אחר לא עושה, יתכן שעליו לעשות, ואם לא יעשה יהיה עליו יותר תביעה, כי לאחרים זה יותר קשה.

שמעתי פעם על מה שאומרים 'שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדם מקדם', מה הפשט 'כשמחך יצירך בגן עדן מקדם', שאדם הראשון היה בגן עדן לבד, ולא היו אחרים להסתכל עליו, וכשאין על מי להסתכל יש שלימות העבודה, וזה מה שמברכים את החתן והכלה שיעשו כן ולא יסתכלו לפי מה שאחרים עושים.

והעבודה של בן אדם הוא בכל יום להוסיף ולהקריב עוד קצת מעצמו, ולא רק מה שקל לו לעשות, אלא להתאמץ ולהקריב, לדוגמא לקום בזמן בבוקר, שיש כאלו שזה דבר קל להם אבל יש כאלו שזה מאד קשה להם, וזה העבודה להוסיף ולהקריב מעצמנו עוד קצת ועוד קצת.

.....

הבדל בין עבודה עצמית לחיקוי

רואים בפרשה שמאוד משבחים את אברהם אבינו על מצות הכנסת אורחים, ולמעשה גם לוט התעסק במצות הכנסת אורחים במסירות נפש, ולא מצינו שקיבל שכר או שהתורה שיבחה אותו במידה זו.

ידוע הווארט מהגר"א קטלר זצ"ל שהסביר שהסיבה לכך היא משום שלוט גדל בבית אברהם אבינו, לוט ראה את מידת הכנסת אורחים אצל אברהם אבינו, אברהם אבינו עשה זאת מתוך עבודה עצמית, לכן אברהם אבינו קיבל

שכר, אבל לוט גדל בזה ועשה את מה שראה בגדר 'חיקוי', ולעשות חיקוי זה לא חכמה.

זה מלמד אותנו לא לעשות דברים בגדר 'חיקוי', הרי הרבה דברים אנו עושים ביום, וזה מלומדה, חסר הלב, לכן עלינו להתבונן על מה שאנו עושים, שנעשה דברים עם הלב והכוונות הראויות, וכך נזכה להתקרב לה' בשלימות, ולקבל שכר על כך.

.....

לנצל את כל הכוחות לעבודת השם בלבד

בהפטרה כתוב (מלכים ב' פ"ד) שאלישע הנביא נתן ברכה שיזנו לילד, ונולד להם ילד, ולאחר מכן הילד נפטר, והאמא רצה לאלישע שיבקש תחית המתים וכו'.

שואלים, אם הקב"ה החליט שמגיע לה ילד אז מה כל הסיפור הזה שהוא ממית ומחיה אותו שוב, ואם כן היה מגיע לה להוליד בן, אז למה לאחר שקיבלה אותו הוא נפטר והלכה לבקש מאלישע שיבקש רחמים עליו? הרי אם מגיע לו למות אז כך נגזר עליו?!!

המשגיח דיישיבת פוניבז' רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל הסביר שכתוב בפסוק (שם י"ח) "ויגדל הילד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקוצרים", ההורים קיבלו את הילד הזה על מנת שיתעסק בעבודת השם, שישב בבית המדרש וילמד, מה הוא הסתובב בשדות? הקב"ה לא נתן להם ילד כדי שיעבוד בשדות, והיות שלא השתמש בכוחותיו שקיבל עבור המטרה, לכן הקב"ה לקח אותו ומת, עכ"ד.

בהמשך כתוב (שם ל"ד) "וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו...".

שואלים, וכי אלישע ניסה לעשות פעולות החייה?

רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל הסביר שאלישע התפלל להקב"ה שהילד הזה ישתמש בפיו כמו שהוא משתמש בפה שלו וכו', שהילד הזה כבר לא יסתובב בשדות והוא ישתמש בפיו ובעיניו כמו שהוא משתמש, זאת אומרת שהוא ישתמש בכוחות שלו לעבודת ה', לכן התקבלה תפילתו והילד זכה לתחית המתים.

ושמעתי מהנכד של רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל [רבי יצחק לוי זצ"ל] שמבואר בזהר שהילד הזה בסוף היה חבוק הנביא כלשון הפסוק (מלכים ב' ד' - ט"ז) "את חובקת בן", לכן כשאלישע התפלל שהוא ינצל את כוחותיו, ובסוף זה התקיים.

ויש ללמוד מזה שאנו מקבלים כוחות מהקב"ה, ועלינו לנצל אותם רק כדי לעבוד את ה' ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך ואם מנצלים את הכוחות כפי שצריך אז הקב"ה נותן עוד יותר כוחות, וחס ושלושם שלא נשתמש לדברים ללא תכלית.

חיזוקים לזמן חורף הבא עלינו לטובה

לנצל לילי שבתות בימי החורף

לפני כמה ימים קבלתי מכתב בעילום שם, וז"ל: בעבר הייתי קונה בכל יום שישי שלשה סוגי עיתונים ושלשה סוגי פיצוחים, וכך עברו עלי כל לילי שבת הארוכים בחורף, והייתי מתעורר בבוקר עם כאב ראש מכל החדשות שקראתי וכאב בטן מכל הפיצוחים שאכלתי. ליל שבת אחת נכבה הגנרטור בביתי ובגלל החושך לא יכולתי לקרוא, הלכתי לבית הכנסת וישבתי עם גמרא ולמדתי שתי דפים, גמרא עם רש"י. בבוקר התעוררתי עם הרגשה נפלאה ואמרת לעצמי 'בשביל מה לבזבז זמן לקרוא על נשיא סין שנתפס בשוחד ושנוגד בהודו פרה עם שלש רגלים וכל מיני שטויות, אפשר להספיק הזמן לימוד'. ומאז עברו כמה שנים וכל שנה בתחילת החורף אני בוחר מסכת קצרה וגומר אותה במשך החורף, כל זה רק בלילי שבת לבד, והשנה אני מתחיל המסכת הרביעית.

עכשיו אנחנו בתחילת החורף, אפשר לנצל ולהספיק הרבה בלילי שבת. ואין צורך לעשות 'שלוש זכור' משמונה בערב עד אחד בלילה! אפשר לכתוב בדף המודעה זמן מסוים, עד שעה וחצי! וכך אנשים יוכלו לשבת בבית המדרש וילמדו כמה שאפשר. זה זמן שאפשר ללמוד בו הרבה, חכם עיניו בראשו!

עם הזאת השעון, עלינו להיזהר מחילול שבת

קרה שבשנים קודמות היו אנשים שנסעו ברכבים כרבע שעה לאחר הצפצוף, לצערנו, והיו כאלו שהגיעו לכניסה לעיר כמה דקות אחרי השקיעה, כל זה כי אנשים אלו לא התכוונו מראש.

עקב תזוזת השעון צריכים להזהר את כולם שצריך כבר מעכשיו לתכנן ולדעת ששבת נכנסת שעה יותר מוקדם. הזכות של שמירת שבת זה מה שמגן עליו, וזה מביא הרבה ישועות.

אנחנו מבקשים מהקב"ה שבזכות שאנחנו מתחזקים בשמירת שבת, הקב"ה ירחם עלינו ויעזור לנו, ונוכה שיתקיים בנו הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת.

לעילוי נשמות

הרבנית מרת דינה גינזבורג ע"ה בת הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל
נלב"ע ט"ז מרחשון תשס"ד
מרת חנה מרים תקוה בת ר' אורי הכהן דינר ע"ה
נלב"ע כ"א מרחשון תשס"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמות

בעל 'הוד צבי' הגאון רבי צבי יהודה בן הרב ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל
נלב"ע כ' מרחשון תש"א
זקן המשגיחים הגאון הצדיק רבי דב ב"ר רבי יחזקאל יפה זצ"ל
נלב"ע י"ט מרחשון תשפ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

סעודת ברית מילה

וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָדוֹל בַּיּוֹם הַגָּמֵל אֶת יִצְחָק [כ"א ח] בפשטות היינו ביום שגמר לינק וע' בפ' ר' בחיי, וכ"ה בפ' רד"ק (ח) ויגדל ויגמל - נשלמה יונקתו, והוא לכ"ד חדש משנולד כמו שארז"ל (כתובות ס') כי כן דרך התינוק לינק.

אבל בפ' הדר זקנים כ' ביום הגמל, ביום ה"ג מ"ל את יצחק, והיינו ביום המילה, וכ"ה בתוס' בשבת קל.

ובשו"ע [י"ד רס"ה י"ב] "נוהגים לעשות סעודה ביום המילה, הגה, ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה, ומקרי סעודת מצוה", ובביאור הגר"א "בפר"א שם ר' ישמעאל אומר לא עיכב אברהם מכל אשר צוהו וכשנולד יצחק בן שמנת ימים הגישו למילה שנאמר וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים והגישו למנחה ע"ג המזבח ועשה שמחה ומשתה מכאן אמרו חכמים חייב אדם לעשות שמחה ומשתה באותו היום שזכה למול את בנו כאברהם אבינו שנאמר ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק".

יום טוב של מילה כל היום

הנה מצינו שכל יום המילה הוא כיו"ט אצל בעלי ברית, דבטור [סי' תקנ"ט] כ' "מעשה שחל ט"ב בשבת ונדחה עד למחרתו, והיה רבינו יעבץ בעל ברית והתפלל מנחה בעוד היום גדול ורחץ ולא השלים תעניתו לפי שיו"ט שלו היה, וראה מהא דתניא [עירובין מא.] א"ר אליעזר בר צדוק אני הייתי מבני סנאה בן בנימין וחל ט"ב בשבת ודחינהו עד לאחר שבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיו"ט שלנו היה, וכ"ה בשו"ע סעיף ט'. וכן בתו' בעמ' הקודם הובא מתו' שאנץ "ומעשה היה בברית מילה ברבינו יעקב בר יקר שחל עשרה באב בא' בשבת והוא היה אב"ד וצוה להתפלל מנחה גדולה ורחצו ואכלו מפני שיו"ט שלהן היה כדכתיב שש אנכי כו", ואין לזה שייכות לעמ' הקודם אלא לכאן דכמו דיו"ט של קרבן עצים דוחה ת"ב שלא בזמנו ה"נ ברית מילה, ומבואר בזה שיו"ט של מילה הוא כל היום ומש"ה אוכלים אחר חצות.

הזכחה מגמ' עירובין שיו"ט קרבן עצים הוא מבערב וא"כ ה"ה למילה

בעירובין [מ"א א'] "אמר רבי אלעזר [ברבי] צדוק אני מבני סנאה בן בנימין, פעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת, ודחינהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו, מפני שיום טוב שלנו היה".

והנה בגמ' נסתפקו בחל ט"ב בע"ש אם מתענה ומשלים או שאסור להכנס לשבת כשהוא מעונה, ובגמ' הביאו ראי' מד' ר"א בר"צ "טעמא דיום טוב, הא ערב יום טוב משלימין".

והנה קו' הגמ' היתה איך מותר להכנס ליו"ט של קרבן עצים כשהוא מעונה, ומזה רצו להוכיח שגם בתענית בע"ש מתענה ומשלים ונכנס לשבת כשהוא מעונה, וע"ז תי' בגמ' "אמר רבינא שאני יום טוב של דבריהם, מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו, ערביות שבת הואיל ואין מתענין בה שעות אין משלימין בה ערביות".

והיינו שיו"ט של דבריהם הואיל ומותר להתענות בו בשעות וכמבואר שאם גזרו תענית בחנוכה ופורים מתענים ואין משלימים, ה"נ שמותר להכנס מעונה דהרי זה ג"כ כמו תענית לשעות, אבל שבת שאין מתענים בו לשעות אפשר שאסור להכנס בו מעונה.

[ומה"ט א"ש שמתענים תענית אסתר בערב פורים אף שנכנס לפורים כשהוא מעונה, והיינו משום שפורים מותר להתענות בו לשעות כמבואר בגמ' שמתענים ואין משלימים ע"כ אין איסור להכנס בו כשהוא מעונה]. והנה מקו' הגמ' ממה שמותר להתענות בערב יום קרבן עצים והרי נכנס מעונה, מבואר שיו"ט של קרבן עצים מתחיל מהערב, ואף שמביאים קרבן עצים ביום אבל היו"ט מתחיל מהערב.

[וע' רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ו ה"ט "ומהו קרבן העצים, זמן קבוע היה למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה, ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והיה להם כמו יום טוב", והנה הקרבן ודאי שאינו אלא ביום, וגם את העצים עצמם מסתבר שהבאתם היתה ביום, ובלילה היו נועלים את העזרה ע' מדות סוף פרק א'].

ולפ"ז נ' לכא' שהואיל ומבואר בטור ובתו' שאנץ שיו"ט של מילה שוה ליו"ט של קרבן עצים לרחות ת"ב שלא בזמנה, ה"נ שיו"ט של מילה מתחיל ג"כ מהערב. [א.ה. ובטו"א (מגילה כ"ב) פשיטא ליה דבלילה שרי, וכ"כ הצ"ח (פסחים נ').]

וע' במנ"ח [מצוה ש"א אות ח'] דתמה על הגמ' שהרי בלילה אין ראוי לקרבן ולמה חשיב יו"ט מהלילה, כמבואר זה באריכות במשנה למלך בפ"ו מה' כלי המקדש, ושם הביא דברי הירושלמי לענין ערב פסח דאין אסור רק מחצות מפני שא"א להקריב קודם חצות, וע' בזה ג"כ באחרונים באו"ח [סי' תס"ח] א"כ נמי בההוא יום טוב דבני סנאה שהי' מפני קרבן עצים והביאו קרבן בו ביום. וע' בחכמת שלמה [סי' תקנ"ט סעיף ט'] מש"כ לת' שע"כ היו"ט מתחיל מהלילה דאל"כ הוי התחילו בהיתר שאין מפסיקים ע"ש.

ולפי זה הואיל וכ' הפוסקים שבמילה מותר לאכול בת"ב נדחה א"כ צ"ל שגם במילה גם הלילה הוא יו"ט, שאל"כ חשיב שהתחילו להתענות לפני היו"ט ולא יכלו להפסיק.

[א.ה. יעו' במחזה אברהם (או"ח קי"ח) דהוכיח כן, וכן במהרש"ם (ח"ד סי' צ"ה ד"ה ומה) דכ' בתו"ד '...מהירו' דביום הקרבת קרבן אסור לבעל הקרבן לעשות מלאכה ובש"ס עירובין מוכח דגם בלילה אסור דהוי יו"ט מדפריך טעמא דיו"ט הא ע"י שרי להשלים בלילה יעו"ש ותבין, ויעו"ש שהק' איך הכה"ג הסתפר, והא הוי מלאכה, והוא מקריב חביתין כל יום].

תחנון בליל המילה

ברמ"א [סי' קל"א ס"ד] כ' דמה שאין אומרים תחנון ביום המילה הוא רק בשחרית, אבל מנחה אומרים, וכ' במ"ב "דמ"מ בעל ברית וסנדק ומוהל אין אומרים תחנון כל היום שיו"ט שלהם הוא".

והנה בשו"ע [סי' קל"א ס"ה] כ' "אם חלה מילה בתענית צבור, מתפללים סליחות ואומרים וידוי ואין נופלים על פניהם", ובמ"ב כ' [ס"ק כ"ח] "מתפללים סליחות אלא שמניחין מקצת וא"צ להניח לגמרי", ויש שפי' במש"כ מ"ב שמניחין מקצת דאומרים סליחות רק עד הרחמים והסליחות,

ובשם רבנו הגר"ח קנייבסקי זלה"ה ידוע שאומרים הסליחות חוץ מתחנון. ולהנ"ל יש לדון שבעל ברית הואיל ואצלו יו"ט מהלילה א"כ לא יאמר תחנון ויניח מקצת גם כשאומר סליחות בלילה. (ומיהו לגבי הציבור אפשר דלא עדיף ממנחה שאומרים תחנון).

והנה שמעתי שרבנו הגר"ק ז"ל כשהיה סנדק אף שלא אמר תחנון אחר התפילה, אבל בסליחות שלפני התפילה היה אומר תחנון, וכפי הנראה דס"ל שבלילה לא חשיב יו"ט, וע"כ התחנון נגרר אחר הלילה, וכמו שמצינו בערב ר"ה שאין אומרים תחנון ומ"מ בסליחות אומרים תחנון אף שאומרים אותם ביום, ולפי הנ"ל הרי לכא' יש ראי' שגם בלילה חשיב יו"ט.

[א.ה. יעו' בס' דרך חכמה (פ"ו מכלה"מ סקמ"ג) דכ' לגבי יו"ט של קרבן עצים, דהוא מתחיל מזה"ש, אבל בלילה מותר, וכ' בצהה"ל (מ"ו) 'ריעות שלמה מתוס' חגיגה י: ד"ה אלא, ואין לומר דכוונתו דתוס' כ' דאסור לעשות מלאכה 'בו ביום', דזהו לש' הירו' גופיה ומה הביא מתוס', אמנם התוס' שם כ' דהבבלי פליג וס"ל דאסור רק מדרבנן, והיינו מדאמרו דהו"א דיום טבוח של עצרת יהא אסור במלאכה משום דילפי' מחג המצות, ולירושלמי הא אף בלא"ה אסור משום הקרבן, ומזה הוכיחו התוס' דהבבלי ס"ל דמותר במלאכה, והק' הרש"ש דיל"ד דמשום הקרבן אסור רק ביום ומותר בלילה, ולכא' מוכח דתוס' ס"ל דאסור גם בלילה, וצ"ב הוכחת הצהה"ל, ועכ"פ מבואר דכן פסק הרב ז"ל].

עוד ראי' אם ליל מילה חשיב יו"ט

והעירני ידי' מוהר"ח חזקיהו שבס' בן איש חי (פ' וישלח אות ה') כ' גבי תיקון חצות "מיהו בליל המילה היחיד יאמר בצנעה ובלחש, אבל אבי הבן עצמו לא יאמר דיום טוב שלו הוא", ומבואר שגם בליל מילה הוא יו"ט. גם העירוני לס' מאמר מרדכי סי' תצ"ג שכ' ג"כ שהוא יו"ט מהלילה, וע"כ מותר לבעל ברית להסתפר מבעוד יום, וגם כ' שהיו עושים סעודה בלילה, וע"ש דמ"מ במנחה קודם לכן אומרים תחנון ולא כמו שאר ערב יו"ט.

אמירת סליחות זכור ברית בליל המילה

עוד העירני ידי' מוהר"צ כהנאמן למ"ב (סי' תר"ב ס"ק ה') "במילה אומרים באשמורת בין כסא לעשור זכור ברית אחר והארץ אזכור", והנה אשמורת משמע בסוף הלילה, ומשמע שגם בלילה חשיב יום המילה, אבל אפשר שאף שאומרים באשמורת אבל סוף הסליחות אומרים ביום, וא"כ אפשר שאין הכרח שלילה נחשב ליום המילה.

[א.ה. יל"ע בירו' (פ"ק דר"ה ה"ח) אם מכשירי מילה לר"א דוחין אף בלילה, ויעו"ש בציון ירושלים אם בלילה מיקרי כבר זמן המילה, ויעו"ל לגבי ערל בשמן של תרומה בליל המילה ואכמ"ל].

עוד נפ"מ

הנה המנהג לומר בבית האבל למנצח לבני קרח וביום שאין אומרים תחנון אומרים מכתם לדוד, (וע' באר הגולה סי' שצ"ג), ולהנ"ל י"ל שבעל ברית יאמר גם בערב מכתם לדוד כיון שאצלו הוא יו"ט ואין אומר תחנון.

אם אפשר לקרות ד' קרואים ביום המילה

וברמ"א (סי' קל"ה ס"א) כ' "אם היו שני חתנים בבית הכנסת והם ישראלים מותר להוסיף לקרות רביעי, לדלידהו הוי כיום טוב ומותר להוסיף, ונראה דהוא הדין לשני בעלי ברית דיו"ט שלהם הוא כדלקמן בס' תקנ"ט".

והנה בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קנ"ח) דן באופן שא"ל לקרות בתורה ביום אם אפשר לקרות בלילה, וכ' שבשעת הדחק אפשר, ומשום שבמשנה במגילה [כ' ע"ב] מנו את הדברים שכשרים ביום ולא מנו קה"ת, משמע שקה"ת אין זמנה דוקא ביום. והשתא יש לדון שאם אירע שקראו בלילה והיה שם ב' בעלי ברית, הרי אף שהברית למחר מ"מ יו"ט שלו מהערב וא"כ אפשר להוסיף על הקרואים ולקרותם, אבל במ"ב (סי' קל"ה) כ' שמבואר באחרונים שאין נוהגים להוסיף לחתן ובעל ברית.

עוד בהנ"ל

בט"ז (סי' קל"ה) הק' על מש"כ רמ"א שמוסיפין עליה בחתן ובבעל ברית, הרי יש ביטול מלאכה אצל הציבור, ואולי משום שפטרם מתחנון כמבואר בס' קל"א סעיף ב', והנה ברמ"א למד דה"ה בעל ברית ממה שבעל ברית אינו מתענה בת"ב נדחה, והרי שם מבואר במ"ב שגם בפדיוה"ב אבי הבן והכהן אינו מתענה, וא"כ לכא' ה"ה נימא שיהא מותר להעלותם לרביעי, אך אפשר שלא מצינו בהם חיוב לעלות לתורה, אבל להנ"ל י"ל שבאמת הרי יש ביטול מלאכה לציבור, ורק בבעל ברית וחתן שפוטרים הציבור מתחנון הרי אין גורם לביטול מלאכה, אבל בפדיוה"ב לא מצינו שפוטרי מתחנון וא"כ אף אם אצלו הוי יו"ט אבל אצל הציבור אכתי יש ביטול מלאכה, ובעיקר קו' הט"ז ע' שו"ת חת"ס תשו' ק"ע.

בגדי שבת בליל המילה

והנה ברמ"א (סי' תקנ"א א') גבי הימים שאחר ר"ח אב, כ' "נוהגין שהמוהל ובעל ברית ואבי הבן לובשין בגדי שבת", ולהנ"ל יהא מותר לילך בבגדי שבת כל היום ואף בערב שלפניו.

והנה אף שנוהגין שלא להסתפר מ"ז תמוז, אבל בעל ברית מותר, וע' בל' שערי תשובה (סי' תקנ"א) "ה"ה לגלח כיון שנוהגים לגלח לפי שיו"ט שלו הוא", ויש לדון אם לא גילח לפני הברית אם יהיה מותר לגלח אחר הברית באותו יום כיון שכל היום הוא יו"ט שלו, אך ע' בהמשך ד' שע"ת שם "ועיין בשו"ת אור נעלם סי' יו"ד שכתב ט"ב ביום א' והמילה ביום ה' שלפניו כיון שאין שבוע שחל ט"ב ואין איסור מדינא דגמרא, יש להתיר למוהל ובעל ברית להסתפר לכבוד המילה", ומשמע מלשונו שההיתר הוא לכבוד המילה, וא"כ אחר המילה אין היתר זה וי"ל.

[א.ה. בספר מאמר מרדכי (תס"ח) כ' דבעל ברית הסנדק והמוהל יש להן להאסר במלאכה כל היום דחשובין כמקריבים קרבן, יעו"ש].

כי אם גלה סודו

וד' אַמֶּר הַמִּכְסֶּה אֶנִּי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה [י"ח י"ז] ופרש"י "אשר אני עושה - בסוד, לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו, אני נתתי לו את הארץ הזאת, וחמשה כרכין הללו שלו הן, שנאמר (י' יט) גבול הכנעני מצידון וגו' בואכה סדומה ועמורה וגו', קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים, ולא אודיע לאב שהוא אוהבי".

והנה מצינו עוד בעמוס (ג' ז') [כ'י לֹא יַעֲשֶׂה ד' אֱלֹקִים דְּבָרָי אֶם-גִּלָּה סוֹדוֹ אֶל-עַבְדִּי הַנְּבִיאִים], וד"ז נאמר גם על שאר נביאים ולא רק על אברהם. [א.ה. במלכ"ם (מלכים פ"ב פ"ד) כ' דהמטרה שמגלה לנביאים היא כדי שייבקשו רחמים, ולפ"ז כאן שלא זו היתה המטרה, אלא רק להודיעו שאני עוד יל"ע בתנחומא (כאן, פמ"ט) דנראה מד' דבתחילה היה מגלה רק ליראיו, ואח"כ התחדש שמגלה גם לנביאים].

אזמרה לשמך

פסקי הלכות והשובות מפי מורינו הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

בעניין מאה ברכות [והמסתעף לדין ברכות העולה לתורה]

את ברכות קריאת שמע של מעריב ושל שחרית ביחד, וכשם מנה את שתי הסעודות של הערב והיום ביחד.

צירוף שמיעת ברכות העולים לתורה וההפטרה למאה ברכות

שאלה: בשבת וביו"ט שחסר ממניין מאה ברכות, האם ניתן למנות את ברכות העולים לתורה וברכות ההפטרה.

תשובה: לכתחילה עליו לברך בעצמו מאה ברכות, אולם אם אינו יכול [כגון ביו"ט] – יצא יד"ח מאה ברכות ע"י ששומע את ברכות התורה וההפטרה, ולכתחילה עליו גם לענות אמן על ברכות אלו [ולהלן יתבאר אם יכול לצרף אף את שמיעת ברכות חזרת הש"ץ].

מקור: כתב המשנ"ב (סי' מו ס"ק יד) שבשעת הדחק יכול לצאת במה שמכוון לשמוע ברכות התורה והמפטיר, ועונה עליהם אמן, וכפי שפסק השו"ע (סי' רפד ס"ג).

אמנם יש לעיין האם אף כשלא ענה אמן יצא יד"ח – ונראה שהדבר תלוי ביסוד חובת הברכה שמברכים העולים לתורה, האם כל הציבור צריך לברך אותן, אלא שמדין שומע כעונה מברך רק העולה ומוציא את כולם, או דילמא ברכות אלו מוטלות רק על העולה מדין כבוד ציבור.

ונראה שהדבר תלוי בהבנת דברי הרא"ש (ברכות פ"ט סי' כד) שנפסקו להלכה (שו"ע שם) שיכוון כל אדם לברכות העולים לתורה ולברכות ההפטרה, ויענה עליהן אמן, ועי"כ ישלים מאה ברכות.

ונחלקו האחרונים בהבנת דבריו שמועיל למנות את הברכות ששומע למניין מאה ברכות, האם הוא מדין 'שומע כעונה' או מדין 'גדול העונה אמן יותר מן המברך'. דעת המבי"ט (שו"ת ח"א סי' קיז וסי' קפ) שהוא מדין שומע כעונה, אולם בפרי מגדים (סי' קכד משב"ז סוף סק"ד) מבואר שהוא מדין 'גדול העונה אמן יותר מן המברך, וכן הוא להדיא בשיבולי הלקט ובאבודרהם ובספר המנהיג [ועיין בפירוש התפילות והברכות לר"י ב"ר יקר].

ולדברי המבי"ט שהוא מדין שומע כעונה, צריך לומר שעצם החיוב לברך ברכות התורה בזמן העלייה לתורה מוטל על כל הציבור, אלא העולה מברך ומוציאם [שאם הציבור לא היה מחוייב, לא היה שייך לומר שיוצא ב'שומע כעונה', שאין שומע כעונה בדבר שאין השומע מחוייב בו, ועי' תוס' ברכות כ:]. ובאמת מבואר בראב"ן (שו"ת סי' עג) ובראבי"ה (סי' כא, וכן בסי' תקנב סוף ד"ה ועוד) שצריך כוונה לצאת ולהוציא בברכות התורה [וראה אזמרה לשמך גיליון 162 משנ"ת בדיני קריאת פרשת זכור].

אולם הפמ"ג למד שאין זה מדין 'שומע כעונה' משום שאין הציבור השומעים כלל מחוייבים בברכות אלו, וכל מה שהוא יוצא הוא רק ע"י שעונה אמן, משום דגדול העונה אמן יותר מן המברך.

נמצא שנחלקו המבי"ט והפמ"ג האם אדם ששמע ברכות התורה והפטרה ולא ענה אמן יכול למנות את הברכות הללו

כתב הפענח רזא (מבעלי התוס') וז"ל 'לך לך – פירש"י להנאתך וכו' דשם אתה זוכה לבנים, לכן 'לך לך' בגימטריה מאה, לרמז על מאה ברכות שעתידין בניו לברך בכל יום" עכ"ל.

המקור לחיוב מאה ברכות בכל יום

מבואר במנחות (מג): 'תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר 'ועתה ישראל מה השם אלקיך שואל מעמך' ופירש"י 'מה השם' קרי ביה מאה.

ובהמשך הגמ' מובא שרב חייא בריה דרב אויא טרח לברך מאה ברכות אף בשבת ויו"ט ע"י בשמים ומיני מגדים.

וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' מו סע' ג) 'חייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות לפחות'.

חשבון מאה ברכות ביום חול ובשבת

ביום חול רגיל אדם מברך יותר ממאה ברכות, וכפי שמנה המשנ"ב (שם ס"ק יד) שע"י שלוש תפילות ושתי סעודות פת מגיעים ליותר ממאה ברכות (אף אותם שלא מברכים על תפילין של ראש).

אדם שלא אוכל שתי סעודות פת ביום, וכן ביום צום – חסרים לו ד' או ה' ברכות למניין מאה ברכות, אך כיון שבדר"כ אוכלים מאכלים אחרים והולכים לבית הכסא, אזי בדר"כ משלימים את הברכות החסרות.

בשבת יש רק שמונים ברכות, משום שבתפילות יש רק שבע ברכות, ועל כן צריך כל אדם לשים לב להשלים עוד עשרים ברכות, ע"י אכילת פירות ומגדים, וכן ע"י ברכת הריח, וכמב' בגמ' דלעיל, ובשו"ע (סי' רצ סע' א).

חיוב נשים במאה ברכות

שאלה: האם אף נשים חייבות במאה ברכות.

תשובה: נשים אינן חייבות במאה ברכות.

מקור: כיוון שבמניין מאה הברכות שמנו הב"י והמג"א (שם) כלולות אף ברכות רבות שנשים אינן חייבות בהן, ואעפ"כ הם לא הזכירו כיצד נשים תגענה למאה ברכות [אף שבדר"כ יהיה קשה מאוד לנשים להשלים מאה ברכות], מהשמטה זו משמע דהיה פשיטא ליה להפוסקים שנשים אינן חייבות, וכיון שהוא חיוב דרבנן לא חייבו חז"ל בנשים, שפטורות מחלק מהתפילות והברכות.

ממתי מונים את המאה ברכות

שאלה: האם את מנין מאה הברכות מונים מהבוקר עד הלילה, כולל הלילה, או מהלילה עד הלילה שאחריו.

תשובה: מונים מהלילה עד הלילה שלאחריו.

מקור: כן נראה מדברי הב"י והמג"א שהתחילו את המניין מברכת 'המפיל', וכן מבואר מדברי שאר הראשונים (כל בו, ספר העתים, אורחות חיים מלוניל, שיבולי הלקט ועוד).

ויש לתמוה מדוע לא התחילו הב"י והמג"א למנות מברכות קריאת שמע ושמו"ע של מעריב, וצריך לומר שניחא ליה למנות

למניין מאה ברכות. לדעת המב"ט יכול למנות [דאין עניית
אמן מעכבת בשומע כעונה], ולדעת הפמ"ג אינו יכול.

ובאמת כבר מצינו ראשונים שלמדו כהפמ"ג [דברכות
העולה לתורה שייכים רק לו ולא לציבור], שכן מבואר בתוס'
(סוכה נב. ד"ה וכיון), וכן בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' תקעב)
שברכות התורה שייכים רק לעולה מדין כבוד הציבור, וכן מבואר
בב"י (סי' קכד) וכלשון שו"ע הרב (שם סי"א) '**שהברכות** (של
קריה"ת) **לא לצורך הציבור** נתקנו אלא מפני שהקורא בציבור
ראוי לו לברך, ואף שחובה על הציבור לשומע... **מ"מ עיקר**
ברכתו היא לצורך עצמו ולא לצורך הציבור.

והנה לעניין צירוף ברכות תפילת שבת ששומע מהש"ץ
למאה ברכות, כתב המעדני יו"ט (על הרא"ש בברכות פ"ט
ס"ק כ) **שאינו מועיל**, כיון שבזמננו שכל אחד מתפלל בעצמו,
חובת חזרת הש"ץ מוטלת רק על החזן, וא"כ אין שייך שהציבור
יצאו יד"ח מדין שומע כעונה, שהרי אין מחוייבים בזה [ומשמע
במב"ט דזה גרע מברכות קריה"ת אפי' לדעת התוס' והפמ"ג,
ודו"ק].

ולדברינו לעיל **נראה שאם יענה אמן על ברכות חזרת הש"ץ**
יוכל לצרפם מדין גדול העונה אמן יותר מן המברך. ואכן כך
פסק המשנ"ב (סי' מו סק"ח בשם המג"א) **שבשעת הדחק ניתן**
לחשב את הברכות ששמע מהש"ץ [אם יענה עליהן אמן,
והמשנ"ב השמיט משפט זה, וצ"ב].

ברכות העולים לתורה וברכות ההפטרה **= של הציבור או של העולה**

נתבאר לעיל שנחלקו הרא"ש [להבנת המב"ט] והתוס' האם
הברכות שמברכים העולים לתורה מוטלות על כל הציבור,
והעולה מברך ומוציא את כולם מדין שומע כעונה, או שזה מוטל
רק על העולה מדין כבוד ציבור, ויש בנידון זה כמה נפק"מ:

א) האם שמיעת ברכות התורה וההפטרה עולים למאה ברכות,
כמשנ"ת לעיל באריכות.

ב) האם כל אחד ואחד מהציבור צריך לשמוע את ברכות
העולים לתורה וההפטרה.

ג) האם העולה לתורה צריך לכוון להוציא את הציבור
בברכות שמברך, וכן האם הציבור צריך לכוון לצאת [וכן
נפק"מ לעניין אמירת 'ברוך הוא וברוך שמו' באמצע ברכות
העולה לתורה, דהא אין אומרים ב"ה וב"ש על ברכות שרוצה
לצאת בהם יד"ח, ועי' אלף המגן (על מט"א סי' תרכב ס"ג
בהגה), וראה אזמרה לשמך גיליון 67].

ד) מה הדין באופן שהעולה לתורה התעלף באמצע קריאת
התורה, ומביאים אדם אחר שיעמוד במקומו ליד הקורא בתורה,
האם העולה השני צריך לברך שוב את הברכה הראשונה או
שמברך רק את הברכה האחרונה.

הובחה מיסוד חיוב קריה"ת בחובת **ציבור, ודחייה**

והנה היה מקום לומר שהנידונים הללו תלויים בנידון האם
קריה"ת מוטלת על כל אחד ואחד או שהיא חובת ציבור
[ונפק"מ האם אדם שנרדם בעת קריה"ת צריך לחפש מניין אחר
לשמוע קריה"ת, ומדברי הסוגיא בסוכה נא: והתוס' שם מב'
שלא כל הציבור שמע את קריה"ת, וכן מהסוגיא בברכות ח

והראשונים שם מב' **שהוא חובת ציבור.** ועי' באה"ל (סי' קמו
ד"ה ויש) שתמה על כך, **שאם ישנה חובה על כל אחד ואחד**
לשמוע קריה"ת, אזי גם חובת הברכה מוטלת על כל אחו"א,
אך אם קריה"ת היא חובת ציבור אזי אין חובת ברכה על כל
אחו"א, אלא רק על הקורא בתורה משום כבוד ציבור. **אך אינו**
מוכרח לתלות כן, דיייתכן שאף אם חובה על כל אחו"א לשמוע
קריה"ת, אעפ"כ החובה לברך מוטלת רק על העולה לתורה.

הכרעת ההלכה בנידונים דלעיל

להלכה נראה עיקר שברכות העולה לתורה וכן ברכות
ההפטרה אינן מוטלות על כל אחד ואחד מהציבור [וכאו"א
יוצא יד"ח בברכות העולה מדין שומע כעונה], **אלא נראה**
שהברכות מוטלות על העולה לתורה ולהפטרה בלבד. אמנם
היכא שניתן לחשוש לשיטות האחרות, חוששים להן, וכפי
שיתבאר להלן בהכרעת ההלכה בכל אחד מהנידונים:

נידון א - נתבאר לעיל שנחלקו בזה המב"ט והפמ"ג בביאור
דברי הרא"ש והשו"ע, [והוכחנו דאף התוס' והרדב"ז פליגי בזה
על הרא"ש], **ולהלכה יכול למנות ברכות ששומע מהעולה**
לתורה למאה ברכות, ולכתחילה יענה עליהן אמן (משנ"ב סי'
מו ס"ק יד).

נידון ב - נחלקו בזה הראשונים. דעת רבינו יונה שאם לא בירך
העולה בקול רם, עליו לחזור ולברך כדי להוציא את אותם שלא
שמעו, אמנם רבינו יחיאל נסתפק בזה [כמובא בב"י ובשו"ע (סי'
קלט ס"ו)], וכן במאירי (מגילה כא, הו"ד בבאה"ל שם). אך
לדעת התוס' (סוכה נב.) נראה שהציבור לא צריך להקשיב
לברכות. ונראה דפליגי האם הברכות מוטלות אף על הציבור.
ולהלכה נראה שהמקילים ולא מקפידים לשמוע את הברכות
מפי העולים לתורה יש להם על מה לסמוך, שכן נראה פשוט
הסוגיא בסוכה נא (כמ"ש תוס' שם).

נידון ג - ברב"ן ובראבי"ה (הו"ד לעיל) מבואר שצריך העולה
לתורה ולהפטרה לכוון להוציא את הציבור בברכות שמברך, וכן
הציבור צריך לכוון לצאת, אולם מדברי שאר הראשונים נראה
שאין צריך [כן משמע מדברי התוס' (סוכה נב.), ושו"ת הרדב"ז
ואחרונים נוספים, הו"ד לעיל]. **ולכא' נראה דפליגי בנידון**
הנ"ל, האם הברכות מוטלות אף על הציבור. ולמעשה מנהג
העולם שאין מכווין העולים לתורה להוציא, ואין הציבור
מכוון לצאת [ויתבאר בס"ד באזמרה לשמך פרשת שמות].

נידון ד - דעת הרא"ש והר"ן ורבינו יונה שאם העולה לתורה
התעלף והעמידו אחר במקומו, העולה השני חוזר ומברך את
הברכה הראשונה, ואילו דעת הרמב"ם שאינו חוזר ומברך את
הברכה הראשונה. **ונראה שפליגי בנידון הנ"ל, האם ברכות**
העולה לתורה מוטלות על הציבור, אלא שהמברך מוציא את
הציבור יד"ח, או שאין הציבור מחוייב בהן כלל. לדעת הרמב"ם
כל אחו"א מהציבור צריך לברך, ועל כן כאו"א מהציבור יוצא ידי
חובה מברכת העולה לתורה, וממילא כבר נפטר העולה השני
בברכה שבירך הראשון ואי"צ לברך פעם נוספת, אך דעת שאר
הראשונים שחוזר ומברך משום שאין הציבור יוצא יד"ח בברכת
העולה לתורה, משום דחובת הברכה היא רק על העולה.
ולהלכה פסק השו"ע (סי' קמ ס"א) שחוזר ומברך משום
שחובת הברכה היא רק על העולה, והציבור לא צריך לצאת
יד"ח בברכה.

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 81

סוף דבר הכל נשמע – את האלוקים ירא!

מר חשוון תשפ"ג

דבר שקילקלו – בו נתקנו

הנה עץ הדעת נאסר לאדם הראשון לאכול את פירותיו, ואיזה מין אילן היה? נחלקו התנאים במסכת סנהדרין (ע, א) רבי מאיר אומר: **גפן היה**, שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין. רבי יהודה אומר: **חיטה היה**, שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן. רבי נחמיה אומר: **תאנה היה**, שבדבר שקילקלו – בו נתקנו, שנאמר ויתפרו עלה תאנה.

וצריך להבין את דברי רבי נחמיה, וכי מזה שהתכסו בעלה של תאנה, יש ראייה שקילקלו בתאנה? מה זה נוגע? ואולי קלקלו בתפוח? ואמנם הפשט הוא, למה התורה פירטה את מין האילן 'ויתפרו להם עלה תאנה' ולא אמרה 'ויתפרו להם עלה מן העץ' ומזה רואים שבאה התורה ללמדנו – שהם חטאו בתאנה, ובמה שקילקלו בו נתקנו. ומה הביאור שבדבר שקילקלו – בו נתקנו? כתב רש"י שמידת הקדוש ברוך הוא: שבאותו איזמל שהוא מכה – בו הוא מרפא, נס בתוך נס, כמו שנאמר (איכה ד) "ויצת אש בציון" ונאמר עוד (זכריה ב) "ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב".

כל הבריאה מתרחקת מהחוטא

והתוספות שם פירשו באופן אחר, בשם הבראשית רבה, משל לבן מלך שקילקל עם אחת משפחותיו, כיון ששמע על זה המלך, הוציאו חוץ לפלטרין שלו, והיה מחזור על הפתחים של שפחותיו, ולא קיבלו אותו, ורק אותה שקילקלה עמו, פתחה לו דלתיה וקיבלתה. כך בשעה שאכל אדם מפרי האילן הוציאו הקב"ה מחוץ לגן עדן, והיה מחזור על כל האילנות, ולא היו מקבלין אותו, ואמרו 'הנה הגנב שגנב דעת בוראו' ונאמר 'אל תביאני רגל גאווה' – רגל שנתגאה על בוראו 'ויד רשעים אל תנידני' ורק התאנה שאכל ממנה – פתחה לו דלתיה וקבלתה.

ואנחנו למדים מזה, שכשאדם חוטא, לא רק הקב"ה עוזב אותו, אלא גם כל הבריות לא יכולים להסתכל עליו, רח"ל, כמו שכתוב בסוף קהלת על הפסוק "סוף דבר הכל נשמע, את האלוקים ירא, ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם" ואמרו במדרש שם, מה הכוונה סוף דבר **הכל נשמע** "סוף דבורו של אדם, **הכל משמיעין את מעשיו**, כשר

האם יש חיוב על האב למול את בנו הגדול

המנ"ח במצות מילה (מצוה ב) הסתפק לגבי מצות האב למול את בנו, האם החיוב מוטל עליו גם לאחר שהגדיל הבן, או שהמצוה היא רק כשהבן קטן. ודייק ממחנינו שם שהמצוה היא רק על בניו "הקטנים" וכן דייק מהרמב"ם (פ"ה מהל' ק"פ) שכתב "מילת בניו הקטנים מעכבים אותו מלאכול בפסח, אבל מילת עבדיו, אפי' אם העבדים גדולים מעכבת אותו מלאכול הפסח" עכ"ל הרי שבמילת בניו כתב "הקטנים" דוקא, שרק בקטנים מוטלת עליו המצוה למולם, ולכן היא מעכבתו מלאכול בפסח, אבל מילת הגדולים שאינה מוטלת עליו לא מעכבתו מלאכול הפסח.

והקשה לי חכם אחד, ממה שכתוב בתורה (בראשית כז, כג) "ויקח אברהם את ישמעאל בנו, ואת כל ילדי ביתו, וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה, כאשר דבר אותו אלוקים" ובפסוק כ"ד נאמר "וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה, בהמולו את בשר ערלתו" הרי להדיא, דאף משהגדיל הבן חיוב אביו למולו, כדכתיב וימל את בשר ערלתם "כאשר דבר אותו אלוקים".

ואמרת בזה, דבאמת, הרי בגמ' יבמות (סב, א) למדו מהפסוק שאמר אברהם אל נערי "שבו לכם פה עם החמור" והיינו עם הדומה לחמור, שעבד אין לו חיים, ואמרו חז"ל דשני נערי היינו אליעזר וישמעאל [כפי שכתב רש"י בפרשת העקידה] וא"כ מבואר דגם לישמעאל היה

דין עבד, שהרי הוא בן הגר שפחת שרה, ואינו מתייחס אחרי אברהם, וא"כ נמצא שאין חיוב על אברהם למול את ישמעאל מדין בן, שהרי אינו בנו, והחיוב למולו היה מדין עבד יליד בית, וזה הרי ברור שחייב אדם למול עבדו הגדול, וכדאיתא להדיא ביבמות (מח, א) "עבד איש אפי' אם הוא איש" וכן ברמב"ם הני"ל, ומיושב היטב בעי"ה.

ואוסף דבר נחמד ששמעתי מפי כבוד מו"ר מרן הגאון ראי"מ שך זצ"ל, שאמר בשם הבית הלוי, דצריך להבין, מה ענין הלכה זו שעבד אין לו חיים לפרשת העקידה, ומדוע דוקא קודם שהלך אברהם לעקוד את בנו, נאמר שישמעאל הוא עם הדומה לחמור. וביאר בזה, שהשטן בתחילה בא לאברהם אבינו, וניסה להניא אותו מלעשות העקידה, כידוע מחז"ל, עד שעשה השטן עצמו נהר להפריע לאברהם אבינו, ואברהם אבינו לא שעה לו, עד שאמר הגיטו מים עד נפש, וכשראה השטן שאינו יכול לו, הלך ליצחק, וכשראה שלא יכול להם, חשב השטן בשינתו, לכל הפחות שלא יהיה לאברהם אבינו הרבה שכן, ורצה להקל לו את הנסיון, ואמר לו שזה לא כל כך נורא אם יעקוד את יצחק, כי יש לו עוד בן והוא ישמעאל, וא"כ זה לא בנו יחידו, ולכן בא אברהם אבינו ואמר, לא! ישמעאל הוא לא בני, כי הוא עם הדומה לחמור, שאין לו חיים, ורק יצחק הוא בני יחיד, ובכל זאת הוא מוכן לעקוד אותו.

אשרי משיביל אל דל

הסבא רבי ברוך זצ"ל היה מרבה מאד בצדקה, והיה מתרים את העשירים לתת לעניים, ואימץ לעצמו הרבה דרכים ותחבולות אין לשכנע ולגרום לאנשים להוציא כסף לצדקה. והיה מעשה שנפטרה אשתו של אחד מהעשירים הגדולים [ושמו ברוך עמר] שהיה עוסק במסחר של דגנים, וכל הידידים שלו העשירים באו להתפלל אצלו בבית תפילת שחרית, וסבא ידע מזה, והלך לבית של אחד העשירים בבוקר, וכשראה את רבי ברוך, מיד ניגש אליו ואמר, מה הביא אותך אליי בשעה כוז? וענה לו, אני יודע שתלך להתפלל בבית של ברוך עמר, ואני ביררתי שיש

יהודים בעיר שאין להם שמיכות להתכסות בקור של החורף, ואני עשה אחר התפילה מגבית גדולה, ואני רוצה שאתה תתחיל, ותתחייב הראשון אלף דולר, וככה המגבית יצליח. אמר לו העשיר, זה קשה לי אני לא יכול לתת סכום כזה, ענה לו רבי ברוך, אתה לא צריך לתת את הסכום, אבל בכל זאת תכריז שכן אתה נותן, כדי לזרז את כולם. רבי ברוך תמיד היה חנוק מהעול של הצדקות, שלקח על עצמו, לא יאומן הזכויות שהיו לו, ולא בכדי זכה לזרע בך השם, זה לא בא לאדם סתם, וכמו שאמר דוד המלך בתהילים "אשרי משכיל אל דל, ביום רעה יפלטוהו השם, גיבור בארץ יהיה זרעו, דור ישרים מבורך" כל מה שיש לנו הוא מהזכויות שלו. הייתי פעם בשבת, בעיר שדדות, ואמרו לי שיש שם אשה זקנה שמספרת הרבה סיפורים על רבי ברוך זצ"ל, הלכתי אליה, ושאלתי אותה, מה את מספרת על רבי ברוך? והיא אמרה לי, מה יש לספר? הרי הוא הציל את החיים שלי! אני באתי לכאן, לא היה לי כלום, לא דירה ולא אוכל, ורבי ברוך שכר לי דירה מכספן, ונתן לי כל חודש סכום כסף להתפרנס ממנו. לא בחינם זכה רבי ברוך לזרע ישרים מבורך, מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך.

ישמח ישראל בעושייו – בני ציון יגילו במלכם

ואמר להם, הרי אתם רואים כמה טובות עשה לכם הקב"ה, שהביא אתכם לארץ, ונתן לכם כרמים שלא נטעתם, ובתים שלא בניתם, וצריך להכיר טובה להקב"ה, ולכן אני רוצה לכרות איתכם ברית שלא תעזבו את השם, ואם רע בעיניכם, בחרו לכם את מי תעבדו, את האלוקים או את אלוהי האמורי, ואנוכי וביתי נעבד את השם. וצריך להבין מה הכוונה בסיום דבריו של יהושע, ואני וביתי נעבד את השם, מה זה שייך למה שאמר לבני ישראל.

וביארתי בזה, כיון שתכלית העולם הוא ישראל והתורה, אם בני יבחרו חלילה לפנות לע"ז חלילה, ולא לעבוד את השם, א"כ אין תכלית לבריאה, ולשם מה יתקיים העולם? ועל זה אמר יהושע, 'ואני וביתי נעבד את השם' אם אתם רוצים להתנתק מהקב"ה, אז לא יהיה קיום לעולם, אלא בזכות מה שאני וביתי נעבד אותך, שהקב"ה לא צריך אומה גדולה, ומספיק לו קומץ קטן שעובדים אותו באמת, ועבורם קיימת כל הבריאה.

וזה הביאור במה שאמר יהושע להשם (יהושע ז) אחרי שנפלו ישראל בעי, ומתו שם כ 36 איש, ואמר יהושע להשם, איך נילחם עם האויבים הרי כעת שאתה לא עימנו איך ננצח אותם, וכל מה שפחדו ממנו, כי אתה היית איתנו, והם ראו שיש כח עליון שמנהל את המלחמה, אבל עכשיו כשהרצית לכולם שעזבת אותנו, הם יבואו ויחסלו אותנו, ומה תעשה לשמן הגדול? והביאור בזה כנ"ל, שהרי אם יחסלו את עם ישראל, לא יהיה הצדקה ותכלית לכל הבריאה כולה, ומה תעשה לשמן הגדול, שמקיים את כל העולם.

ועל כן אנחנו שמחים בהקב"ה, שזכינו להיכלל בקהילה שלו, ואף שחלק מהיהודים עזבו את הקב"ה, וכמו שבכל הדורות היו כאלה, כמו בזמן ירעבם שהיו עגלי זהב, שהסית את ישראל לעובדם, ואנחנו אומרים לכל שאר האומה, אתם עזבתם את הקב"ה, אבל אנחנו עדיין עם השם, אתם לא נקראים קהל השם, ואנחנו נישאר במחנה של השם, ולא נעזבו אותו ואת תורתו, למרות שהתורה היא קשה, ודורשת מאיתנו להיות צדיק יסוד עולם, בכל זאת אנחנו עם השם ולא עזבנו אותו, וכמו שאמר אביה מלך יהודה (דה"ב יג) לירעבם, אנחנו שבט יהודה נשארו קהל השם, ולא כדאי לך להילחם עימנו.

ונראה לי שהשם ריחם עלינו בזכות התפילות, שראה איך היהודים היו בצרה והרשעים גזרו עליהם גזירות, ואפס עצור ועזוב, אין מי שיעמוד בפרץ, ולכן השם ריחם עלינו, ובדרך נס נתן ריווח והצלה ליהודים, ולמרות שבדרך הטבע 'הרשעים כים נגרש' וכשהרשעים היו בשלטון הם עשו הרבה דברים גרועים, ועוד תכננו לעשות הרבה יותר מכך, והשם חס עלינו, כיון שאנחנו לא עוזבים אותו, ונשארים עימו ועם תורתו, והקב"ה הרי הבטיח 'כי לא תישכח מפי זרעו' ובוודאי עם ישראל ישאר, והתורה תישאר, ובלא זה אין עולם. טוב להודות להשם ולזמר לשמן עליון, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות.

ונהנים ממנו עצה ותושיה – חכמתו ופקחותו של מרן הרב שך

ויותר מכך, הרי כידוע שמטבעו, הרב שך לא היה עילוי וגאון, אלא שהוא היה מתמיד גדול, ועמל שנים רבות בעיון התורה כל הזמן, וכך המוח שלו התחזק והשיג את חכמת התורה, וא"כ מניין הוא רכש את חכמתו הרבה בכל בענייני העולם.

אבל התשובה היא ברורה כפי שכתוב במשנה באבות "כל הלומד תורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ונהנים ממנו עצה ותושיה, חכמה וגבורה" והיינו שאדם שלומד תורה לשמה, הוא זוכה לתבונה יתירה, וכך נהנים ממנו עצה ותושיה בכל התחומים.

ובוודאי שמרן הרב שך היה עמל בתורה לשמה כל חייו, וכפי שכתב בפעם החיים מה הפירוש תורה לשמה – לשם התורה. וא"כ אדם שכל שעשועיו ותענוגיו ועיסוקו בעולם הוא 'תורה' הרי זה תורה לשמה.

וכמו שידוע הסיפור שהרבי בא להרב מבריסק ושאל לו שאלה, ולאחר כמה שעות מצא הרב מבריסק תירוץ, ושלח את בנו לומר את התירוץ לראש הישיבה, ואמר הבן: עכשיו מאוחר בלילה, ומסתמא הראש ישיבה כבר ישן, אמר לו הרב מבריסק, בודאי אינו ישן, כי אם היה לו תירוץ, היה בא לאמרו, ואם לא בא, בהכרח שנשאר בקושיא, ורי' אלעזר לא הולך לישון כשיש לו קושיא, זה היה כל מאווי של מרן הרב שך, ללמוד תורה ולהעמיק בה, זהו לימוד תורה לשמה, וכך היה כל ימי חייו.

הנה בשבוע האחרון היה קידוש השם גדול בעולם, שמאות אלפי יהודים הכריזו שהם במתנה של הקב"ה, ולא רוצים לעזוב אותו בשום אופן, וכמו כן ראינו את חסד השם עלינו, שנתקיים בנו "קרני רשעים אגדע, תרוממנה קרנות צדיק" שכל אלו שהרשיעו נגד השם ונגד תורתו, גדע השם את קרנם, חלקם נפלטו לגמרי, וחלקם איבדו את השפעתם ושוב לא צריכים אותם.

ושמעתי בשם אחד מהגדולים שכשאמרו לו את התוצאות של הבחירות, ענה על כך שראוי לומר "מזמור לתודה" להודות להשם על הניסים שעשה עימנו. ואכן צריך להודות להשם על ניסיו הגדולים, ולומר מזמור לתודה, אבל יש עוד פסוק שראוי לומר "ישמח ישראל בעושייו, בני ציון יגילו במלכם" שראוי לשמוח בחסד השם עלינו, שרומם את קרן ישראל, וראוי לידע שהקב"ה גם שמח בתוצאות הללו, שניכר לכל, שכל כך הרבה יהודים דבקים בהשם ובתורתו, וזה שמחה גדולה, 'ישמח ישראל בעושייו, כי רוצה השם בעמו, יפאר ענווים בישועה' ועל כן נתן לנו ישועה גדולה, ויה"ר שיתקדש שמה רבא.

ונראה לי שיש כאן שתי חלקים, החלק הראשון שיש ציבור גדול של יהודים, שנשארו עם הקב"ה ולא עזבו אותו. גם אלו ששומרים תורה ומצוות, וגם מי שלא ממש שומרים ת"מ, ובכל זאת איכפת להם שלא יצאו נגד התורה, ונגד היהדות, ודוקא בתקופה האחרונה שהיו כאן בשילטון אנשים שהם חלק מהערב רב, ונלחמו בתורה בכל הצדדים, בכל מה שיכלו, אם זה בשמירת שבת, אם זה בענייני קדושה, שרצו לתת מקום ולגיטימיות לדברי תועבה, כגורעים שבאומות, אי! כמה זה מרגיז את הקב"ה טומאת עריות! וכמו כן איסור עבודה זרה מרגיז מאד את השם! וכיום אמנם אין ע"ז בארצינו, אבל הם מפיצים אפיקורסות, כמו אצל הרוסים שכולם כופרים ברבש"ע, שכן חינוך אותם בביה"ס, שאין דבר כזה אלוקים, עפ"ל, וכן כל אחד יכול להתנהג בעזות, ולעשות ככל העולה על רוחו.

והנה כנגד אנשי הממשל שהיו כאן בתקופה האחרונה, עכשיו באו להקב"ה בערך כשש מאות שבעים אלף יהודים, ואמרו להשם, אנחנו איתך, ורוצים את תורתך! תעזור לנו לסלק את הממשלה הזו, והקב"ה שמע לנו, לגדוע את הרשעים, ולהרים את קרן הצדיקים.

וחלק נוסף יש כאן, שהרי השם ברא את כל הבריאה בכדי שיהיה מי שיעבד אותו בתחתונים, וכמו שאמרו חז"ל, בראשית – בשביל ישראל, ובשביל התורה שנקראו ראשית, ואם אין ישראל, כל תכלית הבריאה לא קיימת. וכיום רוב בני ישראל לא נמצאים עם השם, והעולם לא קיים עבורם, ובכל זאת כעת באו מאות אלפי אנשים והכריזו - אנחנו עם השם, וממילא יש תכלית לבריאה, ויש סיבה לעולם להתקיים.

ועל דרך זה ביארנו את הפסוק בסוף ספר יהושע (כד) שיהושע ראה שהזקין ולא ידע את עיתו, ואסף את הזקנים והשוטרים וכל ישראל,

הנה ידוע שהרבי מרן הרב שך, מלבד מה שהיה חכם גדול בעיון ועומק התורה (והרב מבריסק העיד עליו, שהוא היחיד שמבין טוב את הספר חידושי ר' חיים) היה לו גם כן חכמה מופלאה בענייני העולם, והיו פונים אליו הרבה מבני ישראל, ומתיעצים איתו בהמון נושאים, והוא קיבל החלטות, וענה תשובות חותכות וברורות, בכל תחום.

וכל העולם נהנה מהעצה שלו, כי ראו כולם שהעצה שלו מועילה, והיה אחד ששאלו אם לילך לעיר פלונית לרבנות או להישאר בעיר שלו, ויעץ לו שלא ללכת, ולאחר זמן הבין כמה עצתו היתה נבונה. וכמו כן התפרסמו הרבה סיפורים על אנשים שנהנו מאוד בעצותיו, שהיה ממש כשאילה באורים ותומים, והיה יורד לעומק הדברים. וזכורני שפעם נכנסתי להרב שך ושלמה לורנץ יצא מהחדר שלו, והוא היה מלא התפעלות, ואמר לי איי! איזה שכל! איזה ראייה מפקחת!! וסיפר לי, שהרבה פעמים היתה לו שאלה מה להגיד בכנסת, והוא עלה להרב שך, והוא ענה לו בכל פעם מדויק מה להגיד, ותמיד הוא כיוון לאמת, שהוא ידע לזהות מה תהיה התגובה של שאר החכמים ולפי זה הדרך אותה מה להגיד.

ולכאורה הרי זה פלא עצום, אדם ששקוע בתורה כל חייו, איך היתה לו חכמה כ"כ גדולה בענייני העולם? ואיך ידע להבחין בטבעי בני-אדם? והיה בקי בכל הנושאים על בוריים?

עם הדומים לחמור

הם חיו ליד האדם הגדול בענקים, יכלו לראות את השראת השכינה, אבל המבנה הטופוגרפי של הרי המוריה קסם להם יותר. קווים לדמותם של ישמעאל ואליעזר שנשארו לשבת עם החמור

לא, אין כוונתנו למלחמות מדיניות או הסכמי שלום וכיוצא בהן, אלא אירוע שנעשה באופן פרטי ותפס את כל לב האנושות בכדור הארץ.

מסתבר שרוב הנשאלים יצביעו על יום נחיתת האדם על גבי הירח. זה היה יום שנצרב בתודעה, עמוק. כל אדם זכר היכן היה בעת שנודע לו על הדבר הנפלא הזה, בן תמותה, ילוד אישה, צועד על אדמת הירח!

מה נשאר מאותם צעדים על הירח? מאומה. ייתכן שיש טכנולוגיות שהתפתחו בעקבות התחרות להגיע לחלל, ייתכן שנלמדו מחקרים ונדגמו ממצאים. בפועל, הצעדים שריגשו מיליארדי בני אדם, לית בהו מששא.

ולעומתו, מעשה האב הזקן העוקד את בנו יחידו כי כך ציווהו הבורא, היה מעשה ששינה ועיצב מחדש את כל העולם, למשך קרוב לארבעת אלפים שנה, ועד עצם היום הזה אנו אוכלים מפירותיו ועקדת יצחק היום לזרעו תזכור. עד היום!

אם יהודי מצליח להתרומם ולהתגבר על ניסיון, זה בגלל כוחות הנפש שהטביעו אברהם ויצחק בצאצאיהם אחריהם, להיות מלומדי מלחמה. עד היום.

ראו אד תלולה

ועכשיו נשוב לאליעזר וישמעאל, היכן הם היו במעשה העקידה.

התורה מתארת את השיח בין אברהם ליצחק, בקצרה. מה שהטריד את יצחק, על מה יחול הקרבן, איך יקריבו בפועל את העולה, אם אין כאן שם לעולה.

לעומתו, ישמעאל ואליעזר מרודים בדבר אחר. הנסיעה עוברת עליהם בטוב, אין להם את רגשות הרוממות לקראת המצוה, הם רק מתעניינים על המסלול, היכן החר המתאים לקיום העקידה.

על אף שפרשת העקידה נסובה סביב האב ובנו שנמסעו להר המוריה, הבן להיזבח ואב לזכות, מכל מקום ארבעה אישים הוזכרו בפרשה הזו. אברהם ויצחק, ישמעאל ואליעזר.

דווקא משום שהאחרונים – ישמעאל ואליעזר – הוזכרו בפרשה, וכמעט ללא שייכות לגוף המעשה, למדנו כי יש לדרוש אותם ולהבין את מקומם בתוך כל מעשה העקידה, כי לא לחינם הוזכרו.

אברהם שואל את יצחק, למרגלות הר המוריה, האם רואה הוא מאומה על אחד ההרים. יצחק מאשר שרואה 'כמו אש'. לעומתו, ישמעאל ואליעזר לא רואים כלום. 'ויאמרו לא נחזה, רק מהמור. ענה, שבו פה עם הדומים לחמור, ואני והנער להשתטח' (פיוט 'עת שערי ציון', על פי ב"ר נז, ב).

והדמיון כאן לא ברור.

שני אנשים שגדלו בצלו של אברהם אבינו, יכלו להגיע למדרגות נישאות וגבוהות, ותחת זאת עסקו בזוטות והבלות. כעת עיני הבשר שלהם כהו מלראות את ה'אור צץ בהר המור', רק יצחק רואה אד תלולה. אברהם רואה את כהות עיניהם, וחורץ דינם, 'שבו לכם פה עם החמור' – עם הדומים לחמור.

איך נכנס כאן חמור?

אם הם לא ראו, המשל עליהם צריך להיות מדבר שאינו רואה. על חמור לא שמענו שאינו רואה ואינו מבחין באשר נמצא לפניו.

ואם הם דומים לעיוור ולא לחמור, מדוע המשילם אברהם לחמור?

צעד גדול לאנושות?

חשוב להעמיד בפרופורציות את המעשה הנורא הזה, של אב העוקד את בנו.

לשם משל; שאלו נא אדם מבוגר, מגיל שישים שבעים, מה היה המאורע שהכי הסעיר את העולם במאה השנים האחרונות.

אברהם שואל אותם אם רואים אד תלולה, רק בגלל ששם בדיוק הייתה נתונה דעתם, הבין שרק משם אפשר לשוחח עמם.

אמרנו לא פעם, יש יהודי שלומד את פרשת המבול ומשקע דעתו בהבנת המאורעות, אליבא דרבי אליעזר או אליבא דרבי יהושע, מה התכוונה התורה במניין הימים, ומתי בלה הגשם. ויש יהודי שלומד את פרשת המבול, ודעתו נתונה היכן זה 'הרי אררט', והאם נותרו שרידים מעצי התיבה.

יש יהודי שמתכוון ליום מתן תורה בסילודין, מוסיף על סדריו קדושה על קדושה, וחברו טרוד בבירור מקומו של הר סיני שפקעה קדושתו, האם מדובר בהר ליד ירדן או ליד ערב הסעודית.

ה'חוש' הזה, להתעסק תמיד בדברים הכי לא חשובים והכי לא משמעותיים, הם אכן יסוד במשנתם של ישמעאל ואליעזר, זו תמצית הווייתם, להיות ליד ולא להיות בתוך. לבוסס את הרגליים במאומה, ליצור 'עסק' משום דבר, והיצר חוכך את ידיהם בהנאה, הנה לו הצלחה מרובה. שבוע אחר שבוע חולף, והאיש לא עשה כלום עם עצמו, נותר קטן כשהיה.

הלנו אתה אם לצרינו

יהושע עובר עם בני ישראל את הירדן. ביריחו הוא פוגש את מלאך ה' ניצב לקראתו, וזה השיח הראשון שערך יהושע עם אי מי, שאינו מהעם שעבר איתו את הירדן – 'הלנו אתה אם לצרינו'.

ביאור השאלה ברש"י, הוא פלא. רש"י מעתיק את לשון התרגום במדויק, לא מוסיף ולא מחסיר; 'הלמסעדנא אתיתא'. דרכו של רש"י לכתוב 'כתרגומו', או לשלב את התרגום עם הפירוש.

כאן רש"י לא שילב ולא הוסיף, רק העתיק מילה במילה – 'הלמסעדנא אתיתא'. כי אכן שם זה התרגום המילולי של השאלה. אם אתה לנו, באת לעזור לנו. אם אתה לא לנו, בהכרח שבאת להפריע ולהיות לצרינו.

שמן תורק שמך

כל ידיעה שנוספת לאדם בחיים, כל ראייה שרואה וכל שמיעה ששומע, שתי אפשרויות לה. או שהיא מקרבת אותו בעבודת ה', או מרחיקה. כמו חבית המלאה עד גדותיה. אם אבנים בתוכה, יחסר מקום עבור שמן או יין. אם אין אבנים, יש מקום לשמן ויין.

טבעו של החמור, לשאת את המשא הניתן עליו, בלי לבדוק בציציותיו. אחת היא לו אם ירכיב את שוטה הכפר או את החכם באדם, עבורו המשקל זהה. אין מושג לחמור אם כעת נמצאים בהליכה או בחזרה, או המשא נחוץ או לא, אין לו אלא את יראת השוט וההליכה האינסופית. הידיעה שלו מסתכמת בכך שיש משא על גבו וזהו.

אתם ישמעאל ואליעזר, רואים מחזה. רואים יהודי קשיש המתאמץ להקריב את בנו לעולה, וכל מה שמעניין אתכם על איזה הר מדובר?? כאן נגמר עולם המושגים שלכם, שדה ראייה המקיף כדי חגירת הציפורן ותו לא!!

ויאמרו, לא נחזה רק מהמור

החיים מלאים רגשות קודש, קרבת אלוקים. עמוסים למכביר זמנים נעלים, עתות רצון ועתות של סיעתא דשמיא. יצר מיוחד יש להסיט את ההתבוננות מאותו רגע.

זמן תקיעת השופר בעת סיום הנעילה מעורר את מידת הרחמים, מלווה את השכינה לרקייע השביעי, מזווג את המידות הכי עליונות וגבוהות, ואנו עסוקים במעקב אחר השעון, לראות כמה שניות ארכה התרועה הגדולה והאם הצליח התוקע לעקוף את משך הזמן שתקע שנה שעברה, עד אשר דודי חמק עבר, איבדנו את היום הקדוש.

אוי לנו כי פנה יום.

אוי לנו אם יפנה יום.

אוי לנו אם לא נראה ולא ניקח את היום.

אוי לנו אם נסתכל על ההר והמהמור במקום על ה'אד תלולה', ונישאר שם עם החמור.

לעילוי נשמת

האשה הכבודה והצנועה

מרת תמרה בת אסיה מיכל'ס מסאנדילוב ע"ה

יום היא צ"ט מרחשון

ת.נ.צ.ב.ה.

נפשה בטוב תלין וזרעה יירש ארץ

ברכת מזל טוב

לאיש רב פעלים לתורה ותפילה ר' יוסי די"ו

ליום הבנס בנו היקר חיים די"ו

בנועם עול תורה ומצוות

יזכו הוריו לרוות ממנו ומכל יוצאי חלציהם רוב נחת

ברוח וגשם כל הימים

פרשת וירא תשפ"ג

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

שומר שאיבד את המפתח היחיד למכונת

שאלה

א. ראובן תושב ירושלים שאל או שכר משכינו מכונת בשביל ליסוע עמה לים, ולא שמר כראוי על מפתח המכונת, והוא אבד לו שם. כשהתקשר לבעל המכונת ליידע אותו על כך, השיב לו שזה היה המפתח היחיד שלו, ולכן שיזמין פורץ למכונת שיפתח אותו. הפורץ שבר את מנעול המכונת, והחליפו למנעול חדש עם שלוש מפתחות, וגבה בתמורה תשע מאות שקל. נציין, שלשכפל מפתח אחד בחנות עולה חמישים שקל בלבד.

מי צריך לשלם עבור תיקון הפורץ?

והאם יש הבדל בין אם השוכר ידע מראש שזה המפתח היחיד או שלא ידע מכך?

ב. מה הדין במקרה דומה, אם אדם הזיק לחבירו בכוונה או שלא בכוונה מפתח למכונתו שהיה מפתח היחיד שלו. וגם במקרה זה עלות פריצת המכונת, והחלפת מנעול חדש הסתכמה בתשע מאות שקל. כמה ישלם לו המזיק?

תשובה

א. בנידון השאלה הראשונה, צריך ראובן לשלם תשע מאות שקל עבור הפורץ. אולם יכול לקזז מכך מאה שקל עבור שני המפתחות הנוספים שנותן לבעל המכונת, מאחר והעלות לשכפל כל מפתח היא חמישים שקל. כך שלמעשה ישלם לו שמונה מאות שקל, בתוספת שלושת המפתחות שקיבל מהפורץ.

אין הבדל בחיוב התשלום, בין אם ידע השואל או השוכר מראש שאין לבעל המכונת מפתח נוסף או שלא ידע מכך. 1.

ב. בנידון השאלה השניה לגבי מזיק, ישלם המזיק לבעל המכונת חמישים שקל בלבד, כשווי העלות לשכפל מפתח בחנות.

אך אם ידע המזיק מראש, שמפתח זה הינו היחיד שיש לבעל המכונת, ולמרות זאת הזיקו בכוונה - חייב בדיני שמים לשלם לו שמונה מאות שקל [לאחר קיזוז שני המפתחות הנוספים שנותן לו].

אולם אם זה היה בשגגה וללא כוונה - פטור המזיק גם בדיני שמים מלשלם לבעל המכונת מעבר לחמישים שקל. 2.

מקורות

מהו החיוב של שומר כלפי בעל החפץ

1. ישנו הבדל מהותי בין חיובי שומר, לחיובי מזיק. כל שומר מתחייב לבעליו בעת קבלת השמירה, להחזיר לו את החפץ שקיבל לשמור באותו מצב שקיבלו בעת השמירה. לפיכך בנידון השאלה הראשונה, ראובן נחשב שומר על המכונת אותה הוציא מרשות בעליה לרשותו, וגם על המפתח שלה. ולכן בעת קנין השמירה, הוא התחייב לבעליה להחזיר לו את המכונת באותו מצב שקיבלה. ובכלל זה - שיתן לו מפתח שיוכל להיכנס למכונתו ולנהוג בה. וכשאיבד השוכר את המפתח - כעת הבעלים אינו יכול להשתמש במכונתו.

ולכן לא מבעי אם המכונת נמצאת עדיין ליד הים, שכעת אין לבעליה שגר בירושלים אפשרות מעשית ליסוע עמה. אלא אפילו אם מצא דרך להחזירה ליד בית בעליה, למרות זאת, מכיון שהשומר לא החזירה לו באותו מצב בה קיבלה, וכפי שהתחייב לבעליה, והיות וכדי להחזירה למצב שקיבלה צריך להזמין פורץ עם כל המסתעף מכך, שעלותו תשע מאות שקל. לכן כל העלות הזאת חלה על שוכר המכונת בלבד. ואינו יכול לומר לבעל המכונת - הרי שלך לפניך, כי התחייב להחזיר לו מכונת שניתן להיכנס אליה. אלא שיכול לקזז מסכום זה את שווי שני המפתחות הנוספים שנותן לבעל המכונת, ולכן ישלם לו שמונה מאות שקל בלבד.

ולפיכך אין שום נפקא מינה אם השוכר ידע שזה מפתח יחיד של בעל המכונת או שלא ידע מכך. כי איננו דנים על המפתח שאיבד, אלא על המכונת שהתחייב להשיב לבעליה באופן שתהיה ראויה להיכנס אליה וליסוע עמה.

הדין כשיש מפתח נוסף

ולכן אפילו אם יש לבעל המכונת מפתח נוסף בביתו, החיוב להביא את המפתח השני למקום המכונת - חל על ראובן בלבד. כי כך הוא התחייב לבעליו בעת קבלת המכונת, שיחזיר לו את המכונת לאותו מקום שממנו לקחה, ובאותו מצב שקיבלה, למעט הבלאי שנובע מחמת ההשתמשות הסבירה במכונת. לפיכך אם בעל המכונת או כל אדם אחר מוכן ליסוע במונית

כדי להביא לשוכר את המפתח השני מירושלים למקום חניית המכונית, ורוצה בתמורה לכך שלש מאות שקל - עלות זו תחול על השוכר בלבד. ובנוסף לכך ישלם השוכר לבעל המכונית עוד חמישים שקל כפי שווי מפתח המכונית שאיבד.

כיצד מתבצעת שומת נזיקין

2. מבואר בב"ק (יא.), ובשו"ע חו"מ (סי' תג, א) שצורת שומת נזיקין היא - כמה היה שווה החפץ שניזוק לפני הנזק, וכמה הוא שווה לאחר הנזק, ואת ההפרש ביניהם ישלם המזיק. לפיכך בנידון השאלה, הרי מעשה המזיק היה במפתח ולא במכונית - שנשארה במקומה כפי שהיתה לפני איבוד המפתח. והמזיק איבד מפתח שלפני הנזק היה שווה חמישים שקל לשכפלו בכל חנות, וכל אדם כולל בעל המכונית היה משלם לפני הנזק סכום זה כדי לשכפלו בחנות. נמצא כשהמזיק איבדו או הזיקו, הפסיד לבעליו שוויות של חמישים שקל בלבד. וכל הנזק העקיף שנגרם לבעל המכונית אח"כ כתוצאה מאיבוד המפתח - איננו בגלל שהמפתח שהוזק היה שווה בזמן הנזק יותר מחמישים שקל, אלא שמסיבה צדדית היות ולא היה לו מפתח נוסף, יעלה לו כעת להיכנס למכוניתו תשע מאות שקל. והרי בנידון דגן המזיק לא עשה שום פעולת נזק במכוניתו שחנתה במקום אחר, שנחשבת כחפץ אחר מהמפתח. וכמו כן הוא לא קיבל שום אחריות שמירה או כל אחריות אחרת על המכונית. לפיכך כשהנידון הוא על פעולת נזיקין, שומת הנזק מתייחסת אך ורק לחפץ שהוזק בפועל, כמה אותו חפץ שהוזק היה שווה לפני הנזק וכמה שווה כעת לאחר הנזק.

ראיה ליסוד זה

וכבר כתב הראב"ד (פרק ז מחובל ומזיק הל' ז) וז"ל: אין אדם המזיק מתחייב לשלם ממון - אלא אם כן יעשה פעולת נזק - בגוף הדבר הניזוק, ע"כ. והסכים עמו לדינא הרא"ש (ב"ק פ"ט, סי' יג), וזוהי גם שיטת התוס' (ב"ק כו: בד"ה קדם וסילקו). ואפילו שהרמב"ם שם חולק על הראב"ד, וזוהי גם שיטת הרי"ף שצויינה בתוס' שם, ולדבריהם בנידון דגן אם המזיק פשע במעשיו, וכל שכן אם התכוון במזיד לגרום לבעל המכונית את הנזק הגדול, הוא חייב גם בדיני אדם, על כל פנים ודאי שהמזיק יוכל לומר קים ליה כראב"ד, התוס', והרא"ש - ויהיה פטור מלשלם יותר מחמישים שקל, כפי שווי המפתח שהזיקו.

גדר החיוב בדיני שמים

אמנם ביחס לדיני שמים, אם המזיק ידע מראש שזהו המפתח היחיד שיש לבעל המכונית, ואיבד אותו כדי לגרום לבעליו נזק גדול, במקרה זה הוא חייב בדיני שמים לשלם לו שמונה מאות שקל. כחיוב שקיים בכל גרמא בנזיקין. ואין בי"ד יכול לחייבו לשלם זאת. אך אם המפתח אבד לו בשגגה, במקרה

זה מבואר במאירי בתחילת פ' הכונס בב"ק, שאפילו לדעת הרמב"ם אין חיוב לא בדיני אדם, ולא בדיני שמים, לשלם על הנזק העקיף שנגרם כתוצאה מכך. ולכן למסקנה לכל הדעות, אם הזיק בשגגה למפתח היחיד, ולא התכוון לגרום לבעליו את הנזק העקיף בסך שמונה מאות שקל הנוספים - ישלם המזיק רק חמישים שקל כעלות המפתח שאיבד, ופטור אפילו בדיני שמים מלשלם לבעליו את שמונה מאות השקל שהפסיד לו באופן עקיף.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

ה"הכנסת אורחים" של לוט

"ויהי בשחת אלוקים את ערי הכנע - ויזכר אלוקים את אברהם - וישלח את לוט מתוך ההפיכה" וכו' (יט, כט). וברש"י הביא מהמד"ר שהקשה, מה הקשר בין זכירתו של אברהם ללוט? ותירץ, שלוט ידע ששרה היא אשתו של אברהם, ולמרות ששמע שאברהם אמר לפרעה מלך מצרים שהיא אחותו, הוא חס על חיי אברהם ולא גילה לפרעה שהיא אשתו, לפיכך חס הקב"ה עליו והציל את חייו בהפיכת סדום, ע"כ.

והקשו על כך בעלי המוסר, הרי ללוט היתה זכות גדולה מכך, בזה שמסר נפשו וסיכן את חייו עבור הכנסת אורחים למלאכים שהגיעו לבקרו בסדום. וא"כ למה זכות גדולה זו לא גרמה לו להינצל מהפיכת סדום? ותירצו, שאת ההקפדה על מצוות הכנסת אורחים, למד לוט מאברהם, ולכן למרות מסירות נפשו, אולם למעלה הגדולה הזאת לא הגיע לוט כתוצאה מעבודה עצמית, אלא מחיקוי מעשי אברהם. ולכן למרות המעלה הגדולה שבכך, עדיין אין זכות זאת ראויה להצילו מהגזירה.

לעומת זאת בזה ששתק ולא גילה לפרעה שאברהם הוא בעלה של שרה, למרות שידע שאם היה מגלה זאת - פרעה היה מעשירו בכסף וזהב רב, והרי דברים אלו חמד לוט במיוחד, ולשם כך נפרד מאברהם ובחר לגור בסדום כמבואר בפ' לך לך (יג, ט). לפיכך מאחר ולמעלה זו הגיע לוט מחמת עבודתו העצמית על מידותיו, דבר זה נחשב מאד בשמים, ובזכות זה זכה להינצל מהפיכת סדום.

טעמים נוספים למה לא הוזכר ללוט זכות הכנסת האורחים

והנה בנוסף לדברי רבותינו בעלי המוסר, נלע"ד שאולי ניתן לומר שתי סיבות נוספות, למה לא הוזכר ללוט מסירות נפשו עבור הכנסת אורחיו המלאכים, להינצל מהפיכת סדום.

אורחים, ומייחסים זאת אליו. וכן מבואר בגמ' בבא מציעא (פז, טז) שבזכות מעשהו של אברהם - זכו בני ישראל כשיצאו ממצרים: למן, ולבאר המים, ולשליו וע"ש.

הספק במניעיו של לוט לקיים הכנסת אורחים

סיבה שניה בדרך אפשר בלבד. ויתכן שלמרות שהדבר איננו נכון לגבי לוט, אולם עצם הדברים שיובאו להלן לענ"ד נכונים במקרים אחרים, ועלינו ללמוד מכך כיצד להתנהג במקרים דומים.

יש לדון, האם הסיבה שלוט מסר נפשו להכניס את המלאכים לביתו למרות שידע שבכך הוא מסכן את חייו, נבעה בגלל רצונו לקיים את מצוות הבורא ית"ש, וכפי שנהג אברהם אבינו לקיים מצווה זו רק בתור עבודת ה' ית"ש, ולצורך זה העדיף אברהם אפילו להפסיק את דיבורו עם הקב"ה, כמבואר ברש"י בפרשתינו (יח, ג) וע"ש. או שהסיבה לקיום הכנסת האורחים ע"י לוט נבעה - בגלל אידיאולוגיה שלוט האמין בה, שיש במעשה זה דבר ערכי וחיובי שמועיל לאנושות, ולצורך האמונה בתאוריה הזאת צריך גם למסור נפש. וכמו שהיינו עדים במרוצת הדורות עד ימינו אנו, שמליוני אנשים ובכללם יהודים רבים מסרו נפשם, ועדיין מוכנים למסור נפש עבור דברים שמאמינים בהם. וכמו שהיה בתקופת הקומוניסטים ברוסיה. וכן מליוני אנשים מיוזמתם התנדבו להילחם ולסכן את חייהם בחו"ל - עבור הפיכה שלטונית במדינה מסויימת וכיו"ב. או שישנם יהודיים שאימצו איזה שהיא מצווה מהתורה, והפכו אותה כאמונת חייהם, ומוכנים לשם כך לסכן את חייהם ולמות עבור קיומה, וזאת למרות שבמקרים רבים אסור על פי גדר ההלכה לסכן חיים עבור קיומה. כלומר, אע"פ שלקחו את אמונתם בקיום המצוה זו מחמת התורה, אולם לאחר מכן הם ניתקו אותה מגדרי התורה, ועשו אותה כאמונה אישית ואידאולוגית, ומוכנים מעתה למות עבורה, גם באופנים שהתורה אוסרת לסכן חיים עבור כך. או שמצווה במקרים מסוימים להתפשר עם האויב כדי למנוע שפיכות דמים.

חומרת רצונו של לוט להפקיר את בנותיו

והנה מהתנהגותו של לוט כפי שהתורה כותבת בהמשך הפסוקים, לכאורה יש מקום להסתפק, אולי כל מסירות נפשו וסכנת חייו של לוט עבור הכנסת אורחים למלאכים, לא נבעה בגלל רצונו לקיים רצון ה' ית"ש, אלא מסיבות אידאולוגיות בלבד, שלוט האמין בהן כישרות אנושית. והגורם להסתפק בכך הוא, מהמבואר בפרשה (יח, ח) שלוט אמר לאנשי סדום הרשעים שצרו על ביתו, שמוכן כדי להציל את אורחיו, להפקיר להם את שתי בנותיו שהיו באותו הזמן מאורסות,

ונקדים תחילה, היות ולמעשה אין לנו שום השגה בגדלות האנשים שמוזכרים בתורה, ובפרט בלוט שהיה אחיה של שרה אמנו, וממנו יצאו האימהות של מלכות בית דוד: רות המואביה, ונעמה העמונית. לכן כל האמור להלן הינו בדרך אפשר בלבד, ועדיין הדברים צריכים עיון.

סיבה אחת הינה, על פי הגמ' בב"ק (סא:) שביארה מה שכתוב בשמואל (ב כג, טו) שדוד המלך התאוה לשנות מים מבאר המים שבבית לחם. פירוש אחד בגמ' שם הינו, שדוד הסתפק, האם מותר לו לשרוף גדיש של שעורים ששייך ליהודי, כדי להרוג את הפלשתים שהתחבאו בו, ורצה שישאלו את הסנהדרין שישבו בבית לחם, אלא שלצורך כך היו צריכים השליחים לעבור דרך צבא פלשתים ולסכן את חייהם. ושלושה מגיבורי דוד סיכנו מעצמם את חייהם והלכו לסנהדרין, וחזרו עם תשובה, שלכל אדם מותר להציל את חייו ע"י הפסד ממון חברו, ובתנאי שאח"כ ישלם לחברו את הפסדו הממוני, אבל מלך יכול לעשות כך אפילו מבלי לשלם לניזק על הפסדו.

והנה למרות שהגמ' מביאה את ההלכה הזאת, אולם היא לא מזכירה את שמותם של שלושת גיבורי דוד, שסיכנו את חייהם לצורך בירור ההלכה. משום שהתורה דרכה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום, ואינה מעוניינת שאדם יסכן את חייו לצורך ידיעת הלכה מסוימת. ואע"פ שלא כתוב בגמ' שהם עברו במעשיהם על איסור, ויתכן שהיה מותר להם לסמוך על גבורתם, ולכן גם ההלכה שהביאו מהסנהדרין, נקבעה כהוראה לדורות, אבל אין ראוי להזכיר את עושי המעשה לשבח, כי לא באופן הזה רוצה התורה שילמדו את הלכותיה.

לאור האמור, יש לדון שאולי אע"פ שסיכון חייו של לוט למען מצוות הכנסת אורחים, יש בו מעשה מצוה גדול, ומגיע ללוט שכר רב על כך, אולם מצוות עשה שנעשתה ע"י סיכון חיים, עדיין יש בכך גם חסרון בדרכי קיום מצוות התורה. כמו שלמדנו מהמעשה עם שלושת גיבורי דוד המלך, ולכן התורה וחז"ל לא יכולים לייחס ללוט מצוה זו שתציל אותו מהפיכת סדום. ועדיין צריך עיון בדבר שאולי יש מקום לחלק בין לימוד תורה תוך סיכון החיים לבין קיום מצווה בסיכון החיים. [ועיין במהרש"א, חידושי אגדות למהר"ל, ובבן יהוידע בביאורם לגמ' שם].

לעומת זאת אברהם אבינו לא סיכן את חייו למען הכנסת אורחים למלאכים, אלא רק הצטער צער רב כשקיימה, בגלל כאביו מהמילה, ובגלל חוס השמש המיוחד שהיה באותו היום. ולכן לגביו קיום המצווה נחשב - שנעשתה על ידו עבודת ה' גדולה, ומעשהו מוזכר בתורה, ובחז"ל לשבח. ולומדים ממעשה אברהם, הלכות רבות ששייכות לקיום מצוות הכנסת

כמבואר ברש"י (פסוק יד ד"ה לוקחי בנותיו), כדי שהרשעים יתעללו בהן. וזאת אע"פ שבנותיו היו מקודשות לחתניהן ודינן כאשת איש לכל דבר, למרות שעדיין לא נישאו. וע"פ ההלכה, מי שחי עמן חיי אישות - חייב סקילה, שהיא החמורה מבין ארבעת מיתות ביה"ד. וכמו כן אם כל אנשי סדום היו מתעללים בהן, קרוב לודאי שכתוצאה מכך היו הורגים אותן, וכפי שקרה אצל הפילגש בגבעת בנימין כמבואר בספר שופטים (יט, כה-ל).

והנה ביאר שם הרמב"ן (בפסוק ח) שמעשה זה של לוט נבע - מרוע לב, רשעות, והפקרותו של לוט בכל מה שקשור לעריות והמסתעף מכך וע"ש. והביא שם הרמב"ן ראיה לדבריו, מהמדרש תנחומא (יב) שכתב: שבנוהג שבעולם - כל אדם מוסר את נפשו להציל את אשתו או בנותיו מפני הרוצים להתעלל בהן, ואפילו שמסכן בכך את חייו. ואילו לוט נהג הפוך, ומסר אותן מרצונו לרשעים הללו שיתעללו בהן, מבלי שיבקשו זאת ממנו. ונוסיף עוד, שזה נעשה למרות שדינם היה כבר כאשת איש, ותוך כדי סכנת חייהן, ולקיחתן בעל כורחן ובניגוד לרצונן, בבחינת האיסור "גונב איש - ומכרו" וכל המסתעף מכך.

והנה ברור שכל רצונו של לוט להפקיר את בנותיו למען כבוד אורחיו - הינו בניגוד לתורה, וכרוך באיסורי תורה החמורים ביותר, שחייבים עליהם עונש מיתה. ובודאי באופן הזה - אסור לקיים שום לאו או מצוה מהתורה, וכל שכן שלא מצוות עשה של הכנסת אורחים. כמו כן ברור, שכל מה שכתבנו בחומרת מעשה לוט בבנותיו - לא נעלם מעיניו. ועל כרחק או שהדבר נעשה בשגגה מצד לוט. או חמור מכך, שקיום מצוות הכנסת אורחים אצל לוט היתה אידיאולוגיה שהאמין בה, ולצורך תאוריה זו היה מוכן מתוך רשעות ואבירות לב כדברי הרמב"ן - לסכן את חייו, וחיי בנותיו, ולעבור על כל איסורי עריות הכרוכים בכך, למרות שהתורה אסרה זאת.

לפי זה מובן, למה סיכון חייו לצורך הכנסת אורחים למלאכים לא רק שלא הגינה עליו, אלא אדרבה מעשה זה עוד קיטרג עליו. ורק זכות שתיקתו שלא סיפר לפרעה שאברהם הינו בעלה של שרה אמנו - מעשה זה היה בכוחו להציל את לוט מהפיכת סדום, ועדיין צ"ע בזה.

חומרת אימוץ מצוה מהתורה, והפיכתה לאידאולוגיית חיים נמצאנו למדים, שאפילו אם טעינו בהבנת מעשהו של לוט או שמעשהו עם בנותיו נעשה על ידו בשגגה בלבד ולא חלילה כאידיאולוגיה שמנוכרת למצוות התורה, אולם עלינו להפנים וללמוד מכך הוראה מעשית למקרים אחרים. שחיובינו לקיים

את כל מצוות התורה, בין המצוות שבין אדם למקום, ובין המצוות שבין אדם לחבירו נובע - אך ורק בגלל שזהו רצון הבורא ית"ש שכך נעשה, ולא שכך היא האידיאולוגיה שאנו מאמינים בה.

וכמו כן הציווי שנאמר בתורה "ולדבקה בו" שביארו חז"ל, שכוונת התורה שנדבק במידותיו של הקב"ה, וכשם שהקב"ה רחום, חנון, ועושה חסד לבירותיו - כך עלינו להתנהג. אולם האופנים והגדרים שכלולים בציווי זה ובשאר מצוות התורה הינם - אך ורק בכפוף להלכות שמבוארות בהרחבה ברמב"ם, בשו"ע ובמפרשיהם. וכפי הוראותיהם של גדולי ההוראה בכל דור לגבי מציאויות שמתחדשות בכל תקופה. והעושה כך - יקבל שכר רב מהשמים בעולם הזה, ובעולם הבא.

אך אם מקיים אחת ממצוות התורה או כמה מהן בגלל אידיאולוגיות שמאמין בהן מבחינה: לאומית, מצפונית או ישרות אנושית וערכית וכו', ולצורך כך הוא מוכן אפילו לסכן את חייו, וחיי משפחתו בניגוד לכללי ההלכה. וכמו כן לצורך כך במקרים רבים מקיים "מצוות אלו" באופן שנעשה בניגוד לגדרי הקדושה והצניעות שנצטוונו בהם, באופן הזה - אין במעשיו שום מעשה מצוה. ולא רק שלא יקבל על כך שכר, אלא עוד ייענש על כך. ומעשהו עוד יקטרג עליו, ולא ישמרהו כשיהיה במצב של סכנת חיים.

וראיה לכך, מהמבואר בפרשת נצבים (כט, יט), [וכפי שביארו זאת בהרחבה חז"ל בגמ' בסנהדרין (עו)] ועיין בשני המקומות גם בפ' רש"י. שהתורה אסרה להשיב אבידה לגוי. אלא אם כן הדבר נעשה כדי לקדש שם שמים, וכפי שעשה שמעון בן שטח, או כדי למנוע חילול השם, אם הגוי שאיבד יודע שיהודי מצאה. אולם מי שמשיב אבידה לגוי מסיבות שנובעות: ממצפון, ישרות אנושית, ושאר התאוריות שבודים אנשים מליבם, עליו אמרה התורה שם - "לא יאבה ה' סלוח לו" וכו', ואדרבה מבואר שם בתורה - שהוא ייענש על השבת אבידתו לגוי בחומרה רבה. נמצאנו למדים, שלקיחת מצוה מהתורה והפיכתה לאידיאולוגיה אישית, וכתוצאה מכך מקיימה בניגוד להלכה, לא רק שאינו מקיים בכך שום מצווה, ואפילו בגדר של שלא לשמה, אלא מעשהו נחשב כמעשה עבירה, והוא ייענש על כך משמיים, ובודאי שמעשה זה לא יגן עליו בעת סכנה.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

פרשת וירא

מעייני החיזוק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א ר"מ בישיבת מיר וראש הכוללים זכרון דינה בארץ הקודש

יבואר כמה הערות בפרשה:

בפסוק "וירא ה' אל אברהם מבואר בחז"ל שיום שלישי למילה היה והקב"ה בא לבקרו ואברהם סמך עצמו על מה שאחז"ל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה וידוע מה שאחז"ל שכל פרט שהיה בהכנסת אורחים הנ"ל נתקיים בזרעו דהיינו אכילת המן ובארה של מרים וענני הכבוד ולכאורה צ"ע הרי אברהם אבינו עסק כל ימיו בהכנסת אורחים ומדוע דווקא בהכנסת אורחים הנ"ל זכה לכ"כ הרבה ברכות? וראיתי בספר שם משמאל שהקשה שידוע מה שכתוב בספרים הקדושים שענין וירא אליו ה' זה דבר שהיה רק אצל אברהם אבינו ולא אצל שאר האבות ומדוע היה כאן מראה אלוקים יותר מכל הניסיונות שבדאי ענין העקידה הוא ניסיון יותר גדול מניסיון המילה והתירוץ שמתרצים לכ"ז שהשלימות האמיתית של אברהם אבינו היה אחרי מצוות הברית מילה ומרמזים המפרשים שזה מרומז בשיר השירים על הפסוק עת הזמיר הגיע שהוא מרומז על ברית מילה וקול התור נשמע בארצנו ויעוין בספר משך

חכמה בפרשת לך לך על כל הענין הנ"ל

ונראה לומר על"ד הפשט בכל הענין וירא ה' אל אברהם שידוע שכל מעשה אבות סימן לבנים והתורה מלמדת את האדם בכל מעשה אבות איך להתנהג. ונראה לומר שכמה לימודים יוצא לנו מהפרשה הזו. שנתאר לעצמינו שאדם נמצא בביתו ומקבל הודעה שגדול הדור בא לבקרו בוודאי שכל המחשבות והעשיות מאותו רגע הוא סביב אותו פגישה חשובה וכל הפעולות של האדם זה רק בקבלת פנים הגדולה ובוודאי

שכמה שאדם יותר גדול וחשוב שבא לבקרו זה מעלה אליו את הערך המחשבה סביבהקבלת פנים הנ"ל ונתאר לעצמינו שבאותו הזמן יבוא אדם מסכן ועני לדפוק על הדלת הוא בוודאי יקבל תשובה שיבוא מחר. אבל שמתבוננים במעשי אבות שאברהם אבינו מקבל הודעה שהקב"ה בכבודו ובעצמו בא לבקרו ומצ"א ידוע מה שאחז"ל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה אז באותו זמן אברהם מבטל את כל רגשותיו ועוזב את הקב"ה ויוצא לקבל פני אורחים וכמה חיזוק יש בזה ואביא כמה עובדות איך שהיה אצל גדולי ישראל זצ"ל בגודל העניין של הכנסת אורחים ובכלל בבין אדם לחבירו ידוע שמרן בעל אחיעזר זצ"ל היה לו בת יחידה אחת שנפטרה בחייו וכמה צער היה לו שנשאר בלי ילדים ובין הקבורה ללויה באה אשה עגונה לקבל היתר עגונה ואם היו קוברים את המת היה צריך לחכות שבוע שלם כדי ללמוד את הסוגיה של עגונות והיה נגרם לה צער גדול ומרן הגר"ע נתגבר על רגשותיו ודחה את הלוויה כדי להתיר את העגונה. וכמה התעוררות יש בזה בגודל ההתחשבות ברגשותיה של עגונה. וידוע עוד שראש ישיבת מיר הגאון ר' ביניש פינקל זצ"ל היה מנהגו להתפלל כל יום בנך החמה בשריד בית מקדשינו הכותל המערבי ופעם אחת כשהלך בר"ה לכותל פגש אותו אדם מסכן וביקש ממנו כוס קפה ועוגה וחזר הראש ישיבה הביתה והתעכב אתו עד שיצא מביתו ובוודאי שכל אחד מאתנו ביום כזה קדוש כמו ר"ה שזה היום שקובע את כל השנה כולה אז היה אומר לאותו עני שימצא בית אחר אבל הראש ישיבה זצ"ל

שכל הנהגתו היתה ע"פ התורה ולא ע"פ רגש למד ממעשה אבות שגדול הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה והרגיש שהקב"ה רוצה שהוא יכניס אותו לביתו וזה חשוב יותר מאמירת "המלך" שכל ענינו זה קבלת פני שכינה. וכן ידוע שמרן הח"ח בלילה הכי גבוה בליל יוה"כ שמע מצוקתו של בחור מבוגר והרגיש שזה הזכות שלו של יום הדין ומזה רואים בגודל המעשה אבות סימן לבנים בהיפך מהרגשים שיש לנו ובזה גם אפשר לחזק את הענין של תפילה בזמנה שמבואר במ"ב שאם אדם אינו אנוס ברכותיו לבטלה ואף שכל מטרת האיחור זה מחמת דבקותו בקב"ה ועוד הרבה דוגמאות שאדם צריך להסתכל מה דנפסק בשו"ע ולא להסתכל על רגשותיו. ושמעתי מאחד מגדולי ישראל שאמר שחושבים שאברהם אבינו שעזב את קבלת פני השכינה וחיפש אורחים יש בזה חיסרון בקבלת פני שכינה ואדרבה כיון שההל' שצריך לקבל פני אורחים אז זה גורם יותר דביקות בקב"ה וזה גם חיזוק באדם שלומד תורה ומרגיש דבוק בקב"ה ונזדמן לו מצווה שאינו יכול לעשות ע"י אחרים שההל' שמבטלים ת"ת בשביל המצווה הנ"ל ואדם חושב שזה נחשב ירידה והאמת זה רק עליה שכיון שההל' הוא כן ועוד חיזוק רואים בפרשת וירא שידוע שיש הרבה אנשים שמתחזקים בהרבה דברים מחמת שצריכים ישועות ולפעמים רואים להיפך ואעתיק מה שראיתי בספר זרע שמשון והדברים קשורים לפרשת שבוע שידוע מה שאחז"ל במסכת ע"ז דף ס"ג שאומות העולם יבקשו מצוה והקב"ה יזמין להם מצוות סוכה ויוציא חמה מנרתיקה והם בועטים בסוכה והגמ' אומרת שאף שגם ישראל ג"כ פטורים מן הסוכה מחמת מצטער מ"מ בעוטי לא מבעטין ואומות העולם יוצאים בבעיטה. וכותב הזרע שמשון שאף שגם בישראל קיים הענין לתת צדקה ע"מ שיחי' בני ואי"ז דבר פסול מ"מ אם ח"ו רואים להיפך אז ישראל אומרים הצור תמים פועלו כי כל דרכיו משפט וכו'.

ואומות העולם בועטים ולכאורה אפשר ללמוד את זה מאברהם אבינו שהרי אברהם אבינו מסר את הנפש להכנסת אורחים והיה ראוי שאחרי כ"כ מסירות נפש שהוא היה זקן וחולה וגם הקב"ה הוציא חמה מנרתיקה אז הקב"ה יזמן לו אורחים חשובים ואברהם יוצא החוצה ועוזב את השכינה והוא רואה ג' ערבים ובדרך הטבע היה צריך לבעוט כמו אומות העולם ששם ג"כ יצא חמה מנרתיקה וזה גרם להם לבעוט ואברהם אבינו ממשיך באותו מסי"נ שהיה לו קודם והוא מתעסק בעצמו בכל הכנסת אורחים ולא נכנס ח"ו ליאוש ומזה יצא כל העתיד של עם ישראל כמו שמבואר בחז"ל שזכו בניו למן ובארה של מרים וענני כבוד וידוע המעשה בגאון ר' איסר זלמן זצ"ל ששהה בביתו ואמרו לו שמרן החזו"א בא לבקרו והכין מפה של שבת ולבש מלבושי ש"ק וכשעלה אותו זקן גילה שהוא אדם פשוט שרוצה המלצה מבעל האבן האזל זצ"ל והמשיך בעל האבן האזל לכבד אותו כמו שהוא היה בעל החזו"א והסביר שבאמת כל יהודי צריך לכבד אותו כמו החזו"א אבל בעוה"ר מרוב שאנחנו פוגשים הרבה אנשים איבדנו את הרגש אבל אם הקב"ה מעורר את הרגשות מחמת שחושבים שבא החזו"א אז צריך להמשיך את הרגש וזה רואים מאברהם אבינו שעשה כ"כ מסירות נפש בשביל המצוה ולבסוף נזדמן לו כמה ערבים ובכ"ז המשיך לכבד אותם ולא שם לב מה יצא מהמסירות נפש מזה רואים שהוא הסתכל מה רצון ה' בהכנסת אורחים ובזה זכה לבשורת לידת יצחק ואכילת המן ובארה של מרים וכו' ובזה צריך לחזק ולחשוב מה רוצה הקב"ה מאתנו באותו זמן ולא להבהל מהרגשים כי עיקר מטרת האדם בעולמו זה לראות מה חובתו בעולמו ולא לחיות תחת הרגשים שסותרים את חובתו בעולמו.

**לזכות ידידינו הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הם בזכותו ע"י ידידו
משה בן שרה ומשפחתו**

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

פרשת וירא תשפ"ג ❖ גליון תק"ג

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

מל בלילה או על ידי נכרי

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים וגו' (כ"א ד')

הנה יש לדון במל עצמו על ידי נכרי או בלילה, דהשתא אין יכול למול עצמו יותר, האם יש כאן כרת על מה דלא היה מהול עד עתה. ומצאנו בזה פלגותא, דבערוך לנר (מכות י"ד א') כתב דיש כאן כרת על מה דהיה עד עתה, ואם כן בשוגג היה לו להתחייב קרבן. [ורק ילפינן בגמרא שם דאין חיוב קרבן]. וכך כתב הגר"מ מפניסק (אהל משה מכות שם). אמנם בדבר אברהם (ח"ב סי' ד') נחלק עליהו, דודאי אינו חייב כרת כיון דאינו ערל יותר אע"פ דלא קיים מצות מילה.

הנה יש לדון בנידון זה בג' אנפין: א. במל קודם שמונה ימים. ב. בהתעב למול מחמת איסור שבת. ג. באופן דאין לו מוהל כשר.

א. מל קודם שמונה ימים

תיקשי להערוך לנר, דהרי במלוהו קודם שמונה ימים, לא נתקיים מצות מילה, ומכל מקום אינו חייב כרת כשהגדיל. ומאי שנא במל על ידי נכרי או בלילה דאמרינן דכיון דלא קיים מצות מילה חייב כרת. אלא צריך לבאר סברת הערוך לנר, דבשלמא במל קודם שמונה ימים אכתי לא הוה ערל, אמנם הכא כיון דלא מל עצמו בזמנו הוה ערל, ובהא דמל עצמו בלילה או על ידי נכרי לא פקע חיוב כרת מיניה.

ב. לא היה יכול למול מחמת שבת

מעלתה יש לעיין בהיה מסוכן ביום השמיני, ואחר כך נתרפא בשבת, דאסור לו למול בשבת מכיון דהוה מילה שלא בזמנה, ולבילה לאחר השבת מל עצמו, האם להערוך לנר יש כאן חיוב כרת, כיון דכבר היתה לו ערלה דהיה מחוייב למולה, אע"ג דבפועל לא יכל למולה. וכן היה נראה לעני"ד.

ג. לא יבוא מוהל כשר

כמו כן יהא תלוי בפלגותא הנ"ל, היכא דאין מוהל כשר ואין תקוה שיבוא, אם עדיף שימול על ידי פסול או עדיף שלא ימול כלל. דבשלמא להדבר אברהם ראוי שימול על ידי פסול ועכ"פ יציל בזה מאיסור כרת משא"כ לערוך לנר.

וכל זה לאחר זמן חיובו אבל קודם זמן חיובו לכאורה לכולי עלמא ראוי שימול, [ונכחנ"ל באות א'], אך אין הדבר בהווה דמנא לן שלעולם לא יזדמן מוהל, והיכא דהוה ספק ודאי ראוי שלא למול ולהמתין.

עוד בהנ"ל

הנה יש לעיין בעוד כמה הערות בפלגותא הנ"ל:

א. לעולם יכול למול עצמו

הנה איתא בגמרא מכות (י"ג ב') מי שלא מל לא מייתי קרבן, משום דאיתקש כל התורה כולה לעבודת כוכבים, מה עבודת כוכבים שב ואל תעשה אף כל שב ואל תעשה, לאפוקי מילה

דקום עשה.

והקשו תוספות במכות (י"ד א' ד"ה לאפוקי) למה בעינן ילפותא דליכא קרבן לענין מילה, הא בלאו הכי לא הוי בכרת דומיא דעבודת כוכבים, דהא לעולם לא יתברר שיהא בכרת עד שימות, דהרי לעולם יכול למול עצמו וליפטר מכרת, ואם ליכא כרת ליכא גם חיוב קרבן. [ותירצו דיש לומר דלעולם כל זמן שלא מל עונש כרת עליו]. וכתב בערוך לנר דלדבריו הנ"ל הא משכחת לה בכהאי גוונא שמל על ידי נכרי דבכהאי גוונא חייב כרת.

ב. בנסתרס

הנה הקשו בתוספות בשיטה מקובצת (כריתות ב' א') אמאי אמרינן דבמילה אין חיוב קרבן משום דהוה עשה, תיפוק ליה דהרי יכול למול את עצמו, ואם אינו רוצה למול עצמו אינו חייב קרבן דהרי אינו שב מידיעתו. ותירצו דנפקא מינה בכגון שנסתרס, שכבר אינו יכול למול, ומכל מקום חייב כרת על מה שלא מל כשהיה יכול למול עצמו.

חזינן דאע"פ דבנסתרס הא נמי אינו ערל ואפילו הכי חייב כרת, אם כן לכאורה מבואר מדבריו כדעת הערוך לנר ודלא כהדבר אברהם.

ג. הטפת דם ברית

הנה אם נימא דנולד מהול או שנימול תוך שמונה ולא הטיפו ממנו דם ברית יהא חייב כרת, אזי מטעמא אחרינא ליכא למימר כהדבר אברהם, דהא אף במל עצמו בלילה יתחייב כרת כיון דגם עכשיו יכול להטיף דם ברית.

אך אם נימא דבלא הטיף דם ברית יהא חייב כרת, גם דברי הערוך לנר לא יתכן, דהיאך שייך לחיובו קרבן הא בידו להטיף דם ברית ואם לא יטיף דם ברית הא אינו שב מידיעתו, וכל דבריהם יתכנו רק אם אף בלא הטפת דם ברית אינו חייב כרת.

ד. מל ספק רוב ופירש

הנה יש לעיין היכא דלא מל עצמו ואחר כך במקום המילה עלה נגע ואחר כך מל ספק רוב הערלה ופירש, דאסור לו להמשיך למול מספק, האם חייב כרת להצד דלא הוה רוב.

הנה נראה דתליא בדיון נסתרס, דאייתנין לעיל ב' שיטות, ולהני דסברי דבנסתרס חייב כרת, הכי נמי בכהאי גוונא, דמה לי דאינו יכול למול עצמו מחמת דנכרת הגיד או דאינו יכול למול מחמת ספק דילמא כבר מל רוב. [הנה להראב"ד ודאי חייב על האתמול שלא תיקנו, אך נידון הנ"ל להרמב"ם דיש לומר דאינו חייב, דמה נפסך אם מל רוב הא הוה מהול, ואם מל רק מיעוט, הא אינו חייב דדמי ללא מל עצמו].

פלוגתת רמב"ם וראב"ד

הנה דעת הרמב"ם (פרק א' מהל' מילה ח"ב) דבכל יום שלא מל, אע"פ שעובר בעשה, מכל מקום אינו חייב כרת, ורק כשמת ולא מל במזיד יש עליו חיוב כרת. אמנם בראב"ד (השגות שם) נחלק וסבירא ליה דבכל יום ויום עומד בחיוב כרת.

א. פקע למפרע

הנה כתב במנחת חינוך (שם) דאף להראב"ד דחייב כרת בכל יום, מכל מקום אם ימול עצמו פקע הכרת. [וכן הוא בכסף משנה (שם)].

וכתב דנפקא מינה לענין תשובה, דהנה לענין ביטול עשה סגי בתשובה גרידא, משא"כ לענין כרת בענין תשובה ויום הכיפורים ויסורים, הלכך אף להראב"ד כשימול עצמו אחר כך דינו כביטול עשה גרידא וסגי בתשובה.

ב. כל זמן שלא מל עונש כרת עליו

הנה איתא בגמרא (מכות י"ג ב') דהטעם דליכא חיוב קרבן בלא מל בשוגג, היינו משום דאיתקש כל התורה כולה לעבודת כוכבים, מה עבודת כוכבים שב ואל תעשה אף כל שב ואל תעשה, לאפוקי מצוות מילה דהוה בקום עשה.

והקשו תוספות (שם י"ד א' ד"ה לאפוקי) למה לן למילף מעבודת כוכבים, הא בלאו הכי לא הוי בכרת דומיא דעבודת כוכבים, דהא לעולם לא יתברר שיהא בכרת עד שימות, דלעולם יכול למול עצמו ולהיפטר מכרת. ותיצו דיש לומר דלעולם כל זמן שלא מל עונש כרת עליו.

וכתבו במנחת חינוך (סוף מצוה ב') ובאור שמח (פ"א מהל' מילה ה"ב) דמשמע מהתוספות כהראב"ד דבכל יום ויום עומד בחיוב כרת.

אך יש בזה מקום עיון, דהרי להאמור אם ימול עצמו פקע הכרת, אם כן אע"ג דסברי כהראב"ד אכתי תיקשי תירוצם דלמה לן קרא דמילה אין בה קרבן, הא בלאו הכי פטור מקרבן דלעולם יכול למול את עצמו ואז פקע האיסור כרת למפרע. והרי השתא כשהנידון להביא קרבן הרי רוצה למול דאם לא כן פטור מקרבן דאינו שב מידיעתו. ואם כן דברי התוספות צע"ג אף להראב"ד.

[הנה בדבר אברהם (ח"ב סי' ד' אות ג') הקשה כן על דברי תוספות, וכתב ליישב בג' דרכים, חדא, דלעולם סברי כהראב"ד ואיירי במת ערל והפריש קרבן מחיים ויהא עכשיו דין הקרבן כחטאת שמתו בעליה. ובקושייתם סברי כהרמב"ם ואם כן לא חייל עליה כלל שם קרבן. תו כתב לתרץ, דאיירי בנכרת הגיד ומכל מקום בזה להרמב"ם פטור, וזה תליא בהא דכתבנו לעיל. תו כתב להכריח מהא דלהראב"ד לא פקע כרת למפרע ודלא כהכסף משנה. עיין שם מה שהאריך בזה].

ג. ערל שלא מל חייב משום פסח

הנה כתב באור שמח (שם) דלכאורה יקשה על הראב"ד מהא דאמר ר' אליעזר (פסחים ס"ט א') דערל שלא מל עונש כרת משום שאינו מביא קרבן פסח, ותיפוק ליה להראב"ד דחייב כרת מפאת דלא מל.

וכתב דלהאמור לא קשיא דלענין ערל אם ימול אחר כך פקע כרת משא"כ מחמת פסח.

האם דוקא במת במזיד

כתב ברמב"ם (פרק א' מהל' מילה ה"ב) דבכל יום שלא מל אע"פ שעובר בעשה אינו חייב כרת, ואינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד. ויש לדון בדעת הרמב"ם האם חייב כרת דוקא כשמת במזיד, או דיילא גם אם לפני מותו נאנס ולא מל.

א. דוקא במת במזיד

הנה דעת המנחת חינוך והאור שמח (שם) דדוקא כשמת במזיד, אבל אם לפני מותו נאנס, אף כשימות אינו חייב כרת, דדין כרת במילה רק כשמת במזיד.

לפי זה כתב באור שמח, דבלא מל כל ימיו, ולפני מותו נאנס ולא היה יכול למול, יהא נפקותא בין הרמב"ם להראב"ד, דלהראב"ד חייב כרת דהא חייב על כל יום שלא מל את עצמו, אבל להרמב"ם יהא פטור.

ב. גם במת באונס

אך דעת החזון איש (יור"ד סי' קנ"ד סי"א) דגם להרמב"ם אף אם השתא בשעת מיתתו הוה אונס ואינו יכול למול עצמו, מכל מקום חייב כרת, ומה שכתב ברמב"ם "עד שימות והוא ערל במזיד" פירושו שקודם היה מזיד. [וכן מבואר בהמאיר לעולם ח"ב סי' א'].]

והכריח כן דהא כל מת קודם מיתתו הוי גוסס ואינו יכול למול את עצמו. והסברא מבוארת, דכל טעמא דהרמב"ם דאינו חייב כרת עד שמת היא מפאת דאכתי יכול לתקן, אבל בכהאי גוונא שכבר אינו יכול לתקן אם כן חייב כרת.

ולדידיה ליכא להנפקותא שכתב באור שמח בין הרמב"ם והראב"ד, אך איכא נפקותא פשוטה אם נידון בקיצור ימים כל שלא מל את עצמו במזיד.

ג. איזה סוג כרת

הנה היכא דהיה יכול למול עצמו דחייב להרמב"ם כרת כשמת, היינו כרת הנפש, דהרי לא שייך לחייבו בקיצור ימים דהא בחייו אכתי אינו חייב כרת. [וכן כתב בכסף משנה (שם) בתירוצו הראשון על הקושיא היאך שייך כרת דקיצור ימים].

אך להחזון איש, היכא דכבר אינו יכול למול את עצמו, דגם להרמב"ם חייב כרת, בזה איכא נמי כרת דקיצור ימים. [הנה בכסף משנה (שם) כתב בתירוצו השני, דאינו מת בקיצור שנים אך כשיגיע עתו למות ימות בקיצור ימים בעון הזה, ולאור האמור ביאר בהמאיר לעולם (שם) דכוונתו דכרת דימים היינו באופן שהוא חולה ואינו יכול למול עצמו. וצריך להוסיף דהיינו בגוונא דלא היה יכול לקום מחוליו. ועיין].

ד. נסתרת

הנה יש לעיין למנחת חינוך ואור שמח דאיירי דוקא כשמת במזיד, אם כן להרמב"ם תיקשי קושיית תוספות (מכות ובריתות שם) למה לן קרא דמילה פטור מן הקרבן, הא כל שחי אין כרת וכשמת לאו בר קרבן, וליכא למימר כתירוץ התוספות בכריתות דאיירי בנסתרת, דלדבריהם אכתי אינו חייב כרת. [ולפי זה תוספות בכריתות הוה רק להראב"ד]. אך לדעת החזון איש בדעת הרמב"ם ניחא דתירוצ' דנסתרת קאי אף להרמב"ם.

ה. ביאר ג' בפלוגת רמב"ם וראב"ד

הנה ביאר בדברי חיים בדעת הרמב"ם באופן ג', דהרי אשכחן פלוגת קמאי בפשע בתחילה ונאנס בסוף, דעת נמוקי יוסף (בבא קמא פ"ב כ"ג א') דחשיב אונס מכיון דסמך על סוף הזמן, אך דעת האגודה (גיטין ע"ד ב' אות קל"ב) דחשיב פשיעה.

וביאר בדברי חיים, דפלוגתתם אינה בדין מילה אלא בדין אונס, דהרמב"ם סובר כדעת הנמוקי יוסף, הלכך כל שנאנס בסוף ימיו פטור מכרת ואינו חייב אלא כשמת במזיד, משא"כ הראב"ד סובר כדעת האגודה דחשיב פושע הלכך חייב כרת.

נמצא דבנאנס בסוף ימיו, סובר הדברי חיים כהמנחת חינוך אך לא מטעמיה, דהמנחת חינוך סובר דאם נאנס בסוף דפטור להרמב"ם אע"ג דחשיב פושע משום דבעינן שימות במזיד, והדברי חיים סובר דטעמא מפאת דהוה אונס.

הנה גם להדברי חיים תיקשי להרמב"ם למה לי קרא דמילה פטור בשוגג מקרבן, הא כל דחי ליכא כרת ובמת ליכא קרבן, ובנאנס ביום האחרון הא פטור מכרת. אך אפשר דאונס ביום אחרון לדעת הנמוקי יוסף, נהי דלא הוה מזיד אך גם אונס לא הוה ואם כן חייב קרבן, אך עיין בנמוקי יוסף (שם) לענין שבועה דנשבע לפרוע וחשב שעוד היום גדול ושכח עד שעבר היום הרי זה אונס. אך על כרחך דאין כוונת הנמוקי יוסף דהוה אונס ממש דשכחה לא הוי אונס אלא שוגג.

עשה דמילה הוה עשה זכרת

הנה איתא בגמרא שבת (קל"ב ב') דאם יש נגע צרעת במקום המילה, עשה דמילה דוחה האיסור דקציצת נגע צרעת, ואע"פ דאיסור קציצת צרעת הוה עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, מכל מקום ילפינן מקרא ד"בשר" דמילה דוחה.

והקשו קמיה הדברי חיים (א"ח ח"א סי' ל"ב) דלדברי תוספות בזבחים (ל"ג ב' ד"ה לענין) שעשה זכרת דוחה אף לא תעשה ועשה, אם כן הרי עשה דמילה הוה עשה זכרת, ואם כן למה לי למילף מקרא דיכול למול, הלא בלאו הכי עשה דמילה דהוה בכרת דוחה עשה ולא מעשה.

תירוץ א' - לשיטת הרמב"ם

הנה כתב בדברי חיים דלשיטת הרמב"ם לא קשיא, דליכא כרת עד שימות וכיון דיתכן שיתרפא ליכא כרת, אך להראב"ד תיקשי.

תירוץ ב' - אף לשיטת הראב"ד

הנה יש לעיין דאם יש לומר דיתרפא ומשום הכי להרמב"ם ליכא כרת, אם כן להראב"ד נמי, דהא להאמור בשיטת הראב"ד אם מל אחר כך פקע הכרת, נמצא דלא יהא עשה שיש בה כרת. אם כן האי תירוצא אתי שפיר בין להרמב"ם ובין להראב"ד.

תירוץ ג' - מחלוקת הסוגיות

תירץ בדברי חיים לאור דבריו הנ"ל, דכיון דהראב"ד סבירא ליה בהאגודה, והרי גם להאגודה הוי מחלוקת הסוגיות, אם כן יש לומר דסוגיא דשבת אזיל כהנימוקי יוסף דלא חשיב פשיעה ודלא כהאגודה.

ד. ספק שיתרפא

עוד יש לעיין דאם יש צד שיתרפא, היאך נימא דעשה ידחה הלאו

הלכות שבת - ענף ב' - שהיה וחזרה

[בעזה"י נביא מדי שבוע בעניני שבת לפי הסדר של הלכות שבת של תוכנית קנין הלכה של דרשו]

א. חזרה לסמיכה

הנה לענין חזרה לסמיכה בשבת, אייתי במשנה ברורה (סי"ט וביאור הלכה ד"ה מותר) פלוגתא, אך מסקנתו משמע להקל, והיינו דאם היה במצב של סמיכה יהא מותר להחזיר. [והיינו אם כל תנאי חזרה].

ולכאורה יש לדון דאף בגווני דשרינן בחזרה רק מספיקא, כגון בידו ואין דעתו להחזיר, או על גבי ספסל ודעתו להחזיר, או אפילו בספסל ואין דעתו להחזיר, שרינן גם בסמיכה, אע"י דסמיכה יש אוסרין להחזיר ורק להשהות מתירין, מכל מקום כיון דקיימא לן כהמתירין לא נצרף דעת האוסרין שיהא סניף להחמיר.

ב. כנגד המדורה

תו אייתי במשנה ברורה (שם) דעת הבית מאיר דבסמיכה אף לכתחילה שרינן ליתן, היכא שהקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו. אך בזה מפורש בר"ן (ח"י הר"ן ל"ו א' ד"ה מאי, הובא בשער הציון אות כ"א) לאיסור. וכן נקט בחזון איש (סי' ל"ז סי"ק ט').

אך מכל מקום מבואר (שבת מ' ב', שולחן ערוך סי' ש"ח סעי' ט"ו) דכנגד המדורה שרינן אף ביכול להגיע ליד סולדת, היכא דאין איסור בישול, כגון שהיה מבושל מערב שבת, מפאת דיש הפסק. לפי זה שרי להניח דג קפוא או חלה קפואה להפשיר בשבת כנגד המדורה.

ונפקא מינה לענין מוקצה, דהרי כתב בספר שלמי יהודה דאם יכול להשתמש בלחם בשבת על ידי שיפשיר, לא הוי מוקצה ואפשר לצרפו ללחם משנה, ואם כן סגי אם יוכל להפשיר כנגד המדורה, ואם יפשיר רק לאחר צאת השבת הוי מוקצה. ויש לעיין אם יועיל לזמן תוספת שבת לאחריה.

ג. שתי כירות המתאימות

הנה אמרינן (ל"ז א', שולחן ערוך סעי' א') שתי כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרס ביניהם, האחת גרופה וקטומה והשניה אינה גרופה וקטומה, מותר לשהות על הגרופה וקטומה אף על פי שמוסיף הבל ששאינה גרופה וקטומה.

וכתב במשנה ברורה (ביאור הלכה סעי' א' ד"ה אף על פי) דמוכח מהברייתא (שם) דאף להאוסרים חזרה בסמיכה, בשתי כירות המתאימות שרינן חזרה, כיון דמדליא ושלטי בה אורא. ותמה על המגן אברהם דלא כתב כן.

ויש לעיין בהא דשרינן להעביר מסמיכה לכירה גרופה וקטומה, האם גם בגוונא דדמי לשתי כירות המתאימות נתיר להעביר לגרופה וקטומה. והיינו באופן דדמי לשתי כירות המתאימות בהא דמדליא ושלטי בה אורא, אבל לא הוי על גבי גרופה וקטומה. ונראה דזה תליא אם בגוונא דשתי כירות המתאימות שרינן נתינה חדשה, או דילמא שרינן רק חזרה.

ולהאמור שמעינן דמכנגד המדורה יהא אסירא להעביר לסמיכה. וכן יהא אסור להחזיר לגרופה וקטומה.

ד. בדיעבד במצטמק ויפה לו

הנה דיינינן בגמרא אם שרי להשהות על אינה גרופה וקטומה רק במצטמק ורע לו, או דילמא אף במצטמק ויפה לו, וזה לחכמים דחנניה, או אף בבן דרוסאי, וזה כחנניה. ופסקו תוספות כחנניה, וכן פסק ברמ"א. אך ברי"ף וברמב"ם פסקו כחכמים, ולא שרינן אלא במצטמק ורע לו.

ולענין בדיעבד, לחכמים דחנניה אסרינן אם שהה מבן

ונתיר למול השתא ולעבור על לאו דצרעת, הא נמתין לכשיתרפא.

אך זה לא קשיא, דהרי איתא בתוספות בשבועות (ג' א' ד"ה ועל) דשרינן לעבור על לאו היכא דאיכא עשה שדוחהו, אע"י דאפשר על ידי נכרי, היכא דהשתא ליכא נכרי, ולא מחייבין ליה להמתין.

דרוסאי, אבל אם היה מבושל כל צרכו שרינן אם היה בשוגג אע"י דמצטמק ויפה לו. (כמבואר בשולחן ערוך סי' רנ"ג סעי' א'). ולחנניה בדיעבד אסרינן אם היה פחות מבן דרוסאי.

ולכאורה בהאי פיסקא דלחכמים במצטמק ויפה לו לא קנסינן, יש לדון אם נפקא מינה גם לדין דקיימא לן כחנניה, לענין חזרה דאסירא להחזיר וקנסינן, מהו לענין מצטמק ויפה לו. [א"י. עיין ברמ"א שם דכתב להדיא דבמצטמק ויפה לו אסור בדיעבד, ועיין במגן אברהם שם סי"ק י"ד].

ה. אורח הנהוג אחרת מבעל הבית

הנה יש לעיין במי שנוהג כהמחבר שאסור להשהות, ואיכא אורח בביתו הנהוג כהרמ"א דמותר להשהות, והאורח השהה והיה יותר מבן דרוסאי, האם בדיעבד אסרינן לבעל הבית דחשיב כשהה בשוגג, או דילמא כיון דהאורח עשה על פי רבותיו לא מיתסר לבעל הבית כלל.

אך להיפך אם בעל הבית שהה נמצא שהוא עשה שלא כהוגן, נראה לענין דנהי דלבעל הבית גופא מיתסר, אבל להאורח שרי למיכל, ולדידיה לא אתעבד כלל איסורא.

אלא דיש לדון דכיון דלבעל הבית אסור ליהנות מהתבשיל, ובה שנותן לאורח חשיבא כנהנה, אם כן יהא אסור לאורח לקחת ממנו, משום לפני עוור דמכשיל את בעל הבית באיסור שיעבור על הקנס.

ו. קטמה והובערה

הנה מסקינן דבקטמה והובערה יש לה היתרא של קטומה ושרינן בכל צרכו אע"י דלא סברי כחנניה.

אך לדין לכאורה אין נפקא מינה דהא קיימא לן כחנניה דמותר להשהות. אך יהא נפקא מינה בפחות מבן דרוסאי, לדעת השולחן ערוך (סי' רנ"ג סעי' א') דמתיר בגרופה וקטומה. אך תליא בבי תירוצי התוספות (ד"ה שמע מינה) אם קטמה והובערה חשיבא קטומה רק לענין כל צרכו, או דילמא גם מבן דרוסאי. [א"י. בשער הציון סי' רנ"ג אות י"ז מסיק דלינא דשרי אף בנתבשל קצת].

כמו כן יהא נפקא מינה לענין חזרה אם נתיר בקטמה והובערה. [א"י. עיין במאירי ד"ה מי שקטם, דבקטמה והובערה שרי אף חזרה, וכך כתב בראש יוסף ד"ה והנה להש"י, ובאגלי טל מלאכת אופה אות מ"ח סי"ק ד' דשרי].

ז. לענין בשר וחלב אינו כן

הנה אע"י דאמרינן בקטמה והובערה דהקטימה קיימת, דאע"י דהובערה מכל מקום הרי גלי דעתיה ולא אתי לחתות, אך נראה דלענין הסימן להפריש בין האוכל בשר לאוכל חלב, אם לקחו הסימן לאחר תחילת האכילה, צריכים להפסיק מלאכול, דהתם צריכים שיהא סימן כל זמן משך האכילה ולא סגי בסימן בתחילת האכילה.

ח. כללא אימת הוה מצטמק

הנה אמרינן בגמרא (ל"ז ב') כללא דמילתא אימת הוה מצטמק ורע לו ואימת הוה מצטמק ויפה לו.

וכתב בריטב"א (ד"ה כללא דמילתא) דלרי"ף ורמב"ם דפסקו כחכמים דחנניה דאסרינן לשהות, ודוקא במצטמק ורע שרינן, אם כן ניהא דאיכא נפקא מינה מה חשיב מצטמק ורע לו, אמנם לרש"י ותוספות דפסקו כחנניא, הרי שרינן אף בהיה מצטמק ויפה לו, ואם כן תיקשי מהו הנפקא מינה בהאי כללא.

וכתב בריטב"א דיש לומר דנפקא מינה לענין חזרה, דבזה מכל מקום במצטמק ורע לו שרינן אפילו בכירה שאינה גרופה וקטומה, דכיון שהצימוק רע לו לא מחזי כמבשל ולחיתוי נמי ליכא למיחש.

אך דעת רמב"ן (ל"ז ע"א ד"ה ואין אני) דאסרינן בחזרה אף במצטמק ורע לו. וכך כתב במשנה ברורה (סי' רנ"ג ס"ק ל"ו). אלא צריך לומר דהא דאמרינן בגמרא הני כללי דמצטמק ורע לו באמת אינו נפקא מינה לדין דנקטינן כחנניה אלא נפקא מינה רק לחכמים.

אך אכתי יש נפקא מינה גם לדין, דאשכחן (שולחן ערוך שם סעי' א') לענין קנסא דשרינן במצטמק ורע לו אף במזיד בשחיה, וכן בחזרה אע"ג דשומר חומר, ואע"פ דכתב בתשובות הרשב"א (הובא ברמ"א שם סעי' ה') דהיכי דהוי צונן אסרינן אף כשנצטנן אחר כך, מכל מקום היכא דהניח חם שאני, דהוי רק למנוע שיצטנן, ואם כן נפקא מינה בכחאי גוונא.

ויש לומר דלא ניחא לקמאי לאוקמא סוגין דנפקא מינה רק לענין קנסא ולא לענין הנהגה לכתחילה.

ט. רב יהודה היה מסוכן

הנה איתא בגמרא (שם ל"ז ב') אמר ליה אביי לרב יוסף מהו לשהות. אמר ליה הא רב יהודה משהו ליה ואכיל. אמר ליה בר מיניה דרב

יהודה, דכיון דמסוכן הוא אפילו בשבת נמי שרי למעבד ליה. והקשה ברשב"א (שם ד"ה כיון דמסוכן) אכתי מצי למיעבד קטום דבקטימה כל שהוא סגי, וכך ודאי מוסיף הבל הוא, וכל שכן שכת' משמר חומו של תבשיל. ונשאר בקושיא.

והנה פירש בריטב"א (ד"ה בר מיניה) דרב יהודה היה מצונן שהיה חולה מעים והיה צריך מאכל חם, ושרי למעבד ליה בשבת על ידי גוי ככל חולה שאין בו סכנה שאומר לגוי ועושה. [אבל כשיש סכנה אסור להמתין].

אך גם לפירוש הריטב"א תיקשי קושיית הרשב"א, דהרי חזינן דכתב במשנה ברורה (סי' שכ"ח ס"ק מ"ו) בשם רד"ך, דשריותא דנכרי בחולה שאין בו סכנה, היינו דוקא באופן שצריך להרפואה בשבת עצמו, אך כשאין צריך לה בשבת ימתין עד מוצאי שבת. ואם כן הכי נמי אע"פ שהיה חולה שיש בו סכנה מכל מקום הוה ליה לעשותו קטום מערב שבת.

ענינים שונים [א']

ב. חוטב למצוה דבין אדם לחבירו

הנה אם נימא דנקטינן כלישנא בתרא דבחטיבת עצים לסוכה אינו גולה, [אע"פ דאם מצא חטוב אינו חוטב], מעתה יש לדון בחוטב עצים לשם מצות הכנסת אורחים, האם דמי לסוכה ואינו גולה, או דילמא בעינן שיחא דוקא מצוה בין אדם למקום.

ג. קצב לצורך מצוה

הנה אמרינן בגמרא (מכות ז' ב') שקצב שהרג בדרך ירידה חייב גלות, והרי מי לא עסקין דקא עביד לשם אורחים דיליה. אלא נימא דחזינן דבכהאי גוונא לא חשיב חוטב לשם מצוה וגולה.

אך בלאו הכי אכתי משכחת לה בעושה לצורך אכילת יום טוב. אלא יש לעיין לענין אכילת יום טוב אולי חשיבא הנאת עצמו. ובאמת צריך עיון בעוסק בבישול ליום טוב אם פטור מן המצוה.

ד. רופא אינו גולה

הנה חזינן דרופא שרצה לרפאות והרגו בשוגג, חשיבא דבר מצוה ואינו גולה, אף להריטב"א הנ"ל דפסק כלישנא קמא דבעינן מצוה חיובית. שמעינן דגם במצוה דבין אדם לחבירו אמרינן דפטור מגלות.

[הראיה שרופא אינו גולה, דהרי איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' של"ו סעי' א') שרופא שהרג בשוגג חייב גלות, והוא מרמב"ן בתורת האדם שהביא כך מתוספתא (בבא קמא פ"ט ה"ג), אך באור שמח (פ"ה מהל' רוצח ה"ו) הקשה דבסוגיין מבואר דבמצוה אינו גולה, וכך כתב בתשב"ץ (ח"ג סי' פ"ב), וכתב בתשב"ץ דברמב"ן פירש דדינא דרופא נאמר רק כשנתברר שטעה לגבירי ונתברר שלא עשה מצוה כלל. אם כן חזינן דבעלמא רופא שהרג אינו גולה.]

ענינים שונים [ב']

והנה ראיתי בספר דבר הלכה (על הלכות יחוד) בהסכמה שכתב הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שמסתפק באופן שאשה מתייחדת עם איש, והאשה יודעת שבעלה בעיר אבל האיש אינו יודע, האם האשה חייבת לומר לו שבעלה בעיר כדי שלא להכשילו בלפני עוור.

ואם נימא דאיכא בזה לפני עוור, יש לדון מהו באופן שהאיש סובר דשרי להתייחד, כגון שסובר שאין איסור יחוד כלל, ובאמת הוא מותר להתייחד משום שבעלה בעיר אך האיש אינו יודע שבעלה בעיר, האם יש כאן דין של נתכוין לאכול בשר חזיר, וממילא איכא לפני עור להכשילו. אך לא אדע, דיש לדון דלא חשיב לפני עור, דהרי לא הכשילו, דעל חסרון ידיעתו בלאו הכי היה לו עבירה, שאם עושה מעשה מחמת שלא למד וכיוצא בו זה עבירה. ולא אדע.

ואם נימא דבכהאי גוונא ליכא לפני עוור, יתיישב קושיין, דאיירינן בגוונא דאין השומע יודע שאסור לו להאמין. אך הדבר צריך עיון.

הכנסת אורחים

הנה יש לעיין בחותך סכך על מנת לסכך בכל השנה לשם מצוות הכנסת אורחים, ועל ידי חתיכתו נפל עצים והרג בשוגג, האם חייב גלות.

א. חוטב עצים לסכך סוכה

הנה החוטב סכך על מנת לסכך כדי לקיים מצות סוכה, תליא בתרי תירוצים דהגמרא במכות (ח' א') אם חייב גלות, דלשנויא קמא גולה ולשנויא בתרא אינו גולה.

ולענין הלכה, מבואר בריטב"א (שם) דלא הדרין מסברא דשנויא קמא, ולפי זה בחטיבת עצים דסוכה [וודעי המערכה] גולה, דלא חשיב מצוה כיון דאי מצא חטוב אינו חוטב.

אמנם לאידך גיסא, מבואר ברמב"ם (פ"ה מהל' רוצח ה"ו) דנקטינן כשנויא בתרא, ובחטיבת עצים לסוכה אינו גולה. וכך כתבו בתוספות שאנץ דהחוטב עצים לסוכה אינו גולה.

[הנה הראיה מהרמב"ם, דהרי איתא ברמב"ם (שם) דשליח בית דין המכה את בעל הדין הנמנע מלבוש לדין אינו גולה. ולכאורה להריטב"א דפסק כשנויא קמא הא אין כאן מצוה, דאם היה רוצה לבוא לא הוה מלקינן, ולא דמי למלקות בית דין דהשתא הוה מצוה, וכמו שחילק בריטב"א (שם), ובפשוטו זהו נמי חילוקא דהתוספות (שם ד"ה אע"פ), והכא לא שייך הא דאמרינן בתירוצא קמא דאע"ג דגמיר מצוה, דזה שייך רק בחנינו, אלא בפשוטו הרמב"ם פסק כלשון השני, ולא סבירא ליה הא דכתב בריטב"א דלא פליגי.]

לפני עוור באפי תלת

הנה כתב בחפץ חיים (הל' לה"ר כלל ב' סעי' ג' ד', ובמ"ח שם סק"ט) לענין היתירה דלשון הרע באפי תלת, דלשיטת הרמב"ם אם היה באפי תלת מותר לספר הלאה, כיון דבלאו הכי הדבר יתפרסם. [ודוקא שלא יתכוון להעביר הקול].

אך כתב בחפץ חיים דמכל מקום אסור להשומע לומר הלאה אם אינו יודע שהיה באפי תלת, דלית ליה להאמין למספר לו שהיה באפי תלת.

הנה לפי זה צריך עיון במה שכתב בחפץ חיים דאם יודע שהשומע יספר הלאה ויוסיף או ישנה, אסור לו לספר לו מפאת לפני עוור, והא להאמור אף אם לא ישנה, מכל מקום אסור לספר לו כיון דמכשילו בהא דמאמין לו שהיה באפי תלת, אע"ג דהוא יודע האמת שהיה כן אך הרי השומע אינו יודע והוה לפני עוור.

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבלת הגליון
במ"ל, לתרומות והערות:
L5703949@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וירא תשפ"ג

בין הטובים לטובים ביותר

תוכן

א' - להכיר את הטובים ביותר / א

ב' - להעריך את הטובים ביותר / ג

ג' - להפוך לטובים ביותר / ו

של התורה. ומי שפונה אל אדם חשוב וכולל בפנייתו גם את בן לווייתו, הוא ממעיט בזה מכבודו, ויש בזה חוסר דרך ארץ.

קבלת פני משיח

מנין למדנו הנהגה זו? מאברהם אבינו ע"ה. בפרשת השבוע, כאשר שלושת המלאכים עמדו לחלוף על פני אוהלו של אברהם, ארהם ראה אותם ורץ לקראתם אולם הוא פנה רק אל זה שעמד במרכז, "אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך", שכן באופן טבעי זה שעומד במרכז הוא החשוב ביותר.

לדוגמא, נתאר לעצמנו אדם שפוסע במורד השדרה השלוש עשרה בשכונת בורו פארק, כאשר הוא רואה מולו שלושה אנשים. מצד אחד פוסע כ"ק האדמו"ר מסאטמר, ומצד שני הולך מרן הגר"י קמנצקי. וביניהם נמצא יהודי הדור פנים אך בלתי מוכר. במקרה זה ניתן להבין מיד שמי שהולך בין שני אנשים גדולים אלו, מוכרח להיות גדול עוד יותר מהם. אם הוא הולך ביניהם, כנראה שמדובר במשיח בן דוד! והוא זה שאליו צריך לפנות ולדבר. מי שאינו עושה כן נוהג בחוסר דרך ארץ.

אם לא באתם לכאן אלא כדי לשמוע דבר זה, דיינו, שכן מעתה תוכלו להיות בעלי דרך ארץ. אז אם מחר בבוקר תפגוש את אביך ברחוב כשלידו נמצא אדם נוסף, תשומת לבך צריכה להיות מופנית כלפי אביך. "בוקר טוב אבא" - כך יש לפנות אליו על פי דרך התורה.

א' - להכיר את הטובים ביותר

דרך ארץ לעומת דמוקרטיה

לפני שנים רבות, זכיתי לקבל תוכחה מיהודי חשוב. ישבתי אצל ראש ישיבה חשוב במשרדו ושוחחתי עמו. במשרד ישב גם מזכיר, ובנקודה מסוימת במהלך שיחתנו, פניתי למזכיר ואמרתי לו איזו הערה קטנה וצדדית. ראש הישיבה הוכיח אותי ואמר, "אין לדבר עם המזכיר בנוכחות ראש הישיבה. כאשר ראש הישיבה נמצא כאן, עליך לדבר רק אליו".

למדתי אז שיעור חשוב בדרך ארץ. כאשר אתה נמצא בנוכחותו של אדם חשוב, אין לפנות אל אדם אחר, שכן עצם ההכרה בנוכחותו של השני ממעטת בכבודו של החשוב יותר.

למשל, אדם נכנס למשרדו של רופא, ונמצא שם גם עובד נקיון שעסוק בנקיון המשרד. במקרה כזה אין זה מכובד לפנות אל שניהם ולומר, "בוקר טוב לכם, מה שלומכם היום?" זה לא נימוסי. אין לכלול את הדוקטור יחד עם הפועל הפשוט, שהרי הלה אינו נחשב לכלום לעומת הרופא.

הן אמנם, דיבורים מעין אלו נשמעים צורמים לאוזנינו האמריקאיות - זה נשמע לנו בלתי דמוקרטי לפנות אל הרופא מבלי להתייחס אל המנקה, אך זהו משום שארצות הברית אינה בדיוק הסמל של דרך ארץ. הכלל הראשון שעלינו לזכור הוא שעלינו לשכוח מהמושג ששמו "דמוקרטיה". התורה חשובה בהרבה מהדמוקרטיה, ודרך ארץ היא אחד מיסודות

"ירושלים" מורכבת משני חלקים, "ירו" פירושו "עיר" בשפתם העתיקה של הכנענים, ו"שלם" פירושו שלמות. הוי אומר, ירושלים היא עיר השלמות. עיר זו הוקמה במטרה להשיג שלמות. איזה דבר נפלא! מלכי צדק, סבו זקנו של אברהם, שימש כמלכה של עיר מיוחדת במינה שסיסמתה היתה צדק ושלמות!

המלך שברקע

כעת אנו מבינים כיצד נראו פני הדברים כאשר אברהם הגיע לארץ כנען. סבו זקנו, שהיה צדיק גדול, התגורר בסמוך אליו, ומלך על עיר מיוחדת במינה. ובכל זאת, התורה אינה מספרת לנו כמעט דבר אודותיו! זקנו הגדול של אברהם אינו זוכה כמעט לשום אזכור בתורה! ברגע שאברהם נכנס לתמונה, הרי שמוקד ההתעניינות של התורה הקדושה עברה אליו, וכל שאר האנושות, ואפילו אדם גדול כמלכי צדק, נדחקו והפכו לדמויות-רקע בחייו של אברהם אבינו.

מתי אנחנו כן שומעים אודות מלכי צדק? רק כאשר הוא בא במגע עם אברהם, וכביכול "נכנס אל תוך אור הזרקורים" כדי לדבר עם הדמות הראשית. כאשר "מִלְכֵי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין", אז, לזמן קצר ביותר, הזרקור האיר אף עליו, והוא זכה לאזכור על כך שיצא לקבל את פניו של אברהם אבינו. אולם ברגע שהסתיים מעמד זה, הוא יוצא שוב מאור הזרקורים, והוא זורעו אינם מוזכרים כלל וכלל בתורה.

המבט הנכון על העולם

מכאן אנו למדים יסוד גדול אודות הסתכלותו של הקב"ה על הבריאה. ה' מסתכל בעיקר על הטובים ביותר! אדם שהוא הטוב ביותר בסביבתו, בעירו, בישיבתו, הטוב ביותר בבית הכנסת שלו, ברחוב שלו, אדם זה מתנשא הרבה מעל לשכניו, והקב"ה מסתכל בעיקר עליו. ביחס אליו, שאר האנשים נדחקים הצידה.

כמובן שהקב"ה מסתכל על כל יהודי ויהודי. לא רק על כל יהודי אלא גם על כל סנאי. הוא מביט על מעשיו של כל עכברוש, יתוש וחיידק. אין דבר שנעלם מנגד עיניו. זאת ועוד, אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה (ב"ק לח, א), וכל אחד ואחד מבאי עולם עתיד לקבל את השכר המגיע לו, ללא יוצא מן הכלל.

פעמים שאתה מתעלם

והנה, זהו נושא שצריך להשקיע זמן כדי ללמוד אותו, אולם כעת ברצוני לסטות מעט מהענין. עכשיו נראה שיסוד זה נוגע לא רק כאשר אנחנו פונים אל אדם מכובד, אלא גם כאשר אנו מספרים אודות מקרה שארע, דרך התורה היא להתמקד בדמות הטובה יותר, באדם החשוב יותר, והדמות השניה יורדת בדרגתה והופכת לדמות-רקע.

יסוד זה אנו מוצאים כמה וכמה פעמים בגמרא, שמספרת מעשה אודות אחד האמוראים, ואינה מזכירה את שאר הדמויות שנטלו אף הן חלק בסיפור. דוגמא לדבר במסכת גיטין (ה, ב), שם מסופר על ר' שמעון בר אבא שהביא גט לפני רבי יהושע בן לוי, ומסקנת הגמרא היא שרבי שמעון לא הביא את הגט בעצמו אלא "איניש אחרינא הוה בהדיה" - אדם נוסף היה עמו, "והא דלא חשיב ליה משום כבודו דרבי שמעון" - הטעם שלא הוזכר אותו אדם הוא משום כבודו של רבי שמעון.

זהו יסוד גדול שמלמדים אותנו חז"ל. אמנם היו שם עוד אנשים, וגם הם חשובים, אולם רבי שמעון האמורא, שהוא היה המוכתר ביותר, הוא גדול מכדי שאף אדם אחר יוזכר יחד עמו. הזכרתם של שאר הנוכחים הרי היא כהקלה במעלתו של רבי שמעון בר אבא.

עיר של שלמות

דוגמא נוספת ליסוד זה נוכל ללמוד מיחסה של התורה דוקא לאחד מגדולי עולם. בשבוע שעבר קראנו בפרשה אודות מלכי צדק מלך שלם, שחז"ל אומרים שזהו שם בן נח, סבו זקנו של אברהם אבינו. מלכי צדק היה אחד הצדיקים הגדולים שחיו אי פעם, והוא היה "כֹהֵן לְקַל עֲלִיּוֹן". "כהן" פירושו שהוא היה מסור לעבודת ה' - זו היתה משימת חייו.

אולם הוא לא היה רק כהן. הוא היה מלכה של עיר נהדרת ומפוארת, עיר שנבנתה כל כולה לשם שמים. לאחר המבול, שם בן נח יצא מהתיבה והבין שבני דור המבול החריבו את העולם על ידי התנהגותם הנלוזה, ועל כן הוא שם לעצמו מטרה לתקן זאת. הוא הקים קהילה חדשה אשר מטרתה היתה לבנות את העולם מחדש על יסודות של השגת השלמות.

משכך, שם בן נח הקים עיר שנקראה "שלם", במקום שבו שוכנת היום העיר ירושלים. השם

משוגע איש הרוח

אכן, אנחנו לא מתפעלים מזה משום שכבר התרגלנו לסיפור הזה אותו אנו קוראים בפרשת השבוע, אולם אם היינו עדים למחזה הזה, אין ספק שהוא היה נראה מוזר בעינינו. תארו לעצמכם שהייתם רואים דבר כזה מתרחש בימינו. אתם הולכים ברחוב ורואים "משולח" מארץ ישראל פוסע במורד השדרה השלוש עשרה. לפתע מבטכם קולט יהודי צדיק, בעל הבית מהודר, שניגש אליו בריצה ומבקש ממנו: "אל נא תעבור מעל עבדך! אנא, כנס אל ביתי וטעם משהו!" וכאשר המשולח מסרב בנימוס ואומר: "תודה רבה לך ר' איד, אולם אין ברצוני להיכנס ולאכול כעת", היהודי הבעל הבית נופל על פניו ומתחנן, "אנא אדוני, אל נא תעבור. אנא היכנס אלי הביתה!" יהודי הדור שוכב על המדרכה ומתחנן אל אדם זר שיכנס אליו הביתה לסעוד את לבו.

מה היו חושבים תושבי בורו פארק על אדם כזה? לבטח הם היו חושבים אותו למשוגע! זו האמת - כך היינו חושבים! יתכן והיינו מעריכים אותו על צדקותו, אולי היינו אפילו משבחים ומהללים אותו, אולם בסופו של דבר היינו מסתכלים על פעולתו כמעשה קיצוני מדי.

לעתים, אנשים גדולים הם גדולים מכדי שאחרים יעריכו אל נכון את הנהגתם. כך אומר הנביא הושע (ט, ז): "מִשְׁגֵּעַ אִישׁ הָרוּחַ" - איש של רוח, אדם שחיו מוקדשים כל כולם להשי"ת, נדמה בעיני אנשים כמשוגע. כלומר, העובדה שעבודתם של אנשים גדולים נחשבת בעיני בני אדם כקיצונית מדי היא כבר סיפור ישן.

משוגעים מזוקנים

זכורני שלפני שנים רבות, אדם שגידל זקן נחשב למשוגע. מי שהיה מסתובב בשכונה יהודית כשפניו עטורות בזקן, היו מכנים אותו "משיגענער". זה קרה לי יותר מפעם אחת. פעם עליתי במדרגות הרכבת התחתית, ואשה יהודיה שבאה מולי הביטה בי, ירקה בפני, וצעקה "משיגענער!"

איני בא לומר שכדי להיות צדיק חייבים לגדל זקן - בימינו, גם בין הגויים ישנם משוגעים אמיתיים המגדלים זקן - אלא באתי רק לתת דוגמא לכך שכל אדם שיש לו ערכים מסוימים והוא נוהג על פיהם, נחשב למשוגע בעיניהם של אלו שאינם חולקים עמו

אפילו רשע גמור, שעובר בכל יום על עבירות חמורות שיש עליהם חיוב מיתת בית דין, שבוודאי הוא עתיד ליתן עליהם את הדין, מכל מקום אם הוא מתגבר על עצמו ונמנע מעבירה אחת, אם הוא מצליח לשלוט על עצמו אפילו בנקודה אחת קטנה, הקב"ה ישלם לו שכר על כך.

כל שכן יהודי המקיים מצוות, כל מצוה שהוא עושה, כל פעולה טובה, גם הקטנה ביותר, הינה בעלת משמעות רבה. אין שום שכחה מלפניו יתברך, וכל דבר קטן חשוב בעיניו עד למאוד! אולם אף על פי כן למדנו כאן חידוש, שאדם שהתעלה יותר מחבריו, חשוב בעיני ה' הרבה יותר מהאחרים. הקב"ה בוחר בטובים ביותר! זהו יסוד גדול מאוד! ומכיון שכך הוא מבטו של ה' על העולם, לרצות ולבחור בטובים ביותר, הרי שעלינו ללמוד מדרכיו ולאמץ לעצמינו גם כן מבט כזה על העולם.

ב' - להעריך את הטובים ביותר

מעמד משונה

אך אל לנו לחשוב שכעת סיימנו את הנושא הזה, כי הוא לא פשוט כפי שהוא נשמע. אין זה דבר כל כך קל להעריך גדולה אמיתית. אל תחשבו שאם הייתם בדורו של אברהם אבינו הייתם מעריכים ומחשיבים את גדולתו.

הבה נחשוב על כך: אברהם אבינו יושב פתח האהל כחום היום. אדם בן תשעים ותשע, ביום השלישי והכואב למילתו, יושב בפתח אהלו וממתין. וכאשר הוא רואה שלושה ערבים - כפי שנדמו בעיניו המלאכים - הוא רץ החוצה, אל החום האיום והנורא, ונופל לרגליהם תוך שהוא מתחנן אליהם "אל נא תעבור מעל עבדך". הם מנסים לדחות אותו אולם הוא אינו מרפה.

אין ספק שהמעמד הזה היה נראה מוזר ואף מטורף בעיני המסתכל מהצד. אם מישוהו זקוק לעזרתך, ניחא, תעזור לו קצת, אבל אם הוא מסרב להתארח אצלך, מדוע אתה צריך ליפול לרגליו ולהתחנן בפניו שיאות לחסות בצל קורתך?

ההבדל בין צדיק לבין מי שנמצא בדרגה פחותה ממנו. וכעת נראה שאנחנו מבינים עוד פחות ממה שחשבנו שאנחנו מבינים.

הרשע המעונב

הבה נלמד כעת את דבריו של הנביא מלאכי (ג, יח), ואת האופן בו פירשו אותם חז"ל. הנביא מנבא שיבוא זמן שבו "וְנִשְׁכַּתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע" - כולם יראו את ההבדל בין צדיק לרשע. פסוק זה מתייחס ליום הדין הגדול והנורא, היום שבו ידון הבורא יתברך את כל באי עולם, וכל אחד ואחד יוגדר ויוצג בדיוק כפי שהוא. ביום זה יראו כולם את ההבדל בין צדיק לרשע.

לנו נדמה שכבר עכשיו אנחנו רואים ומבינים את ההבדל, אולם האמת היא שאיננו מסוגלים להעריך את ההבדל התהומי שביניהם. ההבדל בין צדיק לרשע הוא אינסופי! אנחנו רואים צדיקים ורואים רשעים, ונראה לנו שההבדל ביניהם ברור, אולם הנביא מלמד אותנו שאנחנו מרמים את עצמנו, ואין לנו כלל מושג מהו ההבדל ביניהם.

אתה מסתכל על יהודי צדיק. הוא לבוש בחליפה ועונד לצווארוננו עניבה, והרשע גם הוא לבוש באופן דומה. לשניהם יש שני עיניים, שני אוזניים, פה ואף. כמובן שניתן לראות גם הבדלים, אולם הבדלים אלו מכוסים בהר של קווי דמיון.

אולם יבוא היום שבו תיפקחנה עינינו, ואז נבין שלא הבנו דבר. יבוא זמן שבו כל הרשעה כענן תכלה, ואז נשוב ונראה בין צדיק לרשע. או אז נבין עד כמה רחוקים הם באמת זה מזה.

שני צדיקים גמורים

אך כעת נלמד שיש כאן הרבה מעבר להבדל בין הצדיק לבין הרשע, שכן הפסוק ממשיך הלאה: "בֵּין עֶבֶד אֱלֹקִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוֹ". הגמרא במסכת חגיגה (ט, ב) מקשה על הפסוק הזה: "היינו צדיק היינו עובד אלקים היינו רשע היינו אשר לא עבדו" - כלומר, יש כאן לכאורה כפילות בפסוק. נראה כי הפסוק מונה פעמיים את החילוק הזה, בין צדיק לרשע ובין עובד אלקים לבין מי שאינו עובד אותו.

ועל כך עונה הגמרא: "עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי ניהו" - בחלקו השני של הפסוק כבר איננו עוסקים כלל ברשע, אלא בשני צדיקים גמורים.

ערכיו. במקרים רבים, בני אדם אינם מסוגלים להעריך את מי שטוב יותר מהם. אמרתי "במקרים רבים", אולם האמת היא שזה תמיד כך!

אם יתן איש את כל הון ביתו

המדרש (ויקרא רבה ל, א) מספר אודות רבי יוחנן שהלך יחד עם תלמידו רבי חייא בר אבא. כאשר הם עברו על יד שדה, רבי יוחנן פנה אל רבי חייא בר אבא ואמר, "שדה זו היתה שלי פעם".

"האמנם? ומדוע מכר אותו מר?"

"כדי שאוכל ללמוד תורה".

רבי חייא היה מופתע מאוד מכך שרבי יוחנן ויתר על עושר רב כל כך, אך לא אמר דבר מפאת כבודו של רבי יוחנן.

הם המשיכו ללכת והגיעו לכרם ענבים, וגם שם סיפר רבי יוחנן לרבי חייא שכרם זו היתה שייכת לו בעבר והוא מכר אותה כדי ללמוד תורה. לאחר מכן הם עברו על יד מטע זיתים, ושוב חזר הדבר על עצמו: רבי יוחנן סיפר שעצי הזית הללו היו שייכים לו, והוא מכר אותם על מנת שיוכל לעסוק בתורה.

כאן כבר לא יכול היה רבי חייא לעצור בעד עצמו, והוא החל להתייפח בבכי. פנה אליו רבי יוחנן ושאל אותו, "מדוע אתה בוכה?" "משום שלא השארת דבר לעצמי!" ענה רבי חייא. רבו מכר את כל אשר לו כדי ללמוד תורה! הוא בא ממשפחה עשירה, וכעת לא נשאר דבר מכל העושר הזה!

ועל מעשה זה המדרש מצטט את הפסוק בשיר השירים (ח, ז): "אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאַהֲבָה בּוֹזֵז בּוֹזוּ לוֹ". בני אדם בזים לבעלי ערכים! הם אינם מבינים את מי שמסוגל לוותר על עושר כדי ללמוד תורה! אפילו רבי חייא בר אבא תלמידו של רבי יוחנן, על אף שבוודאי לא בז לרבו, לא היה מסוגל להבין זאת! ועל אף שרבי חייא בעצמו היה אדם גדול עד למאוד, אולם כאשר אדם גדול פוגש באדם גדול עוד יותר, הוא אינו מסוגל לתפוס את הגדולה הזו.

קשה לתפוס את גדולתו של מי שגדול ממך, שכן ראשו מתנשא אל על ומגיע השמימה, גבוה הרבה יותר ממך. גדולתו נישאת עד גובהי מרומים! אכן, קשה לנו לקבל את הרעיון הזה, והדבר נדמה לנו כבלתי אפשרי. אנחנו מבינים שצדיק הוא אדם נפלא ויקר, אולם למען האמת, איננו מתחילים אפילו להעריך את

המדרש עוד חצי שעה וממשיך אל הפעם המאה ואחת.

והנה לנו נראה שההבדל ביניהם די קטן, אחד חלקי מאה, אולם חז"ל מלמדים אותנו שלא כך הם פני הדברים, אלא אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת! הפעם האחת הנוספת הזו הופכת אותם לאינם דומים! אלו מילים שעלינו להאזין להם היטב. "אינו דומה!" זה שלמד מאה ואחת פעמים נקרא עובד אלקים, ולעומתו, חבירו שחזר רק מאה פעמים נקרא "לא עבדו". אין כל דמיון בין מאה פעמים לבין מאה ואחת!

כאשר אדם מוסיף ומתעלה בעבודת ה', פעולה זו מציבה אותו במרחק שנות אור משאר חבריו. זה לא רק פעם אחת נוספת, אלא זו מציאות אחרת לגמרי. הוא גדול כל כך עד שכל השאר הופכים לדמויות רקע. הם יקבלו שכר על עבודתם ועל תורתם, אולם אין להם כל יחס אליו!

זה הקטן - גדול הוא

עד כדי כך גדול הוא ערכה של כל השגה רוחנית! כשזה נוגע לגשמיות, ההבדל נראה די קטן, אולי איננו שמים לב לשום הבדל, אך כשזה מגיע לרוחניות, ההבדל הוא עצום! התורה מלמדת אותנו שהדבר הקטן שהיהודי הזה קיבל על עצמו, ההתקדמות הזו בעבודת ה', מציבה אותו במקום אחר לגמרי מכל הסובבים אותו, עד כדי כך שההבדל ביניהם שווה להבדל בין צדיק לרשע. כמובן שהרשע נמצא בצד השני, הרחק הרחק משם. אולם גם העובד אלקים וזה שלא עבדו נמצאים הרחק מאוד זה מזה!

שמה תאמרו, "אבל הלא שניהם צדיקים גמורים", אך לא, זה לא מספיק. הוא גדול ממך אך במעט, אולם המעט הזה עושה את כל ההבדל, משום שכל דבר מועט שאדם עושה, בזה הוא מוצא חן בעיני ה', וככל שמדובר בנשיאת חן בעיני ה', גם ההבדל הקטן ביותר הוא נשגב מכל מה שכפי שאנו מסוגלים לדמיין.

אלא שישנם שני סוגים של צדיקים! סוג אחד שנקרא "עובד אלקים" וסוג נוסף שנקרא "אשר לא עבדו". כמובן ששניהם עובדים את ה', אך ההבדל ביניהם הוא עצום כל כך, עד שביחס לאחד, חבירו נחשב "אשר לא עבדו".

גיבור המאה

על איזה הבדל מדובר כאן? מה קובע מיהו עובד אלקים ומי לא? במה זה תלוי? בוודאי מדובר במשהו משמעותי ביותר! אולם כאן נכונה לנו הפתעה. הגמרא מבארת כי "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד".

הנה לנו יהודי שלומד סוגיא מאה פעמים. בימי קדם הלומדים היו חוזרים פעמים רבות על תלמודם, שכן התורה היתה נלמדת ונמסרת בעל פה, וכדי לא לשכוח את מה שלמדו היה צורך לחזור פעמים רבות על כל סוגיא. יושב לו יהודי וחוזר על הסוגיא מאה פעמים "עד דדמי כמאן דמנח בכיסיה" - הסוגיא ברורה לו כל כך עד שכביכול היא מנוחת בכיסו.

אין ספק שלא קל לחזור על ענין אחד פעמים רבות כל כך, אולם מיודענו רוצה לדעת את התורה, ואשר על כן הוא מחלץ חושים וחוזר מאה פעמים על הסוגיא. איזו גבורה! זהו יהודי שקדן ומבקש אמת! כבר בפעם השלישית הוא מרגיש שהוא יודע את הסוגיא על בוריה, אך הוא ממשיך הלאה. ארבע פעמים, חמש, שש. חמש עשרה פעמים. הוא מותש, הוא כמעט קורס תחתיו, אך הוא לא מוותר, ורק לאחר שחזר על הענין מאה פעמים, גיבורנו משחרר אנחת רווחה, סוגר את הגמרא, וצועד לביתו, אל המנוחה המגיעה לו בצדק רב! זהו עובד ה'!

מרחק מאה ואחת שנות אור

אולם על ידו בבית המדרש יושב חבירו, שמחליט לחזור על הסוגיא פעם אחת נוספת. הוא נשאר בבית

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

ג' – להפוך לטובים ביותר

החילוק הגדול

זהו נושא גדול ועצום, משום שהוא מכניס את כל מעשינו בעולם הזה לפרספקטיבה הנכונה – שום דבר כבר אינו קטן! לדוגמא – כולנו מודעים לאיסור לשון הרע. מרן החפץ חיים זיע"א החדיר בעולם היהודי את חשיבותו וחומרתו של איסור זה. כל אחד יודע שעליו לנצור את לשונו, ועל אף שזה לא קל – כולם מנסים. אולם זאת עליכם לדעת שאותו אחד שמנסה עוד קצת, היהודי שמשקיע עוד קצת מאמץ לנצור פיו ולשונו, משיג בזה גדולה עצומה, ונמצא במדרגה שונה לגמרי מכל השאר.

אותו אחד שמתאמץ עוד קצת לכוון בתפילתו, שמקדיש עוד מספר דקות לשמונה עשרה שלו, רחוק מחבירו כרחוק כוכב אחד מחבירו. חברך גם הוא כוכב, הוא גם כן עובד אלקים, אולם לעומתך הוא נחשב "לא עבדו".

זה הפירוש של להיות עבד ה' – ללכת צעד נוסף כדי למצוא חן בעיני ה'. וזה נוגע לא רק ללשון הרע ותפילה, אלא יש עוד הרבה מאוד תחומים. כל הדברים הטובים שאתם שומעים כאן בבית מדרשנו – כמו גם במקומות אחרים – אם תקחו אותם ברצינות ותשקיעו בהם מאמצים – אין זה דבר של מה בכך. זהו הישג אדיר! הקצת הזה שהוספתם אינו קצת כלל וכלל. ואם היום אתם קצת טובים יותר מכפי שהייתם אתמול – דעו לכם שהמעט הזה הוא הרבה מאוד!

יצר הכבוד

כל מעט שתוסיפו בעבודתכם, יוסיף לכם חן בעיני השי"ת, וחן זה הוא הכבוד הגדול ביותר שניתן להעלות על הדעת.

והנה, יש שיגיבו ויטענו שאין להם כל ענין בכבוד. אולם מי שטוען כך הוא שוטה! ובנוסף לזה הוא גם שקרן! זה פשוט לא נכון. כל אחד ואחד רוצה כבוד. לא רק שכולנו רוצים כבוד, אלא אנחנו משתוקקים לזה!

ישנם אנשים שאפילו מוכנים להקריב את חייהם כדי להשיג כבוד. חייל מוכן להסתער אלי קרב ולסכן את חייו, ולמה? משום שהוא מקווה שאולי יום אחד, יציבו אי שם אנדרטה שתנציח את גבורתו. מה יש

לו מזה שכעת עומד פסל לזכרו, במרכזו של פארק כלשהו בעיר כלשהי? איך יתכן שאנשים טובים והגונים מוכנים להקריב את חייהם עבור דבר זה? התשובה היא, שאחד מסודותיה של נפש האדם הוא התשוקה האדירה לכבוד. מי שיבחן את הטבע האנושי יראה שרדיפה אחר כבוד והערכה היא דחף אדיר, אולי החזק ביותר, לכל פעולה אותה הם עושים. כולם מחפשים כבוד! הכבוד הוא אש הבוערת בנפש האדם.

ומי הוא זה שהדליק את האש הזו? ה' יתברך! הקב"ה רוצה שנחפש כבוד ונרדוף אחריו – בהחלט! אלא שעלינו לחשוק בסוג הנכון של הכבוד. אנדרטות זכרון הם הבל וריק! עלינו לחשוק בכבוד מאיתו יתברך!

וכדי להשיג את הכבוד הזה, האדם חייב לרצות לעלות ולהתעלות. הקב"ה שתל בנפש האדם את יצר הכבוד על מנת שזה יגרום לו לרצות לגדול, לעלות, ולהצליח יותר מכל הסובבים אותו. עלינו לפתח בקרבנו חשק ורצון להתקדם ולגדול. "איני יכול להישאר באותו מקום כמו כל שכני וחברי. איני מסוגל ללכת עם העדר, להיות עוד יהודי מתוך הקהל הרחב. איני רוצה להמשיך בשגרת חיי ולהסתפק בכך שאני אדם הגון ויהודי טוב".

מקומות שמורים

והנה, אי אפשר לזלזל במי שהולך עם העדר. ישנם אנשים שאינם מסוגלים ליותר מכך, וזה לא דבר רע. חס ושלום. אדם שחי בקהילה יהודית טובה, מחכה את התנהגותם ומאמץ את דרכיהם – זה לא רע בכלל. הוא שומר תורה ומצוות, מגדל את בניו לתורה. אני אוהב מאדם כזה, ולא אחקור אודותיו יתר על המדה. מבחינתי הוא בסדר גמור.

ולאחר מאה ועשרים הוא גם יזכה לעולם הבא. הקב"ה הבטיח שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. מי שנוהג כיהודי שומר תורה ומצוות, יזכה בבוא הזמן להיכנס לעולם הבא. אולי הוא יצטרך לעשות עצירת ביניים במקום אחר, אולם בסופו של דבר הוא יגיע לעולם הבא – אין כל ספק בכך.

אולם זאת עליו לדעת, שכאשר הוא יגיע לעולם הבא, מחכה לו אכזבה מרה, משום שבעולם הבא יש "מקומות שמורים", ויתכן ומקומו ליד דלת הכניסה לא ימצא חן בעיניו. אכן – עצם העובדה שהוא בפנים

יודע לאן הייתי יכול להגיע?! אלא שהעדפתי להמשיך הלאה בשגרת חיי, ולהסתפק בחיים הגונים של יהודי נאמן, והיה די לי בזה. לכן לנצח אצטרך לשבת במקום הזה, ולא אזכה להיות במקום בו הייתי מעדיף להיות".

אנוכיות חיובית

זו הסיבה שבכל מה נוגע לרוחניות, עלינו להיות אנוכיים כאן בעולם הזה. כך מלמדים אותנו חז"ל בפרקי אבות (א, יד): "אם אין אני לי, מי לי". נדמה לך שאביך ואמך באמת חושבים עליך? הם דואגים לך ואף חושבים עליך מפעם לפעם, אבל הם לא חושבים עליך כל הזמן. גם המגיד שיעור שלך, אף שהוא חושב עליך לפעמים, אולם אתה זקוק למישהו שידאג לך כל הזמן. מי מסוגל לחשוב עליך תמיד?

יש רק אדם אחד שמסוגל לך - אתה בעצמך! ואם אין אתה לך - מי לך? דאג לעצמך, לעתידך! דאג למידותיך ואישיותך! מה יהיה איתך לבסוף? לשם מה אתה חי? כל אחד ואחד לחייב לומר, "אני דואג לעצמי! אני אעבוד על עצמי ובכך אתעלה עוד ועוד".

צדיקים נסתרים

אנו מוצאים שדוד המלך התעסק רבות בלדאוג לעצמו. מי שיעבור על ספר התהילים יראה שדוד המלך ממריץ את עצמו שוב ושוב, "הֲלֵלִי נִפְשִׁי אֶת ה'". למי הוא מדבר? הוא אינו מדבר לאחרים אלא לעצמו! "נו, דוד, תעשה משהו עם עצמך, תגדל! הֲלֵלִי נִפְשִׁי אֶת ה'!"

דוד ישב בשדה ורעה את צאנו, והיה ממריץ את עצמו. וכך הוא המשיך אף לאחר שנמשח למלך, הוא ישב על כסא המלכות ואמר לעצמו את המילים הללו. "דוד, מה יהיה? אל תרדם! אתה ה'דוד' האחד והיחיד שיש לי. זו ההזדמנות האחת והיחידה שלי. אז קדימה דוד, נצל את כוחותיך עד הסוף!" וכך הוא עשה.

ולא רק דוד עשה כך. במשך הדורות היו יהודים רבים שעבדו את השי"ת. בפולין ובסוריה, בכל רחבי העולם היהודי, הם היו עובדים את ה' בשקט ובצניעות. הם היו מוסיפים תפילות על תפילותיהם. הם נשארו בבית הכנסת לאחר סיום התפילה ואמרו תהילים. הם הגיעו לבית המדרש כשעוד שרר חושך בחוץ ולמדו לפני התפילה. הם עמלו לתקן את מידותיהם, לשמור את פיהם, לכבד הורים, לתת צדקה, וכן הלאה וכן הלאה.

הוא כבר דבר טוב מאוד! גם מי שישב במושב האחורי בעולם הבא יזכה באושר נצחי שאין לנו אפשרות כלל לתאר בכלים המוגבלים העומדים לרשותנו כעת. אין אושר בעולם שישווה לאושר הזה.

קנאה צורבת

אולם אף על פי כן, יהיה לו צער גדול, וכמו שאמרו חז"ל, "מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו" (ב"ב עה, א). הוא הקפיד, פחות או יותר, על שמירת המצוות כולן, וכמו כל יהודי טוב הוא יזכה לחופה לפי כבודו. אולם אז הוא יציץ אל עבר חופתם של חבריו, וייווכח שחופתם יפה ומפוארת הרבה יותר מחופתו. ודבר זה יגרום לאדם צער וחרטה נצחיים.

כיצד באמת זכה חברך לחופה מפוארת יותר? בזכות הזמן הנוסף שהוא היה נשאר בבית המדרש, לאחר שכולם עזבו. בזכות המאמץ הנוסף שהוא השקיע בכוונה בתפילה. הוא חשב על נפלאות הבורא וחסדיו פעם אחת נוספת בכל יום. הדברים הקטנים הללו הופכים לגדולים ועצומים בעולם הבא. "ושבתם וראיתם" - אתם תזכו שם לשמחה ואושר, אולם בנוסף לך תיווכחו בהבדל הגדול בין האושר הנצחי שלכם לבין זה של חברכם.

אושר וצער משמשים בערבובייה

אין כאן סתירה בין הדברים, בין האושר נצחי לצער נצחי. משל למה הדבר דומה, לאדם שקיבל לידיו סכום של מאה מיליון דולר. אין ספק שדבר כזה גורם לכל אדם אושר רב. מאה מיליון דולר! למה לא? אולם מה יקרה אם לפתע יהודי זה יגלה שאחד מחבריו לכולל קיבל מאתיים מיליון דולר? איייהי - זה כבר יגרום לו קצת הרגשה של עצבות.

בעולם הזה עדיין יש תקווה, דברים עשויים להשתנות, אולם בעולם האמת אין שינויים - מה שהיה הוא שיהיה לנצח. והגמרא מתארת את ההרגשה הזו ככוויה - הדבר דומה למי שנגע בלפיד בוער - זה כואב. אכן, אדם מוכל לקבל מאה מיליון דולר בתמורה לכוויה כזו, אולם בכל זאת זה כואב, זה כואב מאוד.

בעולם הבא בני אדם יבינו את גודל הטרגדיה הטמונה בכך שהם לא ניצלו את יצר הכבוד כדי להפוך לטובים יותר. "אילו רק הייתי שומע לקול הזה שבתוכי שאמר לי, 'חיימק', תתעלה, תגדל! אילו הייתי מנצל את יצר הכבוד כדי לעלות עוד ועוד, מי

עולם האמת

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

אני מתפלל במשך זמן רב אודות ענין מסוים ולא נענית. האם עלי להמשיך ולהתפלל על זה?

תשובה:

כן. "קוה אל ה', חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" (תהילים כז, יד). אסור אף פעם להתייאש, אלא צריך להמשיך ולדבר עם ה'.

ישנן שתי תועלויות מכך. ראשית, בכך שאתה ממשיך לחזור על בקשתך, יתכן וזה עצמו יהפוך אותך לראוי לקבלה. עצם העובדה שאתה ממשיך לפנות אליו שוב ושוב, יתכן ויהפוך אותך לראוי לכך.

ושנית, גם אל חלילה יחליט הקב"ה שלא לתת לך את מבוקשך, תפילותיך לא היו לריק אלא אדרבה, הם הועילו לך מאוד! שכן התפילה משנה את האדם. כאשר אדם זועק אל ה' מקירות ליבו, כאשר הוא מדבר עם אלוקיו, הרי שבזה הוא קונה עוד ועוד הכרה בהשי"ת, הוא מרגיש יותר ויותר שהוא עומד לפניו ומדבר עמו ושה' מאזין אליו. וזהו אחד הדברים הגדולים ביותר שיוכל האדם להשיג בעולם הזה - עוד הכרה בבורא יתברך.

מכאן נובעת חשיבותה העצומה של התפילה. כאשר אדם נעמד להתפלל תפילת שמונה עשרה, הוא עומד לפני המלך. אמנם איננו רואים אותו, אך הוא רואה אותנו ושומע כל מילה שלנו. "כי אתה שומע תפילת עמך ישראל ברחמים". עלינו לדעת שכאשר אנו מתפללים שוב ושוב, הרי שבזה אנחנו מחדירים אל תוך דעתנו יסוד חשוב ביותר - את האמונה בה'. ואין דבר יקר יותר מאשר לבא לידי הכרה ואמונה אמיתית בה'. ולכן, אם ה' יקבל את תפילותיך ויתן לך את מבוקשך - מה טוב. ואם לא - זה גם טוב, כי הרווחת רבות מתפילות אלו.

כיום איננו יודעים דבר אודותיהם, אולם מעשיהם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים! ושם בעולם האמת יש להם חופה מכובדת ומפוארת, בזכות אותם מעשים קטנים שהתאמצו לעשותם! בעולם הזה כולם שכחו מהם, אך אין בכך כלום, כי אין שכחה מלפניו יתברך! מעשיהם הקטנים לא נעלמו, ובזכותם הקב"ה מרומם ומנשא אותם מתוך אהבה אינסופית. היהודים הללו, אלו שאף אחד לא שמע עליהם, יושבים בעולם האמת כשעטרותיהם לראשיהם והם מאירים אור יקר ונצחי!

לכן אסור לנו אף פעם להסתפק במה שכבר עשינו והשגנו. עלינו להמשיך ולהתעלות עוד ועוד, כי אף פעם אין לדעת מה יכול לצאת מאיתנו! ברגע שנבין את ההבדל בין להיות טוב לבין להיות טוב יותר, ואת הכבוד האדיר שנזכה לו מאת ה' על כל התקדמות קטנה שנשיג, זה ימריץ אותנו לא להרפות אלא להמשיך ולהתעלות, להמשיך ולהתקדם. עד שיבוא היום שבו נביט על חיינו ונבחין בהבדל. או אז נבין את גודל חשיבותו של הצעד הקטן הזה שעשינו, חשיבות אמיתית ונצחית, בעולם האמת הנצחי.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

תוספת קטנה - משמעות גדולה

הקב"ה מלמד אותנו להתמקד רק בטובים ביותר. אותו אחד שהתאמץ קצת יותר מחבירו, נמצא למעשה במקום אחר לגמרי ממנו. השבוע נשתדל בלי נדר להוסיף עוד משהו קטן - עוד מילה טובה לשני, עוד דקה של לימוד או תפילה, וכן הלאה. אותו מעשה קטן הוא בעל משמעות אדירה בעיני השי"ת.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 341
חשוון תשס"ג

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

שיעור לבהורים במודיעין עילית על העירוב והטלטול בהצר בשבוע האחרון נתבקשנו למסור שיעור מיוחד לבחורי ישיבה קטנה חדשה בעיר מודיעין עילית, בישיבת "תפארת צבי" של הג"ר פרצוביץ שליט"א, התחילו השבוע להשתמש במבנה החדש לתפילות וסדרים בשבת, ועד עכשיו המבנה היה מחוץ לעירוב, ואף הרחוב שבו הוא נמצא היה נתיב אחד מחוץ לעירוב. דבר זה נעשה בעקבות הבניה שהתקיימה בצד אחד של הרחוב, והיה קושי גדול לתחזק שם את העירוב. הרבנים במודיעין עילית הציבו שלטים גדולים שהעירוב אינו כולל את הנתיב האחד, בתקווה שאנשים ישימו לב לא לטלטל שם.

כמובן שלצערנו יש אנשים שאינם מודעים לנושא, ואינם שמים לב. לפעמים באים אנשים שנכשלו להתלונן למה לא תולים שלט, ואז אומרים להם שימו לב יש שלט ברור מאוד, אלא שהם לא מסתכלים. כמו כן יש מקומות שאפילו העמידו מחסום עם תמרור, והאנשים החכמים באים עם העגלה מזיזים את המחסום ועוברים, ולא שמים לב שכתוב שזה גבול העירוב. הסיבה היא חוסר המודעות, ומי שאינו שם אל ליבו להישמר כשיצא מביתו, יכול להיכשל אפילו בעיר עם עירוב מהודר ביותר.

שיעור בישיבת תפארת צבי להבנת העירוב

והאמת היא שדוקא בעיר מודיעין עילית, אפשר להיכשל במידה מסוימת יותר מבני ברק וירושלים, וזה דבר חשוב לחדד אצל הקוראים היקרים שלנו, שהם יעבירו את הדברים גם לאלו שהעניין רחוק מליבם, כי אין שום דרך להגיע אליהם ולהסביר להם. בערים רגילות העירוב בקצה העיר כולל את רוב המקומות שאנשים מסתובבים, ומי שיוצא מרגיש ברוב המקרים שהוא יוצא מהמקום, ואם הוא יודע משהו, הוא מבין שצריך לבדוק, ובעיקר רוב האנשים באמת לא מגיעים לשם. אבל במודיעין עילית יש הרבה רחובות טרם איכלוס, כל פעם רחוב אחר נוסף, אנשים גרים לידו, ובשבת יוצאים לטייל ולראות את ההתקדמות של העיר, ולא מעלים על הדעת שזה נקרא יציאה מהעיר.

עוד יש לציין בנוגע לתקופת החורף, שיש שיוצאים לנחל בככר גרין פארק, לראות עם הילדים את זרימת המים הנפלאה, ואין שם עירוב כלל! ומרוב קירבה אל הבתים, לא שמים לב שהטלטול אסור לגמרי.

שלושה דברים מיוחדים בביכנ"ס וישיבות במודיעין עילית אך יש עוד דבר מיוחד בעיר זו, שהרבה בתי כנסת וישיבות נמצאות על גבולות העיר, והאחרים על העירוב אומרים שאינם יכולים להכניס אותם בעירוב, כי הם עושים שינויים כל קצת זמן, מוסיפים קראונים, מזיזים, מורידים גדרות ומרחיבים, ואי אפשר כל שבוע לטפל לכל אחד בחצר שלו, לכן העירוב של העיר מסתיים בגבול המדרכה, ומי שיש לו בית כנסת או ישיבה, שיעשה עירוב לבד.

סיוע בחצר הישיבה על הדלסת בחניק העירוב

ובזה צריך זהירות גדולה, א. לא כולם יודעים לעשות נכון, וצריך להביא מישהו מומחה ובקי בפרקטיקה שיידע לחשב את כל פרטי ההלכות. ב. יש מקומות שעשו פעם אחת ולא משגיחים על המשך התחזוקה, ואפשר לגלות כעבור תקופה שדברים נהרסו זמן רב, ללא שימת לב. ג. גם במקומות שעשו עירוב לחצר של בית הכנסת והישיבה, בדרך כלל נאחזים בקצה הקראונים, וממילא יש שטח אחורי שרגילים לעבור בו, ובפרט ילדים משחקים בו, ובעצם הוא ללא שום עירוב פעמים רבות פסיעה אחת מבדילה בין שמירת שבת לחילול שבת ח"ו.

הרישום לשיעורים בעיצומו, ושיעורי הפתיחה

בשבוע זה אנו עוסקים ברישום אברכים שרוצים לקבל את הידיעה הברורה בהלכות עירובין הלכה למעשה. ההזדמנות הזו מגיעה בס"ד פעם בחצי שנה, וכעת יש הזדמנות מיוחדת לאלפי אברכים שלומדים עירובין בכוללים ובמסגרות המבחנים, לנצל את הלימוד שהם כבר לומדים שיהיה יותר מובן, יותר מפותח ברעיונות הלכתיים מעשיים. כידוע יש קושי גדול לחבר את ההלכה של עירובין אל עולם המעשה, ובמסגרת השיעורים של מוקד העירוב, שמלווים בהמחשות למגוון ההלכות, לומדים בנוסף לאותם דינים והלכות שנאמרים, מקבלים גם את הקישור בין הגמ' ללמעשה. וזה באמצעות הסבר ברור של ההלכות עם היסודות.

פנו אלינו אברכים ושאלו האם עדיף שקדם ילמדו את רוב המסכת וההלכה, ואחר כך יבואו ללמוד את החלק המעשי. והתשובה היא לא, עדיף להקדים את החלק המעשי, כי כאן זה לא רק תוספת על הלימוד, אלא כאן זה נותן הסבר וחיות ללימוד של הגמ' וההלכה.

שיעורי הפתיחה מתקיימים בס"ד בשבוע הקרוב, ומומלץ להזדרז להירשם ולבוא מיד להתחלת המחזור. בשיעור הראשון אנו עוסקים בהסבר היסודות הראשונים לבאים בשערי עירובין. להבין מה הם ארבעת הרשויות בזמננו, ומה דין הרחובות שלנו לפני עשיית העירוב ואחריו. מהי רשות היחיד, וכמה זה נוגע בצימרים ובמקומות רבים. כמו כן להכיר איך מזהים את גבולות העירובים, כדי לדעת שלא לצאת מהם. מהו עירוב חצרות עם פת, ומהי השכירות מגוי ומומר. בשיעור זה מקבלים את המבט הראשוני בצורה נכונה על כל מה שקורה היום בעירובים.

יש הרבה אברכים חשובים שהדברים האלו אינם מוכרים להם, יש איזה תערובת של מושגים שאינה ברורה, וכאן בשיעור אחד כבר מקבלים הסבר והכוונה ברורה על המושגים היסודיים, לפני לימוד העניינים המורכבים. אבל דבר מיוחד הוא, שגם מי שכבר למד את ההלכות וידע את המושגים, יש לו חידושים אפילו בשיעור הפתיחה, כי בהלכות עירובין שנפגשים בהם למעשה, מתחדשים הרבה פרטים וסברות חדשות, שאמנם הן בנויות על היסודות, אבל זה עולם בפני עצמו.

האם כדאי להכות עוד כמה חודשים שנלמד יותר?

רבים שואלים, כעת הם רק מתחילים להיכנס לעירובין, האם לא כדאי לחכות עם ההצטרפות לשיעורים עד שהוא ילמד כמה חודשים חצי מסכת, או כמה עשרות סימנים בשו"ע.

והתשובה היא אדרבה, חבל לחכות, עכשיו הזמן להצטרף, כי אותו לימוד שתלמד בכלל יראה אחרת אם תשמע אצלנו את הקשר למציאות בשטח, מה נוהג היום ומה לא, האם הלחי שאתה לומד עליו הוא הלחי שברחוב, ואיפה עושים היום קורה, או איפה מוזכר בגמ' או בשו"ע ומשנ"ב דין עמוד עקום, ועוד כהנה רבות, הלכות שצריכים לאסוף אותם ממקורותיהם ולסדר את הלמעשה שבהם. אנו ממליצים לכל לומדי עירובין בגמ' או במשנ"ב, לנצל את זמן חורף, שבו יש זמן מספיק כדי לרכוש את הנושא בצורה הראויה. ובברכה לכל המצטרפים, שיפיקו תועלת גדולה בשיעורים ובלימוד, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים.

הודעה על שינוי במועד השיעורים בבני ברק

השיעורים יתקיימו בימי שלישי, ולא בימי שני

שיעורי הפתיחה יתקיימו בס"ד - בפרשת חיי שרה

בירושלים - יום ראשון י"ט חשוון

בבני ברק - יום שלישי כ"א חשוון

במודיעין עילית - יום רביעי כ"ב חשוון

אמות, ואותו רב רצה להקל כשיעור חז"א, והרי אלו שעושים שיעור חז"א עושים גדר בגובה מטר, וסוכה שבועים ס"מ, זאת אומרת שהטפח הוא 10 ס"מ, אם כן האמה היא שישים ס"מ, ועשר אמות הם שש מטר.

אך האמת היא שאין שיטה כזו שהטפח הוא 10 ס"מ, אלא גם לשיעור חז"א זה רק 9.6 ס"מ, ואמנם להחמיר לשער בטפח שחוק כמ"ש בגמי (עירובין דף ד:), הסתפק החז"א שמא זה 9.8 ס"מ, ובשיעורין של תורה כתב מרן הקה"י לעגל ל 10 ס"מ, אבל זה רק לחומרא, משא"כ להקל ודאי שהטפח אינו יותר מ 9.6, זאת אומרת שהפירצה היא מקסימום 5.76 מטר, [וגם זה לא ברור כי יתכן שהטפח העצב הוא 9.4]. אבל שש מטר הוא שיבוש גמור.

ולמעשה היו עוד בעיות באותו מקום, שהגבעות לא היו בקו אחד, והיתה פירצה בזווית ממש, ובזה הצענו להם לעשות שני עמודים כנהוג

בעירובים, אלא שיתכן שה קשה מצד הסכמת בני המקום, לכן בלית ברירה יש לפחות להביא טרקטור שיסדר את הערימות בצורה טובה.

שער ששימש לעירוב ואינו מחיצה

אחר כך היו הבריכות, שההיתר הוא ע"י שדופן הבריכה משמש מחיצה כלפי הישוב. וכמובן צריך למדוד כל מקום אם דופן הבריכה נחשב מחיצה, כיון שהוא משתפע בהדרגה, והעומק אינו עמוק במיוחד. עוד יש לדון אם המים לא מבטלים את המחיצה.

אבל בין הבריכות יש דרך של יותר מ' אמות וגם יותר משש מטר, ושם הוא הסביר מה שאמרו לו שהשער סוגר את המעבר. והנה מלבד המחלוקת בענין שער שנפתח ונסגר,

האם הוא נחשב כמחיצה גם בלי צורת הפתח, [שהמקובל הוא לעשות צוה"פ כמ"ש במק"א], אבל כאן יש בעיה אחרת שהשער אינו מחיצה גם כשהוא סגור. מדובר במסגרת שיש לה פס אחד מעלה ופס אחד למטה, ורווח של שבועים ס"מ באמצע. בצורה

כזו אין להחשיבו מחיצה גם כשהוא סגור. ניסינו למצוא פתרונות למקומות אלו, וכן היו שם עוד מספר דברים כגון אלו, אך אין כאן מקום להביא את כולם.

במקרה זה ראינו כמה דברים חדשים והלכות לא שגרתיות, עם איזה דברים מוקד העירוב מתמודד בבדיקת העירובים. כמו כן נודע לנו גם איך להתחסם למי שמגיע לקיבוץ ואומרים לו שיש עירוב, ולהתפלל שיזכו כל עם ישראל לשמור שבת כהלכה.

איך אני יוכל לדעת הלכות עירובין בלי שיש לי מושגים?

עירובין למעשה

עיון | שימוש | כשרות

כשר או פסול? מהודר או בדיעבד?

את זה תוכל לדעת ולהורות. בתצטרפות ללימוד "עירובין למעשה" שיע' מוקד העירוב

כדי שיהיה נמוך ורחב יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)
הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)
הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)	הוא חייב להיות נמוך יותר מ-4 מ' (לפי חז"ל)

אתה מוזמן להצטרף אלינו, להבין, לדעת, וגם להתמחות לפרטים ולהרשמה, בטלפון 055-678-3323

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

לצורך זה קרא לנו ראש הישיבה, ללמד את בני הישיבה הצעירים מהו עירוב, מהו איסור הוצאה, מאיפה זה נקרא להוציא, ומאי המשמעות של העירוב שהם עושים השבוע בחצר הישיבה. גדלתם בעיר עם עירוב טוב, לא הורגלתם שיש מקום שאסור לטלטל, אבל כאן אתם צריכים לדעת, זה נמצא כאן לידכם. שלוש פסיעות מהכניסה לבית מדרש, זה איסור ממש! יש לכם זכות לקיים את הפסוק **"אם תשיב משבת רגלך"**, עשות חפצך ביום קדש, **אז תתענג על ה'.** ואשרי המלמדים ומזהירים על שמירת השבת.

אדם מקיבוץ חילוני שלא מטלטל את התינוק

במסגרת הבדיקות בישובים, נתבקשנו להגיע לקיבוץ חילוני באזור זכרון יעקב, שיש בו שניים מהתושבים שרוצים לדאוג שיהיה עירוב לשבת בקיבוץ, והם כבר קראו לאיזה רב, והוא אמר להם מה לעשות, וכעת הם רוצים לקבל חוות דעת הלכתית ממוקד העירוב האם זה עונה על כללי ההלכה. איננו יודעים מי שלח אותם אלינו, אבל רצון ה' שיהודים ישמרו שבת, ובשליחות זו אנו כאן בעולם. קבענו תאריך ויצאנו אל הקיבוץ. הם כבר הקדימו לנו, שיש בקיבוץ הרבה בריכות דגים, וזה עשה להם את העירוב בלי שיעמידו עמודים מיוחדים. אבל מיד אמרנו שיש רווח בין בריכה לבריכה, והם השיבו שהרב אמר להם משהו, בוא ותראה.

כשהגענו לשם התחלנו לעבור על קטע שיש גדרות, ואחריו הגבול ממשיך עם מפעל, אך ביניהם לא היה חיבור. האחד שהיה איתנו קרא לחבר השני שהוא היה עם הרב, כשהגיע הופתענו מאוד. הוא לא היה נראה שומר מצוות, אבל הוא לא מטלטל בלי עירוב. לפני שנה נולד לו תינוק, שאותו הוא גם הביא איתו לסיוע, ומאז הם צריכים עירוב.

תינוק עד שלושים יום, ועגלה עם חוטים של עירוב

שאלנו אותו ממתי יש לו את העירוב, והוא אמר בשלושים יום הראשונים הוא לא היה צריך כי יש ענין שהצינוק עדיין קרוב ללידה או משהו כזה, [ניחשנו שהכוונה שהולדת שאמרה צריכה אני מביאים לה, וכנראה מזה משהו קישר להם שמותר לה לטלטל את התינוק לטייל].

אחר כך הם השתמשו בפתרון אחר שאמרו להם, לעשות לעגלה עירוב מסביב עם מקלות וחוטים. מה פשר הדבר? הוא הראה שיש לו "עגלת

לולון", [עגלה שבנויה מלול קטן על גלגלים], ויש לה גדרות בגובה מסוים, ובפינות עשו מקלות קטנים עם חוטים מסביב. אלו דבריו בלי לדעת מה טמון בענין, ועדיין צריך לנחש מה הכוונה. מי מהקוראים כבר מבין, מה שייך לעשות עירוב על העגלה, ומה זה עוזר לגבי להוציא את העגלה לרחוב שאין בו עירוב.

הנה החוטים שעשה לא היו עירוב כפי שהוא הבין, זה לא עשה צורת הפתח, אלא זה היה כדי ליצור מחיצה על ידי לבד, להגביה את הדפנות שמסביב ללול, כדי שיהיה לו דין רשות היחיד. ואחר שיש לו דין רשות היחיד, כיצד זה מועיל, הרי הוא מוציא את העגלה לרחוב. בענין זה יש סוגיה במסכת שבת שנקראת "סוגית כוורת" (דף ח), אמר אביי זרק כוורת לרה"ר, גבוהה י' ורחבה ו' טפחים [שיש בו ד' על ד' בריבוע] פטור. ומבואר ברש"י שהטעם משום שהזרק "רשות" אינו דומה למלאכת המשכן. ומכאן ידוע הרעיון לפתרון במקום שיש חשש בעירוב לרה"ר דאורייתא, שאם העגלה היא בשיעור רשות שאין בה חיוב דאורייתא, ניתן לסמך על הקולא של הגשיות שאין רה"ר. והנה גם בענין הקולא הזו הורו כמה רבני זמננו שאינו מועיל, והרי מלאכת הוצא נלמדת גם מהארון שהיה בגודל של שיעור רשות ועיין בחוברת "שואת דרשותא" להרה"ג יוסף חביב שליט"א שהאריך והביא את דברי הרבנים, ואכמ"ל, אבל בכל אופן זה רק כשיש עירוב כשר שמועיל לדרבנן, וכלפי החומרא בחשש דאורייתא של אותו רבים ומבטלי מחיצתא' רצו שזה יוריד לדרבנן, אבל במקום שאין עירוב פשיטא שאסור לטלטל גם רשויות עכ"פ מדרבנן.

מהו הדין של רוזה עד שש מטר

ניגשנו לבדוק איתו את העירוב המיוחד, ומעניין במיוחד שהוא ידע היטב להסביר את ההלכות שאמרו לו, מהו תל המתלקט, ומה גודל הרווחים בין המחיצות, והראה לנו איך השער הזה מחבר, ואיפה הוא תיקן, אבל לצערינו גם בזה היו הרבה שיבושים, שיש להתפלא מאוד כיצד אמרו לו דברים כאלו.

במקום הראשון הוא הראה לנו שני גבעות של חול וקוצים, שהמעבר ביניהם הוא פחות משש מטר, ואז אין בעיה. וגם מהגבעה עד הגדר זה פחות משש מטר, ושבו זה נחשב סגור. אך זה פלא מאיפה הגיע ההלכה הזו של שש מטר. אז כמובן זה השתרבב מהדין של עומד מרובה עד י

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

...ומשחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, מקומות התורה, הד' אמות של הלכה הוא מקום קטן, אבל זה ד' אמות של הלכה, וזה המקום של השראת השכינה. ומלשון חז"ל 'אין לו להקב"ה בעולמו אלא' וכו' יש ללמוד שזהו המקום המוכן להשראת השכינה במקום ביהמ"ק, ושיטת היראים שהציווי של מקדשי תיראו נוהג גם במקדש מעט זה גם מקום של "מקדשי", זה גם מקום של השראת השכינה.

ונראה לבאר מה המיוחד במקום הזה של בית הכנסת ובית המדרש; אנחנו הלא יודעים שכל העולם כולו זה עלמא דשיקרא, יש רוחות זרות בכל העולם, אבל יש מקום אחד שהוא מיוחד בכך ששם שומעים רק את קול האמת; זה בית המדרש, מקום שמיחד כולו לתורה, שם שומעים רק את קול ה', קול ה' בכח קול ה' בהדר, המיוחד במקום הזה שהוא מנותק משאר העולם, המחיצות של בית המדרש "כותלי בית המדרש יוכיחו" זה הכתלים האלה המבדילים בין כל העולם לבית המדרש. בית המדרש זה מקום שמנותק ומובדל מכל העולם, רק מקום כזה ראוי להשראת השכינה... ויש לנו כלל שקדושה לא סובלת שותפים, קדושה לא סובלת תערובות של דברים אחרים, קדושה פירושו כולו קודש 'ובחיכלו כולו אומר כבוד', הכותלי ביהמ"ד מבדילים את הבית מדרש כדי לקבוע שבמקום הזה יש רק תורה, רק דבר ה', זה מקום של השראת השכינה, זה מקום של קדושת ביהמ"ד

בדור שלנו שלחו לנו מן השמים את הכלים החדשים, הח"ח כבר אמר בזמנו שהתחדשות כל הדברים הללו הוא כדי לחזק את האמונה בחוש, כל הכלים הללו מראים לנו בחוש את ה"עין רואה" ואת ה"אוזן שומעת", אבל הכלים הללו בשנמצאים בתוך בית המדרש, מה אומר הכלי הזה? הכלי הזה שובר את ההבדלה בין הבית המדרש לעולם החיצון. נמצאים בתוך הבית מדרש אבל בתוכו שומעים קול אחר, זה לא קול של התורה, לא הקולות של הבית מדרש, העולם החיצון מתחבר לתוך המקום של הבית מדרש, זה פוגם ביסוד הבית מדרש, 'ופרצו חומות מגדלי', החומות של הבית מדרש שהם חומות בשביל שרוחות זרות לא יכנסו לבית מדרש, החיבור הזה של המכשיר הזה אם משתמשים בו בבית המדרש גם אם זה דברים חשובים, (כרגע איננו עוסקים בנושא של דברים בטלים בביהמ"ד שהוא איסור חמור ביותר ונפסק בשו"ע), עצם הדבר שמדברים עם העולם החיצון בתוך הבית מדרש, ההבדלה שיש בבית מדרש אינה הבדלה מושלמת, העולם החיצון עדיין מחובר לבית המדרש, הבית המדרש לא מנותק מהעולם החיצון, זה פגם בכל החפצא של ביהמ"ד. כל החפצא של ביהמ"ד הוא שהמקום הזה מובדל משאר העולם, אבל אם הוא מחובר לעולם, חסר כאן בקדושה של הבית מדרש, החיבור באופן הזה פוגם בקדושה של הבית מדרש אשר נמצאים בו לפני ה'.

ונתאר לעצמנו אדם נמצא בבית המקדש, כהנים בעבודתם לויים בדוכנם וישראל במעמדם, היעלה על הדעת שבאותו זמן הוא יתקשר לעולם החיצון? הוא נמצא עכשיו לפני ה' !!! הוא לא בעולם בכלל, הוא לפני ה'!! המקדש מעט הוא ג"כ על דרך זה, נמצאים כאן לפני ה', מקום כזה כל כולו לפני ה', אין כאן מקום לחיבור לעולם החיצון...

בהמשך למה שהבאנו בשבוע שעבר בעניין הרחקת מכשיר הפלאפון מכותלי ביהמ"ד, ברצוננו להביא שיחת חזוק מהגאון רבי אשר אריאלי שליט"א מרבי ישיבת 'מיר' בענין זה, וברצוננו להביא חלקים ממנה (השיחה המלאה התפרסמה בגליון 'חומות מגדלי' חנוכה תש"פ) וז"ל:

נתבקשתי לעורר על חיזוק בדק הבית של בית ה', לחזק את ההנהגה בבית ה', את ההנהגה הראויה בבית המדרש ובית הכנסת, ובמסוים בענין החמור של דיבור בפלאפון בבית המדרש.

תחילת פרשת אחרי-מות עוסקת בעבודת יוהכ"פ ולפני כן כתוב בפסוק הראשון "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימתו". והפסוק הבא הוא "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש" וגו', והמפרשים שואלים מה היה הדיבור בפסוק הראשון, כתוב רק מתי הקב"ה דיבר עם משה אבל לא כתוב מה היה הדיבור. ובחידושי מהר"ל דיסקין מפרש שהמכוון הוא כך; בגמ' ביומא מבואר שהחטא של נדב ואביהוא היה שהורו הלכה בפני רבן, ויש עוד כמה וכמה דרכים בחז"ל מה היה החטא, (וכמוכן שהחטא שלהם היה דק מן הדק לפי הדרגה שלהם), אומר רבי יהושע לייב שלפי כל הדרכים יש להבין למה היה כזה עונש שתיכף ומיד ביום הקמת המשכן הגיע העונש ומתו, וזה בא הפסוק לבאר, אומר הקב"ה למשה רבינו "בקרבם לפני ה' וימתו", הם היו במצב של לפני ה'.

"לפני ה'" זה שר"ע אחר, זה דין אחר, לפני ה' זה בחיכלו של מלך, שם יש יותר הקפדה, כשנמצאים במצב של לפני ה' התביעה היא תביעה יותר גדולה עד כדי כך שתיכף ומיד הם קיבלו את העונש החמור הזה, ולכן ממשיך רבי יהושע לייב זה בא הפסוק הבא להזהיר "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש", זה מסוכן כשנמצאים אל הקודש, שם צריך להזהר יותר, שם יש יותר קפידה, לכן מיד בא הציווי "אל יבא בכל עת אל הקודש", יש זמנים מיוחדים והכנה מיוחדת אין נכנסים אל הקודש. נדגיש שוב שמדובר פה בנדב ואביהוא שהיו הגדולים שבישראל כמו שאומרים חז"ל, אבל לפי המדרגה שלהם ולפי ההשגה שלהם ב"לפני ה'" היתה עליהם תביעה שהיה חסר בשלמות הנדרשת כשמתקרבים לפני ה', וזה באמת עומק הדין שאנו מוצאים במיתת נדב ואביהוא.

אותו יסוד כתוב ג"כ באיגרת הגר"א שכתב הגר"א "כשנוכח לבוא לא"י שם צריך להתנהג בדרכי ה' מאד, א"י זה מקום שהוא יותר קרוב לקב"ה, יותר קרוב לשכינה, זה מחייב הנהגה אחרונה הנהגה שנהגו בחז"ל מתאימה לחז"ל, אבל א"י מחייבת הנהגה יותר נעלה, יותר קדושה.

כרוח הדברים האלה מובא במשנ"ב בהל' בית הכנסת על ביהמ"ד וביהמ"ד, כשהוא מדבר על הזהירות, על חומר הענין לדבר בביהמ"ד ובביהמ"ד, הוא מבאר שהרי זה פלסטרין של מלך, פה ההקפדה צריכה להיות יותר גדולה, לכן הגר"א מביא שם מהזהיר הקדוש שמי שמדבר דברים בטלים בבית הכנסת אין לו חלק באלוקי ישראל! כך הלשון של הזהיר הקדוש, והגר"א מסיים שלבית המדרש יש אותו דין כמו בית הכנסת לגבי זה!

ביורי הלכה

מן המותר בפיק, וכן עורר ולעניין לכורכן בשערן ולתפרן בגידן וכן לרצועות בעינין מן המותר בפיק.

ובמג"א סי' תקפ"ו כתב ללמוד מהא דבכל תשמישי מצוה בעינן שייעשה מדבר המותר בפיק, פשט במש"כ שם הרמ"א דאין לעשות שופר מבהמה טמאה, והוא עפ"י הגמ' קידושין לד. דכל התורה הוקשה לתפילין.

ובנודע ביהודה אור"ח מהדו"ת סי' ה' חולק על המג"א דאין דין מן המותר בפיק אלא בכתבי הקודש עצמם, אבל לא בשאר דברים, וכתב להוכיח

בדין הריהוט ושאר חפצי נוי בבית הכנסת מעור בהמה טמאה

בסי' קנ"ג סעי' כ"א ברמ"א, אסור לעשות מאתן זונה ומחיר כלב דבר של מצוה כגון ביהמ"ד או ס"ת. ודווקא מהאתן עצמה, אבל אם נתנו לה מעות באתן מותר לקנות מהם דבר מצוה. ובמשנ"ב כתב דנלמד ממה שאסרה תורה להביאם למקדש ולמזבח, ומ"מ אינו אלא מדרבן. למדנו דכל שאסור בקדושת המקדש, אף בחומר קדושת בית הכנסת נוהג.

ובגמ' שבת כח: מבואר דתפילין אסורים מעור בהמה טמאה דאמרה תורה

דהא איתא בסוכה כג. הכל כשרים לדופן ואפילו פיל, והוקשה לו דאח"ל דכל חפצי מצוה בעין שיהיה מן טהור דבעינן מן המותר בפיו, אמאי כשרה דופן מפיל הא מין טמא הוא. ועד"ז הקשה עוד במהרי"ץ חיות שבת כא. דאיתא שם דנר חנוכה מדליקים משמן קיק, והוא שמן של עוף קיק, והוקשה לו בדגמ' חולין סג מחשב הגמ' לעוף קיק עוף טמא, ומעתה תיקשי דהיאך מדליקים בשמן קיק, הא לשיטת המג"א כל תשמישי מצוה בעינן מן המותר בפיו, ומוכח דלא כהמג"א.

ואולם עיין שם בהגהות הנוב" שכתב ר' שמואל לנדא (בן הנוב"י), דאביו נגלה לו בחלום, וכתב לדחות את ראייתו מדופן סוכה, דעד כאן לא נאמר דין מן המותר בפיו, אלא בדבר שדינו להעשות מבעלי חיים, אבל כל שכשר בכל דבר וכמו סוכה דכשרה מכל דבר, מגידולי קרקע, וכן בקרקע עצמה, בזה אין פסול של מן המותר בפיו דלוי יהיה כקרקע ושאר מינים הלא כשרים בסוכה. ולפ"ד אזלא אף ראיית המהרי"ץ חיות, דמאחר ולנר חנוכה אין דין להביא כלל מבע"ח, דהא שמן הוא מהצומח, ממילא אין בו פסול של המותר בפיו.

ובחתי"ס אור"ח תשובה ל"ט, פשיטא לו דדינא דמן המותר בפיו לא נוהג בתשמישי מצוה ודלא כהמג"א, וכתב דממקומו שהמג"א הוכיח שיטתו מוכח להיפך, דהרי"ן בר"ה במשנה דכל השופרות כשרים לשופר חוץ משופר של פרה, דייק דלא קאמר אלא 'חוץ משופר של פרה' אבל של שאר מינים ואפילו טמאים כשר, או דילמא דשופר ממין טמא פשיטא שפסול, דהא הגמ' בשבת כח: דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד ושופר הוא מלאכת שמים, דהא אמרינן כיון דלזכרון דמי כלפנים דמי, עיי"ש, ודייק חתי"ס דלא דן הרי"ן לפסול בכל תשמישי מצוה, אלא בשופר דיש לדמותו למלאכת שמים אבל לא בשאר תשמישי

מצוה, וכן הוכיח מהא דבגד משי נפטר בציצית של משי, ואף שמי הוא מין טמא דיוצא מן האסור עיי"ש.

אולם פליג על הנוב"י, דהנוב"י ס"ל דדינא דמן המותר בפיו, הוא רק בכתבי הקודש, והחתי"ס בא לחדש שהוא אף בכל תשמישי קדושה, וכן ס"ל להמהרי"ץ חיות שם, דבכל תשמישי קדושה בעינן מן המותר בפיו.

ועיין שם בתשו' החתי"ס דאף פליג על סברת הנוב"י, דאפילו דבר שאין דינו דוקא מבע"ח, אף בזה יש דין שאילו עשה מבע"ח, בעינן מן המותר בפיו. ונראה דס"ל דיסוד דינא דמן המותר בפיו הוא משום בזיון, וע"כ אף אם דינו דוקא להעשות מבע"ח, מיהו כל שעושה מבע"ח, אילו עושה מבע"ח טמא הוא בזיון עיי"ש.

ומעתה יצא לדון ברהיטי בית הכנסת דיש בהם קדושה, אם מותר לעשות מעור בהמה טמאה, וכתב צלע"ג איך מצאנו ידיו ורגליו בכל צרכי בהכ"נ שאנו עושים ממשי והוא מתולעת שטווה מרוק חוסינן כמו קורי עכביש וכל היוצא מן האסור אסור, וא"כ היאך משתמשים בו ברהיטי בית הכנסת ופרוכת בית הכנסת, הא בתשמישי קדושה בעינן שיהיה מן המותר בפיו, ולזה כתב ב' אופנים להתיר להשתמש במשי לצורך ביהכ"נ האחד משום שנארג ונעשה ממנו בגד, ואשתני ופנים חדשות באו לכאן וזה אחי לכל דבר הבא מטומאה להשתמש בו בקדש, והשני דכל דינא דבבית המקדש תשמישי קדושה שבו צריכים מן המותר בפיו, תליא בספק הגמ' שבת כח: אם בביהמ"ק בעינן מן המותר בפיו, ומכיון שהגמ' נשארה בספק, והילכך גבי ביהמ"ק ספיקא דאורייתא לחומרא, וכלפי ביהכ"נ נימא ספק דרבנן לקולא, עיי"ש, ומעתה בעושים רהיטים לבית הכנסת ומשליבים בו עור, האם צריך להקפיד בעור בהמה טמאה, תליא בהנ"ל. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן הון]

קוראים כותבים

ושהיה צריך לדבר עימו על עניני השידוך לא היה מסכים ר' מיכאל זצ"ל בשום אופן לשוחח בביהמ"ד, והיה יוצא עימו מחוץ לביהמ"ד ומדבר את הנצרך ושוב חוזר לתלמודו.

ונתן לציין דבר מעניין, ביום שלפני פטירתו, בביהכ"נ 'משכנות יעקב' שהיה רגיל להתפלל בו, עשו חיזוק לרפואתו להימנע משיחה בטלה בביהכ"נ ובביהמ"ד לכה"פ ל' יום, ובס"ד הרבה מבני הקהילה קבלו ע"ע קבלה זו לרפואתו, כשבנו הגיע לבקרו סיפר לו על קבלת בני הקהילה ושמן ע"כ מאוד שהיה דבר זה היה חשוב לו מאוד, בני הקהילה שהתחזקו בכך לא ידעו שנושא זה היה בנפשו של ר' מיכאל, וזכה שבדבר שנתחזק בו עשו חיזוק לרפואתו. ויהיו הדברים לע"נ. ב.ב. כולל חזו"א.

לכבוד העלון החשוב 'קדושת בתי מקדש מעט'. יישר כח על החיזוק הגדול בענין בתי כנסיות שאתם עושים. לפני כשנה נפטר הגה"צ רבי מיכאל ז"ל ב"ר משה ישעיה שליט"א כהן מחשובי הלומדים בכולל חזו"א, כידוע למכיריו שהיה דמות אצילה של תורה וירא"ש, מהדברים שהקפיד מאוד בכל כוחו היה "שמירת קדושת ביהכ"נ". רציתי להביא ב' עובדות על ההקפדה היתרה שהיתה לו בעניין:

א סיפר בנו שליט"א בהספדו, שאף כשהיה שואל אותו בעניין שהתשובה היא במילים ספורות, לא היה משיבו בביהמ"ד אלא היה יוצא עימו מחוץ לביהמ"ד ועונה לו, וכשהתשובה היתה בהן ולא היה מסמן בראשו.

ב סיפר אחד מלומדי כולל חזו"א שליט"א, שהיה שדכן לא' מבנותיו,

סיפור השבוע

מוזר" אמרתי. "באתי לעשות לנפטר את הטהרה, ומה שקרה אז לא קרה לי אף פעם בחיים, מיד כאשר נכנסתי לחדר התחלתי לפחד, ובעת שעסקתי בטהרה הרגשתי שנכנסו לליבי הרהורי תשובה שכמותם מעולם לא חוויתי" "במשך שעה שלמה בכיתי" סיפרתי לו, "וקיבלתי על עצמי לתקן את מעשי. מעולם לא התרחש אצלי מאורע מעין זה, ובאתי לכאן לברר מה עשה הנפטר בחייו, שבגלל זה נגרם לי הפחד ועלו הרהורי התשובה."

"אני חושב שאני יודע", אמר הרב. "בבית כנסת שלנו יש למעלה ממאה מתפללים, ואני יושב תמיד מול הציבור, כדי להשיג שאף אחד לא ידבר בזמן התפילה. כבר ידוע בבית הכנסת שלנו, שמי שמדבר חייב לצאת החוצה, בלי וויתורים ובלי פשרות. בדרך כלל, ליד כל שולחן יושבים חמישה אנשים. הנפטר שבטהרה שלו עסקת, הצטרף לבית הכנסת שלנו לפני כ-30 שנה, ומיד כאשר נכנס ארגן שולחן של עשרה אנשים, והחליט עם אותם עשרה, שמרגע שהם פותחים את הסידור לומר "אדון עולם" ועד סוף התפילה, הם לא מדברים. ולמה דווקא עשרה אנשים? - הדבר ברור, הוא רצה מניין שלא ידברו בתפילה כלל. כך, במשך 30 שנה, זכה וזכו אחרים בזכותו להתפלל במניין שאינו מדבר אף מילה של חולין באמצע התפילה."

הרב גרינוואלד שליט"א מביא על כך הסבר: רבי חיים פלאג' (פרשת תרומה) כותב, שאדם שאינו מדבר בתפילה שום מילת חולין, לא שולטת בו רימה לאחר מותו. ומבואר, שהכוונה היא שהגוף עצמו הופך לרוחניות, מעין נשמה. אותו אדם, שעשה טהרה לנפטר, נגע בנשמה, ולכן נפל עליו פחד גדול, וזכה להרהורי תשובה.

"ב'לקוט אליעזר'" (ערך שתיקה) מובא סיפור על אדם, שרצה לישר תלוית בחצרו, ובעת שעמד באדמה יצא ממנה בן אדם שלם. שאלו בעל הקרקע, "מי אתה ומה אתה?" אמר לו, "כבר לפני זמן נלקחתי לבית עולמי, אך מאחר שמימי לא דיברתי בבית הכנסת, גופי שלם ולא שולטת בי רימה."

סיפר הרב מאיר מיכאל גרינוואלד על מעשה שאירע עם יהודי יקר אחד שקיבל על עצמו להתאמץ ביותר במצוות "חסד של אמת", בעשיית טהרה לפני הקבורה.

אותו יהודי הוא בעלים של חנות גדולה, והוא עסוק וטרוד בניהול החנות ובפיקוח על העובדים ועל כל המתרחש, אך בעת שמזעיקים אותו לעשיית טהרה, לא משנה באיזו שעה ולא משנה במה הוא עסוק, הוא עוזב את החנות ומגיע לעשות טהרה.

"יום אחד התקשרו אלי, וביקשו שאבוא בהקדם האפשרי" סיפר האיש. "מובן, שהזדזתי להגיע, אך מיד כאשר נכנסתי והתחלתי לעסוק בטהרה נפל עלי פחד גדול. הרהורי תשובה מילאו את ליבי, והתחלתי לעשות חשבון נפש, ובכיתי כמו ילד קטן. האמת היא, ששאלתי את עצמי מה קורה לי, מה הפחד הזה, ומניין הרהורי התשובה העזים ביום חולין רגיל? החברים שהיו איתי הביטו בי בתימהון. באמצע הטהרה לא מדברים, בגלל כבוד הנפטר, ולכן רק לאחר שהסתיימה הטהרה פנו אלי ושאלו אותי, "דוד, מה קרה לך? מה הבכיות האלו?" "אני לא מבין את זה" עניתי. "אני מתפלא בדיוק כמוכם, אולי לנפטר הזה יש איזושהי זכות גדולה, שבגללה הוא גרם לי הרהורי תשובה עמוקים כל כך."

ביקשתי מאחד מהחברים, שיברר עבורי היכן יושבים "שבעה" על הנפטר ההוא. רציתי להבין את פשר התעלומה.

הגעתי למקום ה"שבעה", ומצאתי רופא שיניים יושב שבעה על אביו. הוא מיד הוציא כסף מכיסו, כי חשב שאני משולח מא"י. באותה שעה היה הבית ריק, לא היו מנוחמים נוספים מלבד הרב של בית הכנסת שבו נהג הנפטר להתפלל. הרב חיך, והבהיר לבנו של הנפטר, שאינני משולח מא"י אלא הבעלים של חנות ידועה ליד בורו פארק. התברר, שאשתו של רופא השיניים היא לקוחה של החנות שלי. "מדוע הגעת לפה?" שאל אותי הרב. "זה סיפור

לעילוי נשמת מרן רשכבה"ג רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל

לעילוי נשמת מזני הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דחורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 0527101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס: 15335792498 y0527176420@gmail.com

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת וירא

וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' (יט, כז)¹⁸

הקובע מקום לתפילתו אלהי אברהם בעזרו

איתא בברכות (א:) א"ר חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו [ופרש"י כדרך שהיה עוזר לאברהם]. ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום, דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה שנאמר (תהלים קו, ל) ויעמוד פינחס ויפלל.

ופירוש הדברים, דאברהם בעת שליוה את המלאכים בדרכם מביתו לסדום לאחר שנפרד מהם, עמד להתפלל ולמצוא זכות על אנשי סדום. ולמחרת השכים בבוקר וחזר לאותו מקום כדי להתפלל ולבקש רחמים על סדום. ומזה שאברהם חזר אל אותו מקום להתפלל, למדה הגמרא שיש ענין לקובע מקום לתפלתו¹⁹.

וצ"ע שהרי בתפילה זו לא נענה אברהם, ולא הציל את סדום. ואמנם רש"י (הנ"ל) הרגיש בשאלה זו וכתב כדרך שה' עזר תמיד לאברהם אבינו שהקפיד לקובע מקום לתפלתו כן עזר ה' לכל מי שקובע מקום לתפלתו.

אולם המלבי"ם (פסוק כז-כט) פירש שאכן פעלה תפילתו של אברהם²⁰ שאע"פ שבא מלאך להציל את לוט, מ"מ כיון שלוט התמהמה עד שהתחיל הנגף הוא לא היה ראוי להינצל, רק שבעלות השחר נעמד אברהם להתפלל על הצלת לוט, ותפלתו התקבלה ופעלה שלוט אכן ינצל בזכותו²¹.

ועיין בפרישה (צ, כח) עמש"כ הטור כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו וז"ל דכתיב ביה (יג, ג) וילך למסעיו וכו' אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם אברהם בשם ה', משום דלא רצה לשנות מקום תפלתו סיפר הקרא דהלך למקום שקרא בשם ה' בראשונה. וכן כתב הרד"ק שם וז"ל להודיע כי לא נטה אהלה במקום אחר אלא באותו מקום שעשה שם המזבח בראשונה. וכ"ז להודיע כי ראוי לאדם לקובע מקום לתפלתו ולעבודתו את ה' כי יותר לבו נכון במקום שהוא רגיל בו.

18. " ענין חדש שלא הובא במהדורה ראשונה. במהדורה רביעית נערך מחדש עם הוספות.

19. והנה המקום שהתפלל בו אברהם מצינו בזהר בפרשת חיי שרה (קכז:) שזה היה במערת המכפלה אך בזהר בפרשת בא (לט:) כתוב וז"ל ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וכי לא הוי ליה ביתא או מקום אחר להתפלל, אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה וכו' ואברהם אמאי לא הוי מצלי תמן, משום קביעותא דאתרא אחרא הוה ליה בקדימתא. וכבר עמדו ע"ז מפרשי הזהר בספר מקדש מלך ובספר אחרי רואי לבעל הדרכי התשובה ממונקאטש והפרי צדיק בפרשת בא אות ד'.

20. בספר אמרות טהורות כתב בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא שבאמת נתקבלה תפלתו של אברהם אבינו, דאיתא בגמרא (סוכה מה:) שבכל דור יש צדיקים שעליהם העולם עומד, וזה מה שפעל אברהם אבינו בתפלתו שתתקבל תפלת הצדיקים בשמים להגן על העולם, והבטיחו הקב"ה על דבר זה במה שאמר שאם אמצא צדיקים בסדום ונשאתי לכל המקום בעבורם, שבכל דור ודור כשיהיה ח"ו גזירות קשות ויעמדו הצדיקים בתפילה, תתקבל תפלתם, וזהו הפירוש אברהם עודנו עומד לפני ה' (הרה"ג ר' יוחנן וואזנער).

21. וכן ביאר המבי"ט הו"ד לקמן בפסוק כט.

וכבר העירו המפרשים על הפרישה מדוע לא יליף מהפסוק המובא בגמרא, ואולי אפ"ל שהיה קשה לו כנ"ל שלא מצינו שאברהם נענה על סדום וע"כ הביא מקור אחר וצ"ע.

הטעם שראוי לקבוע מקום לתפלתו

כתב הצ"ח (ברכות שם בד"ה הי חסיד הי עניו) וז"ל ונראה דעיקר טעמא של קביעת מקום, לפי שהמקום ההוא כיון שהתפלל שם קנה המקום קדושה ושוב כשמתפלל פעם שנית קדושת המקום מסייע לו שתקובל תפלתו וכו'. וכן נראה דעת הרבינו יונה, דהנה מצינו בהראשונים דפליגי היכן נאמר הדין של קביעות מקום. דעת הרבינו יונה שרק בביתו נאמר דין זה ולא בבית כנסת, וז"ל לא אמר זה במקומות של בהכנ"ס דכיון שכולה מקום תפלה הוא אין להקפיד אם יושב פעמים בזוית זו ופעמים בזוית זו, אלא ר"ל שקובע מקום לתפלתו בביתו שפעמים שאינו יכול ללכת לביהכ"נ ומתפלל בביתו, ומייחד מקום ידוע לכך עכ"ל. אך הרא"ש כתב שגם בבית הכנסת צריך אדם ליחד לו מקום²². וכן פסקו הטור והמחבר (צ, יט).

ולכאורה טעמו של הרבינו יונה כנ"ל בצ"ח, שלכך בעינן קביעות מקום כדי שקדושת המקום תסייע לו שתקובל תפלתו²³, ובביהכ"נ שכולו מקום תפלה וקדושה אין צריך לקבוע מקום לתפלתו.

ובדעת הרא"ש והמחבר י"ל הטעם, דהקביעת מקום עוזר לכוונתו דבכל מקום חדש טבע האדם שהמקום מבלבלו, וכדברי המאירי וז"ל ראוי לאדם לקבוע מקום לתפלתו שכל שהמקום מיוחד לו לתפלה כוונתו מצויה ביותר, ודבר זה פירושו בשאין שם בית הכנסת, ואף בבית הכנסת צריך אדם ליחד לו מקום²⁴.

ועיין בטור ושו"ע (צח, ד) שכתבו שהתפלה היא במקום הקרבן, דכתיב (הושע יד, ג) ונשלמה פרים שפתינו, וכתיב (דברים יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם, וכי יש עבודה בלב אלא איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה (תענית ב). ולפיכך צריך להזהר שתהא דוגמת הקרבן וכו' וקביעות מקום כמו הקרבנות שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו²⁵, וזהו טעם שלישי לקביעות מקום בתפילה²⁶.

22. וכ"נ דעת הרמב"ם שכתב בהלכות תפלה (ה, ו) וז"ל וקובע מקום לתפלתו תמיד. דלשון תמיד היינו בין אם מתפלל בביתו ובין אם מתפלל בביהכ"נ. וכ"כ ההגהות מיימונית בהל' תפלה (ה, י).

23. וכן נראה דס"ל לספורנו שכתב (יט, כז) שלכך חזר אברהם להתפלל במקום שממנו ליוה את המלאכים משום ששם היתה יד ה' עליו, דהיינו משום שהמקום היה קדוש שה' נגלה אליו שם. [אלא שלכאורה נראה מדבריו, שהמקום לא היה קבוע לאברהם לתפילה, ורק שני פעמים התפלל אברהם שם לבקש רחמים ולמצוא זכות לסדום].

24. וכ"נ מדברי הרד"ק שהובא לעיל וז"ל כי יותר לבו נכון במקום שהוא רגיל בו.

25. וכן כתבו הרי"ף (על העין יעקב) והכף החיים (סימן צ אות קיז). אמנם הב"ח כתב שאין כוונת הטור שבעינן קביעות מקום משום שתפלה היא דומיא דקרבן, אלא דעתו שיכון האדם בתפלתו בכל הלכותיה שיהא דוגמת הקרבן כדי להעלות התפלה למקום שהקרבן עולה.

26. ועיין בראש יוסף שכתב שאפילו אם מתפלל בביתו ב' פעמים בשנה וכדומה שכל התפלה שם הוי בדרך מקרה, מ"מ יקבע שם מקום לתפלתו. וע"ע בא"ר סימן ד' שכתב כן בשם הירושלמי שאם מתפלל בביתו לפעמים בדרך מקרה יקפיד לקבוע לעצמו מקום, וכתב שם שכ"כ המעדני מלך (אות ד). וכ"כ המאמר מרדכי (אות כב) עיי"ש.

כניסת שבת ב"ב 4:21

יציאת שבת ב"ב 5:21

גיליון 27

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת וירא

הלימוד מאברהם אבינו לדורינו

אמר מן הגרא"מ שך זצוק"ל: חשבתי לעצמי, אילו נקראתי אברהם, והייתי יושב בפתח ביתי, חולה וחלוש, והייתי זוכה לגילוי שכינה. ורואה שלשה אנשים ניצבים עלי, - אז אולי היתה חולפת בי המחשבה, שהרי זה בדיוק כמו בפרשת וירא, צריך לרוץ לקראתם ולהשתחוות ארצה, להזמין במאור פנים, לומר מעט ולעשות הרבה, ולטרוח בעצמי בכל פרט ופרט.

אבל הרי אנו בני תורה, ומבינים שהתורה נדרשת ב'במה מצינו' וב'בנין אב', ו'קל וחומר' הרי אדם דן מעצמו - אז אם יושבים חמשה בחורים סביב השולחן בחדר אוכל, ונכנס בחור חדש, נבון ותוהה, כלום אין זה קל וחומר, לקום ולגשת ולקדם פניו במאור פנים, ולהזמין להצטרף לשולחן? והרי אין הם חולים, ואינם בני מאה, והוא אינו ערבי מאותם המשתחוים לאבק רגליהם ולא הם מכינים את המאכלים, ואף אינם מתבקשים לקיים 'והוא עומד עליהם', והלא דברים קל וחומר!
מדוע אין אנו עושים זאת? משום שאין יודעים ללמוד פסוק כצורתו, להפשיט ממנו חומרו ולהפיק ממנו לקח.

המתפלל על חבירו הוא נענה תחילה

"וה' פקד את שרה כאשר אמר" (כא, א')

פרש"י סמך פרשה זו ללמדך שכל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה.

לפני פטירתו של ה"שפת אמת" חלה במחלה נדירה, שלא היתה מוכרת כלל, וגדולי הרופאים בעולם עמדו משתאים לטיב המחלה.
אמר אז בעל ה"אבני נזר": הרי השפת אמת מקבל בכל יום מאות בקשות להתפלל על חולי ישראל. וכיון שהיה מתפלל עליהם בכל ליבו, הרי שכל סוגי המחלות לא יכלו לפגוע בו, שכן מי שמתפלל על חבירו הוא נענה תחילה. לכן כשקבעו להעלותו למתיבתא דרקייעא, היה צריך הקב"ה לברוא 'מחלה חדשה' שלא התפלל עליה מעולם.

אברהם אבינו עמוד החסד עשה כנגד טבעו כדי לקיים רצון ה'

א' "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני". (כ"ב, י"ב)

איתא באבות (פ"ה מ"ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו' כגון אור כשדים שהפילו נמרוד לתוך כבשן האש, השני שאמר לו הקב"ה "לך לך מארצך" ועוד ניסיונות שהוכיח שלא עירער אחר מידותיו של הקב"ה. ואעפ"כ רק לאחר שני הניסיונות האחרונים של 'גירוש הגר' ו'שמעאל' והעקידה, העיד הקב"ה **"עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה".** ויש להתבונן הרי כל ימי התנהג אברהם אבינו כירא אלוקים ופירסם את אמונת ה' בעולם ונטע אשל וכו' ומדוע רק עתה נודע כי הוא ירא אלוקים? ומה מיוחד בניסיונות האחרונים שדוקא בהם נודע ה"ירא אלוקים".

הגר"א בקול אליהו מבאר שאין יראת אלוקים שלימה אלא כאשר האדם מכניע את כל רצונותיו לעבודת ה'. והמבחן בזה הוא כאשר מקיים את רצון ה' גם בדברים שהם נגד טבעו ותכונותיו, אז יש הוכחה שסיבת

ביאורי תפילה

"פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון"

לכא' היה צריך לומר "ומשביע לרצון כל חי"?

אלא שכוונת הפסוק, שהקב"ה אינו רק משפיע מטובו לבריותיו, אלא אף יוצר ובורא את ה"רצון" של האדם, כדי שיוכל למלא רצון זה ולהשפיע מטובו עוד ועוד.

הסבא מסלבודקא הוכיח מהמדרש לגבי הכנסת אורחים של אברהם אבינו כי לא הסתפק בסיפוק צרכיהם של האורחים, אלא אף הציע להם יותר מכפי דרישתם, ויצר אצלם "כלים" לקבלת שפע החסד, שביקש להיטיב עם הכל.

וכך גם עלינו להדבק במידותיו של הקב"ה ובדרכו של אברהם אבינו.

מעשיו אך ורק עשיית רצון ה'.

וביאר לפי זה, שכל מה שפעל ועשה אברהם אבינו היה אפשר לייחס לנטיית ליבו הטבעית להיות רחמן וגומל חסדים ולכך עסק בהכנסת אורחים ובקירוב רחוקים. אך כאשר עמד בניסיון של גירוש בנו ישמעאל [שהיה אוהבו כדכ' רש"י] שהיה נגד טבעו הרחמן וכמ"ש "וירע הדבר מאד בעיני אברהם", וכן בעקידה לשחוט את בנו שכרוך באכזריות היפך טבעו, ובכל זאת כבש רחמיו לעשות רצון ה' בזה הוברר כי הוא ירא אלוקים בשלימות.

ב' רבי יעקב קמניצקי זצ"ל ביאר את סמיכות פרשת הכנסת אורחים של אברהם אבינו להפיכת סדום, ללמדנו גודל צדקותו שעליו נאמר **"ומצאת את לבבו נאמן לפניך"**. - לפי שבדרך כלל אדם שמקפיד בדבר מסוים לא יכול לסבול את מי שמזלזל ולא מקיים כלל דבר זה. ואילו אברהם אבינו שהיה עמוד החסד שמסר נפשו על הכנסת אורחים, התפלל על הצלת אנשי סדום למרות שהתנהגותם היתה הפוכה מדרכו שהיו רעים וחטאים.

מדוע עשה אברהם 'משתה גדול' ביום הגמל את יצחק

"ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק" (כא, ח)

רבינו בחיי מבאר שהנהוג לעשות סעודה בלידה או ביום המילה לכבוד המצוה. ומה שאיחר אברהם לעשות משתה עד היגמל אותו, יתכן שמיום גומלו הניחו לתלמוד תורה. ואין לתמוה, שהרי בן שלש הכיר אברהם אבינו את בוראו, לכן הניח הדבר עד היגמל אותו כדי שישמח בבנו בשמחת התורה, שכתוב בה "פיקודי ה' ישרים משמחי לב". מבואר שאעפ"כ שנצטווה אברהם במצות פרו ורבו ולא נצטווה בתלמוד תורה מ"מ השמחה בלידה נשלמה רק כאשר השיג את תכליתה.

בסיעתא דשמיא עד עתה יצא לאור 'קובץ משולחן גבוה' ו' חלקים על התורה וג' חלקים על המועדים.

להשגת הקבצים, להערות והארות, ולרשימת התפוצה של הגיליון

ניתן לפנות לטלפון 19094-05484 או במייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

בענין זריזין מקדימין למצוות

וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו ויקח את שני נעריו ואת יצחק בנו...

ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלקים" (כ"ב, ג')

זריזין מקדימין דאורייתא או מעלה בעלמא זריזין מקדימין ב'הכשר מצוה'

מדוע לא למדים 'זריזין מקדימין' מגירוש ישמעאל או מהכנסת האורחים של אברהם

ג' מדוע לא למדים דין זריזין מגירוש ישמעאל

מדוע לא לומדים דין זריזין מדכתיב קודם לפרשת העקדה "וישכם אברהם בבקר ויקח חמור ויחבוש את שני נעריו ואת יצחק בנו" (כ"ב, ג')? אבינו השכים בבוקר לשלח את ישמעאל בציווי המקום לשמוע בקול שרה?

א. לפי מה שנתבאר לעיל ממעשיהם של צדיקים אי אפשר ללמוד חיוב דין זריזין למצוות ממה שהם הזדרזו והשכימו בבקר לקיום המצוה, דמעתל הזריזות היא מעלה שטבועה בצדיקים כמאמר חז"ל במדרש שכל מעשיהם של צדיקים בזריזות, ורק מזריזותו לעקידת יצחק ניתן ללמוד דין זריזין כמבואר לעיל.

ב. בספר "דברי קדשו" ובספר "למיסבר קראי" כתבו ליישב שכשרה ראתה את ישמעאל "מצחק" שכולל כפרש"י עבודת כוכבים גלוי עריות ורציחה (רמז לדבר כתב בעה"ט "מצחק" בגימטריא "להרג" וכמאמר חז"ל שהיה יורה בו חץ כדי להורגו). אמר הקב"ה לאברהם "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" לגרש את הגר וישמעאל מחשש שיגרם נזק ליצחק. מכיון שכך נמצא שמעיקר המצוה לגרשם היתה מוטלת על אברהם חובה להזדרז ככל שאפשר לשלחם, כדי לסלק את הסכנה שנשקפה ליצחק בגוף ונפש יחידו.

אם יש זריזין מקדימין ב'הכשר מצוה'

הנצי"ב ב"מרומי שדה" (פסחים ד.) ובספר "ריבד הזהב" (עה"ת פ' וירא) כתבו לבאר את שתי ההלכות האחת זריזין מקדימין למצוות. והשניה שדרשו חז"ל במכילתא עה"פ "ושמרתם את המצוה" שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה. שבגוף מעשה המצוה דיינו כשכבר ניתן לקיימה, אין צורך לדין זריזין אלא די בדין מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה.

והדין הנוסף של זריזין מקדימין נצרך לגבי מעשים הנידונים כהכשר מצוה, וכמו שמצינו במעשה העקידה שאע"פ שאברהם לא יצא קודם הנץ משום שלעולם יצא בכי טוב, מ"מ הוא השכים קודם הנץ לחבוש את חמורו שזה ההכשר של ההליכה, ומכאן ילפינן דין זריזין מקדימין אף להכשר מצוה.

וכן מדוקדק בדברי רש"י בפסחים (ד"ה "נבדוק") שכתב "כדאשכחן גבי מילה, ובזריזותיה דאברהם שנאמר "וישכם אברהם בבקר" שלא המתין עד הנץ החמה, ומ"מ בלילה לא הקדים", והיינו שראיתו מהשכמתו קודם נץ החמה.

אם בניית הסוכה היא הכשר מצוה שיהיה ראיה לדין זריזין

הרמ"א באו"ח סימן תרכ"ה כתב בשם המהרי"ל שמצוה לתקן הסוכה מיד לאחר יו"כ, דמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה.

עשיית הסוכה בפשטות אין בה מצד עצמה מצוה ואינו אלא הכשר מצוה, {וכך כתב בשו"ת הרשב"ש סימן של"ד וכן מבואר בתשובות הרמב"ם (סימן נ'}. - לשיטתם יש ראיה מדברי הרמ"א שיש דין "זריזין" גם בהכשר מצוה כעשיית הסוכה.

אולם הנצי"ב ב"העמק שאלה" כתב להוכיח מדברי השאילתות (שאילתא קס"ט) כתב "דמחייבין בית ישראל למעבד מטללתא ומיתב בה שבעה יומי", שעשיית הסוכה אינה כשאר הכנות המצוה שהם הכשר מצוה בלבד, אלא יש מצוה בעשייתיה לפי שהכנה זו מפורשת בתורה כדכתיב "תעשה לך", ויש בעשיית הסוכה משום מצוה בו יותר מבשלוcho.

וכן משמע מדברי רש"י מכות דף ח'א' שכתב "שאיין החטבה (חטיבת העצים לשם סוכה) מצוה אלא עשיית הסוכה", דיש מצוה בעשיית הסוכה. - לדבריו אין מדברי הרמ"א ראיה שיש דין זריזין בהכשר מצוה.

'זריזין מקדימין' דאורייתא או מעלה בעלמא

בפסחים (ד.) ילפינן מקרא ד"וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו" שזריזין מקדימין למצוות.

ה"שדה חמד" (מערכת יוה"כ א') הביא שלדעת ספר "החיים" (להגר"ש קלוגר זצ"ל) דין זה הוא מן התורה, וכן נקטו הרד"ך וה"שבות יעקב" (או"ח סימן ל').

אולם במאירי יומא (כח:) מבואר שאי"ז חיוב גמור, אלא מעלה שראויה למי שמקיים המצוות בשלמות ואוחז בדרכי האבות שנאמר בהם כיו"ב "וישכם אברהם בבקר".

ב"גליוני הש"ס" (פסחים ד.) כתב לבאר שטעמו של המאירי שסובר דאינו חיוב גמור, לפי שאין למדין מקודם מתן תורה, וגם לא מפורש בקרא לחיוב. אלא שכך היתה דרך האבות.

א' מתי לומדים ממעשה אברהם שהוא חיוב דאו' ומתי אמרינן דאברהם עשה כך רק ממידת חסידות

לדברי המאירי שס"ל דהוא 'מעלה בעלמא' ואינו חיוב מדאו', א"ש שמאברהם אי אפשר ללמוד חיוב "זריזין", לפי שזה קודם מתן תורה. אך לשיטות דהוא חיוב דאורייתא תיקשי היאך לומדים חיוב זה מאברהם הרי זהו קודם מתן תורה.

ועוד יש להקשות כיצד ניתן ללמוד חיוב זריזין מאברהם אבינו, דילמא שאני אברהם שמרוב אהבתו להשי"ת הזדרז, וכמש"כ רש"י עה"פ "ויחבוש את חמורו" שאברהם אבינו בעצמו עשה כן שהאבהה מקלקלת את השורה, ואמרו חז"ל (מד"ר "במדבר" פרק י') שכל מעשיהם של צדיקים בזריזות?

ונראה ליישב שהראיה דאברהם היה מחויב לעשות זאת, ולא עשה זאת רק משום מעלה, דאל"כ לא היה לאברהם היתר להזדרז וע"כ להקדים את מיתת יצחק, שהרי לא נצטווה מתי להעלותו לעולה.

ב' מדוע לא למדים זריזין מקדימין ממה שהזדרז אברהם בהכנסת אורחים

בזה מיושב גמי מדוע לא ילפינן שיש חיוב בהכנסת אורחים לרוץ לקראת האורחים ולרוץ להכין סעודתם שהרי אברהם רץ לאורחים ורץ אל הבקר - דאכן אברהם עשה כן מחמת צידקתו דמעשיהן של צדיקים בזריזות, וא"ל ללמוד ממנו. ורק בעקידה שהקדים מחמת זה את מיתת יצחק למדים דין זריזין.

עוד נראה דמהזריזות במצות הכנסת אורחים אי אפשר ללמוד דין "זריזין" בשאר מצוות, ע"פ מש"כ ה"שפתי חיים" (מידות ח"א עמ' שי"ז) בבאור דברי הרבנו יונה בספר "היראה" שכתב שהעיקר במצות הכנסת אורחים הוא לקבל את האורח בסבר פנים יפות ומיד בבואם יניח בפניהם האוכל, ואפילו אם יהיו לו אלף עבדים יטרח הוא בעצמו ויעמוד עליהם כאברהם אבינו ששימש למלכים שנראו לו כערבים, אע"פ שהיו לו כמה עבדים ושפחות.

ואין זה רק מדין "מצוה בו יותר מבשלוcho" אלא מעיקר המצוה, שכשהוא טורח בעצמו עבור האורחים הם מרגישים את הארת פניו כלפיהם ושהם רצויים לו.

כמו"כ כשרשך לקראתם ומזדרז להכין צרכיהם מראה הוא בזה שעושה כן בלב חפץ ושמחשיבם, וזה גורם לאורחים לתחושה טובה בלא שום בושה, וכיון שזה חלק מעצם המצוה א"ל ללמוד מכאן "זריזין" בשאר מצוות.

והכי איתא באבות דר' נתן (סו"פ י"ג) אמתניתין ד"הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", מלמד שאם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם ופניו כבושים בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום.

דברים לזכרו של מרן אבי עזרי צ"ל

כמובן שלא שייך להקיף את כל הגדלות במעלת החסד, וידוע שספר בראשית ה' תמיד חביב עליו שיש שם את יסודות האמונה והאבות הקדושים, ותמיד ה' בגעגועים לזמנים של קריאת בראשית, ובפרשת וירא תשנ"ה היתה השבת האחרונה שעלה ל"שה"ק, וקיבל עלי' וגמרו את הרביעי והמשיך לשהות על הבימה ומיאן לרדת, וכנראה ה' מזלא חזי' שיום פטירתו ה' בפרשת וירא, ופרשיות של השבוע עוסקות בענין מדת החסד של אאע"ה, וזהו השבוע שנסתלק בו, ע"כ ננסה לעמוד על נקודה זאת שהיא היתה אחד מהעמודים של דרכיו ההטבה עם הבריות שכידוע שהדברים מביאים השתוממות איך אפשר להגיע לכאלו דרגות.

ויש הגדרה של מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שהגדיר בענין זה, ובזה יש לנו הבנה בהיקף העצום של מדת החסד וההטבה שלו.

וכך ה' מעשה שאברך מירושלים הגיע למרן הגר"ח, וא"ל שכבר כמה שנים שאין לו ילדים, ועלה בדעתו שאולי זה בגלל שמרן הגר"מ שך זצ"ל ה' שדכן שלו ולא שילם לו כסף על זה, ומסורים בשם החזו"א שזה עלול לפגוע בענין של הילדים, והשיב מרן הגר"ח שאצל הרב שך זה לא שייך כי הוא לא עושה א"ז בתור פועל אלא בתור אבא, עכ"ד, ובהגדרה זו מתיישב הרבה מעובדות ההטבה שלו שהוא הרגיש כאבא.

אבל עדיין מפליא איך מגיעים להרגשה זו כלפי כל הדור הרגשה של אבא.

וה' נראה מהלך נוסף בענין זה, ואם נשכיל ונזכה לחיות באופן זה הרי שיהי' לנו מהפכה של ממש בכל תפיסת עולמנו, וניכנס לעולם חדש ממש, וכל מעשי החסד שמזדמנים לאדם יקבלו מבט של רוממות והעכערקייט גבוהה, ויפיחו בנו חיים חדשים.

הנה מצינו בפרשה אצל אאע"ה שעזב את הקב"ה באמצע שדיבר עמו בשביל הכנסת אורחים. ואומרת הגמ' ע"ז גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. והנצי"ב שואל שהרי עוסק במצוה פטור מן המצוה ולדבר עם הקב"ה זהו מצוה של אהבת השם א"כ איך הפסיק באמצע הדיבור עם הקב"ה למצוה של הכנסת אורחים. ונראה ליישב דהנה מצינו במדרש רבה ויקרא פ"א ס"ט, הגדרה על אאע"ה **שהוא פונדקי שלו** – הכוונה מלונאי שלו שהוא מנהל כביכול את הפונדק של הקב"ה, וע"כ אומר המדרש שאצל משרע"ה כתיב ויקרא אל משה שזהו גדלות מיוחדת משא"כ אצל אאע"ה אי"ז גדלות כ"כ מה שדיבר עמו הקב"ה – ולשון המדרש הוא – אין גנאי למלך לדבר עם פונדקי שלו, דהיינו שדבר פשוט הוא שהקב"ה מדבר עם מי שמנהל את הפונדק שלו.

הנה המשילו את דיבור הקב"ה עם אברהם אבינו לבעל מלון, שדרך בעל הבית לדבר עם פונדקי שלו, שאף שבעל הבית חשוב ולא מדבר עם כל אחד, אבל אעפ"כ מדבר הוא עם הפקידים והמשרתים שדואגים להכנסת האורחים למלון, וכך ה' כביכול הוא בעל מלון של כל הבריאה כולה, ורוצה הוא שיהא לכל בריה ובריה די מחסורה וכמש"כ פותח את ידך ומשביע לכל חי ורצון, ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, ולפעמים מחמת סיבות וחשבונות מיוחדים אין הקב"ה מפרנס ונותן לאדם כפי צרכו בצורה ישירה, אבל רצונו זה שיהיה לו די סיפוקו, ורוצה שאנשים אחרים יספקו לאותו האדם את צרכיו, ואנו השליחים של "בעל המלון" לקיים רצונו לתת לכל אחד מה שהוא צריך, ולכן אינה חשיבות שה' דיבר עם אברהם, שהוא היה הפקיד שלו שפעל תחתיו, וכביכול אף במקומו, לספק לכל חי את מזונותיו. **והביאור הזה אמור לשנות לנו את כל הגישה למעשה החסד שלנו, שבפעולות החסד שאנו עושים אנו כביכול פונדקאים של ה'.**

וא"כ נופלת מאליה השאלה של הנצי"ב איך עזב אאע"ה את הקב"ה בשביל הכנסת אורחים, וכמו במלון אם בעל המלון מדבר עם הפקיד ובאמצע מגיעים אורחים שרוצים להתקבל למלון, הרי פשוט וברור שהוא צריך להפסיק את הדיבור עם בעל המלון ולרוץ לקבל את האורחים, ואינו צריך אפ' לבקש סליחה, שהרי זהו תפקידו, והרי אאע"ה הוא פונדקי שלו וכאמור במדרש הנ"ל.

דברי המדרש מלוה ד' חונן דל, כביכול עבד לזה לאיש מלוה

ומצינו יותר מזה דברים מופלאים בחז"ל שאלמלא כתוב א"א לאומרו. בפרשת בהר, במד"ר פ' ל"ד סי' ב' על הקרא וכי ימוך אחיך עמך, הדא הוא דכתיב מלוה ד' חונן דל (משלי י"ט י"ז) אמר ר' אלעזר כתיב נותן לחם לכל בשר, בא זה וחטף לי את המצוה, אמר הקב"ה עלי לשלם לו גמולו, הדא הוא דכתיב וגמלו יושלם לו (משלי שם) ר' תנחומא אמר לה בשם ר' חייא בר אבא וכו' אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו כביכול דרכו של לזה להיות עבד למלוה הדא הוא דכתיב ועבד לזה לאיש מלוה (משלי כ"ב ז'). וכע"ז איתא בגמ' ב"ב דף י' א'. אמר ר' יוחנן מאי דכתיב מלוה ד' חונן דל אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו כביכול עבד לזה לאיש מלוה.

ומבואר בזה דברים נפלאים מאוד שכשאדם חונן דל חשיב כאילו מלוה לד' דהרי כתיב נותן להם לכל בשר ונמצא דהקב"ה חפץ לתת לכל בשר צרכו וסיפוקו. וממילא כשאדם חונן את הדל נמצא שהוא כביכול מלוה לד', עד כדי כך שמי שנתן לעניים חשיב כביכול שחטף את המצוה להקב"ה, ואעפ"כ הקב"ה משלם לו גמולו [ואינו מקבל עונש על מה שחטף המצוה כביכול להקב"ה].

ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי

ומה מאוד יומתק לפי"ז מה שאמרו רז"ל שם בב"ב י' א', דרש ר' דוסתאי ברבי ינאי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת בו"ד אדם מביא דורון גדול למלך ספק מקבלין וכו' והקב"ה אינו כן אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר אני בצדק אחזה פניך וגו'. ר' אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר כתיב אני בצדק אחזה פניך וגו' ובהמשך מביא שם בגמ' המאמר דלעיל על מלוה ד' חונן דל, ולאמור הרי נפלא מאוד הסמיכות בגמ' של ב' מאמרים אלו, דודאי ראוי הוא ענין זה לתת צדקה קודם התפילה שהרי כביכול נעשה עי"ז למלוה להקב"ה ועבד לזה לאיש מלוה וא"כ בודאי שתתקבל תפילתו.

ודבר זה אינו אמור דוקא בעשיית צדקה, אלא בכל עניני חסד שעושה עם הבריות הרי הוא בכלל מלוה לד' שהרי הקב"ה חפץ בהטבה לברואיו בכל עניני טובה. וכמו שמבואר הרבה פעמים בספר החינוך וכידוע, דנמצא דכשאדם מיטיב לחבירו הרי הוא כביכול ממלא שליחות במקום הקב"ה, וכשאדם נותן אוכל לילדיו הרי הוא "פונדקי שלו", ואם מזדמן לו לפני התפילה לתת כוס חלב לבני ביתו וכיו"ב הרי יש בזה את אותו ענין של נתינת צדקה לעני קודם התפילה. וכבר שמעתי כן על א' מגדולי דור שעבר בארה"ב, שהיה מכין כוס קפה קודם התפילה לב"ב לקיים ואני בצדק אחזה פניך. וכשאדם מאיר פנים לזולת נעשה אף בזה ל"פונדקי שלו". שהקב"ה בעצמו ה' חפץ כביכול לעשות לו זה והוא שלוחו של מקום. ונמצא לפי"ז שאפשר לקיים את כל עניני החסד עם הברואים ב"הערכיית" וברוממות גדולה כשיודע שגדר מצוה זו הוא בגדר "פונדקי שלו" והרי זה נותן טעם עליון בעשייה זו.

גומל נפשו איש חסד עשיית חסד עם עצמו

עוד איתא שם במדרש (ג) ד"א וכי ימוך וכו', ד"א גומל נפשו איש חסד (משלי יא) זה הלל הזקן שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו, היה מהלך והולך עמם, אמרו לו תלמידיו רבינו להיכן אתה הולך, אמר להם לגמול חסד עם הדין אכסניא בגו ביתא, אמרו לו כל יום אית לך אכסניא, אמר להם והדין נפשא עלובתה לאו אכסניא הוא בגו גופא, יומא דין היא הכא למחר לית היא הכא.

ויש להבין מה בא הלל ללמד. ולדברינו לעיל יש לפרש דברי הלל שכמו שרצון ה' לזון כל אדם, כך רצונו לזון אותי ולמלאות סיפוקי ורצוני, וממילא כאשר אנו אוכלים ושותים בזה אנו פונדקאים ושלוחים של המלך להאכיל את עצמינו. ועתה יש לנו פתח והבנה במעשה ההטבה העצומים של מרן זיע"א אם חיים את ההרגשה הזו שאנחנו פונדקאים של הקב"ה ואנו שליחים שלו עד כדי כך שכביכול עבד לזה לאיש מלוה ואלמא מקרא כתוב א"א לאומרו דכתיב מלוה ד' חונן דל שמי שחונן דל הוא כביכול מלוה ד', יזכנו השי"ת שיהי' לנו נגיעה ושייכות לדרגות אלו.

נאמר ע"י מורינו הגר"י כגן שליט"א

חידודי הפרשה ~ פרשת וירא

חידות הערות וציורים בעניני הפרשה

בס"ד ע"י מאיר שולביץ- מרדכי זסקינד הגר /
קטעים נבחרים מתוך חידודי הפרשה ניתן לקבל את הגליון המלא במייל: 5401086@gmail.com

~~~~~
(ית, א) וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא נְחוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחֹם הַיּוֹם:
צער אברהם אבינו שלא יכל לקיים מצות הכנסת אורחים

שאלה. הנה כ' רש"י (כאן) כחום היום - הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, **ולפי שראהו מצטער** שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים: והדבר צריך ביאור, כיון שהיה אברהם חולה, הוא היה לכאורה פטור ממצות חסד זו, (יעוין בסוף הספר חידושי רבי שלמה (היימן) שהקשה הרי מצטער פטור, ומהל"ת דיש חיוב לחפש אורחים), שהרי אפילו שאר אנשים בריאים לא הסתובבו בחוץ, ומדוע הוא טרח לחזר אחר אורחים גם במצב שכזה?

ובכלל יש להבין מדוע הצטער אברהם אבינו שלא באו אליו אורחים, הרי התייחס מי שאינו יכול להשיג אתרוג בסוכות או מצה בפסח, הרי מובן שאף שאונס רחמנא פטריה מ"מ שייך שיצטער על שלא יוכל לקיים את המצוה, אמנם זה ברור דבאמצע השנה כשהוא לא סוכות או פסח, אי אפשר להצטער שהיום אינו סוכות ואינו יכול לקיים את המצוה, כמו שלמי שאין חמור לא שייך שיצטער שאינו יכול לקיים מצוות פדיון פטר חמור, או מי שאין לו שדה וזכרם האם יש בו מקום להצטער שאינו מקיים מצוות לקט שכחה ופאה ופרט ועוללות, דבאלו אין פטורו משום אונס, אלא שאצלו לא שייך מצוה זו בכלל, וא"כ לכאורה הכי נמי במצוות הכנסת אורחים המצוה הוא שאם יש לפניו אורחים יכניסם, אבל אם אין אורחים ואין אנשים אז "אין היום סוכות" ו"אין לו שדה וזכרם" ולמה הצטער אברהם על שאינו מקיים מצוות הכנסת אורחים. **וא"כ יש לעיין**, האם יש ללמוד ממעשה זה דאברהם אבינו שיש לאדם להצטער על קיום מצוה שלא שייכת אצלו ואין ביכולתו לעשותה, או שאולי אצל אברהם שאני.

תשובה

א] נראה דאכן מבחינת המצוה בגוונא כזו שיצאה חמה מנרתיקה לא נכלל בכלל דאונס רחמנא פטריה אלא בכלל דלא היה לפניו חיוב המצוה, אבל מ"מ חזינן כאן שיש בכוחו של מצטער כדי שיהיה חסד ויביא לפניו את קיום המצוה, דהרי אנו רואים כי בעקבות צערו של אברהם אבינו שהיצר לו בכל מאודו על שאין באפשרותו לקיים מצות הכנסת אורחים, הרי הקב"ה שלח לו אורחים, ואולי א"כ לפי"ז כל אחד שיגיע לדוגא זו והוא כל כך רוצה ומבקש לקיים מצוה נותנים לו.

(ואולי לפי"ז יש להבין מה שהגר"א כשהיה בבית האסורים דחק עצמו שלא לישון, וקשה מאוד איזה חומרא יש בזה, ואדרבה ציער עצמו לחינם, אמנם למסופר אכן בסוף הועיל לו צערו, ובזה מיושב כנ"ל אצל אברהם אבינו).

ב] ועוד יש לומר שאצל אברהם מצינו כן דמיתת החסד של אברהם הייתה לא בגדר של עושה חסד אלא מחפש להיטיב, ומטו משמיה דהחפץ חיים שזהו שנקרא אהבת חסד, וביאור הדברים דאברהם אבינו הוא דבק במידותיו של הקב"ה, של הטבה ומחפש להיטיב, ומי שרק עושה חסד הוא רק דבק במעשיו ולא במידותיו, וחסד לו את עיקר המטרה והתכלית של חסד, שהקב"ה רוצה שנהפוך את המידות שלנו למידות של הקב"ה, מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא חנון אף אתה חנון, שצריך שהמידות יהיו של רחום וחנון ולא רק המעשים יהיו של מעשים של רחום וחנון. ואברהם אבינו הגיע לשיא השלימות של עמוד החסד, לא היה אכפת לו שהוא מפסיד מצוה, אלא היה אכפת לו וכואב לו שהוא לא יכול להיטיב ולהכניס אורחים, לקחו לו את החמצן, זו המעלה הגדולה של אברהם אבינו. וא"כ כיון שראוי שנדבק במדותיו של הקב"ה יש להצטער על מניעת החסד שיתקיים בו ועושה נחת רוח ליוצרו. וכידוע שמדת צדיקים גומלי חסדים שלא עבר עליהם יום ללא איזו פעולה של חסד. וכיון שראוי לעשות חסד בכל יום, מובן שיש לו להצטער על מניעת החסד של יום זה שהיה בחולי.

ג] (בהמשך למשנ"ת באות ב' נראה ע"ד זו, ובאופן קצת) אולי יש לומר עפ"י יסוד דבריו של **הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל** ר"י מיר', בגדר מצות חסד: שאמר, דהנה מצינו שנאמר על נח (ז, כג) **"וַיִּשְׁאָר אֶךְ נֹחַ"**, והביא רש"י מדרש אגדה ש"היה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות, ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו". והקשה רבי נחום זצ"ל, על מה נענש נח שהכישו ארי, הרי בחז"ל מבואר שלאחר המבול הותר לנח לאכול בעלי חיים **מפני שמסר נפשו עליהם בתיבה**, וכן נאמר שנח אמר שינה לא נתנו לעינינו כל שנת המבול, וא"כ מדוע נענש על איחור של פעם אחת? אלא נראה להקדים ולבאר, הנה רבים נוטים לטעות כביכול עשיית חסד היא מצוה של 'רשות', וקיומה הוא בדרך של 'לפנים משורת הדין', וכמו כן אין כל תביעה על חסרון בעשיית חסד, אולם האמת היא, שעשיית חסד **זהו חיוב גמור!** וכך כתב **רבינו יונה** (שערי תשובה ש"ג, יג): "גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו... **חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו**, ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו אם דל ואם עשיר, **וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם**", עכ"ל.

ואמנם בכל זמן אחר, כאשר אדם עושה חסד לאחרים, אפשר שהוא פוטר בכך את חברו מלעשות גם הוא חסד זה, אך לא כן בזמן המבול, שם לא היה מי שיתן מזון וידאג לקיומם של החיות והבהמות שבתביבה, וכולם היו נתונים אך ורק לחסדו של נח, במקום שאין איש ואין המצוה יכולה להעשות ע"י אחרים, היה נח מחוייב בדבר **עד כדי מסירות נפש ממש**, ולכן כשאחר אפילו פעם אחת - נענש. ובדרך זו אולי י"ל דמבוארת גם דרך הנהגתו של אברהם אבינו, דהנה מאחר והוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, ממילא לא ימצא מי שיטרח עכשיו ויעשה חסד עם העוברים ושבים, לפיכך חש אברהם אבינו לקיים את החיוב הגמור של עשיית חסד עם הבריות עד כדי מסירות נפש, ואף בהיותו חולה רץ לקבל פני האורחים לקיים בהם את החובה המוטלת עליו בעשיית חסד.

חידודי הפרשה ~ פרשת וירא

חידודי הערות וציורים בעניני הפרשה

צדקה והכנסת אורחים

שאלה. המכניס עני לביתו מקיים מצות הכנסת אורחים או מצות צדקה או מקיים לשניהם.

תשובה.

רבי ישראל מסלנט בספרו אבן ישראל (דרוש ג' מהדורה חדשה עמ' כה) כתב, נמצא באורח עני אנו מקיימים שניהם צדקה והכנסת אורחים ביחד. כי אף אחרי אשר האכילו די שבעו ואין כאן עוד מצות צדקה יש כאן מצות הכנסת אורחים ביתר המאכלים שעושה לכבודו ואף באכילה ראשונה משותף ג"כ מצות הכנסת אורחים¹.

שמירת הראייה אצל אברהם אבינו

שאלה. הנה בוודאי אברהם לא היה מסתכל חוץ לד' אמותיו, שהרי אם כתוב כן על האמוראים בוודאי שא"א נזהר לעשות כן, בפרט שהרי אפילו את שרה אשתו לא הכיר האיק היא נראית, וא"כ האיק מתיישב הפסוק הנ"ל וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וגו', הרי לא הוציא את עיניו חוץ לד"א והאיך ראה אותם, אתמהא?

תשובה.

א] ע"ד הפשט יש לומר אברהם אבינו חיפש אורחים, אבל לא התבונן בצורת פניהם וממילא ל"ק מיד. ובפרט שהרי רוב אנשי הדור ההוא היו עובדי ע"ז ואסור להסתכל בפני רשע, א"כ הרי לא התבונן בהם, אבל בוודאי חיפש וראה אותם דרך אקראי. ב] אפ"ל שמכיון שראיתו הייתה לצורך חיפוש אורחים שומר מצוה לא ידע דבר רע, ולא ייכשל בראייה אסורה. (ובפרט ש"ל שבדורות הללו אף הנשים הנכריות הלכו צנועות וממילא רק בהתבוננות באשה יש איסור, אבל בהבטה בעלמא אין שום איסור, משא"כ בדורות שלנו ה"ו שהולכות כמעט ללא בגדים שראוי להחמיר אף בראייה כל דהוא).

ג] הנה **במדרש בראשית רבה** כאן בזה הלשון: אמר עד שלא מלתי היו העוברים והשבים באים אצלי, א"ל הקדוש ברוך הוא עד שלא מלתה היו בני אדם ערלים באים, עכשיו אני ובני פמליא שלי נגלים עליך, הה"ד וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, **וירא בשכינה וירא במלאכים**, -וא"כ הראייה כאן היא לא ראייה בעינים אלא ראה והרגיש (וראה עוד דברי האלשיך שמובאים להלן). וראה **בחומת אנך לחיד"א**, שכתב כאן 'וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים וכו'. פירש הרב גנת ורדים ז"ל א"ח כלל ב' ס' ט"ו שאברהם אע"ה לא היה מסתכל חוץ מד' אמות וברוח הקדש לצורך מצוה כתיב וישא עיניו וירא והנה איל והכא וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים ולכן הקדוש ברוך הוא אמר לו שא נא עיניך וכו' עכ"ד².

הכנסת אורחים לגוי שאסור להצילו

שאלה. הנה רש"י כאן כתב פתח האהל - לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו, צ"ע הא כיון שרוב הגויים עבדו אז עבודה זרה, הרי הדין הוא (ע"ז כו א) שלא מעלין ולא מורידין, אבל בוודאי שאסור להכניסם לביתו ולהאכילן.

תשובה.

צ"ל פשוט דהרי חלק ועיקר ממטרת אברהם אבינו בהכנסת אורחים היה (ראה סוטה י ע"א) לפרסם שם הקב"ה בעולם ולהפקיע אותם מטעותם, וא"כ בוודאי לא קשה מידי, שהרי הצליח בזה וכדמצינו את הנפש אשר עשו בחרן, ועל גוי כזה שהולך לגיירו ודי שאין את הדין שלא מורידין ולא מעלין, שהרי רוצה לקרבו.

הבנת פשוטו של מקרא-והוא יושב.

שאלה. והוא יושב פתח האהל כחם היום- וצ"ב מדוע כתוב והוא על אברהם בלשון נסתר, ולא כתוב מפורש, ואברהם יושב בפתח האהל וגו'.

תשובה.

הקושיא מבוארת **באלשיך** כאן שכתב וביאר ליישב בזה וז"ל שם: ונבא אל הענין והוא כי בעל המאמר הוקשה לו אומרו וירא אליו ולא אמר אל אברהם. על כן אמר כי עברו דברים בין אברהם ובין יתברך, כי אברהם בענותנותו היה חש יותר על קיום העולם מהנוגע אל עצמו, על כן על אומרו יתברך קח נא את בנך כו' לא דבר מאומה. אך על ענין המילה להיותה דבר זר בעיני ההמון, באומרם היתכן ברא אלהים אדם שיחשוב לבעל מום עד החסיר מאשר ברא אלהים לשיהיה שלם. והיא תמיהת טורנסורפוס, מעשה הקדוש ברוך הוא נאים או מעשה בני אדם נאים כו' (תנחומא פרשת תזריע ה). על כן אמר אברהם הנה אין העולם מתקיים אלא על ידי גמילות חסדים שאני עושה, והנה על ידי מצוה זו יתבטל, כי תאמר משמלתי יהיו באים, ואם כן איך אעשה הגמילות חסדים, ולמה לא תדחה מצוה אחת מפני מה שמקיים העולם. אז השיב לו הוא יתברך ואמר שעד שלא מלתה כו', לומר הנה גדול יהיה כחך על ידי המילה לקיים העולם מעתה. כי הלא עד כה היו ערלים אשר השכינה רחוק מהם כנודע, ועם כל זה על ידם שהיית גומל להם חסד היה העולם מתקיים, כי גם שלא היתה שכינה שורה בעולם, לא יבצר שזכות הגמילות חסדים היה משפיע שפע לקיימו. כל שכן עכשיו שעל ידי המילה תשרה עליך שכינה שתהיה ממש מרכבה אליה. ולא עוד אלא שיבחר בך במלאכי מרכבתו שיניח אותם ויעשה מרכבה ממך. נמצא יהיה זה העולם כעולם המלאכים, ואיך לא יתקיים העולם אז יותר. וכו' עיי"ש והוסיף: ואמר הה"ד וירא אליו ה' כו' והוא לומר כי בזה יתיישב אומרו אליו, שהוא אל הנימול שהענין היה בזכות המילה כמדובר למעלה. וגם בזה יתיישב שלא מצינו דבר אליו דבר, אך אין זה כי אם להודיע מציאות המראה שהיתה ביתר שאת על הקודמת להניח מרכבת מלאכי לעשות מרכבה ממנו:

בגדר חולה למצות ביקור חולים

שאלה. יש לעיין בגדר מצות ביקור חולים, האם זה שייך רק בחולה כל גופו או אפילו באבר אחד ומהיכן ניתן להוכיח זאת?

תשובה.

בגור אריה למהר"ל מפראג כתב שהש"ת בא לבקר את אברהם ביום השלישי למילתו ולא ביום הראשון, כי ביום הראשון אין כאן רק חולשת אבר אחד והוא המילה, ובכה"ג לא נקרא חולה, ורק חולה בכל גופו מצוה לבקרו. ובספר **פסקי תשובה** (סי'

¹ ונידון זה ידוע גם על כל דבר מי שמכבד הורים האם מקיים גם מצוות חסד, וגם בעבירות יש נידון זה האם העובר עבירה, מלבד העבירה יש לו גם חטא של ביטול תורה, וידוע בשם הגר"א לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, דדין היינו על עצם העבירה וחשבון על כך שבזמן הזה יכל לקיים מצוות וללמוד תורה, אמנם משמיה דהחזו"א ידוע שאמר שאם קבעה התורה שעשה חטא, א"כ א"א שיהיה בזה עוד חטא וכנ"ל ג"כ במצוות והיינו דלא כדברי רבי ישראל.

הידודי הפרשה ~ פרשת וירא

חידות הערות וציורים בעניני הפרשה

רמב) תמה עליו, מהא דאמרינן בנדרים (מא ע"א) אמר שמואל אין מבקרינ את החולה אלא למי שחלצתו חמה, ובגמ' פריך למעוטי מאי, ואם כדברי המהר"ל הול"ל למעוטי חולה באבר אחד, אלא ש"מ דלא כדבריו, ואפילו בחולה באבר אחד יש את המצוה של ביקור חולים.

ובאמת דבריו צ"ב מאוד, מהכ"ת שאם הוא חולה גמור רק באבר אחד לא יהיה בו מצות ביקור חולים, וכי אם נשברה רגלו, לא יצטרכו לבקרו ומה פתאום לומר שזה רק בחולי כל גופו. **גם צ"ע** הרי בפשטות וכן הוא המציאות שאם כואב לאדם אבר אחד מאוד, הרי כל גופו חלש מכך, וא"כ ה"ה לאחר מילתו מחמת שאותו מקום כואב נחלש בכל גופו וצ"ב².

ביקור חולים האם חלק מהמצוה היא לדבר עם החולה

חידה. האם המבקר חולה צריך לכתחילה לדבר עם החולה או שסגי בעצם הביקור ללא שום דיבור, ומהיכן בפרשתינו ניתן להוכיח דבר זה?

תשובה.

הנה **בפירוש הרא"ש** (כאן) כתב, וירא אליו. פרש"י לבקר את החולה אמר ר' חמא ב"א יום ג' למילתו היה ובא הקדוש ברוך הוא ושאל לו. פי' לפירושו מלשון וירא מוכח שלא בא אלא לבקרו מדלא כתיב אחריו לא אמירה ולא דיבור ובא ללמד דרך ארץ שיש לו לאדם לבקר החולה ואפי' לא ידבר עמו דבר כגון שמצאו ישן וניחא לו כאשר יגידו לו לחולה כי בא פלוני לראותו עושה לו נחת רוח: ומשמע שעיקר המצוה לא שייכת לדיבור עם החולה. ורק צ"ב מהמבואר בשולחן ערוך (יו"ד סימן שלה, בסעיף ז) אומרים לו שיתן דעתו על ענייניו, וכו' וכן עוד שם בסעיף ח, אין מבקרינ לא לחולי מעים ולא לחולי העין ולא לחולי הראש. וכן כל חולי דתקיף ליה עלמא וקשה ליה דיבורא אין מבקרינ אותו בפניו, וכו' ולכאורה מזה מוכח שיש עניין לדבר עם החולה, אמנם אחר העיון נראה דעיקר המושג ביקור הוא מלשון ביקור שיש בקרבן והיינו לברר את מצבו של החולה, וזה עיקר הביקור וכמש"כ הרא"ש ולזה אי"צ דווקא דיבור, וכן מתפלל עליו ולזה ל"צ שידבר עמו, ורק דיש דין דרך אגב ג"כ לדבר עמו³.

(ית, ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך:

להפסיק באמצע שמו"ע להכנסת אורחים

שאלה עיין רש"י בפירוש אחד ששם זה הוא שם קדוש, והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים, ועיין בשבת (קכ"ז ע"א) דמכאן לומדים דגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה. ויש להעיר דלכאורה לא נקטינן כן להלכה, דהרי הלכה פסוקה היא דבאמצע שמונה עשרה אסור לאדם להפסיק לשום דבר כולל למצות הכנסת אורחים אלא אם כן יש לאדם חשש פקוח נפש (עיין שו"ע או"ח סי' קד) ולכאורה לפי הכלל של גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה היה צריך להיות הדין שאפילו באמצע שמונה עשרה נפסיק למצות הכנסת אורחים.

תשובה.

בספר המעין המתגבר הביא **בשם הגרש"ז אויערבאך** וכן **ביאר הגר"א נבנצאל** (בספרו שיחות לספר בראשית) שאצלנו התפילה היא מצווה, ומי שעוסק בעבודת ה', אינו עוזב באמצע העבודה כדי לעובדו במצוה אחרת (דהרי עוסק במצוה פטור מן המצוה, וכבר כ' הריטב"א דכל המצוות נעשות לגביו כדבר של רשות), אבל אצל אברהם אבינו לא היתה קבלת פני השכינה בגדר עבודה אלא שכר, שה' נגלה אליו ובא לבקרו בחוליו, וע"כ כאשר ראה אורחים רץ לקיים מצוות ה' בעולם הזה, בעוד שהשכר יכול לחכות לעוה"ב.

(ית, ה) ואקחה פת לחם וסעדי לנכם אחר תעברו פי על פן עברתם על עבדכם ויאמרו פן תעשה כאשר דברת:

העניין של שיריים בפרשתנו

חידה. מהיכן רואים בפרשתנו שיש עניין לאכול שירי סעודת מצוה⁴.

תשובה.

א) בספר שפתי צדיק הוכיח מהא דאברהם אבינו אמר ואקחה פת לחם, שזה היה משיירי מצוה של אכילת מצה מצוה של אברהם אבינו שאין לשער יקרתו, ואם ירגישו קדושת השירי מצוה יברכו על פת אם לא ירגישו יברכו על לחם שלם.

ב) עוד מצינו בהמשך הפרשה (כא פסוק ז) ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי ילדתי בן לזקני: ובמדרש פסיקתא רבתי ובמדרש תנחומא ובילקוט משלי (רמז תתקמז) איתא כל הילדים שהניקה שרה נתגירו אחר כך, והיינו כיון שינקו מהשירים של יצחק.

² וראה מה שכתב **הגר"ח סופר** בספרו זרע חיים (סי' כ) ומסיק דביקור חולים הוא החולה הזקוק לעזרת הזולת שיעשו עמו צרכים הנצרכים לרפואתו הוא החולה שמצוה לבקרו. וע"ע בספר מצות בקור חולים (סי' כה).

³ שוב ראיתי **בשלמי נדדים** (נדרים דף לט עמוד ב), שכתב וז"ל ויתכן לומר ע"פ מאי דאמרינן לקמן (דף מא א) אין מבקרים לא חולי מעים ולא חולי העין ולא מיחושיו הראש משום שהדבור קשה להם. והתלמיד הנ"ל חלה מאותן החולאות שהדבור קשה להם, ואותן שלא נכנסו לבקרו סברי שעיקר ביקור חולים הוא לנחמו ולדברו על לבו להפיגו מדאגתו וזערו, ומחמת שבאותו החולי שחלה התלמיד ה' הדבור קשה לו ולהכי נמנעו מלילך אצלו בכדי שלא יצטרך החולה להשיב אמרים ג"כ למבקרו. **נכנס ר"ע לבקרו וחיידש להם דבור חולים אינו דוקא לדבר עמו אלא לפקח מה שצריך לו, וכמש"ש ובשביל שכבדו ורצו למנוי חיה.** וז"ל השטמ"ק, כי ראה ר"ע שהמקום מעופש והי' המקום מקולקל וזמיק להחולה, וצוה לפנות המקום ההוא ולכבדו ולרצו, ונזדקק אוירו ועל כן נתרפא החולה. וכן הוא בשו"ע יו"ד סי' של"ה, אין מבקרים לא חולי מעיים וכן כל חולה דתקיף ל' עלמא וקשה ל' דיבורא אין מבקרינ אותו בפניו, אלא נכנסים בבית החצון ודורשין בו אם צריכין לכבד ולרבע כו ע"כ. ומדבריו מבואר שיש ב' אופנים של ביקור ועל הכל יש שם ביקור חולים, ובאמת יש אופן של קיום כשמדבר עמו, ויש אופן של קיום כשאינו מדבר ואז יושב בבית החיצון כמש"כ בשו"ע ומיושב ג"כ.

⁴ ועצם המקור למעלת האכילה של שירי סעודת מצוה, ראה מועד קטן פרק ב הלכה ג, בזה"ל רבי יוחנן, בצפרא הנה נחת לקנישתא ונהה מלקט פירורין ואכל ר"י היה יורד בשחרית לבית הכנסת מקום שישבו שם אתמול לקידוש החדש והיה מלקט פירורים שנפלו בסעודה שאכלו לאחר שקדשו את החדש, והיה אוכל את הפירורים ואמר, והא חולקי עם אילן דאקלין הקא יהא חלקי עם אלה שאכלו כאן רומשות אתמול בערב. רמשא - ערב. והטעם הוא לפי שמצוות קידוש החדש חשובה וגם הסעודה חשובה.

הידודי הפרשה ~ פרשת וירא

חידות הערות וציונים בעניני הפרשה

הערה בדברי המשך חכמה הנ"ל

שאלה. הנה דברי המשך חכמה הנ"ל "דאברהם אבינו נתן להם עיצה שלא יהיו חייבים בברכהמ"ז, וצ"ע הרי דברים הללו הם נגד דברי הגמ' בסוטה דף י' ע"ב, ששם מבואר 'ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם משל אלהי עולם אכלתם הודו ושבתו וברכו למי שאמר והיה העולם' ע"כ. וא"כ הרי כל מטרת ההכנסת האורחים היה ללמדם דעת ה', א"כ איך אפ"ל שאברהם אבינו כאן נתחכם שלא יצטרכו לברך ויוכלו מיד ללכת וצע"ג.

תשובה.

[א] אפ"ל ע"ד הפשט שאה"נ ברכת המזון מזה יהיו פטורים, אבל הוא לימד אותם לברך אחר כל אכילה גם מעין שלוש או ברכת נפשות. ובזה יתיישב דהנה בתרגום יונתן כאן תרגם להדיא שאמר להם שידו לה' 'וְאִיִּסְבּ סְעִיד דְּלַחֲם וְסְעִידוּ לְבָכּוֹן וְאֹדּוּ לְשׁוֹם מִיִּמְרָא דִּי וּבְתַר קֳדִין תַּעֲבִירוֹן אַרוֹם בְּגִין קֳדִין בְּאִישׁוֹן שְׁיִרְתָּא אִזְדַּמְנְתוֹן וְעַבְרְתוֹן עַל עַבְדְּכֻּן בְּדִיל לְמַסְעוֹד וְאִמְרוּ יָאוֹת מְלִילְתָּא עֲבִיד קְפִתְגָמָךְ' - ורק צ"ל שידו לא בברכת המזון אלא בברכה אחרת.

והטעם בזה אפ"ל דהנה הרמב"ן כאן כתב וז"ל או יאמר, כן תעשה לנו להשען תחת העץ ולעבור מיד, כי שלוחים אנחנו, ואל תעכבנו לבא באהל או ללון עמך; וא"כ מכיון שהרגיש שממהרים ביאר להם שבלא שתיה פטורים מלברך, ואף בזה הועיל להם שאמר להם למי מברכים וכו'.

[ב] אולי כבר הרגיש בהם שהם מלאכים וממילא אצלם כבר לא שייך הטעם ללמדם דעת ה' וכו'.

(יח, ו) וַיִּמְחַר אַבְרָהָם הָאֱחָלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַה־רִּי שְׁלֹשׁ סָאִים קֶמַח סֹלֶת לֹשִׁי וְעֹשִׂי עֲגוֹת:

זריזין או מצוה מן המובחר מה עדיף

שאלה. יש לעיין מה עדיף לעשות המצוה בזריזות, או לעשותה באופן מהודר ולהתממה קצת?

תשובה.

כתב החתם סופר (הקדמה למס' חולין) שבזה נחלקו אברהם אבינו ושרה. וכתב: מהרי שלש סאים קמח סולת לנשי ועשי עוגות וזריזותיה דאע"ה עיין חולין טז א, דלכך אמר קמח ואע"ג דסולת מובחרת טפי מ"מ זריזות עדיף והיינו דאמר לה מהרי וגו', אך נשים עצלניות הן וסבירא ליה מובחר עדיף מזריזות על כן היתה מנפה הקמח בשלש עשרה נפה לעשותו סולת כמו שכתב הרמב"ן שמזה הקמח עשתה סולת והנה בין כך פירסה נדה ונטמא הלחם ולא הביאה ואילו היתה זריזה למהר לאפות קמח עדיין לא פירסה נדה והיתה מביאה לחם אך היא התעצלה וע"ז ולחם עצלות לא תאכל.

(יח, ז) וְאֵל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּעֶר וַיִּמְחַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ:

מצוה בו יותר מבשלוחו או זריזין מקדימין למצוות.

שאלה. כתב בספר משנת אברהם הובא בשדי חמד שזריזין מקדימין למצוות עדיף על מצוה בו יותר מבשלוחו, שזריזין זה דאורייתא ומצוה בו יותר מבשלוחו זהו סברא. וצ"ע שבגמ' ב"מ פ"ו ע"ב מבואר שכל מה שעשה אברהם בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו, וכל מה שעשה ע"י שליח עשה ע"י שליח, ויזקח נא מעט מים ע"י שליח, ולכן המים לדור המדבר הגיע רק ע"י שליח והכית בצור וכו'. ומשמע שאברהם נתבע על כך שעשה ע"י שליח, והרי עשה כן בשביל שהעדיף שיהיה בזריזין דהרי מה שיכל לעשות בעצמו עשה וא"כ מדוע נענש הרי זריזין עדיף ממצוה בו יותר מבשלוחו וצ"ע.

תשובה.

[א] כתבו בעלי המוסר דהתביעה היתה כיון דכבודה של הכנסת אורחים שיעשה הכל ע"י הבעה"ב בעצמו ולמרות שלצורך האורחים עדיף שיעשה ברבים ויהיה יותר בזריזות מאשר כאשר יעשה הכל ע"י היחיד אך בזה חסר את המעלה הגדולה שישנו במצות הכנסת אורחים שיעשה הכל בעצמו. וראה בספר אור הצפון (ח"א מאור הדעת) שכתב דכל מה שלא נעשה ע"י אברהם בעצמו נתמעטה התגלות ה' ולכן לא זכו בניו למדרגת ההכרה והדעת, כי לעומת החשיבות בכל פרט במעשה אברהם וההשפעה החיובית הכבירה שבו, כך היתה ניכרת שלילת ההשפעה בהעדרו של כל פרט ונקודה באותו מעשה. ולכן מובן מה הייתה התביעה על אברהם אבינו והקב"ה נהג עמו מידה כנגד מידה.

[ב] אפ"ל עוד, ד'מעט מים' יכול היה להביא בעצמו ולמה אמר 'יוקח נא מעט מים', ובאמת בשביל הבשר שנתן להם אמרו שחשוב כאילו נתן בעצמו, ואף שעשייתו על ידי ישמעאל כיון שעשה כן כדי לחנכו במצוות, נתנו לו שכר משום 'ואל הבקר רץ אברהם', אבל מים בקלות יכול היה להביא בעצמו, שהרי אינו אלא כדי לרחוץ את רגליהם.

מצוה בו יותר מבשלוחו או חינוך בנו למצוות.

שאלה. מה עדיף, מי שיש בידו שתי אפשרויות, או לעשות ולקיים המצוה בעצמו, או לחנך את בנו ולהרגילו במצוות, מה יעשה יקיים בעצמו כי מצוה בו יותר מבשלוחו, או יחנך לבנו, מהיכן ניתן לפשוט דבר זה, ומה הביאור בזה באמת.

תשובה.

על הפסוק ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימחר לעשות אותו. כתב רש"י אל הנער זה ישמעאל לחנכו במצוות. וכתב השפתי חכמים שכוונת רש"י לומר שמסירת הבקר לישמעאל כדי לחנכו במצוות היא קודם למצוה בו יותר מבשלוחו שהרי לא מצינו שנתבע אברהם על שמסר את שחיתת הבן בקר לישמעאל ולא שחט בעצמו כמו שנתבע על יוקח נא מעט מים.

ואולי יש לבאר דהנה בהמשך הפרשה, (יח יט) כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת אחרייו ושמרו דרך ה', והיינו שעיקר העניין בקיום המצוות שהאדם ימשיך גם כן לזרעו אחרייו את דרך ה' ובזה השתבח אברהם אבינו, ולכן יותר חשוב שיחנך לבנו שהוא יקיים את המצווה מאשר שהוא יקיים בעצמו⁵.

(יח, ח) וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחָלָב וּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּתִיחַ וְהָיָה עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ:

⁵יש רק להעיר מהברייתא המובאת בגמרא קידושין דף כט עמוד ב, ח"ר: הוא ללמוד ובנו ללמוד - הוא קודם לבנו; ר' יהודה אומר: אם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו - בנו קודמו וכו' ומדוע שלא נאמר שבנו יהא קודם מחמת חינוך. ואולי באמת יש לומר דבאמת הוא קודם לבנו לכל המצוות, ורק שאני הכא דשלח דמה שנתן לנער גם הוא קיים בזה את המצוה, משא"כ בתורה זה או הוא או בנו, ואין כאן שניהם ובכה"ג ברור שהוא קודם לבנו.

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

וירא תשפ"ג

זכות הכנסת אורחים

משפחה באחד משכונות ירושלים, נסעה לשבת להורים, והשכנים הפצירו בהם מאוד שיתנו להם את הדירה לשבת, אך למשפחה זה היה קשה. ובסוף החליטו להתאמץ מעבר לכוחות שלהם ולנקות ולהביא את הדירה.

לדירה שלהם שהיתה בקומ תכניסה היה שני כניסות אחד מהחדר מדריגות והשניה דרך המרפסת לרחוב.

בליל שבת הזוג שהתארח בדירה הלכו לאכול אצל הורים שלהם, וכשחזרו בלילה מאוחר, באותה עת פרצו גנבים לדירה, ואז כשהזוג נכנסו לדירה מהדלת שבחדר מדריגות, הגנבים נמלטו מיד מהפתח השני של הדירה. וכמובן השאירו שם בבהלה את כל השלל שרצו לקחת מהדירה.

והנה במנוסה שלהם שכחו הגנבים עוד צרור גדול מלא תכשיטים שכנראה גנבו בדירה אחרת, ובגלל הפחד שלהם הם השאירו את זה בדירה וברחו.

לאחר שאלת רב, נפסק שהתכשיטים שנמצאו שייכים לבעלי הדירה.

ובכך ראו בעלי הבית, אין אדם שומע לי ומפסיד, גם זכו שלא ינזקו בממונם שלא הספיקו לגנוב אותם, וגם זכו בסכום עצום שהיו שויים התכשיטים.

גילה לאברהם בגלל עירוב

רה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה. [וירא יז, יח] הרב הגאון ר' יצחק אלחנן ספעקטאר זצ"ל קאוונא מבאר דברי המדרש (ב"ר מט, ב) המכסה אני מאברהם אשר אני עושה אמר הקב"ה עירובי חצירות גליתי לו, למחר הפוכה של סדום ולא אגלה לו.

ופי' הגאון הנ"ל עפ"י דאיתא בש"ס עירובין בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח. ובירושלמי נותן טעם לשבח בזה משום דשתיים אלה מים ומלח יש בהם דבר קללה מים השחיתו את כל העולם בימי המבול ומלח היתה אשתו של לוט נציב מלח. וזש"א המדרש עירובי חצירות גליתי לו וא"כ מוכרח אני לגלות לו הפוכה של סדום יען שנולד עתה דין חדש לדיני עירובי חצירות שמעתה אין מערבין במלח מטעם אשתו של לוט שנעשה נציב מלח והבן. (רבי ברוך רייז קהלת ברוך. ובס' פנינים יקרים מביא ד"ז בשם הגאון ר' אהרן)

כשיהודי שומר על חוק

ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדום וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה יושב בשער סדום. [וירא יט, א] אותו היום מינוהו שופט עליהם (רש"י)

בפטרבורג היה צנזור בשם זוסמן מומר להכעיס שהמיט צרות על היהודים, הוא הכיר את כל העדה היהודית בפטרבורג והלשין על אלה שלא הייתה להם זכות ישיבה בפטרבורג אלא גרו שם בזכות השוחד שנתנו לפקיד הממשלה כרגיל תחת ממשל הצאר. פעם נזדמן המומר הנ"ל עם ר' יצחק אלחנן ספקטור רבה של קובנה

שהכיר אותו לפני כן. ר' יצחק אלחנן הוכיח אותו על מעשיו הרעים, התרגז זוסמן ואמר רבי אתה אומר כזאת הרי דינא דמלכותא דינא וכשאני מוסר למלכות על אנשים העוברים על חוקי המדינה הרי אני ממלא בזה את חובי האזרחי והרבי יודע שאני אדם ישר.

ענה ר' יצחק אלחנן ואמר לו פרשה בתורה הרי אתה זוכר עדיין, ובכן על הפסוק ולוט ישב בשער סדום אומר רש"י אותו יום מינוהו שופט עליהם. וקשה מה כוונת רש"י במילת אותו יום. אלא ההסבר הוא שבסדום היו חוקים נוראים שהציבור לא היה יכול לעמוד בהם וכן בכל מקום שקיים סדר של סדום וחוקי סדום שולטים בו נוצר מקום לשוחד המאפשר לאזרח להתגונן מפני חוקי סדום וכשמינו את לוט לשופט נעשו החיים קשים ללא נשוא כי לוט הרי חונק אצל אברהם והיה אדם ישר והתחיל לבער את השוחד ואי אפשר היה לחיות אפילו יום אחד תחת המשטר של חוקי סדום תוך שמירה מדוקדקת וקפדנית עליהם. ולכן אומר רש"י אותו יום מינוהו לשופט עליהם כי יותר מיום אחד אי אפשר היה להתקיים במשטר כזה ולמחרתו באה ההפיכה. (עיתורי תורה, ובס' זכרון יעקב לתלמידו רבי יעקב ליפשיץ זצ"ל עמ' 61 בעילום שם. וע"ע בטעם ודעת להגר"מ שטרנבוך שליט"א וז"ל ומפי הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל שיהודי שנעשה לפקיד וממונה אצל הגוים קשה הוא שמקפיד יותר מהגויים עצמם, וכן ביום שמינו לוט להיות שופט דיקדק בחוקיהם יותר מאנשי סדום גופא ונגזר דינם לכליה)

ירידת הדורות

אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמישים הצדיקים אשר בקרבה. חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט. ויאמר ה' אם אמצא בסדם חמישים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום

בעבורם. [וירא יח, כד - כז]

זקני רבי יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל סיפר: רבה של קובנה, בעל "דבר אברהם", נשא את דבריו על הידרדרות המצב הרוחני בקובנה. השפעתם ההרסנית של המשכילים נראתה כעבור זמן לא ארוך גם בבתי הכנסת. בתי כנסת, שלפני הכיבוש הרוסי היו מלאים בציבור גדול, החלו להתרוקן ממתפלליהם ומלומדיהם, עד שבקושי גייסו מניין. רבה של קובנה שאל: "היכן כל המתפללים? לאן נעלמו כולם?"

הוא הסביר את דבריו על פי תפילתו של אברהם אבינו על סדום: בתחילה ביקש אברהם, שהקב"ה יחוס על סדום בזכות חמישים הצדיקים שיש בה, ותוך כדי תפילתו ירד מספר הצדיקים עד עשרה. מדוע לא החל אברהם להתפלל מייד בעבור העשרה? הסביר רבה של קובנה: כאשר אברהם אבינו החל להתפלל על סדום, הוא הכיר את האיזור וידע שיש שם חמישים צדיקים. אילו לא היה יודע שזהו מספר הצדיקים, לא היה מתחיל להתפלל. אולם תוך כדי עמידתו בתפילה, הפכו הצדיקים לרשעים, ולא הייתה להם זכות להינצל.

הירידה הייתה מהירה: אברהם החל להזכיר חמישים צדיקים, אחר כך ירד לארבעים וחמישה צדיקים, ארבעים, שלושים, עשרים, עשרה, עד אשר לא נותרו במקום אף עשרה צדיקים. כך הסביר הגאון את הירידה הרוחנית הגדולה, שהביאה למיעוט המתפללים בבתי הכנסת. [יסורי יסרני ח"א עמ' 207]

איך ירא שמים

באחד הימים כשנכנס הגאון רבי דוד בהר"ן זצ"ל לשיבת אהל משה וראה קבוצת אברכים שמדברים חדשות מענייני דעלמא, ניגש אליהם ואמר להם "אחותי", והלך, שאלהו לפשר כונתו ואמר שבפ' וירא בפסוקים ב' ה' ה' נאמר שאבימלך האשים את אברהם מדוע אמר אחותי, והשיב רק אין יראת אלוקים במקום הזה, וזו היתה כוונתי באמרי "אחותי" - אתם משוחחים בדברים בטלים ולא יראים מה', ונמצא שאין כאן יראת אלוקים. (ארח דוד)

גם שיתסבכו לא יעזבו את ה'

ירשא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו. [וירא כב, יג]
איתא במדרש פ' נ"ו שהי' אברהם אבינו רואה את האיל ניתוש מן החורש הזה והולך ומסתבך בחורש אחר א"ל הקב"ה כך עתידין בניך להסתבך בארצות נכריות מבבל למדי ממדי ליון מיון לאדום סופן ליגאל בקרניו של איל הה"ד והי' אלוקים בשופר יתקע ע"כ ע"ש, וקשה מה המריצו להשם יתעלה לבשר לאברהם בשורה רעה דעתידין בניו לנוע ולנווד בארצות נכריות בעד שעמד בנסיון גדול ונורא כזה שרצה לשחוט את בנו על גבי המזבה וכי זו היא שכרן של מצות אתמהא כדפריך הגמרא בסנהדרין צ"ד ע"ב גבי הזקיהו האי דינא להאי פרדשנא ע"ש.

ושמעתי מהרב הגאון מו"ה צבי הירש שליט"א אב"ד דעיר קאוונא שהי' מ"מ ומ"ץ דווילנא שאמר דאדרבה שהקב"ה בישר לא"א בשורה טובה דאמר לו שהאיל דהוא חמורו של יצחק הוא סימן לבניך כשם שהאיל הי' רץ מער ליער והי' מסתבך בקרניו ולא שבר קרניו ממנו להיות קל המרוץ אף שעכבו הליכתו שהיו מסתבכין בהאילנות כך עתידין בניך לילך באמונתם להסתבך בארצות נכריות ולא ישברו חלילה אמונתם מהם רק יעמדו בנסיון וילכו מבבל למדי ומן מדי לאנטיוכוס ומסתבכין עבור אמונתם, ויקדשו את שמי הגדול כאשר עשית עם בניך עם יצחק עם יצחק וסופן ליגאל בקרניו של איל שנאמר והי' אלוקים בשופר יתקע במהרה בימינו אמן. (בית יצחק עה"ת כאן)

הנס מבטל את הטבע

ויהי כמלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי ויאמר אליה אין עוד כלי ויעמד השמן. [מלכים ב' ז, ו]

כתב החת"ס בתשובות (או"ח סי' קצ"ז) וז"ל "וכה אמרתי בשמן דאלישע דכתיב (מלכים ב', ד' - ו') אין עוד כלי ויעמוד השמן, ואחז"ל [ילקוט שם] עמד שער השמן שנתיקר השער, ואיך היה זה, אך לפע"ד הנביא המשיך כל צינורי השמן שהי' ראוי להשפיע אל הזיתים המשיך כולם לתוך כלי האשה וממילא נתקלקלו כל הזיתים ונתתיקר השמן, כנלע"ד".

ועד"ז ביאר החת"ס בספר "דעת חתם סופר" (עמ' קיב) וז"ל: אחז"ל ת"ח מרבים שלום בעולם, הכוונה הנכונה בזה דהנה כל המדות נבראו מאת הבורא ית"ש, מדות הבושה והעזות, מדות הגאווה והענוה, מדות השלום והמחלוקת, וא"א לעולם בלי מדות האלו שתעקר מדה א' מכל וכל, אך ראוי להשתמש בהם במקומות הראויים, והנה המחלוקות נאה ויאה לעוסקים בתורה ופלפולה, זה יאמר לפי שכלו וזה לפי שכלו עד כי יכריח א' את חבירו להעמידו על האמת כמחלוקת שמאי והלל, ועי"ז לא יהא כח לשטן לגרום מחלוקת בעולם [כי כבר יש מחלוקת בעולם ע"י מחלוקות בתורה], ועד"ז מרבים שלום בעולם שמחלוקותם גורם הסתלקות אחיזת השטן, אמנם בשעה שמתעצלים מלעסוק בתורה ופלפולה ושלום ביניהם אז השטן מתגרה להרבות מחלוקת, כי א"א לעולם בלא מדה זאת, וכיון שלא תמצא בקדושה ע"כ תמצא בטומאה. עכ"ל.

וע"פ יסוד זה נראה לבאר סוגיות הגמ' בברכות (ה, ב) "רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה דני דחמרא על לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב אדא בר אהבה ורבנן ואמרו ליה לעיין מר במיליה אמר להו ומי חשידנא בעינייכו אמרו ליה מי חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא מאן דשמיע עלי מלתא לימא אמרו ליה הכי שמיע לן דלא יהיב מר שבישא לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו ליה היינו דאמרי אינשי בתר גנבא גנוב וטעמא טעים אמר להו קבילנא עלי דיהיבנא ליה איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקר חלא ואיזדבן בדמי דחמרא". ולדברי החת"ס הכונה כיון שכל החומץ הגיע לרב הונא ממילא לכולם נחסר ואז התיקר.

ובזה נראה לבאר בגמ' בנדרים (נ, א) "ומן גוזא דזימנא חדא יהיב ארבעה זוזי לספונאי אמר להו אייתי לי מדעם ולא אשכחו אלא גוזא על כיף ימא אתיוה ליה אמרו ליה עביד מרנא עליה אישתכח דהוה מלי דינרי דזימנא חדא טבעת ספינתא וכולי עיסקא הוה מחית בההוא גוזא ואישתכח בההוא זימנא דמן דסרוקיתא". ונראה ע"פ הנ"ל שאין כסף חדש בעולם, אלא רק כסף שנמצא יכול להעבירו לאחר.

ומרן הגרא"ל שטינמן זצח הביא בשיחה: יש ספר מעדני שמואל מרבי שמואל טרוביץ זצ"ל ומביא שם בהקדמה ששמע מאנשים שהחפץ חיים היה פעם בלודז' והלך לאיזה ישיבה קטנה שהזמינו אותו שיבוא לדבר כמה מלים, ואמר להם דבר שאינני יודע מה המקור לזה, חידוש גדול מאד. שבשמים כותבים כמה תורה יהיה, זאת אומרת כמה אנשים יזכו לתורה, אז אם יש הרבה אנשים כל אחד מקבל קצת ואם יש קצת כל אחד מקבל הרבה. וזה חידוש גדול שיש כזה דבר, על גשמיות אני מבין שאפשר לעשות חלוקה, אבל רוחניות כזה דבר ככה לקבל לפי... אבל ככה הוא אומר. וממילא הוא טוען היות שבזמנינו לדאבונינו לא כולם לומדים תורה רק קצת אנשים, אז כל אחד יכול לזכות הרבה מאד. בדורות הקודמים היות שהיה צריך לחלק לכל אחד, היה הרבה לומדי תורה, אז כל אחד מקבל קצת קצת, אבל היום שיש קצת לומדי תורה, יוצא שהקצת לומדי תורה יזכו את הכל. לפי"ז הוא אמר שאפשר היום לזכות יותר מאשר בדורות הקודמים.

וידידי הרה"ג רא"י מנדלבוים שליט"א הראה לדברי הילקוט (וירא רמז צ"ג) "רבי ברכיה בשם ר' לוי את מוצא כיון שילדה אמנו שרה את יצחק היו אומות העולם אומרים חס ושלום לא ילדה שרה את יצחק אלא הגר שפחת שרה היא ילדה אותו, מה עשה הקדוש ברוך הוא ייבש דדי נשותיהן של אומות העולם והיו מטרונות באות ונושקות עפר רגליה של שרה ואומרים לה עשי מצוה והיניקי בנים שלנו, שרה היתה צנועה יותר מדאי א"ל אברהם אבינו שרה אין זו שעת הצניעות אלא גלי את דדיך וקדש שמו של הקדוש ברוך הוא ושבי בשוק והיניקי בניהן כדי שידעו הכל שהתחיל הקדוש ברוך הוא לעשות לנו נסים וגלתה דדיה והיו נובעות כשתי מעינות והיו מטרונות באות ומניקות את בניהם ממנה ואומרים אין אנו כדאי להניק את בנינו מחלבו של יצחק הה"ד היניקה בנים (כ"א, ז) היניקה בן אין כתיב כאן אלא בנים". והיינו כנ"ל כיון דכל החלב היה אצל שרה ממילא לא היה חלב לאחרות.

אמונת חכמים

עתה רוצ' נא לקראתה ואמר לה השלום לך השלום לאישך

השלום לילד ותאמר שלום. [מלכים ב' ז, כג]

הקשו למו"ח הגאון שליט"א אמאי במנהג הספרדים לסיים בותאמר שלום, ולא את כל סוף הסיפור בתחית המתים, ועוד ק' אמאי אמרה שלום, והא אסור לאונן לומר שלום.

וביאר דיסוד הצלתן היה שהאמינה בדברי הנביא בכזו אמונה דודאי ינתן לה ילד בריא, וע"כ ותאמר שלום, דהיתה בטוחה דהוא יחיה ואיננה אוננת כלל, וע"כ סגי כבר בזה לדעת את סוף הסיפור, וביאר דעפ"ז מבואר השיכות לפרשה, דהוא המשך לעקידה, דגם שם אברהם הלך באמונה ברורה ותמימה, [ושוב שמע דכך ביאר הגר"ש קוטלר זצ"ל].

יח ב. והנה שלשה אנשים נצבים עליו. וברש"י והוא ע"פ הגמ' שלושה מלאכים: הראשון, לבשר את שרה. השני, להפוך את סדום. והשלישי, לרפא את אברהם. ומקשה הגמ' איך אמרין אחד להפוך את סדום הרי כתוב ויבוא המלאכים סדומה, משמע ששני מלאכים נשלחו להפוך את סדום ולא רק אחד! מתרצת הגמ' שבאמת באו לסדום שני מלאכים, אחד בא להפוך את סדום, והשני בא להציל את לוט, והוא אותו אחד שריפא את אברהם, (ובשפתי חכמים כתב שאין כאן את הבעיה שאין מלאך אחד עושה ב' שליחויות כי זה עניין אחד). ולכאורה קשה אז למה לא נכתב מראש אחד לרפא את אברהם ולהציל את לוט, כדי למנוע את הקושייה הנ"ל? וי"ל, אומר החידושי הר"ם, דאיתא ביבמות עו: ששאלו בירר אצל דואג האם דוד ראוי למלוכה, א"ל דואג עד שאתה שואל על מלוכה תשאל אם הוא בכלל ראוי לבוא בקהל כי הוא נוול מרות המואביה, וא"ל אבנר שאין בעייה, משום שכל סיבת האיסור להכניס עמוני ומואבי לקהל ה' היא משום שנאמר "על אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים", אבל הדין הוא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, משום שעל הנשים אין תביעה שלא קידמו בלחם ובמים משום שאין דרכן לקדם, דכל כבודיה בת מלך פנימה, כדחזינו אצל שרה דכתיב בה **הנה באהל**. והדברים נאים ביותר, דהטעם שהקבי"ה הציל את לוט, איתא בב"ק, כי ידע שתצא ממנו רות המואביה, ולפ"י בתחילה כשבאו המלאכים עדיין לא היה ברור עמוניות ומואביות מותרות, כי עדיין לא למדנו שכל כבודה בת מלך פנימה, שהרי זה נלמד רק אחרי שראינו ששרה לא יצאה אלא היתה באוהל ולימדה אותו שכל כבודה בת מלך פנימה, וממילא בשעה שנשלחו המלאכים לא היה נצרך מלאך להציל את לוט משום שבאותה שעה עוד לא התחדש שהעמוניות והמואביות שייצאו ממנו יהיו מותרות לבוא בקהל. ורק אחרי ששרה חידשה את ההלכה שאשה אין דרכה לצאת משום כל כבודה רק אז התברר שדרשין מואבי ולא מואבית ויש סיבה להטיל על המלאך שליחות להציל את לוט כדי שתצא ממנו רות.

יח ד. ויקח נא מעט מים. ובב"מ פו. אברהם חשב שהם ערבים, וא"ל וכל לערבים חשבתנו כבר יצא ממך ישמעאל, משמע שבגלל שיצא ממנו ישמעאל לא היה צריך לחשוב שהם ערבים, וקשה מה הקשר בין שיצא ממנו ישמעאל לזה שהם לא ערבים? וי"ל ע"פ הגמ' בב"ב רודף צדקה ימצא חיים. חד אמר ימצא בנים צדיקים, וח"א ימצא אורחים שהוגנים, וזה מה שאמרו לאברהם הרי אתה רודף צדקה וחסד ובנים צדיקים אין לך כי יצא ממך ישמעאל, אז אתה צריך לזכות לקבל אורחים הגונים ואיך חשבתנו לערבים.

שם. פלא גדול על אברהם אבינו, כזו מסירות נפש להכנסת אורחים, יהודי בן תשעים ותשע, יום שלישי למילה - הוא שוחט שלושה עגלים שיהיה לכל אחד לשון וחרדל. לא היה אז פריזר וזה היה כחוס היום, או שהכל הולך לאיבוד או שצריך לגמור את הכל באותו יום, כזו נדיבות וכזו מסירות נפש, ופתאום כשזה מגיע למים הוא נהיה 'קמצן' - יקח נא מעט מים, מה קרה כאן? למה רק מעט מים? שתי תשובות בדבר, ידוע ש'ישראל סולטר התארח פעם באיזה בית, והוא נטל נטילת ידיים עם רביעיית מים בצמצום, שאלו אותו: ר' ישראל, אתה כזה חסיד, כתוב שיש מעלה גדולה ליטול ידיים בשפע, ויש בזה סגולה לעשירות, למה אתה נוטל כל כך בצמצום? אמר להם ר' ישראל: הכל נכון, יש בזה מעלה גדולה מאד, אבל את כל המצוות האלה אני עושה רק על חשבוני, לא על חשבון אחרים, פה יש אלמנה שואבת מים, שהיא צריכה ללכת בקור לקחת את המים, על חשבונה אני לא יכול להיות צדיק! זה אמר ר' ישראל! בן בקר רך וטוב - אברהם אבינו לקח בעצמו, ולכן הוא נהג בשיא הנדיבות ושחט שלושה עגלים שיהיה לשון חחרדל לכל אחד, אבל 'יקח נא מעט מים' - **היה על ידי שליח**, לא חכמה להיות צדיק! פה הוא אומר 'מעט מים'! זה פשט אחד על דרך המוסר. ועל דרך הפשט אפשר לומר, שבביל מה הוא הביא את המים! לרוחוץ את הרגלים! אם הוא היה מביא להם הרבה מים, איזה דרך ארץ זה לבוא לאורחים ולהגיד להם קחו ככה טונות של מים, אתם כל כך מלוכללים, אתם צריכים לנקות את עצמכם חזק! ולכן הוא אמר 'מעט מים' מעט מים זה כבוד לאורחים. רבי אליהו דיסקין.

יח ה. ואקחה פת לחם וסעדו לבכם. יש להקשות למה נכתב ואקחה ולא ואמתה כי הרי הוא נותן? וי"ל שאברהם כיבדו ואמר אני לא נותן לכם אני לוקח כי

נתינה לאדם חשוב נקרא לקיחה, וכמו שמצאנו ויקחו לי תרומה ולא ויתנו כי נתינה לאדם חשוב נקרא לקיחה, וזה הרגשה מרוממת בהכנסת אורחים. אהל משה.

יח ה. ואקחה פת לחם וסעדו לבכם. יש לעיין כיצד הותר לאברהם להזמין את האנשים לביתו מאחר ונידמו כערבים והרי ביו"ט אסור לאדם לזמן אצלו גויים, כמו שדרשו חז"ל לכם ולא לנכרים, והרי מעשה זה היה ביו"ט ראשון של פסח ואברהם שמר את כל התורה! וי"ל דהנה מצוינו בפסחים שאם עבר ובישל ביו"ט לצורך חול אם זה ראוי לאכילה בו ביום לאורחים יהודים פטור משום הואיל וחזי לאורחים ונמצא שלא בישל לבטלה. והקשו שם התוס' לפי סברא זו כל אדם שעושה מלאכה בשבת יהיה פטור משום הואיל ושרי לחולה שיש בו סכנה? ויתרצו בתוס' שכיוון שלא מצוי חולים הנמצאים בסכנת חיים לכך ל"א הואיל. והנה בבית אברהם באותו הזמן כל ילדי ביתו נימולו אתו אז היה מצוי שם הרבה חולים וממילא אין מניעה לבשל גם עבור ריבוי גויים כי יש הואיל וחזי לחולה שיש בו סכנה. ולפ"י גם יתורץ מה הטעם אברהם לא הביא לאורחים לחם כמו שאמר בתחילה ואקחה פת לחם כיוון ששרה פירסה נידה כמבואר ברש"י, ויש להקשות שההאורחים היו גויים ומה אכפת לנו לטמאות אותם. ולפי הנ"ל יובן כיוון שכל מה שהותר לבשל לאורחים הוא משום הואיל דחזי לישראל אז כשזה לא טהור אסור. חת"ס.

יח ח. ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם. איתא בב"מ פו ולחם לא הביא, מלמד ששרה פירסה נדה ונטמאה העיסה, ואברהם ובני ביתו אוכלים חולין בטהרה היו. ויש לדקדק א. מנלן שפרסה נדה ונטמאה בשעת העיסה, אולי נטמאה אחר האפייה שהיה כבר לחם, ועו"ק למה לא הביא אברהם את הלחם לערבים שלא אכלו בטהרה? ויש ליישב ב' הקושיות אחת בחברתה. דהנה מבואר בב"מ פו. מה שהותר מלאכת אוכל נפש ביו"ט הוא רק לישראל, דכתיב לכם, ואסור לאפות לעכו"ם. והנה מעשה זה של אברהם היה ביו"ט של פסח וההיתר לאפות היה רק בשביל ישראל, ולכן לא הביא לחם לערבים, ואם נטמאה כשהיה לחם אז שרי ליה להביא לערבים ומזה שלא הביא לערבים סימן שנטמא כשהיה עיסה. רבי יונתן איבשיץ.

יח י. ושרה שומעת פתח האהל והוא אחריו. מובא בחז"ל (בר"ר מח) והוא אחריו הכוונה לישמעאל. ונ"ל שבזה יתורץ למה שרה צחקה היפלא מה' דבר, הא היא הייתה נביאה יותר מאברהם! וי"ל שבגלל שהיה ישמעאל על ידה היא פחדה שישים את עינו הרעה בה ועי"ז היא חלילה תפיל עוברת, וע"כ צחקה כדי שיפקפק כשישמע הדברים. ולכן כשנשאלה להלן למה זה צחקה שרה, היא ענתה לא צחקתי כי יראה כי פחדה שישמעאל ישים עליו עין רעה. ועי"ז ענה לה הקב"ה לא כי צחקת, שבכ"א היה רק לסמוך על דברי הנביא ולא לחוש. ובוזה ניחא מה שמובא במגילה ט. שהיו זקנים כותבים לתלמי המלך ותצחק שרה בקרוביה כי זה היה כל סיבת צחוקה משום שישמעאל שנקרא קרובה. מגיד יוסף. **ויש להעיר דהנה** לעיל יז מובא שאברהם צחק ואמר הלבן מאה שנה ויולד, ולמה לא נטען על אברהם למה זה צחק אברהם? וי"ל שאברהם שמע זאת מהקב"ה ומבואר ברמב"ם (נסודי התורה י ד) שהבטחה של הקב"ה יכולה להתבטל אם חוטאים, אבל הבטחת נביא לא בטלה לעולם, לכן הקפידא היתה רק על שרה. משך חכמה.

יח יז. המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. רש"י אומר אני נותני לו את הארץ והוא וחמש כרכין אלו המכסה אני מאברהם אוהבי את אשר אני עושה. המהרש"ם אומר שהטעם שרש"י הוסיף את הפרטים האלו שנתן לו את הארץ וכו', ולא הספיק לו הטעם הפשוט שהוא אוהב אותו וכמשמעות הפסוקים, "ו"ל שהגמ' אומרת שאברהם קנה את הארץ בהילוך דהיינו ע"י קום התחלך בה, ולא ע"י הקניינים הנצרכים, והטעם איתא בגמ' ב"ב ק. משום דהוא חביב לפני הקב"ה. א"כ מובן למה רש"י הוסיף שנתן לו את הארץ וחמש כרכין כי משם רואים את חביבותו לפני הקב"ה, וזה הטעם שהקב"ה אמר המכסה, כי רואים שחביב הוא לפניו ולכן הוא לא מכסה.

יח כא. ארדה נא ואראה הכעצקתה. אומר רש"י למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה. והוא תימה גדולה הא סמכין על עדים ולא בעיני דיינים! וי"ל, אומר המג"א בספרו שמן ששון, דמבואר בסנהדרין פא. מי שנתחייב ב' מיתות נידון בחמורה,

והקשו התוס' איך שייך נידון ב' מיתות הרי העדות השנייה היא עדות שא"א להזימה, כי גברא קטילא בעי למקטל!?! ויתרצו התוס' דאירי כגון שראו הדיינים? ולפ"י מיושב היטב, דהנה במשפט סדום נאמר, זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאוד, משמע שהיו להם חטאים קלים בתחילה עד שכבדו מאוד, וכאן נענשו על החמורים, אף שעל החטאים הראשונים כבר התחייבו וכנ"ל.

יט טז. ויתמהמה. פרש"י כדי להציל את ממונו. וצ"ע מנלן לרש"י שבשביל ממונו התמהמה? וי"ל שמכיוון שלוט האמין שהמלאכים יהפכו ברגע קט את העיר א"כ ודאי שהיה לו להימלט על נפשו ואף יתכן שיתמהמה לצאת, אלא שאמרו חז"ל בברכות סא: שיש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו וזה הדבר היחיד שעליו אדם מכניס עצמו בסכנה. וכן מצוינו בסנהדרין עב. שהבא במחתרת אדם מעמיד עצמו על ממונו, לכן הוכרח לרש"י שהתמהמה על ממונו. רבי נתן גשטטרנר.

כ ז. ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. משמע מהפסוק שהטעם שהקב"ה רצה שאבימלך ישיב אותה, בגלל שאברהם נביא, ותימה גדולה שהרי משתמע שאם הוא לא נביא לא הוא לא היה דורש ממנו שישב, ולמה? י"ל שבאמת אם הוא לא נביא הוא לא יצטרך להשיב, ושתי תשובות לדבר. הראשון, שהרי שרה היתה אילונית, וקידושי אילוניות אינם קידושין משום דהווי קידושי טעות וממילא היא לא אשת איש אלא א"כ הכיר בה וקידשה על דעת שהיא אילונית, וזה מה שאמר הקב"ה כי נביא הוא, והוא ידע שהיא אילונית, וממילא אין קידושי בטעות. התשובה השנייה, שלכאורה קשה הרי כתוב בכמה וכמה מקומות שאברהם אבינו היה כהן, וכהן אסור בשבויה, לכן אמר הקב"ה תשיב אותה כי הוא נביא והיא מותרת לו כי יודע שלא נגעו בה.

כא ט - י. ותר אשה את בן האר המצרית מצחק. ויתאמר **ירש את האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק.** יש להקשות מה הוסיפה שרה כי לא יירש הא בלא"ה הוא מסיתו לעי"ז (רש"י) וזה טעם לגרשו. וי"ל, אומר הקהלת משה, דמבואר בקידושין פ: עה"פ "כי יסיתך אחיך בן אמך" וכי בן אב לא יירש את אמה, ומתרת שם הגמ' שבן אב זה פשוט שלא תשמע לו כי יש לו נגיעות כי הוא לא רוצה שתירש יחד עמו לכן הוא מסיתך לעבור עבירות כי הוא שונא אותך אבל בן אמך אין לו שום נגיעות. והנה מבואר בחז"ל (מובא באור החיים כאן יא ולעיל טז ה) שישמעאל לא יורש את אברהם למרות שהוא בן אב כי היא הייתה שפחה מילוג לאברהם, ולכן אברהם שרה אם הוא לא יורש יש טעם שיצחק ישמעע לו כי אין לו נגיעות לכן גרש אותו.

כב ו - ח. ויקח אברהם את עצי העולה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש והמאכלת וילכו שניהם יחדיו וכו' ויאמר אברהם אלוקים יראה לו השר לעולה בני וילכו שניהם יחדיו. בפסוק הראשון פרש"י אברהם שהיה יודע בדבר שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ובשמחה כיצחק שלא היה יודע דבר, ועל הפסוק השני פרש"י ואע"פ שהבין יצחק שהולך להישחט הלכו יחדיו בלב שלם. ותימה מנין לרש"י שאברהם הלך בשמחה כמו יצחק, וכן בפסוק השני מנין ששניהם הלכו בשמחה אולם שניהם היו בעצבות? וי"ל ע"פ כתובות סב שפעם הלכו גוי ויהודי ביחד והיהודי הלך מהר עד שהגוי לא השיגו, מה עשה הגוי הוא הזכיר ליהודי את חורבן ביהמ"ק והיהודי נאנח והתחיל ללכת יותר לאט. אך עדיין הגוי לא הצליח ללכת כמותו, אמר לו הגוי הלא כתוב אנהה שוברת חצי גופי של אדם ואיך עדיין אתה הולך מהר? ענה היהודי שכו"ז הוא בשמועה חדשה וזה שמועה ישנה לכן לא הואט לגמרי קצב הפסיעות שלי. וא"כ יוצא שאדם שמח הולך מהר, אדם ששומע בשורה רעה שהיא ישנה הולך קצת לאט ואדם ששומע בשורה רעה פעם ראשונה הולך ממש לאט. ולפ"י מבואר הכל היטב, כי בפסוק הראשון שכתוב וילכו שניהם יחדיו אז יצחק עדיין לא ידע כלל והלך בשמחה ואברהם הלך עמו יחד סימן שגם אברהם הלך בשמחה, ובפסוק השני שנודע ליצחק א"א לומר שרק אחד יצטער דא"כ הוא לא יוכל ללכת בקצב של השני וכתוב יחדיו, וא"א לומר ששניהם היו בעצבות כי ליצחק זה שמועה חדשה ואמור ללכת יותר בעצבות, ואם הלכו יחדיו סימן שהלכו בשמחה. שלל רב.

כב יג. נאחז בסבך בקרנו. הטעם שהוא הסתבך בסבך י"ל משום שהיה אז יום כיפור ואסור בצייד לכן הוצרך ללך. פרדס יוסף.

לשון נקיה

רש"י על הפרשה במעשה של בנות לוט מביא את דברי חז"ל בב"ק לח. ובעוד מקומות שהראשונה שלא היתה צנועה פירשה שמאביה הוא, אבל צעירה קראתו בלשון נקיה וקבלה שכר בימי משה, שנאמר בבני עמון אל תתגר במ כלל, ואילו במואב לא הזהיר אלא שלא ילחם במ אבל לצערן התיר לו. ובשבת לג. ובכתובות ח: הפלוגא מאד בחומר ניבול פה, וז"ל הגמרא שם: בעון נבלות פה צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים יתומים ואלמנות צועקין ואינן נענין שנאמר על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתמיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו חתף ומרע וכל פה דבר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה וכו' אלא כל המנבל פיו אפילו חותמין עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה הופכין עליו לרעה. אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא כל המנבל את פיו מעמיקין לו גיהנם שנאמר שוחה עמקה פי זרות רב נחמן בר יצחק אמר אף שומע ושותק שנאמר זעום ה' יפל שם. **וגם בלשון שאין בה** ניבול פה ומ"מ אינה לשון נקיה החמירו בה חז"ל, הגמ' בפסחים דף ג מרחיבה את הצורך לדבר בלשון נקיה ומובאים שלושה סיפורים על כאלו שדיברו בלשון נקיה לעומת חבריהם שלא דיברו בלשון נקיה. ואלו לעומת אלו, זה שדיבר בלשון נקיה והיה מרביץ תורה בישראל, ואילו השכנגדו שלא דיבר בלשון נקיה מצאו בו שמץ פסול. בכתובות ח: כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה. ובנדתי ישראל לחפץ חיים פרק כ כתב: וגם ידוע מה דאיתא בשלי"ה שע"י עון זה [של ניבול פה] שמטמא ומתעב כח הדיבור שלו כל דיבוריו שמדבר אח"כ בדברי קדושה כגון ק"ש ותפלה ואיזה ברכה הכל הוא הוי"ו לטמיון שאין מתקבלין למעלה באוצר מלכו של עולם כלל אם לא שעשה תשובה. הרבנית קניבסקי ע"ה כתבה במכתב לפני כעשר שנים: המצב בארץ קשה מאוד. בזמן האחרון פוקדים אותנו אסונות קשים, הרבה יתומים ואלמנות ורחמנא ליצן, מחלות קשות, באו לשאול את בעלי הרב שליט"א (וצ"ל) מהי הסיבה לכל האסונות, הרב פתח גמרא ואמר שזה בגלל ניבול פה. והמהר"י מפראג (ותיבות עולם, תלמי הצניעות את ד) הסביר, מדוע בגלל עוון קל כל כך, של דיבור בלבד, מגיעים עונשים מוזרים כל כך על האדם? שהופכים לו גזר דין של שבעים שנה לרעה, שבחורים ח"ו מתים, וכאילו חס ושלום השם יתברך מנהיג את העולם באכזריות שיתומים ואלמנות לא נענים? ומסביר המהר"י, כי המעלה הנשגבה ביותר באדם, היא הדיבור. שהרי רק לבני האדם נתן ה' את האפשרות לדבר. והדיבור מביא את האדם לשלימות. וממילא כאשר האדם מנבל את כח הדיבור שלו, הוא מוטא בדבר קשה מאד, במידה הנשגבה ביותר שלו, וחסדו כנגד מידה, שעל חטא ופגם בדבר הנעלה והנשגב ביותר, מגיע העונש הנורא ביותר. ומאחר ובכח הדיבור האדם יכול לחתוך ולגזור גזירות טובות בהיותו מדבר דברים טובים, ממילא גם להיפך, כאשר האדם מדבר דברי נבלה, הוא גורם גזירות רעות על עם ישראל. ועוון ניבול הפה הוא חמור יותר מעוון לשון הרע, משום שעוון לשון הרע הוא חטא בלשון בלבד, מה שאין כן מי שמנבל את פיו בדברי נבלה, הרי הוא מקשר את כח הדיבור עם המידות המגונות ביותר הנוגעות לעניני עריות ומחשבות טמאות, שהתורה קוראת להם "תועבה", "ולפיכך אמרו רבותינו שגזירות קשות מתחדשות ובחורי ישראל מתים ויתומים ואלמנות צועקים ואינם נענים, כל זה מפני אכזריות קושי הגזירה המתחדשת כאשר החטא הוא בניבול פה. כי בחורי ישראל הם חזקים ומתאים להם שיחיו, אבל בגלל ניבול פה נעשה ההיפך הגמור, והם מתים. וכן יתומים ואלמנות שעליהם ראוי ביותר לרחם, נעשה להם ההיפך הגמור, שמתאכזרים אליהם". ומכאן נלמד, שאם אדם נמצא בחברה רעה, של אנשים בזויים שמנבלים את פיהם, ומדברים על עניני פריצות ועריות, יש לברוח מהם, ולמצוא לו חברים טובים יראי שמים, שהרי "אוי לרשע ואוי לשכנו", וכו' שדרשו רבותינו שאפילו מי ששומע דברי ניבול פה ושותק, מגיע לו עונש גדול, ובפרט בענין זה שכמו שכתבנו, המנבלים את פיהם מגלגלים צרות צרורות עליהם ועל כל הסובבים אותם, שומר נפשו ירחק מהם.

בספר הקדמון "יוסף אומץ" ח"ב פרק גידול בנים כותב וז"ל: כלל גדול בהנהגת בניו להרגילם

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

בקטנותם שלא יהא שום דופי בדיבורם, הן בלשון הרע, קללה, שבועה, ניבול פה או שום כינוי וכו' וגם לשון גנאי וסינופת לא ישמע על פיהם... ובראשית חכמה כתב בשער הקדושה פרק י"ד בשם הזוהר אהנו דמפקין מילה בישא ומילה דסינופא מפומיהו, ון להון בהאי עלמא וי להון בעלמא דאתי. על כן ראוי להישמר מדברים הנ"ל שמדברים העולם, וכל כיוצא בזה. וחכם אחד עבר עם תלמידיו לפני נבילה, אמרו תלמידיו כמה מסרחת נבילה זו, אמר החכם כמה לבנים שיניה. והיתה כוונת החכם בזה שהגם שיש בנבילה כמה חסרונות ודברי גנאי, ואין ברק מעלה אחת טובה והוא ליבון שיניים, אף על פי כן היה מן הראוי שיוכירו המעלה ההיא, כדי שלא ליתן דופי ושמץ לשום בריה. ותיקון גדול לזה הוא שהאב עצמו ישמור כמפני חרב שלא ירגיל על לשונו שום דבר רע מכל הנ"ל, רק יעקוש שפתי הרבה כדי שלא יוציא מפיו שום לשון מגונה. גם כשישמע אנשים אחרים מדברים לשון גרוע בפני הבן יקפיד מאוד על המדבר, וממילא ישמור הבן פיו ולשונו מדברי גנאי. ואיתא במסכת דרך ארץ זוטא [פרק ה'] בארבעה דברים ניכרים לתלמידי חכמים בכיסן בכוסן כבעסן ועטיפתם בשוק וי"א אף בדיבור. כי דיבורו של תלמיד חכם צריך להצטיין במיוחד שיהיה בשבבה ונחת ובלשון מכובדת ומעודנת. החזון איש וצ"ל העיר פעם למישהו שהתבטא לפניו אודות דבר מסויים "שקר הוא" כי מוטב לומר "אין זה אמת" אע"פ שזה היינו הך מ"מ נפש היפה מרגשת הבדל בין זה לזה.

ידוע שגדולי ישראל נזהרו מאוד לא רק שלא לנבל את פיהם אלא לומר בלשון מאוד נקיה. נביא כאן עובדות מגדולי ישראל כמה נזהרו לדבר רק בלשון נקיה.

העיד הרב וואזנר על החזו"א: גם דיבורו זך ונקי היה, והיה שוקל בפלס כל מילה שתהיה נאותה ללא שמץ של פגם. "יוכמה פעמים נשתוממתי על המדרא, היאך מעקם דיבורו שלא להוציא שמץ רחוק מדבר מגונה מפיו, אף שנוגע לנידון השאלה. **בספר מעשה איש** מסופר שפעם נכנס כלב לחצירו של החזו"א והורה לאחד מבני הבית להוציאו ואמר לו הוצא את הכ"ף למ"ד ב"ת מהחצר ובעדיות נפשו לא הוציא התיבה מפיו.

פעם ישבו שני יהודים בחדרו של החזון איש והציעו בפניו טענותיהם בענין מסוים שפרץ ויכוח ביניהם. בתוך להט הדברים התבטא האחד על השני: הוא שקרן. העיר לו ה'חזון איש' אל תאמר על יהודי שקרן. טען הלה בפני ה'חזון איש', והרי הוא באמת שקרן. השיבו ה'חזון איש': לפחות תאמר שהוא אינו דובר אמת אבל לא שקרן, כי צריך לדבר בשפה נקיה.

בעל הצלחה הנוער רבי דוד לייב שווארץ מויז'ניץ, סיפר (מובא בספר בחזקת יד עמי נ"א) שפעם אחת התעורר וויכוח בהנהלת הישיבה הקדושה דויז'ניץ, בנוגע לקבלת נער עולה חדש מרוסיה לישיבה, ובאו לשאול את פי האדמו"ר ה'אמרי חיים' כדת מה לעשות. ענה ה'אמרי חיים' ואמר שיבדקו בעת משחקם, איך הוא מדבר עם חבריו, אם הוא מדבר בלשון נקיה אזי אפשר להכניסו לישיבה, אך אם לשונו עם חבריו אינו נקיה דיה, אזי כולו פסול הוא ואין לקבלו. ומשל למה הדבר דומה, אמר האמרי חיים, לחולה אשר מגיע לרופא, מצווה הרופא שיוציא לשונו חוצה, אם לשונו נקיה סימן הוא שבריאותו תקינה, אך אם לשונו אינה כתיקונה הרי סימן מובהק הוא אשר כל מערכת הבריאות שלו לקויה. כך הדבר ברוחניות, סיים ה'אמרי חיים'.

על רבי שלמה זלמן אייערבך מסופר כדלהלן: ישבו לפניו שניים ודנו עמו על נושא רפואי ודעתו לא היתה נוחה מבטיויי לשון שנשמעו בשיחה. תחילה לא הגיב, אך כאשר אחד הנוכחים השתמש במילה חלופית בביטוי עדין יותר, מיהר לשבחו ואמר: הוא מדבר כיהודי.

על הרב אלישיב מסופר שהיה נזהר זהירות עצומה בכל היוצא משפתיו, ונשמר שלא לבטא בפיו על משפט או מילה שאינם נקיים וראויים. כאשר היה מגיע לאוזניו משפט לא ראוי או מילה שאינה נקיה היה חורג מאורחותיו ומעיר על כך לבעל הדברים. בערבי הפסחים האחרונים לחייו, עקב זקנותו המופלגת לא היה מסוגל להשתטח על הארץ בעת בדיקת חמץ כמנהגו מימים ימימה. אחד מנכדיו הצעירים החליף את מקומו וזחל על רצפת הבית תוך כדי חיפוש בחורים ובסדקים, בעוד הרב אלישיב מלווהו צעד אחר צעד ומשגיח שלא יחמיץ כל חריץ ובקיע העלולים להכיל חמץ, ככלות הבדיקה נעמד

הנכד וניער את האבק שנדבק על בגדיו בעת שהשתטח על הארץ. בעוד הבחור ממרק את בגדיו במרץ הרב אלישיב ביקש ממנו להפסיק. הנכד המופתע תמה: "הרי הבגד מלוכלך!" אמר הרב אלישיב תאמר שצבע הבגד השתנה, אבל גם אם כן אין הוא מלוכלך, כי אדם בעל עדיות הנפש אינו מסוגל לכוונת בשם מגונה את האבק הבא מחמת טורח המצווה. עוד סיפר רבי יצחק זילברשטיין, כי חמיו לא היה מסוגל להוציא מפיו את המילה "שקרן". באחת הפעמים, כאשר רבי יצחק שוחח עמו בנוגע לאדם מסוים שהיה שקרן ידוע, התבטא ואמר: הוא בעל דמיון.

סיפר רבי אריה אלישיב אודות סבו הגרי"ש אלישיב: אירע שבאתי אליו ביום שיש וקיבל את פני בשאלה מה חדש! כמובן שלא היה בכוונתו בשאלתו בכדי לדעת מה חדש אלא להאיר לי פנים באופן שכוה. סיפרתו לי כי בימים אלו הארץ רועשת שתפסו יהודי חרדי בגניבה מהמדמנה, אמר הרב אלישיב לא אומרים שההוא 'גנב' מהמדמנה אומרים 'לקח' מהמדמנה, כאומר שמור על לשון נקיה.

על הרב שטיינמן מסופר: מעשה היה שיהודי לקח דבר מה מביתו, וכששאל הרב שטיינמן היכן הוא אותו חפץ, השיב אחד מבני הבית: כנראה פלוני גנב את זה. הרב שטיינמן לא הסכים עם הנוסח ואמר: יהודי אינו גנב. תאמר שאולי הוא חס על החפץ הזה, שמא כאן בבית ילך לאיבוד ולכן לקח לעצמו.

פעם הוצרך אחד ממקורבי רבי עובדיה יוסף לספר לפניו איזה מעשה גרוע שנעשה באחד ממשרדי הממשלה, והיה צורך בדבר כדי להסביר מדוע לא כדאי לאחת מנכדותיו להיכנס ולעבוד שם, וכששמע את תחילת הדברים, מיד סתם את שתי אוזניו באצבעותיו, ואמר, דיי, הבנתי, מספיק! ולא הסכים לשמוע שלא לטמא את אוזניו בדברים רעים כאלה, אפילו כאשר לכאורה הדברים נאמרו לצורך חיוני.

כשרבי ניסים קרליץ היה דורש נגד פגעי הטכנולוגיה מעולם לא הזכיר את המילה אינטרנט או סמרטפון וכדו' וכשנשאל ע"כ הוא אמר שזה בשביל לשמור על פה נקי.

על האדמו"ר מערלוי מספרים שהיה נזהר שלא להוציא מפיו דיבור שאינו נקי דיו, והיו תיבות רבות שאף שנכתבו בגמ' היה מדלגן או משנה ואומרן בלשון נקיה יותר כגון תיבת 'ממור' היה אומר 'פסול'; 'חזיר' דבר אחר'; 'דירה סרוחה' דירה שאינה טובה'; 'ואלו לגנאי' ואלו שלא לשבח'; 'מת' בר' מיני'; 'זנב' קצה'; וכדומה הרבה מאוד לאין שיעור. בני משפחתו מספרים שלא אמר מעולם את המלה 'חושך' כי אם 'ללא אור' וכמו כן לא אמר מעולם 'מלוכלך' כי אם 'אינו נקי'.

הכנסת אורחים

אברהם אבינו מסר נפשו עבור אורחים. ומעשה אבות סימן לבנים ובוודאי מי שיש לו הזדמנות להכניס אורחים זוכה לדברים הרבה וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכניה, ומצינו הרבה שזכו לבנים טובים בזכות חוריהם שהיו ידועים במצוות הכנסת אורחים, וראינו בדורות האחרונים כמה גדולי ישראל הקפידו והקדישו מזמנם וגופם עבור המצווה החשובה הזאת. החפץ חיים באהבת חסד כותב שכשמזדמן מצוות הכנסת אורחים ליד האדם, עליו לבטל תורה בשביל עניין זה. נביא כאן כמה סיפורים בעניין זה של הכנסת אורחים ע"י גדולי הדורות.

יום שישי אחזר חצות הגיע הנער לייב, בחור בן ארבע עשרה משפחתו של החפץ חיים, שהיה בדרכו מהישיבה לביתו והנה הוא נקלע לעיירה ראדין ביום שישי אחר חצות. שמח וטוב לב הוא הגיע לביתו של הח"ח, הרבנית פתחה את הדלת וקיבלה אותו במאור פנים. באותו הזמן היה הח"ח באמצע שיעור לאנשי העיירה ראדין. הבחור שהיה עייף מטלטלות הדרך נשכב לנוח מעט, לאחר שחפר שעות הוא קם, והוא רואה על ידו את הח"ח יושב ליד השולחן ומעיין בספר, מיד כשקם קיבלו הח"ח בחמימות רבה, ובקשו לטיול ידיו ולהתפלל קבלת שבת וערבית, ולאחמ"כ יאכלו ביחד סעודת שבת, לכשסיים לייב את התפילה נכנסה הרבנית לחדר והח"ח החל בעשיית קידוש והם ישבו לאכול את הסעודה. לאחר הסעודה לייב שאל את הרבנית מה השעה ונענה שהשעה 4 לפנות בוקר, וכך סיפרה הרבנית, כשהח"ח חזר וראה שאתה ישן הוא אסר להעיר אותך, וביקש מבנו אהרן שיקדש לי וקידש ואכלנו, אבל הח"ח חיכה לך וכשקמת בשעה 2 לפנות בוקר הוא העיר

אותי ויחד אכלנו הסעודה, הכל בשביל שתרגיש בנוח בבית.

ראש המועצה של זכרון יעקב לפני כשבעים שנה היה חילוני אנטי דתי, אבל היה דבר מאוד מפתיע אצלו הוא היה מסייע רבות ליישיבת כנסת זקיקיה שהייתה באותו זמן בעירו, באחד הימים החליט לשלח את רבי אליהו לופיאן בטעם שהוא מסייע ליישיבה, וכה היו דבריו: בשעתו למדתי ביישיבת ראדין, ויום אחד נשאבתי להשכלה עד שרה"י רבי נפתלי הוכרח לזרוק אותי מהיישיבה, אך באותו הזמן השעה הייתה מאוחרת ורכבות כבר לא היו, בקשתי לישון ביישיבה, רה"י אמר שכבר דבר צריך אישור של הח"ח, נכנסתי אל הח"ח הוא שמע כבר שנזרקתי, ואז בקשתי לישון עוד לילה אחד ביישיבה כי אין כבר רכבות, ולכך אין לי היכן לישון, הח"ח אמר בשום אופן לא, מי שיש לו דעות כוזבות וספרי מינים נושרים מחיקו אין לו מקום ביישיבתנו אפי' לא לרגע אחד. ואז אמרתי לח"ח מה אני אעשה הרי אין לי היכן לישון ובחוץ קור, מיד הח"ח שמע זאת הוא קם וחיבק אותי, ואז אמר לי! למה אתה אומר שאין לך היכן לישון הרי אתה אורח שלי, מתי שמדמנת לי מצווה כ"כ נדירה בהידור, אתה האורח שלי ותישן אצלי בבית. הח"ח הביא לי כוס חמין ומיני מגדים והציע לי את המיטה שלו בעצמו. בתחילה סירבתי אך הח"ח כפה עלי את הדבר, כל אותו לילה הח"ח יישב בצד החדר ועסק בתורה. לפנות בוקר החל גל חזק של כפור ושלגים, באותו הרגע נחפו הח"ח לכיוון מיטת האורח השיל את חלוק הפרווה הכבד שבו היה עטוף וכיסה אותי

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: עד כמה יכולה להגיע השפעתה הרעה של עבירה בודדת שאדם עובר? **תשובה:** מובא בחז"ל שהמלאכים רצו לקבל את התורה ומשה רבינו הזכיר להם שבסעודה של אברהם אבינו הם אכלו בשר בחלב לכן הם אינם ראויים לזה. רואים מכאן כמה הערך של עבירה אחת, בגלל שפעם אחת אכלו בשר בחלב הפסידו את התורה וזה אפי' שלא היו מצווים. כל אדם לפני שעובר עבירה צריך להפנים את זה מה יכולה לגרום לו העבירה שעובר, איזה השפעות עצומות יש לזה ומי וידע כמה דברים עצומים הוא מפסיד מכך כבר בעוה"ז ולדורות רבים.

שאלה: מה רואים מהסיפור של אברהם ושרה? **תשובה:** שאין יאוש כלל בעולם: אברהם ושרה שהיו עקרים עד גיל 100 וכולם התיאשו מזה שיהיו להם ילדים, ואז בא הקב"ה ואמר היפלא מה' דבר. וכך גם בגיל מאה לאחר שאין שום סיכוי וכולם מיואשים הקב"ה מראה לנו לא כן אלא תמיד במצבים הכי קשים הוא יכול להושיע בדרכים שלו. רבי צדוק הכהן מלובלין מביא ע"כ שיש מכאן יסוד גדול שכל בנין האומה הישראלית היה אחר הייאוש הנמור. כששום אדם לא האמין שיכולה להיות ישועה ואז הראה הקב"ה שלא יפלא ממנו דבר. מוסיף רבי צדוק, מאת השם היתה זאת שיהיה בנין האומה דוקא אחר הייאוש הגמור שלא האמין שום אדם וזה היה רצון השם שייסוד האומה יהיה דוקא מתוך הייאוש הזה. כי זה כל האדם הישראלי להאמין שאין להתייאש כלל, ואין לחקור בחקירות למה עשה השם ככה. אלא לעורר בנו את האמונה השלימה בכל יכולתו, בכל מצב ובכל עת. אין ליהודי להתייאש משום דבר, בין בענייני הגוף כמו שאמרו, אפילו אחר חדה מונחת על צואר אל ימנע מהרחמים, בין בענייני הנפש, אפילו נשתקע לחקם שנשתקע ותטא בדבר שאמרו ז"ל שאין תשובה מעולת חס ושלום (זוהר), או שתשובתו קשה, או שרואה עצמו משתקע והולך בענייני עולם הזה, אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין ייאוש כלל אצל איש יהודי, והשם יתברך יכול לעזור בכל עניין. בדורנו אי אפשר לדבר על ייאוש בלי להביא מחכמתו של רבי נחמן מברסלב שהפליג מאד בגודל מעלת התשובה. כי תשובה גבוהה ממעלה מן התורה, על כן אין שום ייאוש בעולם. והעיקר שהכל תלוי בו, שיהי אם היה מסתכל בשולחן ערוך ואולי היה מהרהר שאסור לו לעשות תמיד" (ספר שיחות הר"ן). אומר רבי נחמן, שכאשר לאדם יש כתובת לכל חסרונותיו ויודע אל מי לפנות, אז באמת אין ייאוש כלל, משום היפלא מה' דבר.

בכל מצב של ייאוש מעניין מסויים העצה הטובה היא להשתדל לראות בכל רגע את מה שהקב"ה רוצה שאני אעשה עכשיו. ממש כמו אברהם אבינו בדרך לעקדה, מוותר על כל מה שהוא ידע עד עכשיו, הולך באמונה. וכמו אברהם בהכנסת אורחים, שיהי אם היה מסתכל בשולחן ערוך ואולי היה מהרהר שאסור לו לעשות מה שעשה. זקן עם תחבושות, במצב בריאותי מאוד מסוכן, לרוץ למלאכים או לאנשים, איך שהם נראים... אסור ע"פ ההלכה! אבל אברהם אבינו לא רואה את מה שיש באמצע, הוא רואה רק את המטרה שלו! הוא לא מרגיש שהוא רץ, הוא לא מרגיש שהוא חולה, הוא שוכח שהוא זקן, שהיה לו ברית, זו מסירות נפש לא לראות דבר בדרך, אלא לראות רק את המטרה! יש הרבה פירושים על כך, אבל אברהם אבינו לא ראה שום פירוש! הוא ראה רק את ציווי השם! כשאדם מחפש את רצון הבורא בהווה, מחזק את עצמו בבטחון שכל מה שקורה עמו זה מאת הבורא ושישועתו קרובה לבא כי "הַיִּפְלָא מֵהָשֵׁם דְּבָרָא", אז הוא לא עסוק בחשבונות של עבר ועתיד, והתוצאה היא שאין ייאוש כלל. וידועים דברי החזו"א שאמר לתלמידו אל לו לאדם להתפעל מזה שניסה הרבה ולא הצליח ומה יעלה בגורל אבדה תקוותיו וכיו' זה לא דבר החיים. תמיד ניסה לעלות שוב ושוב ובסוף גם יצליח. **זה** ג"כ מטרת הנסיונות ותחושת היאוש שמלווה אותנו היא בכדי להביא את האדם אל האמונה התמימה של היפלא מה' דבר, לחזק את בטחון האדם בבוראו שהוא טוב ומטיב ומחשב עבורו בכל רגע מסלולים לטובתו. לכן היה כל כך מהותי לייסד את האומה הישראלית על המצב של אברהם ושרה כדי ללמדנו שגם אחרי נקודת הייאוש העמוקה ביותר, במצב של חוסר תקווה מוחלט, מצפה לנו ישועת השם, ממש כמו שאברהם ושרה זכו לבן. לכן גם אמרו, ד"מ"א בן דוד בא עד שיתייאשו מהגאולה" (סנהדרין), שחייבים להגיע למדרגה השפלה של ייאוש, כדי לזכות לראות שלא במעשינו ובהשתדלותנו תלויה הגאולה, אלא

עם זה היטב. דמעה קלה בצבצה בזווית עינו של ראש המועצה, אותו לילה לא ישנתי לרגע, לא רציתי להחמיץ שום שניה מהשהייה במחיצת הח"ח, והפרווה... מחממת את ליבי עד היום, ולמרות שמצד אחד אני אנטי אבל החמימות מהיישיבה נשארה בליבי.

לעת זקנותו של הסטיפלער הגיע אל ביתו יהודי מירושלים וחיכה בקבלת קהל. והנה הגיעה שעת חצות והרבנית ברזם שילחה את כולם. אותו אברך הלך ללון בביהכ"נ לדרמן, והנה שעה לאחמ"כ הגיע לפתע הסטיפלער (שהגיע כבר לגבורות ובקושי הלך) לחפש אדם שהגיע מירושלים כי כך שמע מבית הרבנית ברזם תחי', שם מצא אותו הסטיפלער, נתן לו את ידו ולקחו לביתו שם הציע לו את מיטתו ודאג לכל מחסורו עד שהאיר הבוקר.

ומה היא מצוות הכנסת אורחים בזמנינו? למשל כשיש שמחה בשכונה ויש שצריכים להגיע ואתה יכול לארח מי מבני המשפחה שמגיעים, וכן בחגים ושבתות מיוחדות יש רבים שבאים להיות במחיצת רבם לשבתות והם זקוקים נואשות למישהו שיארח אותם, ובפרט מי שנוהג לתת את דירתו בקלות יש בזה הכנסת אורחים ענקית מאוד, וכן כשיש איזה גיס צעיר או משפחה שההורים גרים רחוק, ואין כ"כ אפשרות להגיע הרבה להורים, או בחור מביי המשפחה שלומד ביישיבה קרובה אליך, והרבה פעמים הוא נצרך לאווירה ביתית ובפרט בשבתות שהבחור מרגיש הרבה פעמים את החוסר של הבית,

וכן יש לפעמים איזה קרובת משפחה או שכנה שילדה או עברה איזה טיפול רפואי והבית מתמוטט כשיש את כל הילדים, ואפשר בקלות בשבת לארח את הילדים אם זה לסעודות או לשניה, וכך אחרי שבת האמא מצליחה יותר לטפל בילדים יותר טוב, וכן הרבה פעמים יש זוגות צעירים שעשו את הדרך הארוכה לעולמה של תורה ואין להם בית לראות איך ההנהגה הראויה לעשות סעודה, וביקור בשבת אצל משפחה זה נותן להם גם הדרכה וגם עוצמה ענקית, וכן בחז"ל מאוד מצוי בכל המדינות עניין גדול זה של בתי הכנסת אורחים עבור ראשי ישיבות רבנים ופשוטי עם. ורבי אהרן מבעלז היה אומר שלקחת אדם טרמפ ברכב זה מצוות הכנסת אורחים גדולה שזוכה על ידה לכל הדברים הגדולים. החפץ חיים באהבת חסד כותב שכשמזדמנת מצוות הכנסת אורחים ליד האדם ואין מי שיתעסק בה, עליו לבטל תורה או תפילה בציבור בשביל עניין זה. **ויש להוסיף** שהכנסת אורחים מחייבת אח"כ מצוות לויה כשיוצא אח"כ חוץ לעיר, אבא שלי כשהגיע שבת ראשונה בתור חתן לביתו של רבי חיים קניבסקי הוא הלך והנה כשהוא בתחנה הזור לירושלים הוא רואה את רבי חיים קניבסקי רץ ומתנשף לעברו באומרו שהוא שכח לקיים מצוות ללויה וללוותו ד"א, כמו"כ הרבנית קניבסקי ע"ה בכל עת שהייתה עולה לאביה לירושלים, רבי חיים היה מלווה אותה, וכן כל פעם שאני הייתי נוסע ליישיבה והייתי בא לרבי חיים הוא היה קם ללוותני

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

הכל בידי שמיים. אם נשכיל להבין ולהאמין, נוכל להשתמש ברגעי הייאוש כמקפצה לדרגת אמונה גבוהה יותר, שלמה יותר, תמימה בתכלית.

שאלה: אברהם התפלל לקב"ה שיציל את סדום ולא נענה, ואילו לוט התפלל שהעיר צוער ונצול ונענה, במה תפילתו של לוט עדיפה על תפילתו של אברהם אבינו? **תשובה:** רבי יחזקאל לוינשטיין עומד על הקושיה והוא עונה, שהקב"ה בתפילה מעוניין בתפילה מהלב והיינו רחמנא ליבא בעי, ופירושו הוא כך, אברהם התפלל נכון שהתפלל וביקש, השאלה היא מה היה קורה אילו הקב"ה הופך את סדום אז אברהם באופן אישי לא היה ניוזק מכך, אבל לוט כשיבקש מהקב"ה להשאיר את צוער הוא ביקש מקום לחיות, להניח את הראש, לגור בו, במידה וצוער היתה נהפכת אז לא היה ללוט היכן לישון בלילה, לא היה לו היכן לגור, אז הוא התפלל מתוך הלב ממש, כזאת תפילה הקב"ה נענה לה. ולכן כשבאו לרבי חיים קניבסקי הוא היה נוהג לומר מה שאביו הסטיפלער היה אומר אתה רוצה ברכה תתפלל אותה, כמו שכותב רש"י בתחילת הפרשה יפה תפילת החולה על עצמו, כי כשאני חולה אני מתפלל מהלב.

שאלה: מיהו האדמו"ר שנפטר בכח חשוון תשי"ז בגיל 49 ובנו נקרא בשם אחר? **תשובה:** לרבי ישכר דב מבעלז נולדו שני ילדים הגדול רבי אהרן והשני רבי מרדכי. כשנפטר רבי ישכר הבן הגדול רבי אהרן ירש את אביו ונחיה לרבי מבעלז, והבן השני רבי מרדכי נהיה לרבי מבילגורייא. כשפרצה השואה האדמורי"ם היו על הכוונת של הנאצים והיו בסכנה מוחשית הם עלו לארץ וכאן הקימו מחדש את חסידות בעלז במקביל פעלו כל הזמן להצלת שאריות הפליטה, בני משפחתם נרצחו בשואה, הרבי רבי מרדכי נישא שוב וכאן בארץ נולד לרבי מבילגורייא בן ה"ה האדמו"ר מבעלז שליט"א. רבי מרדכי נפטר בגיל צעיר (49) כשנפטר רבי אהרן מבעלז התמנה אחיינו הרבי מבעלז הנוכחי לרבי (כי רבי אהרן לא השאיר אחריו זש"ק) והביא אותה לממדים הגדולים שאנו רואים כיום שבעלז המפוארת היא אחת החסידויות הגדולות בעולם.

שאלה: מה אפשר ללמוד מהמהפך הפוליטי של השבוע האחרון? **תשובה:** הנה מלפני כשנה וחצי כשהדקמה מהמשלה האחרונה אנו חיים כל הזמן תחת רדיפת כל היקר והקדוש לנו, עד שמיים לימים התחזקה בלבנו השאלה "על מה עשה ה' ככה לנו". כל הזמן המציאו עוד ועוד רעיונות זדוניים ושיטות מתוחכמות כדי לפגוע בנו ברוחניות ובגשמיות. אך בסייעתא דשמיא רוב הגזירות שקיבלו, טרם ייצאו אל הפועל וכל מה שנשאר מהמהלכים שהם עשו בדרך מופקרת וחסרת תקדים, הפכו לתקדים לגיטימי שיכול להיות לנו לעזר רב שנוכל להשתמש בזה לתיקון העיוותים והקיפוח שאנו סובלים מהם שנים רבות. למשל: הם נתנו לערבים עשרות מיליארדים (בס"ד הבטיחו אך לא נתנו כי התבטלה ממשלתם) וכעת לא יוכלו לומר על התקציבים שמקבלים לומדי התורה, (אף שהם מקבלים הרבה פחות ממה שמקבלים האחרים) שהם כספי "סחטנות", כי הנה אתמול הכשרתם סכומים דמיוניים לערבים. כמ"כ הם נטלו סמכויות בענייני דת בלי הגבלה ולבסוף בחסדי שמים לא הצליחו להשתמש בזה ונוכל לקחת את הסמכויות שכבר "הכשירו" לחוקק לעצמם, ולהשתמש בזה לטובתנו, כמו בענייני הדיינים שהם החליטו שמי שיכריע זה הממשל וכעת הזמן לקצור את פירות ההחלטות שלהם. גם בשאר ענייני ניהול המדינה הם השאירו אחריהם "מורשת" שתאפשר להשתמש בה כנגדם. הם לקחו סמכויות אדירות למפלגות הקואליציה בדחקם את יושבי האופוזיציה עד הקצה הן בביטול הרבה דברים מהסטטוס קוו והכל בדרוסות ובלי מינומים הידברות בלי לתת תפקידים ומקומות בוועדות השונות. כללו של דבר כל מה שאדם עושה לעצמו עושה, והקב"ה בשבוע האחרון חייד אלינו ולא רק העביר ממשלת זדון מן הארץ אלא נתן לנו כלים לבנות כעת את עולם התורה יותר מתמיד, והקב"ה יעזור שלנציגים החרדיים תהיה הרבה ס"ד לעשות דברים טובים לעם ישראל ולתורתו.

שאלה: מהו האי הגדול ביותר בעולם? **תשובה:** אי הוא יבשה בתוך הים והאי הגדול ביותר קוראים לו האי גרינלנד. הוא ממוקם על יד דנמרק והשטח שלו הוא 2 מליון קילומטר רבוע. גרים שם כמה עשרות אלפי תושבים. האי הבא אחריו

זה גינאה שהוא בשטח שליש מגרינלנד ובו גרים קרוב לעשר מליון תושבים. לשם השוואה מדינת ישראל היא 22.000 קילומטר רבוע.

שאלה: מהו הכ הכוזק שמשפיע על האדם יותר מכל דבר אחר? **תשובה:** דמיון. כח הדמיון הוא כח שיוכל לגרום לאדם לאהוב מה ששונא ולשנוא מה שאוהב. עם כח הדמיון אפשר להגיע רחוק מאוד, הן לטוב והן למוטב. ורבות יש להרחיב בזה.

שאלה: מתחיל כעת החורף, מה ההשתדלות מצינו לעבור את החורף שנשאר בריאים וחזקים? **תשובה:** דבר ראשון לא לוותר על שתיה למרות שלא צמאים, יש היום המון סוגי תה טעימים. דבר נוסף יש להשתדל לאכול פירות עשירים בוויטמינים מחזקים כגון תפוז וכדו'. ג. אכילת מרק חם עם ירקות טובים. וכן כדאי לשים עצמות של עוף במרק, זה מוסיף לחיזוק כל המערכת החיסונית. כך נוכל לעבור את החורף בשלום. ותמיד נזכור שקור וחום זה תלוי אך ורק בידינו ולא בידי שמים.

שאלה: איך אפשר לגרום שכן הזוג ישמח כשמבקשים ממנו בקשות וזה לא יהיה לו למטרד? **תשובה:** אם בן הזוג מבקש בקשה ואחרי שזו נעשתה הוא מפרגן ומודה באמת מכל הלב, יהיה רצון וחשק לעזור הלאה והוא יחכה לבקשה הבאה. זה נותן אווירה טובה בבית וכמובן דוגמא אישית לילדים.

שאלה: מפני מה הקב"ה חיבב את אברהם אבינו? **תשובה:** לא בגלל שעמד בעשרה נסיונות אלא בגלל שהוא חינך את ילדיו ללכת בדרך הישר. וזה לשון הפסוק כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, ואומר רש"י כי ידעתי מלשון חיבה. ממילא ישמע חכם ויוסף לקח, כמה חשוב לחנך את בניו ואת בני ביתו ללכת בדרך ה'. רבי חיים קניבסקי כתב בספרו אורחות יושר שבדורינו כמעט ולא שייך לחנך בלי תפילה שעושה מחצה, ובדורינו מחצה בענייני חינוך זה המון, וכן ידועים דברי הסטיפלער בשם הרב מבריסק שבכדי שהבן ייצא ת"ח צריך שהאבא ילמד עמו או ימנה שליח שילמד עמו, ויראת שמים מגיע מבני של אבא... וכן מספרים בניו של רבי רפאל ברוך טולידנו שלמרות שבצעירותם נשבה רוח השכלה בעירם מקנס שבמרקו, אבל כולם זכו להיות גדולי תורה משום שכל ימיו היו בבני ובקשה מהקב"ה שיצליח בחינוך ילדיו. אשר ע"כ כל אחד יקדיש מספר דקות ביום להעתיק בתפילה לפני הקב"ה על חינוך ילדיו שלא יחשפו לדברים פסולים, ושלא

יתחברו לחברים לא טובים, ויגדלו בדרך התורה והיראה, ולא לחכות ח"ו לנפילה כי אז התפילה היא בגדר נס. ומרגע שהילד נולד צריך להעתיק בתפילה, ועד לגיל זקנה ושיבה, וכמו שהיה תמיד אומר הסטיפלער 'גם היום אני מתפלל על חיים שלי' (והיה זה כשרבי חיים היה כבן 50 ומעלה).

שאלה: איך אפשר לגרום לילד להרגיש אוהב, שמח ורגוע? **תשובה:** מאד חשוב וכדאי שהילד ילך לישון שמח, באווירה טובה, ללוות אותו לפני השינה למיטה, להגיד לו מילה טובה על מעשה טוב / הנהגה טובה שעשה היום. זה נותן לו שינה טובה ואיכותית יותר ביטחון עצמי והרגשת אהבה. והזמן הכי משפיע על הילד זה כמה דקות אחרי שהוא מתחיל להרדם אז כדאי לבוא ולדבר אתו (למרות שהוא ישן) ולהגיד לו מילים טובות, מוכח שזה נכנס למוח ופועל המון. גם ילד שהלך לישון עצוב/ עצבני אפשר לתקן אחרי שרדם.

שאלה בחושן משפט: רב שהוא גבאי לקבל צדקה ואבד ממנו הכסף האם הרב חייב ע"כ או לא? **תשובה:** מכיוון שיש לרב ההוא כבוד בכך שהוא גבאי צדקה אז הוא נחשב לשומר שכר. ואם הגניבה נעשית באונס ה"ה פטור כי אפס"ל דקים לי כש"ד שפטר ש"ש בגניבה באונס. ואין לומר דהוי ממון שאין לו תובעים דהא איתא בשו"ע שא"ס"ו ובהנ"מ שם בהרחבה דהוא נחשב ממון שיש לו תובעים. ואף שאינו יכול להשתמש בכסף נחשב לו לכבוד. משפטי אחר.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות של השבוע: א. ניתן להסיר כתמי שמן בעזרת שפשוף הכתם בסבון כלים של חברת פיירי מומלץ לנקות מיד כשמתלכלך... **ב.** כתם שומן על בגד (לא משנה איזה) ניתן לרסס מסיר שומנים של סירים וכדו'. עצה נוספת- לשפשף עם סבון כלים פירי עדיף צהוב ואח"כ לשתוף היטב ולתלות בשמש. כמעט כל כתם עקשן בבגד יורד ע"י תליה בשמש (חזקה). **ג.** כתמי עטים- יש להספיג מקל אזניים אלכוהול רפואי 95%-70% - להעביר על הכתם ותוך זמן קצר הכתם אמנם יתרחב - ו...יעלם... **ד.** כתמי שוקולד/גלידה/ קקאו- שפכו "אמה פיירי" על הכתם, והוסיפו מעט מים שפשפו ביד או במברשת שנייים- הכתם ימחק עוד לפני הכביסה...

התורה חסה על ממונם של ישראל: בקשות שנשלחו ע"י הקוראים ומצפים לעזרתכם (יש לשלוח תשובות ורעיונות לכתובת המיל שבסוף העלון): **א.** קנתי בגד יקר מאד אשמח לקבל עצות למניעת התכווצות בכביסה בכלל, ובכביסה הראשונה בפרט - הדבר נחוץ מאד!!!

הלכות

הקב"ה בא לבקר את אברהם אבינו: מצוות ביקור חולים: חובה על אדם לבקר את החולה ולשקשה חובה להתפלל עליו, וכשלא מתפלל הוא נקרא חוטא (רא"ש נדרים מ. ספר חסידים תשמ"ג).

מים אחרונים: תקנת מים אחרונים היא משום שמא היה במאכלו מעט מלח מסדום. ואם ייגע בעינו זה מסמא את העיניים. איתא בשו"ע מים אחרונים חובה. וכשהוא בדרך צריך לחזור לאחוריו 18 דקות כדי להשיג מים, וכשלפניו צריך ללכת 72 דקות, ובאופן שיודע שלא ישיג מים כלל כתב המשני"ב שיאכל עם כפה בשביל שידידו יהיו שמורות ממלח סדומית.

ק"ל הוראה ימים ונהרות מברך עושה מעשה בראשית. מה דינו של ים המלח? רוב הפוסקים כתבו שאינו מברך והוא ספק ברכות.

חידות

חגיגה יט' א' ה. פסחים כה' (ובתוס') מה שאין מתרפאין מעץ אשירה זהו כשאין לו תרופה אחרת (שאינו יכול לטעות אחר ע"י שהצילתו) אבל אם יש לו תרופה בהיתר אז מותר גם לבשל ע"י (כי פחות יכיר טובה לע"י) ו. ספר מוסר.

חידות לילדים: א. צמד של שתי מילים שאפשר לקרא אותם ישר והפוך. **ב.** מאכל שאוכלים בעיקר בחורף, בהיפוך אותיות זה משהו שמורחים על העוגה. **ג.** לאיזה בעל חיים לוקח פחות משנה להגיע לביתו? **ד.** איזה דבר התחלנו לבקש מ'ד' שיריד, בשינוי ניקוד הוא מידה. **ה.** יש אותו לבן ויש חום, יש חלבי ויש פרווה יש אותו אצבעות ויש למריחה. **ו.** צירופי מילים למילה עגלה. **ז.** 5 מילים שמתחילות ב-ק

תשובות: א. מים חמים. **ב.** מרק- קרם. **ג.** חילזון. **ד.** מטר- מטר. **ה.** שוקולד. **ו.** תינוק, קניות, ירקות. **ז.** קרקע, קרחון, קרל, קרטיב, קרטון.

חידון משמעות מילים לפרשת וירא: ו' משמעות למילה פקד

פקד - זכר. "וה' פקד את שרה כאשר אמר" תרגום: זכיר (בראשית כא א). **פקד - מנה.** ספר. "אלה פקודי בני ישראל" תרגום: מניין (במדבר ב לב). **פקד - לשון פקיד וממונה.** "ואת אהרן ואת בניו תפקד" רש"י: לשון פקידות, ואינו לשון מניין. רשב"ם: תעשהו פקיד וממונה עליהם (במדבר ג י). **פקד - חסר.** "לא נפקד ממנו איש" רש"י: לא נחסר (במדבר לא מ). **פקד - השגחה.** "פקדתי על ירושלים" מצודות: ענין השגחה (ירמיהו מד יג). **פקד - ציונה.** "והוא פקד עלי" מצודות: צוה (עזרא א ב).

(כ ב) ויקרא (כ ט) במדבר (כא כ) דברים (כב א) לך לך (כב ב) עקב (כבי ח) אחרי (כב כ) בא (יט כג) {תשא (יח כד) תבוא (יט לג). **ב.** הגר (כא ט) מלכה (כב כ) שרה (יח י) עדנה (יח ב) ראומה (כב כד) מעכה (כב כד) חיה (יח י) רבקה (כב כג) חן (יט יט). **ג.** וישכם אבימלך בבוקר (כ ח) "וישכם אברהם בבוקר" (כב ג).

חידות תורניות: א. ראובן מכה לשמעון ושמעון מחזיר לו. ראובן עושה איסור ושמעון מצווה, איך יתכן? **ב.** כל שבת אינו מוקצה ושבט ערב פסח זה מוקצה. **ג.** הלווה לחברו 100 ש"ח ומחזיר 120 ש"ח ואין בזה ריבית כלל **ד.** אסור באכילת קדשים וע"י 'מחשבה' בלבד יהיה מותר לאכול. **ה.** איך יתכן יש לאדם תרופה היתר ובכ"ז מותר להשתמש בתרופה מעובדה זרה. ואם אין לאדם תרופה היתר ובכ"ז אסור להשתמש בתרופה מעובדה זרה. **ו.** מי מטיף לך מוסר ואתה לא כועס עליו.

תשובות: א. ראובן הכה לשמעון עובר איסור לא תכה רעך. ושמעון מנסה להפרישו מאיסור זה ע"י שמכה אותו והרי להפריש חברו מאיסור אפשר אפילו בהכאה עד שתצא נפשו. (כמובן באופן שכוונת שמעון 'לאפרשי מאסורא') **ב.** מצה כל השנה לא מוקצה בשבת ערב פסח מוקצה מחמת חסרון כיס **ג.** משנה ב'ק ק"ג א' "שבועת הפקדון" (והיה הלואה כמפורש שם) (זה מפורש בפרשת ויקרא) כלומר הלווה 100 ש"ח והלווה נשבע שלא קיבל הלואה ואח"כ הודה משלם קרן וחומש. **ד.** טמא שטבל סתם לא לשם אכילת קדשים אסור לאכול קדשים ואם חשב אפילו אחרי הטבילה שרוצה שיועיל לו לקדשים מותר לאכול (גמ')

חידות שינון הפרשה לפי סדר הא-ב. מתוך טמונה בפרשה: א. אברהם נטעו בבאר שבע; אשל. **ב.** שמו של אביהם של בני עמון; בן עמי. **ג.** ד' המטיר על סדום ועמורה; גפרית. **ד.** מה יצווה א"א לבניו לשמור; דרך ד'. **ה.** תשובת אברהם לד', יצחק והמלאך בעקדה; הנני. **ו.** "עפר" ואנכי, ועפר. **ז.** "כי ביצחק יקרא לך" זרע. **ח.** כלי קיבול לנוזלים, ולמדבר אותו מביאים; חמת. **ט.** בנו של נחור מפילגשו; טבח. **י.** א"א אמר לאבימלך שאין בגרר; יראת אלוקים. **יא.** שבע מהן נתן א"א לאבימלך; כבשות. **יב.** "ואקחה פת לחם וסעדו" לבכם. **יג.** סכין שחיטה; מאכלת. **יד.** אבימלך אמר להשי"ת שלקח את שרה ב'; נקיון כפים. **טו.** במה היכו המלאכים את אנשי סדום; סטורים. **טז.** מה נשא יצחק אבינו לחר המוריה; עציעולה. **יז.** מיהו שר צבא אבימלך; פיכול. **יח.** ד' הפך בסדום את הערים, וישיבה, ואת; צמח האדמה. **יט.** א"א ביקש משרה שתלוש ממנו ג' סאים; קמח סולת. **כ.** מקצועו של ישמעאל; רובה קשת. **כא.** בגיל זה נימול יצחק; שמונה ימים. **כב.** שם אירח א"א את המלאכים; תחת העץ.

חידות פרשת שבוע מהמרצה המופלג רבי יאיר נוסבכר שליט"א: מזל טוב לרגל הוצאת ספרו השני החדש הצחוקים בחיי הנישואין ובכפי בצער גידול הילדים: **א.** 15 שמות של פרשות; **ב.** 9 שמות של נשים בפרשה; **ג.** שנים בפרשה שקמו מוקדם;

תשובות: א. וירא (יח א) נצבים (יח ב) ויגש (יח כג) וילך (יח לג) ויצא (יט ו) וישב (יט ל) בהר (יט ל) וישלח

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431

לקבלת העלון הפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

נספר תהליך

גליון מס' 3

סיפורים וחיזוקים בענייני אמונה והשגחה

מכתבי הקוראים

לכבוד
מערכת "קובץ גליונות"
עבור הגליון החדש והנפלא - "נספר תהליך"
שלום וברכה!

ברצוני לספר על השגחה פרטית שקרתה עמנו.
אני אברך כולל, ואשתי מנהלת משפחתון כבר שנים רבות, ברוך ד'.
השנה, כנראה בעקבות החוק החדש של שר האוצר, ואולי גם בגלל הקורונה נרשם אלינו רק תינוק אחד, ובנוסף רשמנו גם את הבן שלנו, אם כי איננו יודעים אם נקבל עליו משרד התמ"ת.
גם כימים כתיקונן, בקושי הצלחנו לגמור את החודש, מחמת שיש לנו משפחה ברוכה בלעה"ר.
והנה הגיע סיום החודש הראשון של שנת הלימודים, ולא קיבלנו שום משכורת מהתמ"ת, ורק ההורים של התינוק היחיד הכניסו לנו כמה מאות ש"ח.
אך לקב"ה לא חסרים דרכים לתת פרנסה...
בתי הבכורה למדה שנה שעברה בסמינר בכיתה י"ד, ולפני חודשים רבים נאמר לה, כי אם תשלם 5,000 ש"ח, תזכה למילגה של 10,000 ש"ח. ואכן כך עשינו, לקחנו הלואה כדי לשלם 5,000 ש"ח, וקיבלנו את הפעימה הראשונה גם על סך 5,000 ש"ח.
עבר חודש ועוד חודש, ולא נכנסה הפעימה השנייה על סך 5,000 ש"ח נוספים, ניסינו לברר והנה השנה, לאחר החגים, לפתע הכניסו לנו את ה-5,000 ש"ח הנוספים, בדיוק בתחילת החודש שבו לא קיבלה אשתי את המשכורת.
ללמדך, שלא התמ"ת נותן את המשכורת, ולא אף אדם אחר. אם עשית את ההשתדלות שלך, אתה יכול להיות רגוע. הקדוש ברוך הוא זן ומפרנס לכל, ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא. הוא זה שנתן לנו עד היום, והוא זה שנותן היום.

בברכה,

מ. י. (השם שמור במערכת)

לפני מספר שנים, בשב"ק פר' וירא, הזדמן לי לראות בחומש 'עבד המלך' [להגר"ש הומינר זצ"ל], על הפטרת פרשת וירא בה נמצא מעשה האשה השונמית, את דברי המדרש בשיר השירים, על 'כוחה של פרנסה', זכות המפרנס אחרים מנכסיו, שבכוחה להחיות את בניו, כשם שהאשה השונמית פרנסה את אלישע ובזכות זה זכתה להחיות את בנה. מיד כשראיתי את הדבר עלה בראשי שכדאי לפרסם זאת אצלנו בכולל, זכיתי ללמוד בכולל 'צילו של היכל' ברובע היהודי בירושלים, שם סדר א' וסדר ב' סמוכים וישנה הפסקת צהרים קצרה למנחה ולארוחת צהרים, וישנו אברך אחד צדיק אשר כבר כמה שנים מארגן ארוחת צהרים קלה לכל באי בית המדרש, לצורך זה הוא מגייס מכאן ומשם, לעילוי נשמת ולרפואת ולזכות וכו', והנה לדברי המדרש הרי לסייע בידו זו זכות גדולה שיש בידה להחיות את הבנים.

חשבתי לומר לאותו אברך שיפרסם זאת, אך הדבר פרח מזכרוני. והנה ביום ראשון, בערך בשעה 1:35, אני שומע אותו מספר למישהו כי לארוחת צהרים של היום הוא לא מצא עדיין תורם. אמרתי בלבי, 'אטול אני חלק בזה, ושיהיה לשמירה על הילדים שלי בע"ה', ובאתי ונטלתי חלק במימון ארוחת הצהרים של בני התורה באותו יום.

כשגמרתי לאכול התקשרתי הביתה, ורעייתי שתחי' מספרת לי, כי ממש לפני דקות ספורות היא חזרה הביתה עם הילדים מהגנים, ולפתע היא שומעת את דלת הבית נטרקת מהרוח בעוצמה רבה, ואת בתי הקטנה פוצחת בבכי גדול, דלת פלדלת כזו שנטרקת בכח על ידה של ילדה קטנה זה דבר שיכול להגמר באסון של ממש, רעייתי פחדה אפילו לגשת ולראות מה קרה, אך כשהגיעה ראתה שבסך הכל היה זה קילוף עור קל ותו לא, נס של ממש, שמירה עליונה על אצבעותיה הקטנות.

אכן היה זה ממש באותה השעה 1:35 בצהרים, הקב"ה הכניס בלבי לתרום ולראות במוחש איך מתקיימים דברי המדרש על 'כוחה של פרנסה', לסעוד לבם של ת"ח שיוכלו להגות בתורה, ולזכות לשמירה על הבנים.

(מפי בעל המעשה)

תוך כדי שאנו אורזים את הקנייה, התחלתי להרהר מדוע ה' לא רוצה שאשתה שוקו? הרי ברור שהכל משמים, ואין דברים שמתרחשים סתם כך

היה זה בקנייה שגרתית לכבוד שבת קודש בסופר המקומי. באמצע הקניה 'התחשק' לי פתאום לקנות שקית שוקו. לקחתי את השקית, נעמדנו בתור, אבל הקופאי לא הצליח משום מה לסרוק את הברקוד.

הקופאי התעקש שזה חייב להצליח, שהרי הוא מעביר עשרות אם לא מאות כאלה ולא נתקל בשום תקלה. אולם אני מיהרתי לצאת וביקשתי ממנו לדלג על השוקו.

תוך כדי שבעלי ואני אורזים את הקנייה התחלתי להרהר מדוע ה' לא רוצה שאשתה שוקו? הרי ברור לי שהעיצוב משמים ואין סתם דברים שמתרחשים ללא סיבה.

הגענו לרכב. בדרך הביתה פתאום אמרתי בהתרגשות: איזה נס!!! אני בכלל בשרית!!!
"על מה את מדברת?" התפלא בעלי.

על השוקו שלא עבר בקופה!! זו הסיבה שזה לא עבר - ה' שמר עלי שלא אכשל בבשר וחלב! לפני כמה שעות אכלתי בשר!

לא נרגענו מההתרגשות, ומהגילוי עד כמה ה' שומר ומשגיח ואכפת לו על כל אדם מישראל בכל פרט ופרט.

(מכתבה של בעלת המעשה, פורסם ב'טיב הקהילה')

המוהל שניצל מחילול שבת

במהלך סעודת מצוה באחת הבריתות שערך, סיפר המוהל הרב יהודה גרינשטיין סיפור מופלא שהתרחש עמו, אותו אפשר להגדיר כמעשה מופת ממש. וכך סיפר:

לפני מספר שנים הזמינו אותי לעשות ברית מילה באחד הישובים בשבת קודש. במשך כל השנים הרבות בהן זכיתי לשמש כמוהל, לא נמנעתי מלהטריח את עצמי יחד עם בני משפחתי לכל מקום שאליו הוזמנו לערוך ברית בשבת. זה לא דבר קל ופשוט, ובדרך כלל אנחנו צריכים להתארגן עם כל האוכל. כפי שאני נוהג תמיד, גם הפעם נסעתי במיוחד ביום רביעי לאותו ישוב מרוחק, כדי לבדוק את התינוק אם הכל כשורה. בדקתי אותו והכל היה בסדר.

בערב שבת הגעתי לישוב והתחלנו להתארגן לקראת שבת. לפני הדלקת הנרות הלכתי שוב לבדוק את התינוק כדי לוודא שהכל מוכן ומזומן לעריכת הברית, שהיתה צריכה להתקיים למחרת.

לאחר התפילה כשראיתי את התינוק הבחנתי לפתע באדמומית חזקה שניבטה מהעין. שאלתי את האמא מתי זה התחיל, ואז היא סיפרה לי שהאדמומית התחילה כבר כמה שעות לפני כן. כפי שנהוג ומקובל, ניסיתי בעדינות להניח על העין שקית תה, דבר שידוע כמועיל מאוד, אבל תוך דקה התמלאה העין במוגלה דלקתית. מיד ניקיתי את המוגלה, אבל אחרי זמן קצר שוב פרצה המוגלה וכסתה את האישון.

הנחתי רטייה על העין ומיד פניתי להורים והודעתי להם כי לצערי הרב לא אוכל לערוך את הברית למחרת. זו ההלכה ואינני יכול לסטות ממנה כמלוא הנימה.

האבא שהיה המום מההודעה שלי התחיל לרטון ולכעוס. "הגיעו לכאן הרבה אורחים לכבוד השמחה, הזמנו אולם מיוחד וקייטרינג למאה אורחים, זה עלה לנו הרבה מאוד כסף, ומה נעשה עכשיו עם כל האורחים וכל האוכל?" אמרתי לו בצורה נעימה אבל גם נחרצת מאוד, שאין כל אפשרות וסיכוי

לערוך את הברית. אמרתי להם שהכל בידי שמים וצריך לקבל את המצב הזה בהבנה.

כבר היו לי מקרים ומצבים כאלו, אבל הפעם מאוד הופתעתי והתפלאתי מעוצמת ההתנגדות שלהם לקבל את הדחייה. קיוויתי שבסופו של דבר הם יפנימו את הדברים והכל יעבור בשלום.

למחרת לאחר התפילה התמלא בית הכנסת באנשים רבים. הבחנתי שאחד מבני המשפחה מסביר במבוכה שאולי הברית לא תתקיים בסוף, והשמועה זו התחילה לעבור מפה לאוזן. כולם נהיו שם 'מומחים גדולים' והציעו פתרונות, כשהם מתקשים להשלים עם הידיעה שהסעודה שהם הוזמנו אליה לא תהיה סעודת ברית מילה.

עמדתי בצד והמתנתי לבאות. חשבתי שאולי יהיה צורך שאני אסביר לאנשים מדוע לא מתקיימת הברית. ואז לפתע ניגש אלי אבי התינוק ואמר לי: "כבר כמה שעות שהעין של התינוק נקייה לגמרי ואפשר כבר להתחיל בברית". לא התרגשתי מהדברים, ואמרתי לו בצורה נעימה אבל גם מאוד ברורה ונחרצת, שאם היתה אתמול בערב דלקת בעין, אסור לערוך את הברית וצריך להמתין כמה ימים.

הוא המשיך בשלו: "אין סיבה וטעם לדחות את הברית, לא בשביל זה קראנו לך שתבוא לכאן לשבת..."

לאחד מבני המשפחה הבריק פתאום רעיון בקול גדול, והוא אמר: "אם הוא לא ירצה לעשות את הברית אביא מוהל אחר מישוב סמוך. נראה לי שאני מכיר שם איזה מוהל שלא יעשה שום בעיות". עמדתי שם כשה בודד מול כולם ואמרתי שלא אוכל למנוע מהם, אבל מחובתי להודיע למוהל שיבוא על הדלקת שראיתי אתמול. הם הבינו שהרעיון האווילי הזה לא יעבוד, ולכן כנראה לא ביצעו את איומם. המשכתי לעמוד על שלי ולא הסכמתי בשום פנים ואופן לעשות את הברית.

בשלב מסוים החליטו הנוכחים שאין טעם להמשיך ולהמתין ועדיף לגשת ולאכול. הורי התינוק כבר נרגעו והתפייסו, גם אני נרגעתי שסוף סוף עזבו אותי במנוחה, אבל עמדתי שם והרהרתי על כל מה שהתרחש שם קודם, ובליבי היתה הרגשה מאוד לא טובה על כל ההתנהגות שלהם. חשבתי שכך לא מתנהגים יהודים מאמינים בני מאמינים, לא כך מגיבים כאשר הקב"ה משנה את התוכניות שלהם.

בעודי עומד וחושב החלו המוזמנים לאכול. כפי שהבטיחו לי מראש, הכל התנהל עד אותו רגע כמו שצריך בכשרות ובצניעות. פתאום נדהמתי לשמוע את אבי התינוק מתחילה לשאת דברי ברכה קצרים, ומיד כאשר סיימה לדבר פצחה בשירה שסחפה את כל הנוכחים. מיד קמתי ממקומי והתחלתי לצאת מהמקום, אבל המנגינה שהשמיעה צרמה לי מאוד - את הצלילים המשוקצים האלו הכרתי בתקופת צעירותי כאשר התגוררנו בחו"ל, אותם צלילים שנשמעו מהכנסיה בסמוך לבית הורי בחו"ל... משהו כאן היה מאוד מוזר לי. מה פשר השירה הנוצרית הזו?

פתאום הבזיקה בראשי מחשבה, ופניתי לאחד המוזמנים שעמד בחוץ ושאלתי אותו: תגיד לי, אולי אתה יודע מהיכן האם של התינוק, מה מוצאה? האיש השיב לי כי היא נולדה בחו"ל, שם היא גם התחתנה עם אבי התינוק אחרי שעברה הליכי גיור. המשכתי ושאלתי: היכן היא התגיירה? מי גייר אותה? בן שיחי השיב לי: "אם אני לא טועה, היא עברה גיור רפורמי..."

המחשבה הזו, שהייתי חס וחלילה נכשל לעשות ברית בשבת לילד גוי, ממש זעזעה אותי עד עמקי נשמת. במוצאי השבת לפני שעזבתי את הישוב נכנסתי בדברים עם האב, והוא באמת אישר לי את הדבר. הסברתי לו את חומרת הדברים, שאם האם לא עברה גיור כהלכה משמעות הדבר שהילד אינו יהודי, אבל הוא לא רצה לשמוע.

אבל אז התברר לי איך הקב"ה הציל אותי מלעבור על איסורים דאורייתא של חילול שבת, בזכות אותה דלקת פתאומית, שהיא דבר מאוד נדיר, אבל היא זו שהצילה אותי מהמכשול.

(מוסף שב"ק)

חוזרים לשכייב עם 'דרשו'

בכ' חשון מתחילים מהזור חדש בלימוד
 מסכת ברכות בתלמוד ירושלמי

כ"ב ניתן להצטרף ללא רישום מוקדם
 לתכניות 'דרשו' החודשיות:

קנין תורה

מבחני ה'דף היומי בבלי'

המבחן הבא ביום שישי א' בכסליו

על כתובות מדף קז. -

סוף המסכת ונדרים עד דף כה:

הדף היומי בהלכה

מבחני ה'משנה ברורה'

המבחן הבא ביום חמישי ל' בחשון
 וביום שישי א' בכסליו

על משנה ברורה: מסימן נ"ח עד סימן ס"ז
 מוסר: שמירת הלשון חלק א' שער
 התבונה פרק י"ג "זוה לשון" עד שער
 התורה פרק ב' "ואיתא במדרש"

קנין חכמה

מבחני לימוד המוסר

המבחן הבא ביום חמישי ל' בחשון
 וביום שישי א' בכסליו

על חובת הלבבות שער התשובה פרק ד'
 - שער התשובה סוף פרק ט

חדש!

קנין ירושלמי

לבקשת לומדי תלמוד ירושלמי, לקראת
 המחזור החדש נוספה תכנית לימוד ומבחנים
 'הדף היומי בתלמוד הירושלמי'

מתחילים:

ביום שני כ' בחשון תשפ"ג
 מסכת 'ברכות'

המלגה המרבית 400 ש"ח למבחן

לרישום והצטרפות:
 בעמדות 'נדרים פלוס'

להקמת שיעורים / לקבלת
 חוברות לימוד: 02-560-9000

ניתן לשמוע את פרטי וכללי
 התכנית בקו השיעורים של 'דרשו'
 077-2222666 שלוחה 4 < 2

דף הכולל

לימוד הש"ס בימי הכולל
 לא כולל ימי שישי, שבת
 ובין הזמנים

מתחילים:

מסכת נדרים
 ביום שלישי כ"ח בחשון
 זה הזמן להצטרף לתכנית
 הלימוד והמבחנים

לרישום והצטרפות:
 בעמדות 'נדרים פלוס'

לרישום קבוצות וכוללים:
 esrig1@gmail.com

לפרטים הרב חיים קרייזר
 052-7179048

חבורת ש"ס

לימוד הש"ס בעיון קל
 בשני מסלולים: גמ' רש"י תוס'
 או גפ"ת עם דברי הראשונים
 והאחרונים הנוגעים לעיקר הסוגיא

מתחילים פרק:
 שור שנגח את הפרה
 בבא קמא

לרישום והצטרפות:
 בעמדות 'נדרים פלוס'

לרישום קבוצות וכוללים:
 shas5609000@gmail.com

לפרטים נוספים אודות
 תמריצים לראשי החבורות
 ולומדיהם: הרב חיים טופר
 050-4128780

ילכו מחיל אל חיל בעיון הלימוד ובקנין ידיעת התורה ובלמוד ההלכה והמוסר

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 106 | פר' וירא תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

שמוחת החתונה לנין מרן דשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

מרן ראש הישיבה הגאון רבי ירוחם אולשין שליט"א
בדברי חיזוק לפתיחת חזמו חורף

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א בהתננת מקורבו

מרן המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א בסדר לימוד בשיבת מיד

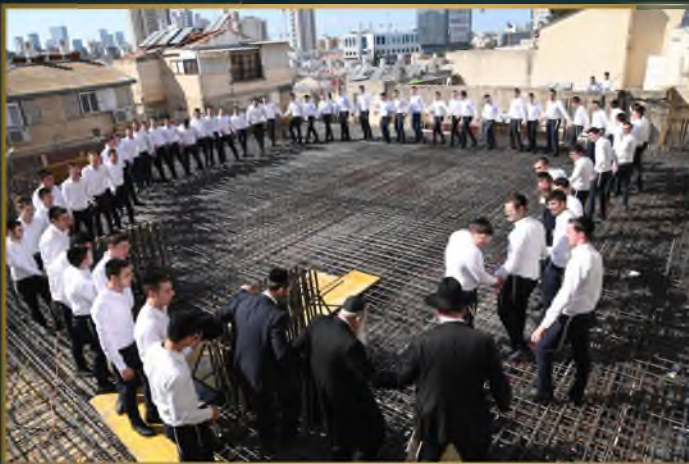
מורן הגד"א נבנצל בלימוד בביתו

מורן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א בשיחת חזקת בבית המדרש 'בית השם' ב"ב

הנחת אבן הפינה לקומת החרבה של ישיבת בית מרתיהו בראשות מורן הגד"א ויסבקר שליט"א

♦ לשמחת לב תופשי התורה ♦

הגנו להודיע כי יצא לאור מהדורה נוספת
של ספר

חדושי רבנו הגרי"מ

על התורה ומאמרים

מאת

רבנו שר התורה

מרח הגאון האדיר

רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצוק"ל

שישן ושצחו בשצחת תורה

המהפכה

בשנת תשמ"א, ככנסייה הגדולה שנערכה אז, אימצו חברי מועצת גדולי התורה את פרי יוזמותיו של מרן האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" מגור זצ"ל, והקימו את מחזור הדף היומי בתלמוד הירושלמי. מאז עברו שנים, אלפים רבים הצטרפו למסגרת הלימוד, אך מרבית הלומדים זנחו את העיסוק בירושלמי מפאת קושי ההבנה והשפה התמציתית. אלא שאז, 25 שנים לאחר היוזמה יצא החלוץ הגאון הגדול רבי מאיר ולטובין זצ"ל ויחד עם הגנדי גיי שוטנשטיין פרצו דרך של ממש והקימו צוות חוקרים ועורכים שהפיקו את מהדורת ה"שוטנשטיין" לתלמוד הירושלמי, מהדורה שהפכה לנכס צאן ברזל לרבבות לומדים.

ביום שני כ' חשון אלפים מתחילים את מחזור הלימוד

גם אתה יכול! דף ליום למשך 6 שנים

הצטרף עכשיו לאלפי הלומדים וזכה בעושר העצום הזה

ירושלמי
מסכת
ברכות
מהדורה
קטנה

70 ₪ 100 ₪

ירושלמי
מסכת
ברכות
מהדורה
גדולה

90 ₪ 130 ₪

הסגולה

מרן שה"ת רבי חיים קניבסקי זצ"ל: "סגולה לרפואה להרבה מחלות"
ו"לימוד סדר זרעים הוא סגולה ל"זרע של קיימא"

ניתן להשיג בעברית ואנגלית.

ארטסקרוול
ישראל

למשלוח עד הבית, כנסו:

artscrollisrael.co.il

02-6564112

ארטסקרוול / מסורה

גיטלר
אחים נשיר

בחנויות הספרים

ירושלים: רח' מלכי ישראל 8 02-5389934

בני ברק: רח' שלמה המלך 2 03-5792612

gitterbooks.co.il